

[Prospectus editie Leeu]

[houtsnede: Raymondijn ziet Meluzine in bad zitten]

¶ Een schoene ghenuechlicke *ende* seer *vreemde* hystorie van eenre vrouwen gheheeten MELUZYNE/ *ende* van harer afcoemste *ende* gheslachte *van* haer voert ghecomen synde. *ende* van harer alre wonderlike *ende* vrome wercken *ende* feyten die sy gedaen *ende* bedreuen hebben Ende es nv nyewelijc wt den WALSCHE ghetranslateert in DUYTSCH/ *ende* met schoonen personagen *ende* figueren na den eysch der materien verciert Ende *men* salse met vele meer andere nieuwe boecken vinden te coope ter plaetzen hier onder gheschreuen

[einde prospectus Leeu]

[A2ra] Hier beghint een schoen historie sprekende van eenre vrouwen gheheeten MELUZINE/ van haren kinderen *ende* haren geslachte/ *ende* van haren wonderliken wercken

TEr eeren gods ons heren/ *ende* synre lieuer moeder der maeget MARIEN is begonnen al hier in DUISCHE die historie van MELUZINEN *ende* van RAYMONDYN/ hier voermaels ter begherten van hogher memorien Coninck IAN VAN VRANCKERIJCKE/ *versaemt* wt diuerschen croniken *ende* anderen boecken/ die daerom met groter nernsticheit doersocht syn gheweest

DAUID die prophete seyt hoe de ordeelen ons heeren gods grondeloes syn/ *ende* syn castijnghe onbegripelic Daerom en sal die mensche hem niet te seer vermoeyen/ *ende* dat by synen verstande te ondersueckene: maer sal den heere die sulcdanighe wondere *ende* ordeelen ordineert met weerdicheden louen *ende* dancken sonder murmureren

Die mensche die een redelike creatuere gods is sal nernstelic ouerlegghen in hem seluen ghelijc ARISTOTILES seyt/ dat die dingen die god hier beneden gheschapen heeft *ende* laten gheschieden: voer alsoe syn te houdene *ende* te kennene als mense weet *ende* siet van dage te daghe. ghelycmen biden genen verhoorende is die de verre *ende* vreemde plaetzen *ende* landen besocht hebben *ende* daer af scriuende syn. Ende om deswille dat die plaetse van LU[A2rb]SIGNE daer dese materie op rusten sal ghesticht is by eenre alvinnen/ *ende* hoe *ende* in wat manieren na de warachtighe historien *ende* croniken. so wil ic eerst vertellen tenen biteekene van eenen ridder geheeten heer ROCHER VAN ROUSSEL CASTEELE in die prouincie van ARY . hoe hi met auentueren vant in een velt opte riuyere geheeten de SERAIN een alvinne die hy eensgancx hebben woude te wiue/ welcke alvinne haer consent daer toe gaf op alsucken voerwaerde dat hise nemmermeer naect en soude sien/ *ende* alsoe waren sy langen tyt te gader: *ende* die ridder wies van daghe te daghe in voerspoede. Ouer langen tijt hier na ghebuerdet dat die riddere dese alvinne sien woude. Alsoe dat sy ten laetsten haer hoot stac int water/ *ende* terstont wart sy verwandelt in een serpent/ *ende* en was noyt sindert gesien. *ende* daer na begonste dese ridder van dage te daghe te declineren van synen voerspoede *ende* allen anderen dinghen.

¶ Nu so sullen wi hier hooren voert vanden edelen geslachte dat van deser alvinnen ghecomen is/ *ende* dat eewelyc totten ynde vander werelt regneren sal ghelyc het tot noch toe ghedaen heeft Ende eerst van MELUZINEN der seluer aluinnen dochtere

¶ Hier na volghen die namen ende den staet vanden kinderen die vanden huwelycke waren van RAYMONDYN ende van MELUZINEN

[A2va] Eerst quam daer van die coninc VRIAM die in CIPREN regneerde. ende die coninc GYNON/ die moghentlic regueerde in ARMENIEN Item die coninc REYNOUT/ die seer machtichlyc regneerde in BEMEN Item ANTHONIS die hertoghe was van LUTZENBORCH Item RAYMONT die greue was van FORETTEN Item GODEUAERT METTEN GROOTEN TANDE die heere was van LUZIGNE Item daer quam af DIERICK die here was van PERTINAY Item FROYMONT die een [A2vb] monninck was te MAILLIERS int cloestere. twelc de voersejde GODEUAERT METTEN GROOTEN TANDE verbrande/ ende den abt met hondert monnic/ken

¶ Hoe ende in wat manieren ELINAS iaghende in een bosch opt zee vondt een schoen vrouwe staen bider fonteynen geheeten DORSTBORNE die seere sueteliken zanc/ al daer hi soude drincken gaen.

[houtsnede 1: Elynas ziet Prissine bij een bron]

[A3ra] HET is waer dat in ALBANYEN een coninc was die een seer vroem man was. ende die historie seyt dat hi van synen iersten wyue hadde vele kinderen. daer af deerste sone gheheeten was NATHAS/ die vader was van FLORIMONT Ende dese coninc hiet ELINAS ende was vroem ende cloec ter hant. Het gebuerde op een tyt na dat syn huysvrouwe gestoruen was/ dat hi voer iagen in een bosch opte zee/ int welcke bosch stont een seer schoone fonteyne. ende metten seluen quam hem so groten dorst ende lust ouer om drincken dat hi synen wech derwarts nam. ende als hi der fonteynen ghenaecte/ so hoirde hi een stemme so melodyliken singhen dat hi niet en meynde ten ware en ingelicke stemme: maer doch verstont hy wel doer die groote sueticheyte dattet was een stemme van eenre vrouwen Met dien so trad hi af van sinen perde op dathet paert geen misbair maken en soude ende bantet aen eenen tack/ ende ghinc wandelen ter fonteinen waert alsoe heymelyc als hi conde. ende als hi genaecte der fonteynen soe sach hy een die scoenste vrouwe die hi oyt ghesien hadde na synen dunckene Hi bleef al stille staende als verwonderende in die grote scoenheyt die hi in die vrouwe sach die so melodyliken zanc dat noyt merminne oft enighe creatuere bat en zanck/ ende also in dyer manieren hielt hi hem seluen staende/ soe om harer

schoonheyt wille soe om harer sue[A3rb]ter stemmen wille/ ende berchde *hem* onder die bladeren so hi best mochte op dat sy *hem* niet ghewaer en soude werden/ ende vergat alsoe syns iaghens ende des dorstes die hi hadde van te voren. Ende begonde also te peynsene ende te denckene op haren sueten zanc ende op haer wtnemende schoenheit dat sy *hem* beuinck met liefden ende dat hi gansschelijck syns selfs vergat. ende dat hy niet en wiste weder het dach oft nacht was/ ende weder hi waecte oft sliep

Nu alsoe als ghij hooren moecht was dese coninc ELYNAS versot oft verleyt *met* harer wtnemender schoenheyt ende sueten zanghe dat hij op gheen dinck ter werelt meer en gedacht dan alleen haer te siene ende te hooren singhene. ende bleef *hem* also stille houdende een groote langhe wyle. Met dien quamen daer gheloopen twee van synen honden/ die *hem* deden grote feeste. ende *hem* op tlyf springhende ontspranck hy ende quam tot *hem* seluen/ ghelijc een die wt synen slape ontspringet Ende doen ghedachte hi weder des iaghens. ende hadde so groten dorst dat hi sonder letten voertghinc op den cant vander fonteynen/ ende dranck vanden watere Ende aensach doen die vrouwe die haer singhen ghelaten hadde/ ende groettese oetmoetdichlijck ende dede haer alle die eere die hi ghedoen mochte op dwelcke sy die vele eerbaerheiden [A3va] wiste/ *hem* seere gracelijcken antwoerde Die coninck ELYNAS sprack doen aldus. vrouwe doer uwe huesscheyt en wilt v niet belghen dat ic v ghevraecht hebbe na uwen staet ende van uwen wesene/ want my daer toe porret alsulcdanighe redene/ v ghelieue te wetene vrouwe *dat* ick dees lants kondich ben ende hier omtrent datter op vier oft vijf mylen na negheen casteel of ander fortresse en staet ick en kent. ende ic en weet wien dattet toebehoort. behaluen tghene daer ick heden vroech af ghereyst ben dwelck dat omtrent twee mijlen mach wesen van hier Ende alsoe verwondere ick mi hoe oft van waer eene so schoonen ende wel gheraecten vrouwe als ghy sijt ghecoemen mach wesen aldus onversien van geselschape. soe wiltet my vergheuen want het mijnre vermetelheyt schout es te vragene/ maer die groote begheerte heeft my verstout dat te doene

HEr ridder sprac die vrouwe ten is gheene vermetelheit maer het coemt wt uwer groter huesscheyt ende eeren Ende ghi sult oeck weten her riddere dat ick niet alte lange alleene wesen en sal alst my anders past Ic hebbe myn dienres versonden tot dat ick mij hier wat vermaect hadde Met dien so quam daer een heerlijck gheselle wel ghehabitueert op

eenen hencxst seer wel ghereden. ende brachte ter rechter hant met hem gheleid eenen [A3vb] witten tellenaer soe rijckelijcken toe ghemaect dat den coninc wonder gaf vanden edelen ghewade/ ende vander rijcheyt die hi omgaens den tellener sach. ende dacht in hem seluen dat hy noyt alsulcdanigen paert noch ghewade ghesien en hadde. Doen seyde die knape totter vrouwen Mijn vrouwe tes tijt dat ghy rijt coemt alst v belieft. sy sprack in gods namen eensgancx. ende met dien seyde sy totten coninck. her coninc uwen orlof ende grooten danc van uwer huesscheyt Ende doen ghinck sy tot den tellenaer waert om op te sittene. ende soe trad die coninc naerder ende help haer suetelijcken te paerde/ ende sy dancte hem seere ende vertrac voert Die coninc ghinc tsynen paerde ende sad oec op. ende doe quamen syn lieden die hem sochten/ ende seyden hem hoe sy eenen hert gheuanghen hadden. hi antwoerde/ dats mi lief ende begonde te denckene op die wtnemende schoonheyt van dier vrouwen voerschreuen/ ende was soe seer beuanghen met harer liefden dat hi niet en wiste hem te onthoudene. ende sprack tot synen volcke dat si voer ghinghen hi soude hemlieden terstont volghen hi woude daer een weynich vertoeuen. ende also ghinc syn volc wech ende lieten daer den coninc alleene bliuen want sy bemerkten wel dat hi yet gheuonden hadde Ende met dien liet die coninc syns peerts thoom ende reet henen met grooter haes[A4ra]ten na den wech daer hi die vrouwe hadde ghesien henen ryden

Die historie vertelt ons dat die coninc ELYNAS alsoe langhe volchde die vrouwe dat hise vant in een wout daer vele boomen waren recht op gaende. ende het was inden tyden dattet seer suet weder was ende gracelijc. ende die plaetze vanden woude was seer genuechlijc Ende als die vrouwe aenhoorde tgebriesch van des conincs ELYNAS paerde die seer ghereden quam so seyde sy tot haren knape. laet ons hier houden ende verbeyden desen heere/ ick meyne dat hi coemt ons segghen een deel syns sints daer hi te hants niet op bedacht en was/ want wij en saghen seer peynsende te paerde opsitten. vrouwe seyde die knecht alst v ghelieft. Met dien soe quam die coninck vast aen rijdende ter siden vander vrouwen rechts oft hise noyt gesien en hadde ende groettese ongheboudelic mits dat hi soe met harer liefden beuaen was dat hi niet en wiste wat hy dede. Doen seyde die vrouwe die ghenoech wiste wie dat het was ende dat sy tharer meyninghen comen soude. Coninck ELYNAS wat gaedy sueken so haestelijcken my na. ontdraghic v yet vanden uwen Als die coninck hem hoorde noemen met synen name so was sy

verslaghen want hij haer niet en kende. Niet te min hy antwoerde. myn lieue vrouwe van[A4rb]den mijnen en ontdraechde ghi mi niet anders dan dat ghy lijdt doer mijn lant. ende tis groote cleynicheyt na dien dat ghi een wtlandige vrouwe syt dat ic v niet en gheleyde eerweerdichlic doer myn lant/ niet ick en soudet gherne doen waer ic anders in gheleghene plaetsen om *dat* te moghen doene. Doen antwoerde die vrouwe. Coninck ELYNAS ick houde v ouer *ontschuldich/ ende* ic bidde v yst dat ghi ons anders niet en wilt dat ghi daerom niet en derft laten wederom te keeren Doe antwoerde die coninc. vrouwe noch ander dinghen sueck ic *Ende* wat dinghen syn die seyde sy segget mi coenliken. Die coninc sprack tot haer: Mijn lieue vrouwe na dien dattet v gelieft sal icket v seggen Ic beghere bouen eenich dinck ter werelt te hebben uwe minne *ende* uwe goede gracie Bi mynre trouwen seyde sy coninck ELYNAS die en sal v niet gebreken op *dat* ghy niet anders en dinct oft meynt *dan* eere. want *nemmermeer* man en sal mijn minne ghecryghen tsynen roeme. Mijn lieue vrouwe ic en dencke oft en peyse in gheenrewijs oneerbaerheyt Doen sach die vrouwe dat hij beuanghen was met harer liefden/ *ende* seyde hem/ heer coninc yst v gheliefte dat ghij my wilt nemen te wiue in huwelijck so moet ghi mi zweren dat ghi v *nemmermeer* pynen en sult my te siene oft te *versoecken* in mijn kinderbedde oft crame. noch dat ghi gheen wegghen [A4va] suecken en sult my als dan te siene in eenigher manieren *Ende* in dien ghi dat also doen wilt soe ben ic gereet die v ghehoorsam wesen sal gelyc een vrouwe schuldich is te syne haren man Doen ghinc haer die coninc sweren dat hyt so doen soude. Af gheslaghen vele talen sy warden getroudt *ende* leydden lange een goet leuen te gader. maer het lant *vanden* coninc ELYNAS was seer verwonderende wie die vrouwe was. nochtans datse dlant wel te rechte wijslicken *ende* heerlicken regeerde Maer NATHAS die sone *vanden* coninc ELYNAS haettese seere. so ghebuerdet dat sy inne ghelach van drie dochteren *teenre* dracht. die eerste gheborene was geheeten MELUZINE. die tweeste MELIOR. *ende* die derde PALATIJNE Coninc ELYNAS en was doen niet tegenwoirdich op die stede/ maer syn sone coninc NATHAS was daer *ende* besach syn drie susteren die soe schone waren dathet wonder was Hi ghinc totten coninck synen vader waert *ende* seyde hem aldus. Heere mijn vrouwe PRISSYNE de coninghinne uwe huysvrouwe heeft v ghebracht drie die alderschoenste dochteren die oyt ghesien waren/ coemt *ende* besietse. Doen seyde coninck ELYNAS dat hijt doen soude/ niet gedenckende tghene des hi PRISSYNE synen wiue ghelooft hadde. *ende* quam openlijc

in die camer daer sy haer iij. kinder baeyde/ *ende* als hyse sach soe seyde hy. god zeghene die moeder ende [A4vb] die dochteren oeck/ *ende* was sekerlibe Ende als hem PRISSYNE hoirde antwoerde sy. O valsch coninc ghi hebt ghebroken dyn voerwaerde des di groot quaet comen sal. ende my hebdi verloren tewigen daghen/ maer ick weet wel dattet is doer dijnen sone NATHAS. ick moet van di scheyden onuersien. maer noch eens sal ic van dynen sone gewroken syn bi mynre susteren ende geselline myn vrouwe van LIFFIE DIE VERLOREN ES. Ende na dier talen nam sy hair drie dochteren ende ghinc wech met dien/ so datse noyt sindert int lant meer gesien en was.

Die historie seyt ons doen de coninck PRISSYNEN syn wyf verloren hadde ende syn iij. dochteren dat hi soe verslaghen was dat hi niet en wiste wat te doen oft te segghen. *ende* was seuen iaer lanc dat hy niet en dede dan clagen suchten karmen/ ende iammerlijck leuen leyden om die groote liefde die hi droech tot der schoenre PRISSYNEN synder huysvrouwen die hi met gewarigher minnen lief hadde Ende tvolc van synen lande seyde dat hy versot ende al kintsch gheworden was. ende gauen eensgancx met eenen ghemeynen rade het regiment ouer synen sone NATHAS/ die welck dat het lant heerlijcken ende wijslicken regeerde. ende synen vadere hielt in grooter weerdicheyt ende liefden Doe gauen hem die baroenen van ALBANIEN te wyue een rijc [A5ra] ende wel gheboren wyf/ die wecke dat een vrouwe was van YCRIS Ende van desen tween soe quam FLORIMONT daer hier te voren af gheseyt is. Die daer na vele pynen ende arbeys aen nam. maer want onse historie op hem niet begrepen en is so laten wi dat versweghen ende keeren weder totter materien tonsen propoeste dienende/

Die historie seyt als PRISSYNE met haren drie dochteren wech was/ so ghinck sy totten dale gheheeten TVERLOREN EYLANT/ omme dat gheen man daer vele geweest en hadde ende om datter oec gheen tot haer gheraken soude dan bi grooter auentueren/ ende aldaer soe voedde sy haer drie dochteren tot dat sy vyftien iaren oud waren. ende leiddese alle merghene op eene hooghe gheberchte/ die welcke als die historie seyt is geheeten ELINEOS dat in DUYTSCHER talen so vele te segghen is als den GHEBLOEYDEN BERCH want van daer so sach sy beschelicken ghenoech dlant van HYBERNIEN/ ende daer na soe seyde sy haren drie dochterrnn al screhyende ende suchtende Mijn dochteren siet dair dat lant dair ghi alle drie geboren waert ende daer ghi uwe weluaert *ende* eere ghehad

soudt hebben: en hadde ghedaen die schade van uwen vader die v ende my geset heeft in groter allenden sonder ynde totten vtersten dage vanden ordeele gods die de quade pinighen sal ende die goe[A5rb]de verheeffen sal na haerlieder verdiensten *ende* duechden

MELUZINE deerste dochter die vraechde haer moeder wat valscheden heeft v ons vader ghedaen daer wi desen last omme hebben Doe begonde haer moeder haer te vertellen die maniere vanden dingen hier te voren verhaelt/ Ende doen MELUZINE hare moeder dat hadde hooren vertellen so brocht sy haer moeder op een andere tale ende woerden/ haer vraghende naden staet vanden lande/ *ende* die namen vanden steden ende casteelen van ALBANIEN. ende hier af sprekende ghinghen sy te samen vanden geberchte/ ende quamen weder in *dat* eylant voerscreuen Ende doe nam MELUZINE haer ij. susteren ter syden/ te weten MELIOR *ende* PALATINE. *ende* seyde tot hem beiden aldus. mijn lieue susteren laet *ons* bemercken de allende dair ons vader inne geset heeft *ons* *ende* onse moeder/ die altyt in weelden *ende* eeren geweest soudent hebben. wat dochter v goet toe gedaen. want als aengaende mi ic dencket te wreken/ *ende* also hi onser moeder luttel solaes verworuen heeft mits syne valscheyt so meyne ic hem weder luttel blisijcapen aen te doene Doe antwoerden haer die ij. gesusteren. ghi syt onse outste suster: wi sullent v volgen *ende* gehorich wesen in alle tghene des ghi daer *van* doen wilt *ende* ordineren MELUZINE seide. ghi bewyst goede minne *ende* dat ghy goede *ende* getrouwe dochteren syt [A5va] van onser moeder/ want het by mer trouwen wel gheseyt is Ic heb gedacht op dattet v goet dunct *dat* wy en sullen besluten in dat hoege gheberchte van NORTHOBELAN geheeten BRUNBELIOIS/ *ende* dat hi in die alleynde sy synen leefdach lanc. Doe spraken dander twee. suster wi syn beraden dat mede te doen/ laet ons *dat* spoeden want ons verlangt daer na dat onse moeder ghewroken ware vander ongetrouwicheit die ons vader haer ghedaen heeft Dese drie dochteren deden doe so vele by harer valscher conste datse haren vader namen *ende* sloetenen int voerseide geberchte. *ende* quamen doe weder tharer moederen waert/ *ende* seyden haer Moeder en laet v niet te na gaen die ongetrouwicheyt die ons vader v ghedaen heeft want hijs gheloont is. hi en sal nemmermeer geraken noch comen vten gheberchte van BRUNBELIOYS daer wijen inne ghesloten hebben. *ende* dair hi syn leuen leyden sal in groter katiuicheyt Ha valsche dochteren hoe hebt ghi dat dorren doen sprack PRISSINE die moeder/ ghi hebt seer qualicken ghedaen dat ghi den

ghenen die v ghewonnen heeft/ also gepinicht hebt met uwen *verharden herten*. want het was die ghene daer ic alle myn genuechte af hadde in dese sterflicke werelt/ *ende* dien hebby my genomen. weet voerwaer dat icx v loonen sal na uwe *verdienste* Ghi MELUZINE die de oudste sijt *ende* die billicx die *wetenste* wesen soud: dit is bi di toegheco[A5vb]men. want ic weet wel dat ghi dynen vader de ketten gaeft/ *ende* alsoe sult ghi die eerste ghepinicht wesen want niet *tegenstaende* den misvalle van uwen vader. ghi *ende* v *susteren* soud *cortelinghe verlost* hebben geweest vten handen vander *anentueren* van IAMPHES *ende* FAEEZ sonder daer ymmermeer meer weder in ghecomen te hebben. van nv voerdane *verghiftic* v MELUZINE dat ghi alle saterdaghe sult wesen een serpent vanden nauel nederwaerts/ want kondi geuinden enen die v *trouwen* wille *ende* ghelouen dat hi v des saterdaechs *nemmermeer* sien en sal noch ontdekken noch segghen eenigen mensche/ so suldi uwen *natuerliken* loep leuen *ende* steruen ghelyc ene *natuerlike* vrouwe. *ende* van di sal comen een seer edel gheslachte dat hoghe *ende* groot wesen sal van *vromicheden*. *ende* oft ghi by *uentueren* *ontdect* wart van *dinen man*. soe weet *dat* ghi *wederom* worden soud die ghi te *voren waert*/ *ende* soo sult bliuen totter tyt dat die hoochste richter ten ordeele sitten sal *Ende* ghi sult v *vertoon*en voer tslot dat ghi *maken* sult *ende* dat ghi *met* uwen name noemen sult/ drie daghe te voren als dat slot synen heere vernieuwen sal. *ende* oec als daer een van nwen gheslachte steruen sal

¶ *Ende* ghi MELIOR ic geue v in GROOT ARMENIEEN een schoon *ende* ryckelyc casteel. daer in dat ghi *eenen* sperwaer bewaren sult ten lesten dage toe Alle ridderen van *edelen* geslach[A6ra]te ghecomen synde die daer willen gaen waken den nacht *ende* dach vanden *twintichsten* dach der maent van *iunius* sonder slapen sullen van dy moghen *verghift* worden van *enighen* titeliken dinghe dat sy *wensscen* moghen. te weten van *aertschen* dingen/ *ende* datse niet en *begheren* v lyf noch uwe minne te huwelicke noch andersints *Ende* alle die gene die v *emmers* also hebben willen sonder hem des te willen *verdraghen*/ sullen wesen ongheluckich totter *neghenster* cluste toe *ende* sullen worden *veriaecht* wt allen haren *gelucke* *Ende* du PALATINE sult syn *besloten* int gheberchte van GUIGO met den ghehelen schat van dynen vader totter tyt datter sal comen een ridder van *dinen* gheslachte/ die welc sal hebben den seluen schat *ende* sal *met* dien helpen *vercrygen* DLANT VAN BELOFTEN *ende* sal v *verlossen* van uwer *beiegentheit* Doe waren dese drie dochteren seer bedroeft *ende* *vertrocken* mits dien van harer moeder. *Ende* MELUSINE

vervoer wech doer die wildernissen Ende MELIOR vervoer int CASTEEL VANDEN SPERWAER in GROOT ARMENIEN Ende PALATINE vervoer oec wech na tgeberchte van GUIGO al daerse harer vele gesien hebben. ende die meester die dese historie ouer geset heeft wt den FRANSOIS seit ouerwaer dat hi dit selue heeft hooren oerconden den coninc van ARGOENIEN ende vele meer andere van synen lande Ende al yst dat dit seer luttel alhier dient so verlaet ment nochtan om [A6rb] tvervolch te bat te verstante Maer al eermen daer voerder inne trede so salmen ierst hier horen hoe ELINAS die coninc syn leuen eynde in deser werelt: ende hoe hem PRISSYNE begroef. int gheberchte in een seer ryckelicke scryne

Doen coninc ELINAS langhen tyt in tgeberchte gheweest was tot dat hem die doot beuinc Doen quam PRISSYNE syn wijf ende begroeffene in een rijckelycke tomme dat noyt man des gelyc en sach ende daer was in de camer soe vele rijckelicheden dattet niet en is te gelijcken. daer syn goude kandelaers met costelijcken gesteente. ende toertsen ende lampen die dach ende nacht bernen Ende ten voeten eynde vander tommen sette sy een albasteren beelt van hoecheden ende van figueren also scone dattet niet schoenre wesen en conde Ende dat beelt hielt in syn hant een gulden tafel/ daer dese voerscreuen auentuere inne ghescreuen stont ende al daer stelde sy eenen gigant die dat beelde wachtede die seer fel ende vervaerlic was/ ende alle dlant onder hem hielt. ende na hem so hieldent vele meer ander giganten al totter comst van GODEUAERT METTEN GROTEN TANDE/ daer ghi hierna af horen sult. Nu hebdi van coninck ELINAS ende van PRISSYNE syn wyf gehoord. nu suldy horen de historie ende het wonder vanden casteele van LUSIGNEN in PETAUWE/ hoe/ waeromme ende in wat manieren dat dat gesticht was

[A6va] Die historie seyt ons hoe hier voermaels in WILT BRITANIEN was een edel man die geschil had met des conincx sone van BRITANIEN also dat hi niet langer int lant en dorste bliuen/ mer nam met hem alle sinen schat ende ghinc buten slants ouer die geberchte. ende vant also op een tyt op een fonteyne een schoen vrouwe die hem vertelde alle syn geschiedenis. ten slote sy verliefden op malckanderen. ende die vrouwe dede hem vele onderstans ende troosts/ also dat sy begonsten te stichten in haer lant dwelck onbewoent ende wilt was vele steden ende sloten/ ende also dat tselue lant in corter stont wel bewoent ende beset was. ende hieten dat [A6vb] lant HET WILDE LANT/ om deswille dat syt vonden vol bosschen/ gelyc dat het noch huden sdaechs geheeten is.

Het gebuerde *dat* tusschen den ridder ende deser vrouwen groten twist gerees waerom en weet men niet te seggen. alsoe datse *onverhuets van* hem schiet: des die ridder seer droeuich was. Niet te min hi wies altyt in groter eren *ende* voerspoede Alsoe datten die edelen van synen lande versagen *van* eenre welgeborene vrouwe die des greuen *van* POITIERS suster was die doen regneerde/ *vander* welcker hy hadde vele knapelike kinderen/ *onder den* welcken daer een was te weten die derde die den naem hadde RAYMONDYN. die

[houtsnede 2: de graaf van Poitiers geeft een feest]

[B1ra] seer schoone gracelijc subtyl *ende* verstandel was in allen dingen *Ende* mocht doen ter tyt oud wesen xiiij. iaren

¶ Hoe die greue *van* POITIERS ontboet den greue *van* FORET te comen ter feesten *van* sinen sone.

Die graue *van* POITIERS hielt een grote feeste voer eenen sone die hi hadde *ende* dien hi ridder maken woude die gheheeten was BERTRAND. *ende* anders en hadde hy geen kinderen dan een seer schone dochter die genoemt was ZWANE Greue HEINRIC ontboet aldaer een frissche gheselschap ter eeren vanden ridderschape *van* sinen sone. *ende* onder dander ontboet hi den graue *van* FORET *dat* hy quame *ende* met hem brachte drie *van* sinen outsten kinderen want hi die begherde te siene Alsoe dat die graue *van* FORET wt dien aldaer ghinck opt eerbaerlicste dat hi mocht *met* drie *van* sinen kinderen Die feeste was seer groot *ende* aldaer waren vele meer ridders ghemaect ter liefden *van* BERTRAND die ridder geslagen was/ ghelijc oec so was die oudste sone vanden graue *van* FORET die seer wel stack Die feeste was onderhouden viij. daghen/ *ende* die greue *van* POITIERS schencte ewech seer vele schone giften. ten scheidene vander feesten begherde *ende* versochte die greue *van* POITIERS den graue *van* FORET/ dat hi hem liet RAYMONDYN synen neue *ende* dat hi nemmermeer meer voir hem besorcht en ware/ want hijen wel voersien soude. *ende* die greue *van* FORET die gonden hem. *ende* RAYMONDYN [B1rb] bleef metten greue *van* POITIERS sinen oem dien seer lief hadde. Ende also schiet die feeste minnelic *ende* eerlijck Die historie vertelt ons *ende* oec die gewarige croniken/ hoe *dat* die selue greue HEYNRIC groot vader was *van* sinte WILLEM die oec een greue was. *ende* die alle syn tijtelic goet achter liet *om* onsen here te dienen in

een cloester daer hi *hem* inne begaf Maer *om* onse materie te achtervolgen. soe is waer *dat* die historie seyt *dat* dese graue HEINRIJC een seer vroem ridder was die de edelheyt lief hadde *ende* was die wyste in de const van astronomien die op dat pas sint ARISTOTELES tijt gheweest was. hi beminde RAYMONDYN so seer als hi mocht. *ende* so dede tkint oec wederom hem. want het gaf *hem* seer om synen oem te dienen *ende* in allen dingen te belieuen Dese graue hadde vele voghelen *ende* honden van alderley manieren groot *ende* cleyn die ter iachten dienen mochten. Het gebuerde datter een vanden boschwachters *hem* quam boetscapen hoe datter int bosch van COLOMBIERS ouer lanc gesien was een vreemde beeste van enen vercken dat daer was. dwelck een het schoenste beleydte wesen soude dat oyt ghesien was Die graue seide dat men die honden bereet maken soude teghen des ander daechs hi souder hem toe gheuen. *ende* also schiet die boschwachter ewech om bereet te maken des men totter iacht behoeuen soude

¶ Hoe die greue voer iagen *ende* RAYMONDYN met *hem*. [B1va]

[houtsnede 3: de graaf van Poitiers kijkt naar de sterren]

Des mergens so voer de greue van POITIERS henen *ende* RAYMONDIJN met *hem* *ende* vele meer ander baroenen *ende* riddersen RAYMONDYN was alre naest hem geseten op eenen hengst het mes op de side ghegort hebbende. *ende* als sy quamen int wout so begonden si iaghens van stonden aen: also dathet vercken geuonden wart *ende* so seer verwermt wart/ so naemt synen loep doer het bosch *ende* hoe wel *dat* syt met groter arnste bestonden te volghene so en wasser nochtan noch hont noch [B1vb] iagher so stout diet dorste verbeiden noch raken. mettien quamen die heren ridders *ende* knechten aen. maer daer en was negheen so coen dat hi voet op daerde gheset hadde om na tverken te stekene oft te slane. Die graue quam oec aene. *ende* riep sal *ons* dit soghenbaggele al wat onser is verheeren. als RAYMONDYN synen oom hoirde spreken so scaemde hys *hem* *ende* trad vanden perde syn sweert inde hant hebbende *ende* haeste *hem* den vercken tegen *ende* gaf *hem* eenen harden slach/ *ende* het vercken dat keerde *hem* te [B2ra] hemwaerts *ende* deden vallen op syne knien/ maer terstont was hi weder op als een vroem *ende* coen ionghelinc *ende* meynde na tvercken weder te slane oft te stekenne. maer het vercken ontweec *hem* *ende* liep alsoe seere datter noch ridder noch hont en was diet int oghe behouden

conde/ dan alleen de graue *ende* RAYMONDYN syn neue/ die weder opgeseten was *ende* het vercken soe scarpelijc *veruolchde* al henen voer den coninc *ende* alle dander dat die greue anxst hadde dathet RAYMONDYNE *vermencken* soude *ende* riep mijn schoon neue laet doch wesen dit iagen *dat* hij ongeual hebben moet diet ons aenbrachte Maer RAYMONDIJN en achte des niet noch en sorchde voer gheen ongeluc oft anders dat hem gebueren mochte/ so seere was hijer op *verwarmt ende* bleef het vercken volghende Die graue volchde hem vast op de spore die hi sach anders soe bleuen alle dander achter midts *dat* haer perden te seer *verwarmt* waren: *Ende* RAYMONDYN *ende* die greue iaechden so lange *dat* den duisteren nacht aen quam/ also *dat* sy hielden onder eenen groten boom Doen seide die greue tot RAYMONDIJN. mijn schoone neue wy sullen hier bliuen tot *dat* die mane op gaet Ouer een wijle daer na so ghinc die mane op wel schoon *ende* claer *ende* die sterren lichteden oec seer claer Die greue die vander const vander astronomien wiste wart den hemel aensiende: *ende* terstont wart hi *versuchtende* seer swaerlijc/ *ende* na dien *versuchtene* sprac [B2rb] hi *ende* seyde aldus O warachtich al mogende god here hoe groot syn die dinghen die ghi hier beneden ghelaten hebt/ datmen volcomelic bekennen mach die crachten *ende* die wonderlicke natuere van desen aertscen dinghen: ten mocht niet wesen en ware dat ghijt wt uwer milder gracien wtstortedet/ sonderlinge van deser wonderlijcker anentueren die ic nv tegenwoerdelijc hier bemercke in de sterren die ghi daer bouen gheset hebt/ byder hogher const van astronomien daer ghi my heer eenen tac af verleent hebste te bekennene/ dies ic v hoechlic louen *ende* dancken moet. o god almachtich hoe mach dit wesen dat ick sie v ordeel na tmenschelic verstant wtgheuen. ten mach toch geen mensch voer goet quaet te loon hebben. nochtans hebt ghi my verleent dat ic het bedieden van desen verstaet. *ende* also sprekende begonst hi noch meer dan hy te voren gedaen hadde te *versuchtene* RAYMONDIJN die vast onledich was geweest ouer tvier te makenne quam tot synen oom *ende* seide dathet vier ontsteken was *ende* dat hi hem quame warmen. hi seide voert *dat* hi meynde dat sy cortelinge tijnge vander iacht hebben souden want hi tgeluyt vanden honden gehoort hadde Die graue seide *ende* antwoerde dat hem daer af noch el nyewers af gheschiet en was dan van tghene des hi sach. *ende* met dien so sach hi weder inden hemel *ende* *versuchte* noch meer dan te voren RAYMONDIJN die sinen oom seer lief hadde sei[B2va]de. wat here om gods wille laet wesen dese dinghen. ten behoirt *niet* alsulcken prince als ghi syt thertte te gheuene tot alsulcker

conste. ghi behoort gode te dancken *van dat* hi v soe hoghen *ende* edelen heerlicheyt ende rijcdom verleent heeft. het is te vele slecht *van v* dat ghi v seluen quelt met sulcdanigen dinghen die v baten noch hinderen en mogen Ha sot seyde die graue wist ghi die groote rycheden *ende* auentueren die ic sie ghi souter v wel af verwonderen. RAYMONDYN die geen quaet en dachte seide. wilt mi dat segghen op dattet v ghelieft heere *ende* op dattet yet doenlyc is/ *ende* op dat ict behoore te wetene/ voerwaer seide die graue ghi sullet weten Ic woude dats *ons* heer noch de werelt of tleuen v *niet* en liet gebreken Die auentuere sal v *van mi* seluen comen/ want ic worde voerdaen meer oud *ende* ic hebbe vrienden ghenoech om myn heerlicheiden te houdene/ ic hebbe v so lief dat ic woude dat die eere v geschieden mocht. Die auentuere is dese. waert *dat* op dese vre een ondersaet synen heere doot sloech die soude worden die machtichste *ende* die meeste gheeerde die oyt quam wt synen geslachte Ende *van* hem soude gheboorte comen daer mencie af wesen soude *ende* ghedenckenisse tot int ynde vander werelt. *ende* weet certain dat *dat* warachtich is RAYMONDYN seide dat hi *dat* emmers niet ghelouen en conste. want het ware tegens redene dat een [B2vb] mensch goet voer quaet hadde. Tis alsoe waer sprac die graue als ict v segghe. RAYMONDYN seide *dat* hijs hem niet en soude doen geloouen. Met dien vielen sij beyde in ghepeyse. *ende* also sittende hoirden si *van verre* groot gerucht *ende* rijsselinghe vanden cleynen houte *ende* tacken Doe greep RAYMONDIJN syn zweert op vander aerden Insgelycs trac die greue oec syn zweert wt. *ende* verwachteden also al peisende wathet was. *ende* ghingen ouer die syde vanden viere *van daer sy tgerucht* *ende* die rijsselinghe vanden rizeren hoirden/ *ende* also bleuen sy staende tot dat sy daer sagen aencomen loepende een vercken seer wonderliken *ende* vervaerliken *verwermt* die tanden thoonende Doen seyde RAYMONDYN heer climt haestelic op eenen boom/ *dat* v dit wilt zwyn gheen quaet en doe *ende* laetter my mede geworden Die graue sprac dat en sal god niet gehengen dat ic v laten sal in sulker aentueren. Als RAYMONDYN dat hoorde nam hy syn zweert metten scarpes ten zwine waert meynende dat te stekene. *ende* mettien keerde hem het swyn *van RAYMONDYN* ten greue waert. bi dien nam RAYMONDIJN groot verdriet daer hem namaels so groten gheluck af quam als die warachtige historie ons vertelt

Hoe RAYMONDIJN den graue van POITIERS synen oem dootsloech

In dit capittel so vermaent ons de historie doen RAYMONDIJN den swyne te ghemoet quam om dat te ke[B3ra]ren dattet niet en soude slaen op synen heere. *ende* als tswijn *dat* sach soe keerdet sinen wech *met* grooter hitten op den graue. *Ende* als hijt sach comen so sach hi omtrent hem eenen zwynspiet *ende* hielt dien wel lege op deerde. *ende* also hi hem des iagens *verstont* so stac hi tswijn in synen scilt/ maer die herdicheyt van des zwijns scilt wederstont *dat* so dathet den greue op syn knyen ter aerden werp *Ende* doen quam RAYMONDIIN gelopen syn sweert in syn hant hebbende meynende dat swyn te stekene tusschen syn voeten/ alsoet de graeue ouer syde ghesteken hadde. maer hi RAIMONDYN miste *ende* staect op syne borstelen vanden rugghe/ *ende* alsoeder RAIMONDYN so ghierichlic na stac/ so schoet den steec ouer doer den rugghe. *ende* raecte den graue die aen dander syde vanden swyne op syn knyen geuelt lach so dat hem den steec voer inne *ende* achter doer ghinc. RAIMONDIIN *verhaelde* den steec op tswiin *ende* staect dattet ter aerden viel doot/ *ende* mettien trad hi ten greue waert/ meynende dien op te heffen: mer twas *om* niet want hi alrede doot was Doe RAIMONDYN die wonde *ende* het bloet sach daer wt geronnen/ so was hi wonderliken *verslaghen* *ende* begonst te criten te screyen *ende* syn handen te slaen/ *ende* dreef so groten *iammer* als oyt man sach/ segghende aldus O valsche FORTUNE hoe bistu soe *verkeert* dattu mi hebst doen dooden den ghenen die mi *van herten* lief hadde *ende* die my so vele doechden gedaen heeft O god vader almachtich [B3rb] welc is nv het lant daer hem dese arme sondaer in sal mogen onthouden want voerwair alle die ghene die *van desen* misgripe horen/ sullen mi *met goeder redenen* wisen ter doot want noit sondaer arger en dede O eerde opent v *ende* *verslint* mi want icx *verdient* hebbe. in deser droefheyt was RAYMONDIJN *langen* tijt. ten laetsten als hi tot hem seluen quam/ so seide hi in hem seluen aldus Myn here die daer leyt seyde mi waert *dat* mi alsulcken auentuere gebuerde/ dat ic wesen soude dalre meeste *van* mynen gheslachte. maer ic sie wel die contrarie. want inder waerheit so yst waer *dat* ic dalre on/geluckichste ben/ *ende* bi mijnder trouwen ic bens wel werdich Na dien dathet anders niet wesen en wille so wil ic my gaen *pinen* wt desen lande/ *ende* suecken myn auentuere die my god *verleenen* wille teeniger plaetsen daer ic mijn sonden beteren mach op dathet gode gelieft Doe quam RAIMONDIJN tot sinen here die daer doot lach *ende* custene al screyende *ende* *met* so droeuiger herten dat hi een woert *niet* spreken en conde. *ende* met dien so sat hy op syn paert

nemende *den* wech doer den bosch dweers. hij reet seer mistroest/ *ende*
en wist oec niet waer dat hi reed

¶ Hoe dat RAYMONDYN *synen* heere doot liet ligghen *ende* reet wech
seere bedructelicken niet wetende waer hi *henen* *riden* soude [B3va]

[houtsnede 4: de dode graaf van Poitiers]

ALS RAYMONDIJN aldus van *synen* heer schiet latende hem doot *liggen*
neffens *tvier/ ende* het zwijn daer bi/ so reet hi *henen* al totter
middernacht soe dat hi gheraecte op een fonteyne die geheten was DIE
DORSTBORNE/ enige ander hetense DIE FONTEINE FAEEZE om deswille *dat*
daer *onderwilen* vele *wonders* gheschiet was: die fonteyne *stont*
beneden aenden voet *van eenre* groter roetsen *ende* liep doer seere
schone velden langs verbi die hoghe bosschagen Die mane scheen
schoon *ende* clair [B3vb] *syn* paert droech RAYMONDIJN vast *henen*
somtyts dat hi truerde somtijts dat hi sliep al tot dat hi op dese fonteyne
quam. Op die fonteyne waren doe drie vrouwen die *hem* daer
vermaecten/ onder die welcke datter deen bouen *dander* die opperste
was ghelijc ghi voertdaen noch wel hooren sul

Hoe RAYMONDIJN op de fonteyne quam al daer hi *vant* MELUZINEN
verselschap met twee ander vrouwen.

[hiaat, blad x ontbreekt]

[B5ra] ghi en dorst v niets *niet* veysen/ want ick weet wel hoet met v
gaet Doen hi hoorde dat *syen* noemde bi *synen* name was hi so seer
verslaghen dat hi niet en wiste wat tantwoerden Sy die mercte dat hi
bescaemt viel om dat *zy* van *synen* state wiste/ seyde doen voert.
RAYMONDIJN naest gode ben ick die ghene die v gheraden mach *ende*
voerderen in dit sterflic leuen *ende* alle uwen teghenspoet bekeeren int
goede. ghi en derft niet *verswighen* want ic weet wel dattu dinen heere
doot hebste/ so bi ongelucke oft misvalle soe oeck mede al willens/ hoe
wel dat ghyt op die vre niet en meyndet gedaen te hebben. *ende* ic weet
wel alle die woerden die hi v seyde vter const vander astronomien Als
RAYMONDYN *dat* hoorde was hi noch meer *verslaghen* dan te voren. *ende*
seyde myn vrouwe ghi segget die waerheyt. mer het geeft my wonder
hoe *dat* ghi soe claelic weten moecht *ende* wiet v soe gheringe

gheboetscaph heeft Sy seide ick weeter alles die waerheyt af/ *ende* en meynt niet dathet fantasye oft duelie zij want ick verseker v dat ic van gods wegghen ben *ende* ick ghelouue als een goet kersten mensch schuldich is te ghelouuen. *ende* weet dat ghi sonder my *ende* mynen raet niet en sult moghen comen ten ynde van uwen bestane. Maer wildi ghelouuen vastelijcken alle die selue woerden die dy dijn heer oom gheseyt heeft/ sy sullendy vter maten seer nut *ende* [B5rb] profytelijc wesen bider hulpen gods *ende* ick sal di maken enen die meesten heere die oyt van alle uwen gheslachte gheweest heeft *ende* den rijsten van hem allen Als RAYMONDYN die ghelofte aenhoorde soe gedachte hi der woerden van synen oome *ende* ouerdachte in hem seluen die groote perikelen daer hi inne gheiaecht was *ende* hem seluen vant. hi dachte dat hyt auentueren soude *ende* geloouen der vrouwen in tgene des sy hem segghen soude want hi maer eens die doot steruen en mochte. so antwoerde hy seer oetmoedelijcken aldus Mijn eerweerdighe vrouwe ic danc v vanden scoenen geloften die ghy my biet. *ende* weet dathet bi mynen toedoen niet en sal bliuen ongedaen noch om arbeit oft moeyte die ghi gedencken moecht/ ic en sal uwen wille doen *ende* alle dat ghene dat ghi mi ghebieden sult na mijnen vermoghene/ *ende* dat een kersten met eeren doen sal. *ende* doen mach RAYMONDYN seide de vrouwe/ tis ghesproken wt vrijer herten. want ic en sal v niet seggen noch raden daer en sal duecht af comen maer ten vorsten moet ghi my geloouen dat ghi mi te wiue nemen sult principaelicken. *ende* en twyuel niet ick en ben van gods wegghen. Doe sprac RAYMONDIJN. vrouwe na dien dat ghi my des versekert dathet so is/ so sal ick na alle myn vermoghen doen alle tgheue dat ghi wilt *ende* gebieden sult Ende van stonden ane gheloue ic v dat icket alsoe doen sal [B5va] getrouwelic. Nu RAYMONDIJN sprac die vrouwe ghi moet mi noch ander dinghen zweren. doe seyde RAYMONDIJN ick ben daer toe bereet op dat ict ghedoen mach Iaghi sprack die vrouwe al sonder hindere. ghy sult my gheloeuen bi alle die sacramenten *ende* eeden van eenen warachtigen ghelououigen mensche *ende* van geloeue *ende* zweren dat ghi nemmermeer also lange als ic in uwe geselschap wesen sal arbeyden noch pynen en sult om my te siene des saterdaechs noch te sueckenne de plaetse daer ic dan wesen sal in gheenre manieren Als sy dat geseit hadde so sprack sy voert tot RAYMONDIJN aldus. opt perikele van mijnre sielen so sweer ic v dat ic nemmermeer op dien dach doen en sal dingen dat tuwen achterdeele sy oft anders dan tuwer eeren. noch oeck dencken dan hoe ic v best mocht vermeerderen *ende* al uwe geslacht.

ende RAIMONDYN geloefde te doen oec van ghelijcken ¶ Nu hoort na mi sprac die vrouwe ic sal v seggen hoe *dat* ghi sult doen/ en *verslaet* v niet iewers *omme*. maer gaet henen recht voirt te POITIERS waert. *ende* als ghi dair comt so suldijer vele vinden die vander iachten gecomen selen syn *ende* die v vragen sullen na tijnghe vanden graue uwen oom ghi sult dan seggen aldus/ hoe en is hi niet comen. *ende* sy sullen v antwoerden neen *Ende* dan suldi hem weder seggen hoe ghijs noyt sindert en saecht dat die iacht wies/ *ende dat* ghyen doe verloert int wout van COLOMBIERE/ *ende* gelaet [B5vb] v mede vreemdelic ghelyc die andere *Ende* corts daer na sullen aencomen die iaghers *ende* syn andere volck die welc hem al doot met hem brenghen sullen. *ende* tsal schinen dat die wonde geslaghen is van eens wilden euerzwynts tant. *ende* sullen seggen allegader dathen tswijn gedoot heeft. *ende* sullen noch meer seggen *dat* die graue het swyn oeck doot heeft doer sine groote vromicheyt Met dien sal daer groten rouwe worden Graue BERTRAM syn sone *ende* BLANCKE syne dochtere/ *ende* alle syn ander gesinne groot *ende* cleyn sullen altemael groten rouwe bedriuen/ *ende* van gelycken sult ghi oeck doen met hem *ende* cleeden v met swarten ghelyc den anderen Na dien dat dit alle aldus ter eeren beschict sal wesen *ende* dat den baroenen sal syn betekent dach omme te comene *ende* manscap te doene den ionghen greue/ so suldi wederom keeren al hier tot mi des daechs te voren eer die manschap geschieden sal *ende* ghi sult my vinden te deser seluer paetsen *ende* met dien schieden sy/ seggende die voersejde vrouwe aldus. hout lief ic gheue v omme onse liefde te beghinnen twee vingerlingen. vanden welcken die steenen seer grote virtuten hebben Dats te wetene den eenen soe wiene dien wt liefden gegeuen wort die en sal niet steruen van quetsueren van wapene also lange hien ouer hem draecht *Ende* den anderen dat hi hem sal gheuen voerspoot *ende* victorie teghen syn vianden *ende* [B6ra] quaetwillende. het sy in ghedinge of twiste. *ende* daerom so gaet coenlicken myn lieue vrient *Ende* doe nam hi orlof vander vrouwen al suetelijken omhelsende *ende* eerbaerliken cussende/ ghelyc der gheenre daer hi hem gheheelic innne betrouwede want hi was doen met harer minnen beuaen

¶ RAYMONDYN te peerde opgheseten synde wees hem die vrouwe den rechten wech te POITIERS toe. *ende* van haer ghescheiden synde begonste hi hem te bedroeuwen want hi

[houtsnede 5: Raymondijn terug in Poitiers]

[B6rb]se alreede behert hadde so seer *dat* hi wel doergaens bi haer hadde willen bliuen ouermits haren goeden ende subtylen raet. *ende* met dien keerde die vrouwe wederom ter fonteynen waert al daer haer die ander vrouwen *verbeydden*. Met desen laet die historie werc hier af meer te sprekene.

Hoe RAYMONDYN tot POYTIERS *quam* ghereden daer hem elc vraechde naden graue *ende* waer hi waer

[B6va] Die historie seit voert als RAYMONDIJN te POITIERS *quam* so vant hijer vele die vander iacht gekeert waren/ die sommige al van tsauons/ die ander al van tsmorghens. die hem vraechden waer es mijn heere. hoe so sprac RAYMONDYN en is hi niet ghecomen/ ic en saechs nye sint dat die stercke iacht begonste/ *ende* dathet euerzwijn hem ververrede vanden honden Onder desen *dat* sy hier af spraken so begonden die lieden vander iacht aen te comen *deen* voer *ende* dander na/ *ende* wat tijnghe datmen hem vraechde na den graue elc antwoerde ghelijc RAYMONDYN gheantwoert hadde. *ende* sommige seyden datse noyt also onmateliken iacht ghesien en hadden/ noch oec eenich swijn dat alsoe liep/ *ende* hielden ouer waer dathet swyn buiten synen repasse gheloopen was *Ende* want sy ghecomen waren om den graue al dair aen die poerte te verwachtene so *vertoefden* sy daer een langhe wijle *ende* doergaens henen *quamer* al noch volc vander iacht dat alle den nacht inder bosschagien ghedoelt hadde/ die alleens seiden ghelyc dander geseyt hadden des sy alle seer *verslaghen* waren

¶ Hoe die greue te POITIERS doot ghebracht wart

Uoerdane so vertelt die historie hoe tvolc dat dair bi RAYMONDIJN vergadert was aender poerten so lange verbeidde dat sy saghen van verre aencomen eenen [B6vb] groten hoep volcx. *ende* int ghenaken van dien so hoorden sy met weenenden stemmen seer claghen daer sy hem seer af verwonderden *ende* beduchten hem quader auentueren vanden graue Als dese hem vaster bi quamen begonsten sy te roepen *ende* te criten aldus O ghi alle ghi moecht wel screyen/ ganc henen *ende* cleedt v met swarten. want dit *sogenbagghel* dit vercken heeft doot onsen goeden heer den graue AYMERI. *ende* na tlichaem quamen twe iagers diet swyn brachten dat wonderliken seere groot was/ *ende* alsoe

quamen sy die stad inne met grooten rouwe Doe begonsten syn mannen te driuene grooten druck *ende* vermalendiden den ghenen die de iachte voert brachte *ende* begonste. aldus driuende desen groten rouwe *ende* druc quamen sy al tot den palaise *ende* al daer wert den lichaem neder gheset/ die weder al dair van *nieus* bescreyt *ende* beweent wert vander grauinnen *ende* van sinen kinderen *ende* van synen volcke allegader

RAYMONDYN dreef *emmers* so groten rouwe als iemant vanden anderen/ want hem berouwede syn mesdaet. *ende* en hadde ghedaen het toesegghen van synre vrouwen hi en soude hem niet hebben connen onthouden hi en soude hem lieden daer syn gheual *ende* auentuer vertelt hebben Dit afgeslaghen men ghinc van stonden aen doen duytvaert seer rijckelijcken in ONSER VROUWEN KERCKE van POITIERS na ge[C1ra]legentheyt vanden tide. Die goede luden vanden lande namen metter versscher daet het zwijn *ende* ghingent bernen voer der kercken Nu is wel waer datter ghenen rouwe so groot en is hi en versuet binnen den derden dage Als alle dit gedaen was quamen die baroenen vanden lande totter vrouwen *ende* troestense soe sy best consten met haren twee kinderen. Maer den rouwe van RAYMONDYN wies van daghe te daghe. so by dien dat hem syn misdaet vastelic leeder wert. om dies wille dat hi den graue so lief hadde ghehad

Den raet gedroech datmen alle de [C1rb] baroenen vanden lande teenen sekeren daghe ontbieden soude/ om hulde *ende* manschap te comen doene haren ionghen heere des grauen sone Ende also schiere als RAYMONDYN dat wiste sat hi op syn paert *ende* alleen reed hi der stad wt ter wildernissen waert omme synre vrouwen te houden syne belofte

¶ Hoe RAYMONDYN weder keerde tsynre vrouwen. *ende* hoe hy daer sach een schone capelle die hi te voren nye ghesien en hadde

[houtsnede 6: Raymondijn en Meluzine]

[C1va] RAYMONDIJN reet soe lange tot dat hy quam te COLOMBIERS. *ende* hy leet doer dat dorken op tgheberchte/ *ende* voert tot in de valeye oft marassch die onder die voerseide roetze leyt bouen den DORSTBORNE *ende* der fonteinen voerseit. *ende* dair versach hi een steenen huys ghemaect ghelijc eender capellen/ die welcke hi daer noyt te voren ghesien en hadde: hoe wel *dat* hi daer te voren noch dicwijs geweest hadde. Ende als hi wat naerder quam der plaetzen/ soe sach hij daer vele

ioncfrouwen ridderen ende edelinghen die hem groote feeste *ende* vrientschap aen deden/ dwelc hem seer verwonderde Onder alle so wasser een riddere die hem seyde Heere treedt af *ende* coemt tot mijnre vrouwen waert die v verbeyt in haer pauwellioen RAYMONDIJN dit hoorende trad terstont van synen paerde *ende* ghinc met hem. *ende* hi met vele meer ander heren leyddenen eerlic *ende* manierlic tot voer der ioufvrouwen Daer nam hem die ioufvrouwe metter hant *ende* leydden binnen haren pauwellioen. *ende* daer ghingen sy sitten by malckanderen op een rijckelike coetse *ende* alle dander bleuen daer buyten Ende doe begonst sy hem toe te sprekenne *ende* onder ander woerden so seide sy hem aldus. Mijn lief *ende* vriend ick weet wel dat ghi wel onthouden hebt al tgene dat ic v onderwesen hadde/ ic sals mi voerdaene vele meer te bat op v betrouwen Ic heb vrou sprac RAYMON[C1vb]DIJN tbeghin van uwen woerden so goet beuonden dat ghi mi geen dingen beuelen en sult van dat een menschelic herte begripen mach. ic en salt volbrengen. Sy antwoerde. RAYMONDIJN om mynent wille en suldi geen dinghen bestaen ghi en sulter ten goede ynde met comen. Met dien quam daer een ridder die voir haer ter aerden toe knyelde eerweerdelijc *ende* seyde tot haer aldus. mijn vrouwe alst v gelieft alle dinc is bereet. die vrouwe hiet hem dat hi hem decken soude Doen ghinghen RAIMONDYN *ende* die vrouwe hem dwaen/ *ende* ghingen sitten aen een rijckelike tafel/ *ende* int pauwelioen waren vele meer ander tafelen al gherecht *ende* gedect daer vele daghelycx volcx ane geseten was. Als RAYMONDIJN dat sach verwonderde hi hem seer *ende* vraechde der vrouwen van waer haer alle dat volc comen was. op twelc hem die vrouwe niet en antwoerde: waerom hi haer dat noch eens wederom vraechde. wan haer dat volc *ende* die schone ioncfrouwen quamen RAYMONDIJN sprac die vrouwe ten is geen noot dat ghi dit verwondert/ want sy syn alle bereet tuwen gebode om v te dienen *ende* noch vele meer dan ghi hier siet. met dien so sweech RAYMONDIJN/ *ende* dair warden de gerechten aen gebracht so ouervloedelijc dattet wonder was om taensien Als sy gheheten hadden metten cortsten gheseyt warden die ammelakennen op genowen/ *ende* daer na als sy haer handen ghedwaet hadden *ende* die gracie geseyt was/ so nam [C2ra] die vrouwe RAIMONDYN metter hant *ende* leidden sitten op die coetse/ *ende* met dien vertrac elc daert hem paste *ende* daer hi behoorde na synen state

Doen sprac die vrouwe tot RAIMONDIJN. lief mergen is den dach dat die baroenen van POITIERS hulde *ende* eed doen sullen den iongen greue

BERTRAM. weet dat ghi daer moet wesen *ende doen dat* ghene des ic v seggen sal op dattet v gelieft Nu hoort na mi *ende onthoud dat* ic v seggen sal/ ghi sult daer blyuen tot *dat* sy alle haer manscap *ende hulde gedaen sullen hebben Ende* dan sult ghy voert treden *ende bidden den iongen* greue om een bede *ende ghifte/ in vergeldinghen* van allen den diensten die ghy oyt synen vader ghedaen hebt. ia *versekert* hem vrijelic eerst *dat* ghi noch stede noch slot en begeert noch anders yet *dat* hem *costen* mach *Ende* ick weet wel *dat* hijt v sal *gonnen want* de baroenen *sullent* hem raden *Ende* also schiere als hijt v *gegont* heeft/ so bid hem in deser roetsen *ende* hier *omtrent* om so vele plaetsen als een huiet van eenen hertte ombeuaen mach *ende* besluyten. *ende* hi salt v gheuen also vry datter v niemant belet in doen en sal moghen/ noch daer af eysschen manschap van leene/ dienst/ noch andere rente *Ende* als hi v *dat verleent* heeft soe doet soe vele dat v daer af ghewerden brieuen *ende* seghele vanden graefschape *ende* vanden ghenoten vanden lande. als ghi dit al alsoe ghedaen hebt so suldi vinden *tsanderdaechs* op uwen wech int comen [C2rb] eenen man gheladen hebbende in eenen sack een hertten vel al gheconreyd. *ende dat* coept soe hyt v *verlaet* *Ende* daer na so doet *dat* vel snyden so ghi *smaelste* moecht ter goeder wys in riemen. *ende* dan doet v uwe plaetze leueren die welcke ghi dan vinden sult al ghehouwen *ende* bereet daert mi best gelieft dat sy ghelegen sy *Ende* yst dat int samen bringhen van beide den ynden het selue velle lanc genoeg valt/ so doetet trecken *ende* leiden ter valleyen waert: *ende* daer sal dan springhen een schoen fonteyne daer eenen waterganc af wassen sal die den lande nader hant wel behoeuen sal. Gaet henen *ende* schaft coenliken v dingen/ sonder yet te ontsiene want het sal al goet wesen *ende* wel tieren. *ende* sanderdaechs als men v uwe ghifte gheleuert heeft *ende* bebrieft so suldy wederkeeren al hier tot my Mijne lieue vrouwe antwoerde hi ick sal na al mijn vermoghen uwen wille doen. *Ende* met dien custen sy malckanderen *ende* namen suetelicken orlof van malckanderen Met desen swycht de historie hier meer af te spreken.

Hoe RAYMONDIJN den iongen graue na dat hem die baroenen hulde gedaen hadden bad om een bede [C2va]

[houtsnede 7: Raymondijn voor de jonge graaf]

ALS dit gedaen was so reedt RAYMONDYN met desen opset te POITIERS waert/ al daer hi alrede vant een groot deel vanden baroenen ende heren die ghecomen waren om den iongen graue BERTRANT hulde ende eed te doene. die welc hem algader ere ende reuerencie bewesen Des anderdaechs ghingen sy alle te samen tsINTE HYLARIUS KERCKE waert van POITIERS. ende daer deden sy den dienst seer rijckelic ende eerwerdelijc doen. ende daer was in dien dienst de ionghe graue in canonincx state ghelijck hair [C2vb] abt ende dede die solemniteiten ende cerimonien die daer toe behoirden. ende die baroenen deden hem daer hulde ende manscap Hier na quam RAYMONDIJN ende trad voer den greue oetmoedelijc ende seide aldus. ghi mijn heren baroenen ende andere edelen wilt doch verstaen myn begheerte die ic den greue doen wille mijnen heree/ te dien ynde op datse v redelijcken duncket dat ghi voer mi wilt doen bidden dat hijse mi gonne Die baenreheren antwoerden dat syt gherne doen wouden. ende met dien soe versaemden sy hem allegader [C3ra] voer den greue Doe begonste RAYMONDYN syn redene vast te ontbinden. ende seyde aldus. Seer gheduchtighe heere ic bidde v oetmoedelijc dat in vergheldingen van alle den diensten die ic oyt uwen vader ghedede dien god genadich sy/ v gelieuen wille my te geuene een ghifte die v als niet costen en sal/ want mijn heere ghi sult weten dat ic noch stede noch slot noch andere fortresse en begere noch ander dinc dat van eeniger weerden sy Die graue antwoerde het is my lief op dathet mynen baroenen ghelieft. Die baroenen antwoerden ende seyden: yst here van so cleyne weerden tghene dat hi beghert so en suldys hem niet weigeren. hi is des wel weert ende heuet wel verdient Doen sprac die greue. na dien dat ghijt mi raet so accorderic hem dat. ende met dien hiet hi RAYMONDINEN stoutelicken bidden RAYMONDIJN dancte den graue seer hertelick. ende seyde heere ic en begeere niet anders dan dat ghi mi geeft rechts bouen den DORSTBORNE inder roetsen ende ten hogen houte daert mi ghelieuen sal te nemene also vele plaetsen als eens hertten vel omvaen ende begripen mach Voerwaer sprack die graue ic en sals v niet weigheren ick gheeft v seide hi so vrijelicken dat ghijer mij noch mynen nacomelinghen nemmermeer manschap ont fanc oft ander renten af gheuen en sult. Doen viel RAYMONDIJN neder op sijne knyen ende dancte den greue seer oetmoedelick. ende bad datmen hem daer af [C3rb] verleenen woude brieuen ende seghele/ die welcke hem blideliken gheaccordeert warden ende gemaect opt alre beste datmen conde ende mochte. ende warden besegelt met des greuen groten seghele ter relacien vanden xij. genooten vanden lande. die haer

seghelen mede daer aen hinghen teenre kennissen van confirmacien ende dat die ghifte redelijcken was. met dien schieden sy wt der voerseyder kercken. *ende* quamen in die sale dair die feeste groot was vanden groten heren die daer waren/ die rijckelicken ghedient warden *met* vele gherechten ende groote melodien van spele *ende* gheluide *Ende* op dien male schanck die greue ouer maeltijt vele costelike giften. Van *allen* den ghenen die te deser feesten waren. soe es te wetene *dat* RAYMONDIJN den lof hadde dat hi die gracelicste die *schoonste* *ende* vander bester contenancien was Des anderdaechs smergens als die feeste ouerleden was ghinghen sy misse hooren in de abdie van MONTIERS. ende RAYMONDIJN bat onsen heere oetmoetdelijc dat hi hem *verlenen* woude voerspoot in syn voernemen ter salicheyt synre sielen/ *ende* ter weluaert van hem *ende* synre vrouwen.

¶ Hoe RAYMONDIJN ghemoette enen man die gheladen hadde een hertten vel dwelck dat hi cochte

DOen RAYMONDIJN misse gehoort hadde ende syn deuocie gedaen. soe vant hi rechts [C3va] int wtgaen vander kercken aen ghene zide vanden casteele eenen man die gheladen hadde een hertten velle in eenen sack op synen hals. die welcke RAYMONDIJN te ghemoet quam ende vraechde hem oft hi dat vel coopen woude omme iachtzeelen ofte coerden af te makene voer syne iaghers. RAYMONDYN antwoerde ia op dat hi woude. ende vraechde hem wat hijt met enen woerde gheuen woude alsoet ware. Die man antwoerde dat hijer hondert schellinghe PARISYS voer gheuen soude/ opdat hijt hebben woude RAIMONDYN hiet hem dat hijt hem thuys brochte/ hi woude hem betalen/ *ende* alsoe dede hi/ hier na zo ontboet RAIMONDYN eenen zadelmaker/ *ende* seide hem vrient ghi moet my dit vel snyden in alsoe smalen riemen als ghi sult connen maer dathet aen een bliue Die sadelmaker sneed hem also *ende* also gesneden staken syt weder inden sac Metten corsten gheseyt die ghene de belast waren RAYMONDIJNE syn ghifte te leueren/ schieden van POITIERS *ende* RAYMONDIJN *met* hem. *ende* reden henen tot *dat* sy quamen op tgeberchte bouen de COLOMBIERE. ende dair beuonden sy dat opte roetze vanden DORSTBORNE groote ghereetscap ghemaect was *ende* dat die bomen al omme ghevelt waren dat hemluden verwonderde. want sy daer noyt ghesien en hadden datter oyt eenighe boomen af ghehouwen hadden gheweest Niet te min RAYMONDYN die [C3vb] sweech *ende*

dachte wel dat syn vrouwe MELUZINE dat ghedaen hadde. Ende als sy beneden int maras waren so schudden sy tvelle vten sacke

¶ Hoe die ghene die daer toe gecommittert waren RAYMONDIJNE syn ghifte bewesen

Als dese leueraers het vel saghen alsoe smal ghesneden: waren si seer verslaghen. *ende* seyden RAYMONDIJNEN dat sy niet en wisten hoe sy doen soudent *Ende* met dien quamen dair twee mans aenghegaen/ segghende hoe sy dair ghesonden waren om hem te hulpene. Daer ontdeden sy het vel ende droeghent bi der fonteynen alsoe bi der roetzen als hi *emmermeer* mochten/ *ende* daer sloeghen sy eenen staec daer sy deen ynde vanden velle aenbonden *ende* also omvingen sy die roetze ende sloeghen alomme vast staken dair sy tvel aenhecteden. ende als sy weder quamen tot den vorsten pale so schoet hem een groot deel ouer vanden velle. *ende* om dat oec mede te bestaden so toghen sy dat ter valleyen waert af. *ende* na datmen daer te lande seit *ende* dat die ghewarighe historie oec tuycht/ soe spranck dair eenen loep van watere daer vele molenen mede ghinghen *ende* sindert langhe ghemaelt hebben gehad. Dese die de plaetse leuerden verwonderden hem seere/ soe om des waters wille dat sy dair alsoe onuersienlijc saghen loopen/ soe om der grotten wille vander plaetsen want dien om[C4ra]ganck vanden velle begreep wel ij. mylen omgaens Niet te min sy le/uerden RAYMONDIJNE de plaetse na den text van synen brieue. Ende also schiere als sy ghedaen hadden so schieden van hem die twee mannen die hem te hulpe ghecomen waren so dat sy niet en wisten waer dat sy veruoeren ofte waer sy bleuen Sy trocken alte samen wederom te POYTIERS waert. *Ende* als sy daer quamen vertelden sy den graue *ende* sijnre moeder alle dese gheschiedenisse Des grauen moeder seide. ic en ghelooue nemmermeer anders RAIMONDYN en moet eenige auentuere geuonden hebben in *dat* wout van COLOMBIERS. want dat woud es somtijts vol wonderlijcken auentueren gheuonden geweest Ick ghelooue vrou moeder sprack die graue dat ghi die waerheyt segget. ick heb dicwyls hooren segghen datmen onder dier roetsen op der fonteynen vele wonderlike dinghen ghesien heeft ghehadt. Maer als aengaende hem so bidde ick gode dat hi hem dit tot synre eeren wille laten ghebruycken Amen sprack doen die moeder *Met* dien quam RAIMONDIJN aen ende viel den graue te voeten om hem te dancken van synre ghiften Bi mynre trouwen sprac die graue tot RAYMONDIJN. tis een cleyn dinc dit mer wilt

god ic sal noch *bider* tijt bat doen. Maer RAYMONDIJN sprac voert die graue hoort doch wat *wonderlicker* auentueren datmen mi *vertelt* heeft [C4rb] dat nu gheuallen es in die plaetze die v van mijnent weggen *gegeuen* oft gheleuert is. ende de welcke ic v seer *willichlijcken* ende gherne *gegeuen* hebbe Ick bidde v dat ghi mij die *waerheyt* daer af segghen wilt/ Voerwaer herde gheduchtige heere sprack RAYMONDYN ist dat die gene die daer geweest hebben v maer die *waerheyt* gheseit en hebben *van* dat ghene dat sy ghesien hebben: soe hebben sy wel ghedaen Het is wel waer dat die plaetse die therte velle beuanghen heeft inder rontheyt .ij. milen begrepen heeft oft daer omtrent Ende als vanden twee mannen die hem hebben helpen meten ende oeck vanden spronc ende loope vanden water die daer soe *onuersienlicken* op ghespronghen is Soe is te wetene dat dad also inder *waerheyt* ghebuert is By mynder trouwen sprac die graue ic hoore groot *wondere* Het moet emmers *wesen* ghelijck dat ons dunct *dat* ghy daer eenighe aentuerere gevonden hebt daerom so bidde ick v dat ghier *ons* doch wat wilt vertellen om ons te *hulpene* wt onsen ghepeyse. Mijn gheduchtige heere sprac RAYMONDIJN ic en hebber noch niet anders dan *duecht* ende *eerbaerheyt* gheuonden. maer ick hebbe meer *ghenuecten* op dese tijt daer te *verkeerene* dan in eenighe ander plaetsen omme deswille dat die plaetse *vernaemt* is voer een aentuerlicke plaetse. ic verhope my aen gode *dat* [C4va] hi my eenighe goede dinghen *toesenden* sal. die my aen siele ende aen *lyue* voerdelijck *wesen* sal Ende daeromme mijn *lieue* here en wilt my niet meer daer na *vraghen*. want *anders* en saghe ick v op dit pas niet te *berechten*. ende met dien en *vermaender* die graue niet meer af alsoe hij [C4vb] RAYMONDIJNEN *lief* hadde/ ende en woude hem niet *gram* maken Ende RAYMONDYN die nam alsoe *orlof* vanden graue

Hoe RAYMONDYN weder *kerende* tot MELUZINEN *synre* vrouwen quam: die hi vant ter plaetsen *voerseyt*

[houtsnede 8: Raymondijn keert terug naar Meluzine bij de Dorstbron]

[C4va] NAc desen soe toech RAYMONDYN *eensgancx* *tsijnre* vrouwen waert daer hy wiste *dat* hise *ghelaten* hadde. die *welc* hem see[C4vb]re *blideliken* ontfinc Ende seyde hem *aldus* Mijn *vrient* ghi *beghint* wel seer onse *heymelicheyt* te *helene*. yst dat ghi also *blyft* doende v *salre* groote [C5ra] *duecht* af *comen*. ende *emmertoes* *suldy* des *gheware*

worden ende *dat* sien Mijn vrouwe sprack RAYMONDIJN ick ben bereet v in alle tgene te belieuen dat ick mach RAYMONDYN sprac die vrouwe ghi en moecht *van* onsen secrete niet meer weten voer der tijt dat ghi my ghetroudt hebt Mijn vrouwe sprack RAYMONDIJN *wanneer* ghi wilt ben ic bereet. Noch niet antwoerde die vrouwe tot RAIMONDIJN. het behoeft *anders ghedaen* te wordene. want ghi sult ierst moeten bidden den graue/ synre moeder/ *ende* alle uwe andere vrienden dat sy v willen comen eere doen tot deser plaetzen op uwe bruloft en maendaghe naest comende/ op dat sij moghen sien die hoecheden die ick *dencke* te maken om uwe eere te *vermeerderen*. *ende dat* si *niet* en dorren vermoeden dat ghy armelijcken ghehuwet syt maer na uwen staet te rekenen soe moechdi hem wel segghen dat ghij neemt *eens* conincx dochter/ *ende* niet voerder en suldi hem ontdecken. *ende dat* wacht v alsoe lief als ghi mi hebt Vrouwe sprac RAYMONDIJN daer voer en hebt *geenen* anxt Insgelycx en hebt ghi oec *geenen* anxt sprac de vrouwe hoe grote vrienden dat ghi hier brengt sy en sullen seer wel onthaelt *ende* ghelogiert syn/ voer *hem* *ende* voer haer paerden/ van alderhande behoeften *ende* des syt seker Ende met dien hiet sy hem *henen* gaen rijden/ *ende* also schieden sy van een/ malckanderen seer vriendelicken *om*[C5rb]helsende *ende* cussende

¶ RAYMONDIJN reet *henen* tot dat hi quam te POITIERS *int* stad. al daer hi vant den graue/ *ende* sijne moeder met een groot deel vanden *baenreheeren* vanden lande. die welcke dat alle blide *waren* van synre comsten/ *ende* vraechden hem van waer dat hi quam. *ende* RAYMONDIJN antwoerde hemluden dat hi quam *van* spelenrijdens Ende als sy alsoe van *eens* *ende* van *anders* ghesproken hadden. soe ghinc RAYMONDIJN ten laetsten voer *den* graue al knyelende *ende* seyde aldus Herde geduchtighe heere ic bidde v oetmoedelycken op alle die diensten die ic v emmermeer ghedoen mach oft oyt gedaen hebbe uwen vader *dat* ghi my doch so vele eeren bewisen wilt als dat ghi en maendaghe *nv* naestcomende wilt wesen op mynen troudach ten DORTSBORNE: *ende dat* ghij doch daer met v brenghen wilt uwer moeder moeder. *ende* alle uwe ridderschappen om ons *ende* onsen gheslachte te eren *ende* te verselscapen. Als die graue dat van RAYMONDIJN ghehoort hadde/ soe wart hi *hem* seer verwonderende *ende* sprack aldus. wat heere god neue RAYMONDIJN syt ghi alrede van ons soe seer vervreemt dat ghij huwelijck doet sonder dat wijer yets yet af hebben moghen weten voer tot *nv* toe als trouwens tijt is. weet voerwaer *dat* dad ons seer groot wonder

gheeft. want wi *allegader* hadden gemeynt [C5va] dat ghi v met ons eerst beraden soudet hebben Doen antwoerde RAYMONDIJN. heere en wilt v niet belgen want liefde die heeft soe grooten macht dat sy al haer dinghen doen doet soet haer past Soe yst met my ick ben in dit misual so verre getreden dat ic niet en kan gheersselen. ende al mochticx emmertoes af wesen soe en soudicx nochtans om gheen dinck ter werelt laten. Nu wel aen dan heerschap sprack die graue. segghet ons doch emmers ten minsten wie sy is ende van wat gheslachte. By mijnre trouwen sprack RAIMONDIJN heere ghi vraecht mi dinghen die ick v niet en soude kunnen berechten/ want noyt so en hebbe icx selue geondervraecht. Hoort doch hier wel een groot wonder sprac de graue RAYMONDIJN die wilt huwen ende hi en weet niet aen wat wiue noch oeck aen wat geslachte. RAYMONDIJN antwoerde. heere na dat sy my ghenoecht soe moet sy v oec wel ghenoeghen en te passe wesen want ick en neme gheene *omme* v te hinderen maer my seluen/ *ende* so sal icker den rouwe selue af dragen of die blyschap. dwelc gode ghelieuen sal Bi mijnre trouwen ghy segget wel sprack die graue/ als aengaende mi ick en salder donghenuachte *niet* af hebben op datter eenighe valt. niet te min in dien het soe is so bidde ick gode dat hi v vrede ende goede auentuere wille verleenen te gader/ ende wy sullen gherne ter bru[C5vb]loft comen ende bringhen met ons onse moeder ende meer *ander* vrouwen ende ioncfrouwen/ ende oeck onse baenerye Ick dancke v hoochlijcken heere/ sprack RAYMONDYN ic meyne als ghi die vrouwe sult sien dat sy v wel behagen sal/ ende met dien lieten sy hier af meer te sprekenne. ende warden seggende *van* eens ende van anders tot dattet etens tijt ward Niet te min die graue en conde RAYMONDIJNS niet vergeten ende seyde totten anderen dathet eenighe auentuere was die RAIMONDIJN al daer ter fonteynen gheuonden hadde

Die graue synde in desen ghepeyse quam hem die hoofmeester segghen hoet al bereet ware. Met dien dwaden sy haer handen ende ghinghen sitten ten eten. *ende* naden etene spraken sy van menigherley materien ende daer na ghinghen sy slapen Des anderdaechs smergens ghinc de graue sijn misse hooren/ ende dede ontbieden syn baroenen om *met hem* te trecken *ter* brulfot van RAYMONDIJN. *ende* onder andere heeren so ontboet die graue van POYTIERS oec *den* graue van FORETTEN die RAYMONDYNS broeder was want syn vader doot was Die vrouwe MELUSINE maecte hier en tusschen alle haer gereescap int marasch onder die fonteyne hier bouen genoemt. welcke gereetscap soe vter maten rijckelijck *ende* groot was dathet wonder ware te vertellene. want daer

nyets nyet en ghe[C6ra]brack dat der eeren toe behoirde ende der feesten/ al waert geweest omme eenen coninc te ontfangen *met* allen synen state Des sonnendaechs quam elck toe gemaect om te bruloft te gane den nacht ghinc ouer. Des anderdaechs stelde *hem* die graue opten wech met synre moedere ende suster ende baenreheeren ende anderen gheselschape. Doen vraechde die graue onderweghen RAYMONDYNE na den staet van synen wiue. maer hi en wouder hem niet af segghen Ende alsoe tsamen rydende quamen sy tgheberchte op soe verre dat sy siende worden die trankysen die soe onuersienlicken gemaect waren. ende doen saghen sy die fonteyne die so ouervloeilicken opspranc Elckerlijck verwonderde hem hoe alle die dinghen soe ouerdweers al daer ghemaect waren. Ende daer na reden sy den berch neder besiede het marassche. in dat welcke daer *inne* stonden soe vele grooter hooge ende costelijcke pauwelloenen dat hem elckerlijck verwonderde van dien fatzoene ende costelijcheyt. ende sonderlinghe als sy saghen also grooten menichte van edelighen wandelende *ende* spelen rydende omtrent den marassche. want men sach daer vrouwen ridderen ende schiltknechten met costelijcken gewade. Daer sachmen loopen paerden ende hakeneyen in grooter menichten Ende teghens den berch ouer dair sachmen het cokengewant *ende* on[C6rb]der die fonteyne een schone *ende* wel gheordineerde kercke van onser lieuer vrouwen. die welcke dat sy lieden daer noyt eer ghesien en hadden dier ghelijcke die so costelicken toe ghemaect was Doe sprack die graue tot synen heeren. dit es emmers een seer schoon beghin/ openbaerlyc blikende van grooter edelheden ende eeren. iek en weet niet wat dat ic hier meer af seggen sal. hier sal noch een groot wonder na volghen

Hoe ende in wat manieren *dat* die graue van POYTIERS met synen geselschape ter bruyloft ontfanghen warden van MELUZINEN [C6va]

[houtsnede 9: Meluzine ontvangt de jonge graaf van Poitiers]

DOe die graue ende syn volc tgeberchte neder ghecomen waren so sat daer op een tellenaer een oud riddere met costelicken ghewade van gordelen *ende* ghesteynte/ die verselscapt was *met* omtrent .xij. mannen van eeren oeck costelicken toeghemaect. ende *quam* seer blidelicken ten hoope waert vanden graue. *ende* alder eerst vant hi den graue van FORET *ende* RAYMONDYNEN synen broedere rijckelicken toeghemaect.

ende als hy haerlieder ghewaer wert ende kennende/ groette hi
 RAI[C6vb]MONDYNEN seer eerwerdichlic ende daer na den graue van
 FORETTE sinen broeder *ende* alle huer gheselschap/ *ende* hem keerende
 tot RAYMONDIJN waert seyde hi heere doet mi doch leiden voer den greue
 van POYTIERS. want ic souden geerne spreken *Ende* als hi voer hem quam
 so groette hyen hoochlicken. ende die graue dancten weder feesteliken.
ende vraechde hem wat syn gheliefte was daeromme hi na hem
 ghevraecht hadde Doe antwoerde die ridder aldus. Heere mijn
 ioncfrouwe MELUSINE VAN ALBANIEN ghe[D1ra]biet haer tuwerts alsoe
 hertelijcken seer als si emmermeer meest mach ende danct v vander
 hoogher ende grooter eeren die ghi doet RAYMONDIJN uwen neue ende
 oeck haer/ in dien dat v belieft wt vwer duecht om hem te comen
 verselscapen tharen trouwene Bi mijnre trouwen antwoerde die graue
 den riddere. het en is niet danckens weert want ic ben doch gehouden
 te doene alle die eerwerdicheyt ende eere die men ghedencken mach
 mijnen neue Die riddere seyde wederomme/ heere ghij segget uwe
 huesscheyt/ maer mijn ioncfrouwe weet wel wat sy behoirt te doene.
ende daerom heeft sy mij ende mijn gheselschap aen v gesonden Die
 graue antwoerde. her riddere ick en wiste niet dat hier so na [D1rb]
 omtrent mij alsulcdanighen edele ioncfrouwe ghelogiert was van soe
 hooghen ende rijckelijcken affaire ende die soe vele edel volcx by haer
 hadde. Ha her graue sprac doen die ridder. alst mijnre ioncfrouwen
 belieft soe heeft sijen wel meer want sy en derfse maer ontbieden *Ende*
 dus sprekende tegens malckanderen genaecten sy dat pauwellioen.
ende daer wert die graue ghelogiert int rijckelicste logijs dat hi oyt
 ghesach. *ende* daer nae alle dander elc na sinen staet. *ende* seyden dat
 sy in haer eygen huysen *niet* bat gelogiert en souden hebben geweest:
ende haer paerden warden gelogiert in grote tenten wel geleitert tharen
 gemake also datter *niet* een knecht en was hy en beloefdes hem *ende* elc
 verwonderde hem hoe sulcke rycheyt dair gecomen was

[houtsnede 10: Raymondijn huwt met Meluzine]

[D1va] ¶ Hoe RAYMONDYN *ende* MELUSINE trouweden

DAer na quamen die grauinne des greuen moeder *ende* SWANE haer
 dochter. der welker MELUSINE terstont tegen schicte den ouden ridder
 die den graue verselscapt hadde. *ende* met dien so ghinghen vele
 vrouwen *ende* ionffrouwen van hoghen *ende* edelen state die der

grauinnen ende huerer dochter grote eere ende *werdicheyt bewesen/ ende leyddese* in een rijckelijc pauwellioen *van gulden lakenen met perlen ende ghesteenten* bestict Metten cortsten geseit sy waren so rijckelicken ghelogiert *dat sy hem alle gader verwonderende/ ende oec vanden schoenen geluide dair sy mede ontfanghen warden* Ende als die grauinne haer een luttel gerust hadde/ *ende haer toe gemaect hadde metgaders dander heeren ende vrouwen van haren geselscape:* so ghinghen sy inder cameran vander bruyt die alle den anderen sonder gelijckenisse te bouen ghinc. *ende daer was die bruyt so hoechlyken toe gemaect ende so schoonlic verciert dat sy noyt die gelijcx gesien en hadden.* ende en conden hem niet genoegch verwonderen van harer scoenheit ende vander costelicheyt *van haren habijten* Ende die grauinne ouermerckende desen staet so seyde sy/ datse meynde datter coninghinne noch keiserinne inder werelt en ware die so vele goets verleesten mochte als die iuwelen ghedroeghen die de bruyt aen hadde Cortelinge geseyt die graue van POITIERS *ende een [D1vb]* van synen meesten baenreheeren/ te wetene die greue van FORET die recheden die bruyt op/ *ende leydense soeteliken* so dat betaemde ter voerseyder cappellen waert/ die oec so ryckelicken verciert *ende toe ghemaect was:* datmens niet en soude connen gheprizen noch gescatten den rijckdom die daer was van vreemden gulden stucken/ met perlen gebourduert. *ende met gulden ende zelueren beelden van crucifixen ende crucen.* *ende daer waren so rijckelijcke boecken so vele alsmer ter werelt wenschen mochte.* Ende terstont was daer een bisschop gereet diese trouwede seer eerlick

¶ Hoe hoechliken dat sy ter maeltijt ghedient waren

Na den dienste gods rusteden sy hem een weinich/ *ende doen was die maeltijt bereet in een groot pauwellioen midden int marasch.* *ende daer waren sy ghedient met so menigherley gherechten/ ende met so goeden wyne gelijc ypocras.* *ende dier gelycke andere vremde winen datter hem elc af verwonderde van waer alsulcken rijckdommen comen mochte.* *ende alle die gherechten warden gedient in gulden ende silueren vaten also punteliken ende manierliken dat so geringhe als dcen gerechte vander tafelen ghinc/ so was dander daer bereet*

¶ Hoe *ende* in wat manieren dat die ridders *ende* die sciltknechten naden etene staken [D2ra]

[houtsnede 11: steekspel]

NA dat sy hadden ghegeten *ende* die tafelen weder op genomen waren *ende dat* die gracie geseit was/ *ende* datter gediend was van velerhande specien/ so ghincker hem een deel wapenen *ende* op sitten te perde Die bruyt *ende* ioncfrouwen traden op een scauot dat daer stont. Daer begonste dat steekspel seer scerpelyc Die graue van POITIERS stac vter maten seer wel. so dede oeck die greue van FORET Mer der bruyt ridder bedreef wonderlike feyten van wapenen als met crachte beide man *ende* paert ter aerden vellende Doe quam RAYMONDIJN op eenen tellenaer geseten die seer rijckelijcken toe gemaect *ende* [D2rb] met witten ouerdect was. ghelyc hem syn vrouwe toe gemaect hadde. *ende* metten eersten nope die hi dede met synen paerde/ so stack hi den graue van FORET te neder synen broeder. *ende* dede soe vele meer als datter nyemant en was sy en ontsaghen hem allegader Doen verwonderde hem seer die graue van POYTIERS wie die ridder wesen mochte. *ende* leyde syne lancia inde clincke om op hem te rennene. maer RAYMONDIJN dien kende nam syn gemerck op eenen riddere van POITAU. den welcken hi geraecte so vreeseliken in sinen schilt dat hy ter aerden viel met synen paerde. metten cortsten geseit RAYMONDIJN had[D2va]de hem dien dach alsoe als dat elckerlic seide *dat* die ridder metten witten vtermaten seer gesteken hadde Het steekspel schiet ouermits dat den auont aen quam. *ende* die vrouwen ghingen wederom metter bruyt in haer pauwellioen. *ende* al daer en rusteden sy hem als niet langhe ten was etens tijt Doen vergaderden sy hem alle gader wederom in die groote tente. *ende* ghingen hem dwaen *ende* stellen ten etene. *ende* daer warden sy rijckeliken gediend. na den auontmael *ende* *dat* die gracie geseyt was/ ghingen die heren *ende* die ionfrouwen in huer vertrec cameran *ende* deden wt haer langhe tabbaerts *ende* vercleedden hem met lichte cleederen. *ende* bedreuen vele ghenoechlichkeiten *ende* feesten. *ende* verwonderden hem seer alle die ghene die metten graue ghecomen waren vanden groten lichte *ende* vander groter hoeflycheyt die sy daer saghen. *Ende* als tijt was leydden sy die bruyt eerwerdelicken slapen in een seer rijckelijck pauwellioen die nieuwelinge dair toe op geslaghen was. *ende* daer leuerden die graue van POITIERS *ende* die graue van FORET die bruyt den vrouwen Doe quamen die grauinne van POYTIERS *ende* dander vrouwen *ende* leydden die bruyt daer inne *ende* onderwesen haer hoe sy doen soude Hoe wel nochtans sy daer af ghenoech voersien was. niet te min sy danctese oetmoedelijcken om deswille dat syt daden

om harer ee[D2vb]ren wille ende om gheen andere sake. Als sy ghelegen was int bedde bleuen sy bi haer noch vast coutende van menigherley stucken alsoo lange tot dat RAYMONDIJN quam. die welcke dat biden graue ende synen broeder ghebleuen was. ende danctese seer van dat sy *hem* int steecspel soe wel onderwesen hadden. Bi mijnder trouwen sprack die graue neue van FORET ghi hebt wel tot anderen tyden horen segghen dat die liefde *ende* minne van vrouwen somtijts den vrijers moeyte ende pine aen doet ende den paerden de doot gheeft Here sprac die graue van FORET dat heeft my RAIMONDIJN myn broeder huden wel bewesen dattet waer is Ha mijn heeren sprac RAYMONDIJN wilt doch dit schimpen *ende* spotten met my laten staen ende bedenct v anders/ want ick ben niet die ghene dien ghij meynt. na dien dat ghi heeren *emmers* my houden wilt voer den ghenen die metten witten ouerdect was. Niet te min ick woude wel dat my *ons* heer god die gracie verleent hadde dat ict so wel ghedaen hadde Met dien soe quaem dair een ridder seer wel toe ghemaect dien de vrouwen dair gesonden hadden *ende* seyde Mijn heeren en wilt doch in v materije niet verwarmen. want hier is noch een ander sake te doene. Ick ghelooue sprac de graue van POITIERS *dat* ghy waer segt Doe seyde die ridder wederom. mijn heeren brengt RAYMONDIJN [D3ra] ane/ want die vrouwen ontbieden/ *om* deswille dat syn weder partye bereet is/ doen loeghen sy alle *ende* seiden dat hi dies gheen ghetuighinghe en behoefde. want het was *hem* wel te gheloeuen

Hoe die bisschop het bedde zegghende metten wijwater. daer RAYMONDIJN *ende* MELUZINE inne gelegen waren

MEt desen leidden sy RAYMONDINEN ten pauwellioen waert *ende* corts daer na ghinc hi bi MELUZINEN te bedde. Doe quam die bisschop diese ghetrouw hadde *ende* zegghende het bedde *met* wijwater. *ende* elckerlijc nam daer na orlof. die *sommige* ghingen oec slapen *ende* die *sommighe* andere danssen *ende* spelen Ende hier mede latic dit staen/ *ende* scriuen uoert hoe dese twee hair leuen leidden binnen haren huwelijcken staet

Alst tvolc al vertrocken was *ende* dat pauwellioen gesloten was. soe seyde MELUZINE tot RAYMONDYNE aldus Mijn lieue heere *ende* vrient ick danc v vander eeren die mij huden desen daghe geschiet is *van* uwen magen *ende* vrienden/ *ende* oec dat ghi so wel gezweghen hebt tghene dat ghi mi geloofdet/ doen wi eerst tsamen spraken *ende* met

malckanderen ouer quamen. weet voerwaer eest *dat* ghijt altyt so wel houdt ghi sult wesen die machtichste *ende* die meeste geeerde die oyt in uwe gheslachte was *Ende* yst dat ghi oec *anders* doet ghi *ende* uwe erfgenamen sult *van* tyde te tide vast vergaen *ende* veruallen van uwen state [D3rb] *ende* van uwen lande *dat* ghi sult hebben *ende* houden so wanneer ghi die contrarie alsoe doen sult dat god *verhueden* moet. *ende dat* lant en sal dair na nemmermeer *weder* vanden uwen gehouden werden RAIMONDYN antwoerde mijn lieue vrouwe en hebt daer voer gheen *anxt*/ ic hope aen gode dat my *nemmermeer* dat ouergaen en sal Myn lieue vrient sprac MELUZINE in dien ic my aldus verre ouergegeuen hebbe so moet ic wel verwachten gods wille/ *ende* mijn betrouwen setten in uwe gelofte. wacht v dan mijn lieue vrient my daer in te fallieren. *want* naest my soud ghi daer meest aen verliesen. Ha lieue vrouwe sprac RAYMONDIJN als my dat ghebuert so moet ick dien dach *vergaen* Laet ons dan laten seide MELUSINE hier af meer te sprekenne. *want* van mijnent weghe *en* sal daer aen gheen gebrec wesen/ ghi *en* sult wesen die alder gheluckichste die oyt was in v gheslachte *Ende* mettien lieten sy die tale daer van te sprekenne. *Ende* so wert op dien nacht *van* hemluden ghewonnen die vrome VRIAN. die welc *dat* nader hant coninc van CYPREN was ghelijc ghi hier na hooren sult

Hoe die graue van POITIERS *ende* die graue van FORETTE *ende* die baenreheren *ende* vrouwen des morghens ter kercken ghinghen met RAIMONDYN *ende* MELUSINEN. *ende* hoe sy daer na *van* hem orlof namen [D3va]

[houtsnede 12: Raymondijn en Meluzine
nemen afscheid van de jonge graaf van Poitiers]

Die historie seyt voert hoe dese ij. ghelieuen int bedde bleuen totten hogen schonen daghe toe *Ende* doe stont RAIMONDIJN op *ende* cleedde hem. met dien waren daer gereet die graue van POITIERS *ende* de graue van FORET die sijnre *verwacheden*. *ende* daer leyden sy hem *weder* in de capelle daer sy alle ghelyc misse hoorden Doen ghinghen sy *weder* ten pauwellioen waert. *ende* begonnden die feeste *weder* op een nieuwe Die grauinne *ende* dandere vrou[D3vb]wen maecten MELUSINEN toe *ende* leyddense met allen rijckeliken toe ghemaect in die voerseide cappelle *ende* daer hoorden si die misse. *ende* die offerhande was soe groot *ende* rijckelic dathet niet te seggen *en* ware *Ende* naden dienst ghinghen sy

alle weder ten pauwelloen waert. wat wille ick v vele seggen/ die feeste was groot *ende* rijckelijc. *ende* geduerde wel xiiij. dagen lanc. *ende* MELUSINE die gaf den vrouwen grote giften *van* cleynooden. *ende* insgelijcx den rid[**D4ra**]deren *ende* schiltknechten oeck. *ende* ten ynde vander feesten soe namen die greue *ende* die grauinne *ende* alle die baenreheren orlof om te vertreckene MELUSINE dede doen wtgeleyde der grauinnen *ende* harer dochteren al doer het dorpken van COLOMBIERS Int scheyden si gaf der grauinnen eenen costeliken halsbant *ende* harer dochteren eenen perlen hoet met costelijcken saphieren robynen *ende* diamanten ghestoffeert *ende* alrehande ghesteynte/ alsoe costelic dat hem elc van desen iuweelen verwonderde van waer alle die rijckelichey comen mochte. *ende* seiden doen allegader dat RAYMONDIJN grootelijck moghentlic *ende* doechdelijck ghehuwet was Ende na alle dit *nam* MELUSINE eerliken orlof vanden greue *ende* vander grauinnen *ende* harer baenderyen. *ende* keerde doen weder met haren gheselscape int pauwelloen. *ende* RAYMONDIJN bleef den graue gheleydende Ende al rijdende biden weghe soe sprack die graue tot RAYMONDIJN aldus. Mijn schone neue segt my doch op dattet wesen mach van wat gheslachte uwe huisvrouwe is Hoe wel dat die ridder doen hi ons quam logieren ons dancte van uwent wegen vander eeren die wy quamen doen MELUSYNEN mynre vrouwen van ALBANIEN zoe vraghe ict v noch eens op *dat* wi die waerheyt daer af weten mochten want na al dat wy gesien *ende* ghemercken connen aen haren staet [**D4rb**] *ende* aen al haer manieren *ende* gelaet. soe tuycht sy dat sy wt eenre seer edelre *ende* machtiger plaetsen gesproten is Ende die sake die ous beruert om dat te weten es dese/ ofte wi ons yet begrepen mochten hebben dat wi haer alsulcken eere niet bewesen en hadden als haer wel toe behooren soude. Bi mijnder trouwen sprack die graue van FORET ick hebbe oeck met dier seluer saken te mael seer beladen gheweest. daerom so syn wy v allegader biddende myn lieue vrient *ende* broeder dat ghi ons die waerheit hier af seggen wilt RAIMONDIJN aenhoorende dese woerden wart van herten seer gram/ want hi beminde *ende* ontsach syn vrouwe bouen alle dinck *ende* beduchte hem oft haer yet tonwille gheweest mocht hebben. niet te min hij antwoerde hem flauwelicken aldus Bi mijnre trouwen here wien dat ic inder werelt myn heymelichey swigen soude. v en soude icx emmers niet verswighen op dathet dingen waren die ic enichsins vertellen mocht *ende* *dat* ic *dat* oeck wiste *ende* also weet *dat* ic v daer op antwoerden sal na tgene des ick seker weet. v ghelieue te weten dat icker noyt so vele ondersuecx af gedaen en hebbe/

als ghi emmertoes *van* my begeert hebt te weten Maer also vele weet ic v wel te segghen als dat sy is eens mogende conincx dochter/ *ende* dat moechdi oec wel gevoelen *biden* state *ende* gelate dat ghi *aen* haer gesien hebt/ *ende dat* sy in gheenre armoeden [D4va] op ghehouden en is: maer in eeren *ende* ouervloedicheyden van allen goede *Ende* daerom bidde ick v mijn heeren *ende* vrienden dat ghijer my niet dieper op *ondervraghen* en wilt want *anders* en suldi van my *niet* hebben. *ende* alsulck als sy is so heb icse behert *ende* soe genuecht sy mi. want ic ben des seker dat sy is den oerspronc van alle mijnre weluaert *ende* mijn behoudenisse. Voerwaer beminde neue sprac die graue *van* POITIERS als aengaende mynen persoen soe en dencker ic v niet meer na te vragen want ghelyc ghi segt wi mogent selue sien *aen* het dragen van onser nichten dat sy is van hoger aert *ende* van groter rijcheit. voerwaer here sprac die graue van FORET ghi segt waer ic en dencker hem oec niet meer nae te vraghene/ hoe wel nochtans dat hi myns selfs broeder is Aldus dit af gheslaghen RAYMONDIJN *nam* orlof vanden graue van synen broedere *ende* vanden baenreheren. *ende* keerde weder ten DORSTBORNE waert. Insgelijcx *nam* die graue van FORET oeck orlof vanden graue *van* POITIERS/ *van* synder moeder *ende* suster/ *ende* van allen den baenreheeren *ende* track tsynen lande waert/ *ende* dancte hem seer *vander* eeren die hi RAYMONDYN synen broeder op syn bruloft ghedaen hade *ende* den anderen heeren oec desgelycs Elckerman trac thuyswaert *ende* en conde niet *vergeten* der eeren *ende* der rijcheden die sy daer ter bruloft ghesien hadden/ *ende* vanden water *dat* daer [D4vb] so onuersienliken synen loop ghenomen hadde. niet te min sy seiden wel int ghemeyn datmen dies wonders daer omtrent wel meer gesien hadde op ander tijden

Als dit al gedaen was *ende* RAYMONDIJN thuys quam/ so vant hi die feeste noch vele meerder dan sy te voren geweest was. *ende* daer waren vele meer edelinghen *ende* houelinghen dan daer te voren oyt gheweest hadden. welck hem *allegader* quamen willecome heeten segghende. dit is ons heere dien wi toebehooren *ende* dien wi onderdanich wesen willen. *ende* desgelijcx soe seyden oeck alle die ioncfrouwen God dancke v sprack RAYMONDIJN *vander* eeren die ghi mi bewyst *Ende* met dien quam MELUSINE dyen oeck seer eerwerdichlic willecoem hiet/ *ende* trac hem ter syden *ende* *verhaelde* hem alle die redenen van woerde te woerde die tusschen hem *ende* den graue van POITIERS gheschiet waren *ende* den graue van FORET/ *ende* seide hem aldus Mijn lieue vrient

RAYMOND alsoe langhe als ghi dese maniere *onderhout* so sal v alle goet toe wassen Ic sal merghen den meesten deel *van* onsen luden orlof geuen die tonser feesten ghecomen syn. want wij *ons* anders moeten reguleren. vrouwe ghelijct v ghelieft sprac RAYMONDIIII Alst quam aenden merghen des anderdaechs schiet MELUSINE al haer volck deen vanden anderen. ende behielt die ghene die haer gheliefden [D5ra] ende liet dandere weder gaen Ende *met* desen laet die historie hier af te spreken

Hoe ende in wat manieren *dat* MELUSINE begonde die fortresse te fonderen seer edelicken gheheeten LUSIGNE daer te voren af gheseit es

DOen die feeste ghescheyden was dede MELUSINE comen met allen vele wercluiden ende grauwers. *ende* dede terstont afhouden *ende* wtwerpen die grote bomen ende dede die roetse bouen al suuer ende reyn maken. ende oec beneden ghelijc dat vel vanden herte begrepen *ende* omvangen hadde Oec mede dede sy comen een groot deel metzelaerts ende steenhouwers. ende daer na dede sy opte roetze het fundament legghen alsoe starck dattet wonder was *Ende* die wercluden die maecten binnen corrtten tiden soe vele wercx dathet wonder was alsoe dat sijer alle af verwonderden dier verbi ghinghen. ende alle saterdaghe betaelde sise wel sonder *dat* daer eenich ghebrec in was. ende vonden daer broot wijn ende vleesch ghenoech *ende* alle des sy behoeuen mochte *Ende* niemant en wiste van waer dese wercluden waren. also dat in cortter tyt dese fortresse ghemaect was niet alleene die fortresse maer oeck tot dier noch twee ander al eermen tot die hoocheyt comen mochte/ so waren daer noch drie fortressen geheelijc ommuert ende ombegrauen met stercken toernen van ghegotenen calcke. ende die toernens waren [D5rb] ghegraed ende ghewendelsteynt ende beneden *met* seer schone vaulten ghemaect. ende bouen wel ghecanteelt. ende tusschen die plaetsen waren wel bewaert met goede posternen *Ende* ouer dander syde ter hoger bosschagien waert beneden die beemden was die steenroetse so hooghe ende recht opgaende dat gheen creatueren die bewoenen mochten. Die welcke doerhouwen was met braien ende andere veynsteren thuerer bewarenissen dienende Die graue van POITIERS ende alle syn baroenen mitgaders alle den volcke dair omtrent verwonderden hem seer hoe alsulcdanighe werc volbracht mochte wesen binnen soe cortter tijt. Die vrouwe ghinc doen dair inne logieren. *ende* RAYMONDYN dede wtroepen een grote feeste. totter welcker dat quamen die greue van POITIERS syn moeder syn sustere/ *ende* die

baroenen vanden lande/ ende oec van meer ander nacyen ende tot dien so vele vrouwen ende ioncfrouwen dathet genoeg mocht wesen tot sulker feesten Daer wart alle ghenuechte bedreuen ende ghehanteert van steken van danssen Ende als MELUSINE haren tijt sach ghinck sy die twee grauen ende die baenreheren seer dancken vander grooter eren die sy haer gedaen hadden Ende die redene waeromme wi v gebeden hebben hier te comen sal ic v nu verclaren

Hoe MELUSINE raets pleechde hoe men die plaetse noemen soude/ die sy hadde doen maken

[D5va] Mij heren sprack die vrouwe ghy syt hier doen vergaderen om dat wi souden hebben ende pleghen uwes raets hoe dese fortresse sal gheuoemt syn daer bi een ewighe ghedenckenisse blyuen mochte: hoe sy ghefondeert es aldus auentuerlijc By mijnder trouwen sprack die greue van POITIERS/ wi begheren schoen nichte int ghemeine dat ghi selue haer den name gheeft die sy hebben sal. want in alle onser vergaderinghen en is so vele wijsheden niet als is alleen in v. die binnen so corten tiden sulcdanighen werck volbracht hebt. in der waerheyt nyemant en sal hem des onderwinden. Mij weerde heere sprack MELUSINE. dese antwoerde so hebt ghy bedacht van te voren/ om my daer mede den mont te stoppen maer wes daer af sij ick bidde v dat ghi my uwes sints daer af wilt segghen. Die graue antwoerde. mijn lieue vrouwe na dyen dat ghy die plaetse gemaect ende volbracht hebt/ ende oec alleene: soe suldi haer den name oec gheuen tuwer ghiften. Ha miin here sprac MELUSINE in dien ghyt dan emmers alsoe hebben wilt. soe gheue ick haer den naem LUSIGNEN Die graue antwoerde/ by mijnder trouwen dien name betaemt haer wel/ ouermits tween redenen/ want ierst ghi syt ghenamt MELUSINE VAN ALBANIEN dat in GRIECXSCHEN so vele gheseyt is als sonder ghebrec. ende MELUSINE is te segghen alsoe vele als [D5vb] dingen van wonder. ten propoeste dese plaetse es ghefondeert wonderliken/ want ick en ghelooue niet alsoe langhe als si staen sal men en salder altyt yet wonderlijcx vinden. Doen antwoerden sy alle met ghemeynder stemmen Inder waerheyt heere men en mocht haer gheenen bequameren name gheuen na haer wesen Desen naem wart binnen corten daghen alsoe verkundicht als dat hi ouer alle tlant bekent viel ende dat hi totten laetsten dage toe ghedueren sal Hier na namen sy corttelinghe allegader orlof. ende MELUSINE ende RAYMONDIJN

verghiftense met vele cleynhoeden ende iuweelen ende alsoe schiet die feeste in *alder minnelicheyt ende ghenochten*

Hoe hem MELUSINE ende RAYMONDIJN regeerden ende te samen droeghen in *huwelicken state*

Doen die feeste ghedaen was bleef MELUSINE seer grof gaende van kinde dat sy hadde begort tot dat haren tijt quam ende ghelach doen van eenen ionghen sone wel ghedaen ende gheschapen van allen leden anders dan hi het aensicht cort ende breed hadde. ende deen oghe root ende dander persch. Hy werdt kersten ghemaect ende ghenoeemt VRIAN. ende hadde oec die meeste ooren die oyt ghesien waren kint hebbende. want doen hy volwassen was/ waren sy soe groot als ooren van eenen wanne Doe riep MELUSINE [D6ra] RAYMONDYNE tot hair ende seide Mijn weerde geselle ende ghenoot ick en wille niet dat ghi verloren laet gaen uwe erue die v als nv toegecomen is in BRETAGNIEN van uwen voervaders die ghestoruen syn in BRETAGNIEN want v ende uwen broeder sullen toebehooren GUERENDE ende PENICENSE. ende alle die plaetsen ende maertsen van dien lande Reyst derwaerts ende versoect den coninc van BRETANIEN dat hi v te recht ontfange/ ende segt hem hoe v vader ter doot brocht synen neue int bescermen van sinen liue. om welcker saken wille hy tlant *niet* houden dorste/ maer hielt hem vremde Ende al yst dat hi v ierstmael te rechte niet houden wilt so en verslaet v seluen nochtans daerom niet. want hi na der hant blide wesen sal dat hi v ontfangen mach Doen sprac RAIMONDYN aldus. vrouwe ic en weet gheen dinc dat ghi my heet ende beueelt ic en salt doen. want ic bemercke wel dat alle v dingen altyt niet anders en strecken dan na eere ende duecht Tis grote reden vrient sprac MELUSINE na dien dat ghi v op mi betrouwet dat ick v die waerheyt segge Het is waer dat v vader van syn voerders wegghen in BRETANIEN schoene dinghen behort te hebben. welcke dinghen v verclaert sullen worden als ghi daer int lant wesen sult Nu dan ghi sult derwaerts varen trecken ende nemen uwen wech van hier rechts na een bellefroit dat gheheeten is QUEMENIGANT/ ende daer suldi vinden eenen ouden ridder die [D6rb] broedere was van uwen vader ende is gheheeten ALAIN/ ende v vader was gheheeten HENRIC VAN LEON/ ende was in sijnen iongen tiden cloec ende vroem. ende en ontsach gheen dinghen die mensche teghen hem begripen dorfdie want hi was vol ionger hitten ende stouticheden. om des wille dat hi so abel was so gecreech hem die coninc van BRETANIEN seer lief ende maecte van hem sinen drossaet

Voert so is waer hoe die selue coninck eenen neue hadde die bi inghenene vanden sommigen uwen vader benyde. want sy maecten hem wys dat die coninc syn oom synen erfghenaem maecte van HEINRIJC uwen vadere ende seiden den neue aldus. O gherechtich oer van BRETANIEN ghy wort wel ghesteken wt dier edelre contreyen van BRETANIEN voerwaer laet ghijer v alsoe wtsteken bi uwer slapheit alle die werelt sal haer ghecken oft spot met v houden Als dit des conincs neue aenhoorende was soe sprac hi als een die ghene die seer verstoert was seggende. wie is die ghene die mi verongeliken mach/ ten sy dat mi ons heere god hinderen wille. want ick weet wel voerwaer dat mi geen mensch daer wt ghesteken en kan ende dat die coninc myn oem gheeneu wille en heeft enighen anderen erfghename te maken dan my Bij myuer trouwen sprack daer een ghy sijt qualic onderwesen van dien stucke want v oom heeft ghemaect synen erfghenaem van HEYNRIC VAN LEON ende die [D6va] brieuen synder af ghepasseert. Als dit de sone hoirde van des conincx suster was hi seer droeuich ende seide aldus. wistic voerwaer dat dat so ware ic soudet wel gheringe benemen in sulcker maten dat hi hier nemmermeer lant oft aerde houden en soude. Met dien antwoerde hem een ridder gheheeten IOES VANDER BRIGGEN seggende dat het so ware. om deswille dat wi na des conincx ouerliden gheenen anderen en begeren dan v so worden wi v des vermanende. want de coninc v oem heeftet heymeliken aldus ghedaen op dat ghijs niet weten en soudt. ende weet voerwaer dat wi die hier staen daer bi ende ouer waren: ondervraget den anderen oft ic v niet die waerheit en segghe Voerwaer spraken sy allegader met gemeynder stemmen. here hi seyt v die puere warachticheit. besiet anders wat ghijer toe doen sult Die iongelinc sprac bi mijnder trouwen dat is seer qualic ghedaen/ ende noch meer van mijnen oome dan van HEYNRIC VAN LEON/ hoe wel hi des gheloent sal worden/ ic salt so besorghen dat hi my mijn erue niet ontrecken en sal. ende also namen sy orlof ende scieden blideliken van daer. Dit berieden sy HEYNRIC uwen vader van groten hate die sy op hem hadden om deswille dat hem de coninc beminde/ gheloofde/ ende syns raets pleechde. want hem en roecte op dat sijen verderuen mochten wat schaden datter af quame. Des anderdaechs smergens soe ghinc hem des conincx neue wape[D6vb]nen ende verlaechde uwen vader in een cleyn bosselken. ende so als v vader meende gaen spelen beneden LEON/ begonst des conincx neue hem aen te roepen segghende. ghi valsch verrader wildy my versteken van mijnre eruen/ ende met dien toech hi syn sweert wt ende meynde uwen vader te slaen/ maer v vader schoet

achterwaert/ *ende* in *dat* hem des conincx neue verbi schoet so toech hem v vader het mes wt *der* hant Doen toech des conincx neue een cleyn scarp mes *ende* meynden anderweruen te steken. maer v vader ontrad hem weder/ *ende* gaf hem met dien enen slach metten appel vanden sweerde dat hy hem aghewonnen hadde in sinen slaep vanden hoofde. also *dat* hijer af viel doot ter aerden Maer doen hi sach *dat* hijt was so was hy seer droeuich *ende* ghinc tuyswaerts *ende* nam alle synen scat *ende* ghelt. *ende* tracker mede in deser contreyen/ die men nv heet FORET aldaer hi gecreech vele troests *ende* bistanceiden van eenre vrouwen die hi daer vant dair ic nv voert meer af zwighe Na den vertrec van haer die hem gebracht hadde in syn regiment/ *ende* geholpen hadde fonderen *ende* maken de fortressen steden *ende* woeninghen al daer *ende* tlant bewoenen Soe nam hi te wiue die sustere van dier vrouwen die welcke doen ter tijt regeerde het graefscap van POITAU *ende* gecreech van haer vele kinderen dair ghijer een af syt Siet vrient sprack MELUSINE nv hebbe ic v *vertrocken* van waer v vader [E1ra] was *ende* hoe hi alle syne erue achterliet die welcke nv uwe is. Aldus en prijse ick niet dat ghi die verloren laet. weet oeck voert hoe IOESSELIJN VANDER BRUGGHEN noch leeft. *ende* heeft eenen sone die nv regeert al *dat* lant van LEON dat v toebehoort. nv dan so suldi gaen tot uwen oome ALAIN VAN QUEMENIGANT *ende* maect v bekent met hem *ende* hi sal v wel ghelooouen tghene des ghi hem segghen sult *Ende* weet voerwaer dat hi heeft twee verstandele rijcke kinderen die ridders syn *ende* v neuen. die welck die coninck van BRETANYEN seer lief heeft Bi den eenen van desen tween suldi IOESKEN VANDER BRUGGHEN VAN LEON doen comen voer den coninc. *ende* segt hem op hoe hy die verraderije stichte *dat* des conincx neue uwen vader den oploep dede/ voert suldi weten hoe dat hi heeft enen zone geheeten OLIUIER VANDER BRUGGEN VAN LEON. die v daeromme beuechten sal Mer ghi sulten gheringe beschamen. *ende* die vadere *ende* die sone sullen alle beide verordeelt werden te hanghen want die vader sal die verraderie geheelic *ende* altemale bekennen voer den coninc *ende* voer alle syn heeren/ *ende* v lant sal v toe ghewesen werden. *ende* sulter wederom ghestelt worden in goeder vredeliker possessien biden ghenooten vanden lande Mijn lieue vrient aldus soe gaeter coenliken henen *ende* en versaecht v niet. want voerwaer god sal v helpen in uwen dingen die doch recht[E1rb]ueerdich syn *ende* goet.

Doen antwoerde RAYMONDIJN vrouwe ic sal mijn alder best doen om v gebot te volbrengghen *Ende* nam met dien orlof van MELUSINE *ende* trac henen met eenen sconen getale van ridders *ende* knechten wel tot ij.

hondert toe *allegader* oft *den* meesten deel gewapent *ende* wel voersien *van* harnas *ende* glaiuen/ tot *dat* si quamen in de contreye die men heet de BEUTE BRETAINGNE. alder *hem* tvolc seer af verwonderde wat dat volck suecken mochte. mer ouermits *dien* dat sy wel *ende* mildelicken betaelden so *vermoeyden* sy wel dat tselue volck gheen arch en woude. want die oude ridder die *van* MELUSYNS huysghesinne was bestierde *ende* beschicte RAIMONDIJNS werc al. *Ende* hoe wel die coninc *van* BRETANYEN wiste dat dad volc in syn lant quam soe en *vervreemde* hi hem nochtans daeromme niet *want* hi voer niemant en duchte. mer hi zende geringhe ij. oude ridders die eerlijck waren *aen* RAYMONDIJN *hem* vraghende wat hi suecken mochte alsoe ghewapent doer syn lant reyzende RAYMONDIJN antwoirde hemluden wel oetmoedeliken. myn heeren ghi sult den coninc segghen *dat* ic niet en come *dan* om duecht *ende* om recht te hebben in syn hof *van* tgene des ick op doen sal *ende* *dat* na dat den coninc *ende* synen rade goet duncken sal. *ende* cortelinghe dencke ick daeromme my te vinden voer syne mogentheyt Die ridders seyden weder tot RAYMONDIJN in dien ghy daeromme hier coemt [E1va] soe syt willecoem/ *ende* weet dat v die coninck recht *ende* redene doen sal. maer op dathet v gelieft so wilt *ons* seggen waer ghi van hier gaen wilt Bi mijnre trouwen antwoerde RAYMONDIJN ic woude *dat* ic ware te QUEMENIGANT. Doen seyde deen *van* hem hoe *dat* hi op goeden wech was/ *ende* dattet maer v. milen *van* dair en was *ende* weet *dat* ghi dair vinden sult ALAIN VAN LEON die v seer goede chiere doen sal/ *ende* ghi sulter noch twee ander ridders vinden *dat* eerlijke *ende* deghelicke mans syn. *ende* houd altijs desen wech soe en mochdi niet dolen. *ende* met dien beual hi hem te gode. *ende* gheboet *hem* seer ten coninc waerts

Als dese ij. ridders een stuc *van* RAYMONDIJN gereden waren begonsten sy onderlinge te spreken hoe dat een eerweerdich gheselschap was. *ende* dat sij eyntelicken niet en quamen om eenighe cleyne dingen Laet ons gaen seyden sy ouer QUEMENIGANT *ende* laet ons ALAYNE hair coemst boetscapen. sy deden also *Ende* als ALAYN *dat* hoorde so verwonderde hy *hem* seer. *ende* riep tot *hem* sijn twee sonen beide ridders. dair die ouste af was geheten ALAIN. *ende* de ioncste HENRIC. *ende* seide hem aldus Mijn kinderen sittet op *ende* rijdet vreemde dese heren teghen *ende* ontfantse eerweedeliken *ende* doetse logeren. want na dat ic versta so synsy wel ij. oft iij. hondert perden. mer wat hi seyde was al om niet: want die oude ridder *van* MELUSINEN was daer lange te voren gheweest *ende* had[E1vb]de al gereet ouergeslagen eer ALAINS sonen

bereet waren/ hoe sy daer niet alle logieren en mochten. ende hadde daer ronts *omme doen slaen* een groot deel tenten ende pauwellioenen ende sende ouer alle tlant om spize ende dranc *ende* alrehande vitaellie. ende betaelde so mildeliken dat hem vele meer spyzen toegebracht wart *dan* hi behoefde. ALAIN dit hoorende en wist wat dencken om die costelicheit wille die dit volc bedreef

Hoe dat ALAYN RAYMONDIJNEN ontfinc in syn casteel

Die historie seyt ons nu voerdaen dat die twee ghebroeders so verre reden/ als dat sy RAYMONDIJNEN ghemoetten. ende daer hieten sy hem hoechlijcken willecomt. ende baden hem van haers vaders weggen seer vriendelijcken dat hij woude comen logieren bouen opt casteel. RAYMONDIJN danctese seer ende haren vader oeck vander huesscheyt die sy hem bewesen. Niet te min sprack RAYMONDIJN tuwer begheerten sal ick met v gaen bi uwen vader om hem ere ende reuerencie te doene. ende sal sommighe van mynen ridders *ende* gheselschap met my nemen. want ic hebbe groote begheerte ghehadt om hem te siene om der grooter duecht wille die icker af gehoort hebbe Aldus al ridende ende al coutende so quamen sy bi het dorpken Doen quaem die oude ridder van MELUSINEN *ende* seyde. RAYMONDIJN here ick hebbe doen [E2ra] opslaan v pauwellioen *ende* een deel tenten voer v *ende* v volc te logeren. *ende* wi syn seer wel voersien gode lof. Het is goet ghi hebt wel ghedaen sprack RAYMONDIJN. slaet ons volcx gade maer my en wacht heden meer niet want ick gae bouen waerts met desen twee edelingen/ *ende* met dien schiet hi van dien ouden riddere *ende* quam bouen ALAIN die heere vanden houe die RAYMONDIJNS coemste wel wiste hadde hem doen bringhen voer aen die poerte. *ende* also gheringe als RAYMONDIJN hem sach/ so kende hijen ende mercte wel dat hi die here van dair binnen was ende groettene seer oetmoedeliken. *ende* ALAIN hieten seer vriendeliken willecoem. doen ghinck men daer houeren *ende* eten seer manierliken. *Ende* na den etene nam ALAIN RAYMONDIJN metter hant *ende* leydde hem in een camere al daer sy onderlinghe tsamen spraken so lange tot dat alle dander volc ghegeten hadden. *ende* die twee sonen bewesen den ghenen die met RAYMONDIJN gecoemen waren vele eeren *ende* reuerencien. Die heere ALAIN die subtijl was ende vele wiste coutede RAYMONDIJN vast aen *ende* seyde. Her ridder ic ben rechts verblijt van uwer coemsten om deswille dat ghi soe wel ghelijct een mijnen broeder die van hier toech wel ouer xl. iaer gheleden/ om eens

dincx wille dat hem mesuallen was teghen sconincx neue/ die doen regneerde in desen lande. besiet dits emmertoes de vierde coninck die *sindert* gheregneert heeft dair ick [E2rb] v af segghe. *ende* om deswille dat ghi mi dunct hem te gelycken/ *daerom* soe sie ick v vele te lieuer Danc hebt here sprac RAIMONDIJN. *want* al eer ic *van* v scheiden sal soe sal ic vertellen hoe *dat* mesval bi quam/ *tusschen* uwen broeder *ende* des conincs neue. Ic en ben nieuwers el hier om gecomen *dan* om die waerheyt v daer af tontdecken ALAYN dit horende verwonderde *hem* seere/ *ende* begonst RAYMONDIJN vast scarpelijc aen te siene. *ende* sprack ten laetsten hoe dathet wesen mocht aenghesien dat hi alnoch geen xxx. iaren oud en was *ende* dat noyt niemant de waerheyt daer af en wiste. *want* doen tstuc ghebuerde soe vertrack mijn broeder soe ouerdweers dat ick noch niemant noyt daer af en verhoorden noch en wisten waer hi vervoer *ende* dat mach emmertoes wel .xl. iaer gheleden syn Here sprac RAIMONDIJN segt my doch op dathet v ghelieft. en leeft hier nyemant in desen lande oft deser contreyen op dese tijt die van machten was int hof doen v broeder hier in dit lant syn leuen leidde Iaet sprac ALAIN/ maer daer en isser maer een. *ende* die selue besit geheelichlic alle mijns broeders erue. *want* die coninck gafse eenen synen sone die hi heeft. die welcke dat een ridder es ghelijck mijn oudtste sone Ic weet wel sprack RAIMONDIJN hoe hi heet. hoe *dan* vraechde ALAYN. RAYMONDYN antwoerde *dat* hi hiet IOESSELIJN DU PONT VAN LEON. *ende* syn sone heet OLIUIER. her ridder sprac ALAYN [E2va] dats warachtich/ segt my doch hoe ghi *dat* weten moecht. *neen* heere sprac RAYMONDIJN op dit pas en suldi *van* mi niet meer weten. mer gelieuet v ghij *ende* v kinder sult mi *versellen* tot in sconincx hof/ ic sal v *dan* die claechte op doen claerlic dat ghys te blider sult syn op *dat* ghi uwen broeder oyt lief had/ *ende* als ALAYN *dat* verstont verwonderde hij *hem* noch meer *dan* oyt te voren. *want* hi en meende *niet* syn broeder en ware langhe doot geweest *want* dies so langhe geleden was datter gheen ghedenckenisse af en was/ *ende* met dien bleef hy een lange wile peynsende *sonder* een woert te sprekenne *Ende* dair na sprac hi her ridder na dien *dat* ic hier op dese stede uwen wil niet weten en mach soe consentere ic uwe begheerte/ ick sal v gherne *versellen* *ende* gaen met v tot sconincx houe. danc hebt sprack RAYMONDIJN ic sal v daer scadeloes houden *ende* cost vry

Wat wil ic v hier af lange tale maken. ALAIN versaemde een groot deel van synen vrienden die *hem* allegader toemaecten om te gane sconincx houe waert. *ende* trocken al te samen daer warts op enen dijzendach voer pinxten Die coninc die *van* harer coemst ghewaerscuwet was/ trac

van ESTORIEN daer hi lach *ende* quam te NANTES: want die ij. ridders die hi gesonden hadde tot RAYMONDIJN waert: waren wederomme gecomen *ende* hadden den coninc *vertelt* RAIMONDIJNS antwoerde *ende* den grooten staet daer hy mede gecomen was. *ende* daerom ver[E2vb]troc die coninc te NANTES *ende* ontboet een deel van synen baenreheren *ende* ridderen mede *om* deswille dat hi niet en woude *dat* hem RAYMONDIJN *onuersien* *ende* bloot vinden soude van volcke *Ende* onder dandere ontboet hi IOESSELIJN DE PONT VAN LEON/ om raets met hem te pleghene op die begherte van RAYMONDIJN want hi seer wijs was RAIMONDIJNS oude ridder trac *met* allen de ghereetscapen *ende* dede die tenten *ende* pauwelloenen opslaen *ende* bereet maken seer rijkeliken Alle die vander steden verwonderden hem seere vander grooter voersienicheit *ende* bereetscapen die RAYMONDIJNS volc maecten Doe quamen RAYMONDIJN *ende* ALAYN *met* sinen twee sonen *ende* stonden af voer tgrootste pauwelloen *ende* ghingen hem vercleeden om voer den coninck te gane *ende* hem te doen die behoirlicke reuerencie. *ende* reden also vten tenten wel *met* xl. perden so rijkeliken opgeseten *ende* toeghemaect dathet wonder was. *ende* hadde syn baenreheren *met* hem. *ende* also quamen sy tot inde sale vanden coninc die welcke si al geheel volden *met* hueren edelen *ende* volcke. *ende* deden daer den coninc grote reuerencie: *ende* hij ontfinse blideliken

DOen riep die coninck tot hem ALAYNEN *ende* seide hem aldus. My gheeft wonder van desen vreemden riddere daer ghy aldus mede bekent syt. waerom dat hi hier coemt/ *ende* wat hij in dit lant hier suecken mach Her coninc [E3ra] heere sprac RAYMONDIJN Ic verwonder my noch hondertwerf meer dan ghi moecht van *dat* hi my geseit heeft Niet te min wij sullens terstont wijs wesen tghene des wi begheren te wetene. *met* dien dat RAYMONDIJN dese woerden totten coninck sprac so sach hy daer by hem comen ALAYNS oudste sone den welcken hi vraechde oft dair onder tconincx gheselschap niet een man en was geheeten IOESSELIJN DU PONT VAN LEON Doen antwoerde ALAYN die daer selue bi stont iaet. RAIMONDIJN seide voert ic woude dathet gode gheliefde *ende* dats hem die coninc niet storen en woude *ende* ick dien IOESSELIJN gedoot hadde. want hi besit die erue van eenen mijnen oome *ende* die ons toebehooren soude Doen seyde ALAYN siet hem daer die ouste die daer byden coninc is gheseten die yst *Ende* weet *dat* voerwaer datmen in thien conincrijken gheenen argheren vinden en mochte *Ende* siet daer OLIUIEREN synen soene die niet vele beter en is Bi mijnder trouwen her

ridder sprack RAIMONDYN ghi sulter cortelinghe af ghewroken werden gelieuet gode. *ende* met desen lieten sy de tale daer af meer te spreken *ende* ghinghen voer den coninc segghende aldus O hooghe here *ende* moghende coninc/ tis wel waer sprac RAIMONDIJN alsoe die gemeyne fame ouer al loept hoe dat v hof so edelen hof is *ende* soe redelijcken in rechte als dathet den naem heeft te wesene een fonteyne der iusticien *ende* der redelicheyt Het mach wel [E3rb] waer wesen her riddere sprac die coninck/ maer waeromme dat ghi *dat* segt en weetic niet By mijnre trouwen seyde RAYMONDIJN her coninc eer ic v dat te kennen gaue so woude ick dat ghi mi ierst gheloefdet te doene recht *ende* iusticie. want tgene dat ic gherne segghen soude es eensdeels tuwer eeren *ende* voerdeel. want een coninck die met verraders verknaept is en is niet wel vry noch sekerlijc ghelogiert Ghi segt warachtichlic sprac die coninc. segt coenlicken tgene dat ghi seggen wilt/ want ick swere v bi alle tgene des ic van gode houwende ben *dat* ic v redene *ende* recht doen sal na tgelijc dat ghi hebt. al waert oec teghen mijns selfs broedere Ghedant moet ghi wesen duzentfout her coninc sprack RAYMONDIJN/ want ghi spreect als een edel here *ende* een wys man. Ende *met* dien stelde hem de coninc *om* te recht te sitten Edele *ende* moghende her coninc sprac RAIMONDIJN. tis wel waer *dat* uwe voersate voer v seer moghende *ende* machtich regneerde. *ten* tiden *dat* IOESSELIJN DU PONT ionck was *ende* oec ALAIN DE QUEMENIGANT die hier beyde syn voer uwen ogen Die welck bi hem hadde enen edelen iongelinc teenen neue Ende doe ter tijt wasser oeck een baenreheere geheeten HEYNRIC VAN LEON die broeder was van ALAYNE hier tegenwoerdich *Dat* is waer sprac IOESSELIJN. *ende* die selue HENRIC brocht des conincx neue ter doot *met* verraderien *ende* vloet daerom buten tslans. *ende* doen gaf my die coninc al syn goet *ende* land [E3va] dwelc hi verbuert hadde Die coninc seyde wi hebben van dier materien ghenoech ghehoort/ laet desen riddere voert volseggen syn redene die hy begonst heeft.

Doen antwoerde RAYMONDIJN *ende* seide voert Her coninc heere tis wel redene *dat* hijer af spreke want hi salder noch meer af seggen moeten/ hoe wel hi *emmertoes* ghemist heeft vander waerheyt in tgene des hi seyde dat HENRIC VAN LEON des conincx neue in verraderijen dootsloech/ want hi wel weet de sake waeromme dathet was *ende* tehants en leefter niemant meer die de waerheit weet anders dan hy want alle dander van synder aliancien die syn doot. *ende* daerom segt hem her coninc op *dat* v gelieft *dat* hi die gherechtige waerheyt segge Als IOOSSELIJN dat hoirde was hi seer *verslaghen* Niet te min hi antwoerde aldus Her ridder syt ghi

alhier ghecomen in dit lant op mynen scampe. RAIMONDYN antwoirde *ende* seide openlicken/ bi miinder trouwen valsch verrader hi en lieget *emmers* niet die de openbare waerheyt seyt *Ende* mettien keerde RAYMONDIJN syn tale ten coninck waert *ende* seide. her coninc tis wel waer *dat* HEINRICK VAN LEON een vroem *ende* een stout ridder was heussch *ende* wel gemanierd also dat hem die coninck *ende* syn neue seer beminden *ende* syns raets leefden want die in hem syn betrouwen sette. nv so ghebuerdet *dat* die verraders dyer doen vele int hof waren quamen tot sconincx neue [E3vb] *ende* seiden hem aldus Ioncker wi syn alle seere verstoert *van* uwer scandeliker scaden *ende* verliese dat ghi aldus onnoseliken sult worden onterft *van* sulcdanighen edelen lande als dlant *van* BRETANIEN is Hoe *dat* sprac die iongelinc die coninc en heeft *genen* anderen erfghenaem dan mi. neen sprac IOESSELIJN/ de coninc heeft sinen erfghenaem gemaect *van* HEYNRIC VAN LEON. ic meyne *dat* die selue HEINRIC den coninc betouert heeft *ende* die baroenen vanden lande mede/ want die brieuen synder emmertoes af gemaect *ende* beseghelt met haerlieder zeghelen *ende* met des conincs grooten zeghele. *ende* dat stercten *ende* affirmeerden die verraders dathet alsoe was. Doe seyde die ionckere is dat waer dat waer mi een groot hinder. *Ende* met dien zwoeren syt hem anderwerf dathet alsoe was Die ionckere be/gonste hem des seer te bedroeuwen *Ende* *van* desen bederue was IOESSELIJN die principaelste. ia doen hi sach dathet die ionghelinc ter hertten nam sprack hi tot hem Eest dat ghi v *van* uwen leede dorret wreken wi sullender v alle toe helpen *Ende* die iongelinc sprack dat hys wille hadde *ende* daer toe wel ghehert was Gaet henen dan sprac IOESSELIJN *ende* wapent v *ende* maect v toe soe datmen v niet en bekenne. wi sullen uwer verbeyden rechts buten der stad/ *ende* wy sullen v leyden ter plaetsen daer ghys v sult mogen wreken tuwen ghemake Hi dede alsoe *ende* keerde na hem om dat te doen [E4ra] Nu dan edele *ende* mogende coninc sprac voert RAYMONDIJN. ic en kan my niet langer onthouden na dien dat ic ben in een hof *van* rechte *ende* *van* iusticien ic en moet v voert segghen/ ic ben HEINRICX VAN LEONS sone Met dien woerde verwonderden hem sy alle. *ende* want sy dair op sweghen soe hernam RAIMONDYN dat woert noch eens segghende aldus Her coninc heere mijn vader hadde orlof genomen aenden coninc *ende* was gegaen tsynen lande waert nv so yst waer *dat* hi *van* costumen hadde dat hi alle mergen hem ghinc verwandelen syn ghetiden alleen lesende int bosch dat neffens de fortresse leyt. daer brochte die valsche verrader met synen meplegghers sconincx neue *ende* verborgen hem tot *dat* mijn

vader quam die hier niet af en wiste. *ende* als mijn vadere daer quaem so seyde IOESSELIJN totten ioncker. *nv* yst tijt dat ghi v wreect want hi en heeft noch wapen noch mes aen hem hy en mach v niet ontgaen. niet te min/ sien wi dat des noot sy wi sullen v helpen/ *ende* also schiet hy *van hem* in grammen moede tot mijnen vader waert *met eenen bloten* zwerde scarp op mijnen vader houdende. roepende her aen verrader ter doot ter doot. *ende* na dat hi die woerden *anderweruen* verhaelde meynende mijnen vader te doersteken/ so verscoet myn vader ter syden waert alsoe dat dandere missede den steec. *ende* met dien keerde hem myn vader om te *hemwaerts*. [E4rb] die hem alsoe vermoerden woude *ende* vloech hem aen *ende* nam het mes met fortzen wt den handen Eer iets langhe keerde hem dander weder *ende* toech eenen opsteker *ende* stac mijnen vader daer mede in syne dyen. niet te min hi meynde mynen vader wel gheraect te hebbene in syn lijf. Als mijn vader dat gevoelde *ende* dbloet ter wonden sach wtloopen. soe sloech hem myn vader metten appel vanden sweerde inden slape van synen hoofde eenen swaren slach/ alsoe hy starc *ende* een vroem riddere was *ende* oec den appel swaer was *ende* den slaep qualic versien van wapenen/ als dat dander doot hem neder strechte ter aerden bi crancker auentueren. Doen myn vader dat sach *ende* dat dander hem niet en verroerde. *ghinc* myn vader hem thooft ontdecken *ende* het aensicht/ *ende* mettien kende hijen *ende* wart seer swaren rouwe bedryuende/ denckende dat hem dat yemant anders hadde doen doen. want sulcken werc wiste hi wel dat dat *van* des conincx neue alleen niet en quam/ mer dathet anderssints bi gemaecter verraderijen bi comen moeste. niet te min mijn vader en dorste niet langher meer dair bliuen wt ontsiene *ende* vreesen vanden coninck. *ende* nam alsoe alle syn gereet goet bi hem. *ende* toech tot sulcker plaetsen daer hi lants genoech *vercreech* Doen seyde IOESSELIJN DU PONT die valsche verrader tot synen meplegers. *nv* syn wi ten eynde gheraect van onser mey[E4va]ningen. want sconincx neue doot is *ende* HEINRIC wort hi gecregen en mach der doot *nemmermeer* ontgaen/ *ende* so sullen wi metten coninc gedaan gelyc wi plegen *ende* soet ons past. laet ons hier int heymelic houden tot dat HENRIC wech is. *ende* laet ons dan maken een bare *ende* laet ons daer op sconincx neue leggen ouerdeckt *met riseren* *ende* dragen voer den coninc hem segghende/ hoe HENRIC VAN LEON synen neue verradelijc ter doot gebracht heeft O edel coninc alsoe heeft die verrader dat begaen. *ende* yst dat hi dair teghens seyt. so biede ic hem den hanscoe om dat te doen liden. *ende* op dat niemant vermoeden en derue sprac RAIMONDIJN dat ic

dit wt eenigher ghiericheyt doe anders dan om te hoeden mijne erue ende openbaer te maken die moert ende verraderije van desen verradere ende synen meplegers/ ten ynde dat sy mijnen vader vanden coninc veriagen mochten. so bidde ic v her coninc dat hi neme op dathet v gelieft OLIUIER synen sone ende eenen anderen van sinen alder naesten vrienden/ ende ic salse bi aduise ende orloue vander iusticien van uwen houe beyde beuechten deen naden anderen. ende met dien so werp hi synen pand daer neder/ mer daer en was niemant die hem oyt een woert antwoerde Als ALAIN ende syn kinderen RAYMONDYN aldus hoirden spreken/ liepen sy hem aen ende ombevingen met groter vrientscapen ende custenen van bliscapen ende mededoogen dat sy hadden van dat si hem so deer[E4vb]liken die geschiedenis hoorden vertrecken.

Als die coninck hoorde dat niemant daer op antwoerde en gaf. so seide hi wel luyde dathet elckerlick hooren mocht: IOESSELIJN syt ghi doef/ ic sie wel dathet prouerbium dwelc men ghemeynlic te segghen pleecht warachtich is. dats dat doude sonden nieuwe bescaemptheyt in brenghen Dese vremde riddere brengt v vreemde tijnghe ende wonderlike medicine van verren landen Beraet v daer op tantwoerdene want tis v wel van doene Doen antwoerde IOESSELIJN her coninc ick en ben niet die gene die op sulcke saken antwoerden soude Ic meyne dat hijer mede spot Doen seide RAIMONDIJN. dat spotten valsche verrader sal ouer v wtgaen. Ick bidde v edel coninc dat ghi my wilt houden te recht ende laten mi iusticie verweruen Doen sprac die coninc daer aen en twifelt niet het sal ghescheden IOESSELYN seide die coninck ghi moet antwoerde gheuen op dese clachte Doen OLIUIER syn sone hoirde tgene dat de coninc synen vader seyde antwoerde hi. her coninc dese ridder heeft so groten anxt dat hy beeft ick meyne dat hi de cranen meynt te vanghen al vliegende Bi mijnre trouwen het sal behoeuen na dat hy seyt want miin vader is een degelic man ende oprecht in allen dinghen Ic neme die bataillie aen gelijk als hi selue geordineert heeft. ende siet daer mynen pand. hij sal seer wel gheluckich wesen mach [E5ra] hi my verwinnen ende eenen tot mij die ick van mijnre maesschap daer toe kiezen sal.

Doen de coninc dese woerden hoorde wart hi toernich ende seide. dat en sal nemmermeer in mijn hof gebueren also lange als ic leuen sal: dat een riddere alleen twee andere beuechten sal voer een sake ende clachte. het is grote scande van v dat ghi sulcdanich bedroch in v herte peysen soud. voerwaer ghi en bewijst uiet dat v vader goede sake heeft/

ende daerom beschede ick dach ten versuecke *vanden* riddere ten daghe die hem ghelieuen sal v te beteykenen Bi mijnre trouwen sprac RAYMONDIJN. het ghelieft mij wel al gereet want ic heb alle myn harnas hier bi my/ god moet v loonen her coninc *van* uwen rechtueerdighen vonnisse dat ghi gegheuen hebt Doen hoorde men daer groote murmuracie *van* alle den volcke daer omtrent/ *ende* seyden aldus. siet dair den vroemsten riddere die wi oyt saghen sijn recht eisschende *Ende* wie datter droef omme was ALAYN VAN QUEMENIGANT wasser seer blide omme. *ende* hi *ende* syn sone HEINRIC seyden daerom tot RAYMONDYN. schoen neue en wilt v niewers omme *verslaen*. neemt den camp coenlijcken aen voer v *ende* voir ons beyden tegen desen valschen verrader. want wi sullens wel corttelinghe bider hulpen *van* gode tenen goeden ynde comen Mijn lieue heren sprac RAYMONDIJN die wille neem aen den kamp voer hem seluen. maer de[E5rb]sen sal ick beleyden selue. *ende* en twyuel niet ic en sals wel comen *ten* goeden ynde bider hulpen *van* gode *ende* *van* mynen goeden rechte dat ic dair toe hebbe. *ende* bedancke mi seer *van* des conincx goeder iusticien *ende* ic bidde gode *dat* hijt hem in der eewicheyt loonen wille

Ondertusschen dat dese murmuracie onder tvolc was sende die coninc haestelinge om die poerten te doen sluten *van* anxt datter geen mesquaem bi dien en ghebuerde/ aengesien dat die partijen *van* seer grooten geslacht waren. *ende* deedse wachten bi volc *van* wapenen. *ende* riep daer na sinen raet te hemwarts *ende* verhaelde hem int langhe die clachte die hem gedaen was Welcken raet ouerdroech *ende* riet den coninc alle tghene datter hem inne te doene stont Met dien keerde de coninc weder in syn zale/ *ende* gheboet elcken op syn lijf niet een woert te sprekenne *Ende* seide doen voert. nu mijn lieue heeren dese clachte en es niet cleyn want het ghelt den eenen *van* v beiden syn leuen oft syn eere. niet te min ic en mach noch ic en wil niemande recht weygheren binnen mynen houe *Ende* seyde voert tot OLIUIERE OLIUIER wildy uwen vader beschudden *ende* verantwoerden *van* deser verraderijen Ia ick heere vryelicken antwoerde OLIUIER Doe seyde die coninc die lijsten syn al bereet *Ende* daeromme ordinere ic v op merghen den kamp *ende* bi alsoe ghy *verwonnen* wort soe weet dat ghi noch uwe vader nem[E5va]mermeer my ontgaen en sult ghi en sulter beide gader om gehangen worden *ende* oec alle uwe partije en sal *niet* vele bat varen *Ende* daerom ontlast v seluen *ende* stelt uwe hostagiers. *ende* ten iersten v vader salder bliuen. *ende* met dien deden die coninc leyden bi iij. ridders in eenen groten starcken torre *Ende* doe sprac hi tot

RAYMONDIJN. her ridder langt mi uwe obstagiers of borghen Ende met dien trad RAYMONDYN voer ALAIN synen oom ende voer beide syn sonen. ende voer meer ander wel tot viftien ridders toe. die welc alle gader riepen ende seyden heer coninck wi bliuen daer borge vore Bi mijnder trouwen sprac die coninc. tis genoeg. ende ghi lieden en derfter niet om gheuangen gaen. want ick weet wel dat die ridder dit niet bestaen en soude hebben gehad/ en had hys niet willen voleynden. Ende met dien schieden die partijen vanden coninc. Ende RAYMONDYN ghinc met sinen lieden ende met synen oome ende neuen tot sinen pauwellioen Ende tsauons ghinck hy in syn oratorie ende bleef daer een wyle in syn deuocie Insgelijcs ghinc OLYUIER met synen maghen oec tsynen huyze ende dede syn harnas ende peert gereet maken Des anderdaechs smerghens ghingen sy misse horen. ende dair na wapenden sy hem alle beide: daer waren die coninc ende syn hoechste baroenen geseten op haer paerden omtrent den lijsten ende die wachters van/den campe oeck wel ende behoirlicken gheordineert [E5vb]

Omtrent priemen tyt quam RAIMONDIJN met eenen edelen geselschape seer rikelic gewapent te velde hebbende den schilt aenden hals. die lancie buiten der clincken/ synen wapenrock ghebourduert met siluer ende lazuer/ ende quam binnen den percke geseten op eenen hooghen hengst wel toe gemaect ende gewapent tot den clauwen vanden voeten ghelyc als in sulcker bataillien behoort. ende daer dede hi den coninc ende alle den baroenen die behoerlike reuerencie ende eere Bi mijnder trouwen spraken sy allegader. wi en saghen in menighen tiden noyt schoender man in wapenen. noch van schoenderen wesene. hi en heeft onnae gedaen die met sulcken manne te doen heeft. ende met dien trad RAIMONDIJN van synen paerde so gherade als oft hi niet gewapent en ware geweest/ ende ghinc neder sitten verwachtende syne teghenpartye Ouer een wile hier na quam OLIUIER zeer wel ende edelic ghewapent geseten op enen schonen hengst seer rijckeliken ghelijc een man van grooter weerden als hi was. ende met hem soe quam IOESSELIJN syn vader voer hem op enen grauwen hengst ende deden den coninc hoechliken hair reuerencie ghelijc sy sculdich waren van doene. Met dien trad OLIUIER oec van sinen paerde wel gerasscelic Ende metten corsten gheseyt. men ghinc daer voert halen theylich euangelium ende RAYMONDIJN swoer dat IOESSELYN quade sake hadde ende dat hi die verraderie gedaen hadde also hi bo[E6ra]uen verhaelt hadde. ende daer na knielde hi neder ende custe theylich ewangelium ende ghinc doen weder sitten Hier na zwoer IOESSELIJN oec maer hi en gheraecte theylich

euangelium niet: hoe wel hi nochtans wiste dat hi onrecht hadde. *ende* dat gedaen synde ghinc hi oec sitten in synen zetele. *Ende* van stonden aen riep daer een heraut *met* luder stemmen van sconincx weghe dat niemant op syn lijf en sprake noch teyken en gaue dat eenich vanden campioenen *verstaen* mochte noch gewaer werden. *Ende* met dien ruymde een ieghelijck die plaetse behaluen die ghene dier gestelt waren om te bewaren het *camuelt* *ende* IOESSELYN oeck *Ende* doe ghinc RAYMONDYN *weder* te perde wel lichteliken. alsoe dede oec OLIUIER *ende* elc leyde syn glauie in de clincke *Ende* met dien riep daer een heraut drye werf Ghi campioenen laet varen uwe paerden *ende* doet uwe devoier

Nu als dien roep ghedaen was so liet RAYMONDYN syne glauie dalen tot op den hals van synen paerde *ende* sloech voer *hem* het teeken des heylighen cruyces driewerf. dat *versach* syn viant *ende* sloech syn paert *met* sporen *ende* velde syn lancia *ende* rende RAYMONDYNEN op syn been eer hi *hem* daer voer gehoeden conde/ soe herdelijc dat hem syn lancia in stucken brack. *ende* dat RAYMONDIJN van dien steke syn lancia liet vallen ter aerden. O verrader sprac RAYMONDIJN ghi achtervolcht wel uwen valschen geslach[E6rb]te daer ghi wt ghesproten syt maer ten sal v gheen stade doen

Ende also sloeghen sy *ende* vochten een langhe wile onderlinge. *ende* gauen malckanderen menighen harden slach *Ende* ten laetsten stont RAYMONDYN af te voete *ende* nam syn glauie die ter aerden lach *ende* liep na sinen viant waert. den welcken soe hi best conste van hem verweerde. *ende* liet RAYMONDIJN vast naevolghen want hi hadde syn paert also wel te passe dathet wonder was *Ende* also meynde hi RAYMONDYNEN moede te maken dat hi aflaten soude. oft dat hi den dach laten ouergaen soude. maer RAYMONDYN wart des ghewaer *ende* sach *weder* na syn paert dat achter het camvelt liep. *ende* nam den stegelreep met eenre hant *ende* syne lancia in dander hant. *ende* keerde hem doen tsynen viant waert *Ende* als OLIUIER hem sach *ende* syn voirnemen gewaer wart soe en wist hi niet hoe *hem* RAYMONDIJN meynde te bespringen *ende* noepte syn paert *ende* meynde *met* eenen rennen RAYMOUDIJN geraect te hebben op syn borst ghelyc hi te voren ghedaen hadde. maer RAYMONDIJN versaecht *ende* onder reet *hem* *met* der lancien also sterckelic dathet yser van sijnre lancien OLIUIERS pert doer ghinc sijn voerwapene: alsoe dat OLIUIER om dat hem tpaert verhalen soude den thoem gaf/ *ende* sloecht *met* sporen. maer *met* dien dat hem dat peert rechten soude so gaf RAYMONDIJN OLIUEREE enen steec in de syde *met*

[E6va] der lancien dathet ysere eenen haluen voet int lijf liep *ende* dat hi soe ter aerden viel. *ende* eer hi weder op gestaen conde soe gaf hem RAYMONDIJN also vele groter slagen dat hi hem niet verroeren en konde *ende* doirsloech hem het beckenneel vanden hoofde doer/ *ende* viel hem metter knien op syn lijf *ende* metter slincker hant greep hij hem bider kelen dat hy hem niet verroeren en conde eenichsints

ALS OLIUIER dus verwonnen was so hielten RAYMONDIJN langhe liggende in daerde *ende* nam syn mes dat hi hadde op syne syde *ende* seide hem aldus Ha valsch veerader nv gheeft v verwonnen of ghi syter om doot Bi mijnre trouwen sprac OLIUIER/ ic hebbe lieuer te steruen bi die handen van eenen soe vromen man als ghi syt dan van yemants anders handen Doe wert RAYMONDIJN beweecht *met* compassijen op hem *ende* vraechde hem op die *verdoemnissen* sijnre sielen oft hi niet en wiste vander verraderijen die IOESSELIJN syn vader ghedaen hadde. op twelc hem OLIUIER antwoerde neen/ *ende* dat hi doen noch niet geboren en was als dat gebuerde *Ende* al ist dat hem de auentuere nv *contrarie* viel nochtan hielt hi synen vader voer eenen oprechten man *ende* ontschuldich van dien feyte Als RAYMONDIJN dat hoirde die welc dat nochtan wel die *contrarie* wiste wart hi swaermoedich *ende* toernich *ende* sloech den seluen OLIUIER voert met synre vuyst metten [E6vb] hanschoe dat hy *verdoeft* wert *ende* van hem seluen niet en wiste Doen stont RAYMONDIJN op *ende* nam OLIUIEREN met beide den beenen *ende* slepten tot aen die lijsten. *Ende* met dien keerde hi hem van daer ten coninc waerts hebbende synen helm opgeslagen *ende* vraechde den coninc oft hi hem gequeten hadde *want* waert dat hi yet meer te doen hadde hi was bereet dat te doene ter ordinancien van hem *ende* synen houe Bi mijnder trouwen sprac die coninc her ridder ghi hebt v wel gequeten *Ende* doen beual de coninc datmen IOESSELIJN *ende* synen sone hangen soude. Die ghene die den last hadden vanden coninc ghinghen terstont IOESSELIJN binden. *ende* IOESSELIJN riep seer aen den coninc om ghenade Die coninck seide hem dat hi die waerheyt kennen soude vander clachten. hem soude bij auentueren ghenade geschieden Doen antwoerde IOESSELIJN heere coninck ten baet niet langer ghesweghen hebt *compassie* op mij op dattet v ghelieft Het is inder waerheyt also gebuert als die riddere verclaert heeft. *ende* weet dat OLIUIER mijn sone al noch *niet* geboren en was Bi mijnre trouwen sprac die coninc dat was een grote mesdaet. en hadt gods wille niet geweest *dat* ghi dairom gepinicht had geweest ghi en haddet aldus lange niet geleeft. *ende* voerwaer daer aen en suldi niet missen Met dien riep die coninc met luider stemmen

totten gheordineerden volke dat men terstont den [F1ra] den vader ende den sone hinge. Doen trad RAYMONDIJN wat naerder ende dancte den coninc so seer als hi mochte vander goeder iusticien die hi hem had laten geschieden ende vanden recht dat hi in syn hof houdende was. mer heere sprac hy ic bidde v doer v ontfermherticheyt dat ghi mi doch gheuen wilt OLIUIERS leuen aengemerct syn grote vromicheyt die ic in hem beuonden hebbe. ende oeck dat hi van deser misdaet geen scult en heeft. syn doot wair noch scadelic ende hi mach alnoch goets genoeg doen ende vele duechden Ende als van sinen vader aengaende/ ouermits dien dat icken aensie voer oud ende cranc soe ben ic te vreden van mijnent wegen op dathet v ghelieft dat ghi hem gracie doet. ende daer bidde ic v omme met goeder hertten/ in dien dat mi myn erue weder gheworde. ende dat die vruchten ende proffytten die hijer afgeheuen mach hebben na tverlegge vanden ghelde dat men daer mede stichte een godshuis van bedinghen. ende datmen die monnicken van dier bedinghen versie na die grootte vanden gelde om eewelijc te bidden voer die siele van des conincx neue Doen sprac die coninc tot sinen baroenen: ghi heeren siet hier dese grote vrijheyt ende duecht van desen riddere. hi bid dat ic sinen vianden de doot vertrecken soude/ maer bider trouwen die ick gode sculdich ben/ IOESSELIJN noch syn sone en sullen nemmermeer meer verraderye doen. noch oeck nemmermeer meer man wt mijnen lande ver[F1rb]driuen Ende metten ganghe dede hise beyde hanghen. ende gaf RAYMONDINEV syn lant. ende bouen dien alle dlant dat IOESSELIJN toe behoort hadde. dair af dat RAIMONDIJN hem seer dancte ende manscap dede Na desen begonste de coninc open hof te houwen/ ende daer wert groote feeste bedreuen. ende de coninc was seer blide om dat hi soe edelen man in syn lant ghevonden hadde maer dat was om niet. want RAIMONDIJN en dachte daer niet lange te bliuen maer hi woude vertrecken tot MELUSINEV waert/ want hem na haer seer verlangde te siene.

Als dit al gedaen was ende dat die coninc ende dander baroenen seer blijde om RAIMONDYNS comste waren/ want si meynden dat hi daer int lant bliuen soude. soe quam RAYMONDIJN tot den coninc ende seyde Her coninc ic bidde v oetmoedelic dat v gelieuen wille dat ic die baenerye van LEON die HEYNRIC mynen vader toe behoorde wiens siele god ontfermen moet geuen mach minen neue HEINRIC/ so salse toch den naem hebben van haren gerechten here. want hi is vander gherechtiger linien/ ende ghi sult den rechten leenman hebben vanden ouden naem HENRIC By mynder trouwen sprac die coninc. in dient v belieft so

gelieuet ons Doen riep die coninc HEINRICKEN want hijen seer lief hadde. ende seyde HENRIC aenveerd dese ghifte vander baenderien van LEON die v uwe neue gheeft. ende doet mi hulde ende manschap. Dwelc HEINRIC dede alsoe *dat* behoorde. ende dancte den [F1va] coninc ende RAYMONDIJNE Ende als *dat* ghedaen was riep RAYMONDIJN ALAIN synen neue tot hem ende seyde Mijne lieue neue ic geue v het lant *dat* my die coninc ghegeuen heeft dat IOESSELIIN DU PONT VAN LEON toe behoorde. ende doet den coninck daer hulde ende manschap af. ende hij viel op syn knyen ende dancten seere. ende dede den coninc manschap dien blideliken ontfinck. Maer die baenreheren vanden lande begosten doen zeer te murmureren ende seyden aldus Nu sien wij wel dat dese ridder in dit lant niet ghecomen en is wt ghiericheden. maer hy heeft alleenlyc syn lyf gestelt in groter auentueren om syn erue weder te gecrigen. Het moet wel wesen *dat* hi vele groter rijcdommen elders heeft/ ouermits *dat* hi hem deser eruen so gheringe quijt gemaect heeft. Doen quaem doude ridder daer gegaen. ende RAIMONDIJN hem siende so hiet hi hem *dat* hi hem spoeden soude te doene tghene *dat* hem syn vrouwe beuolen hadde Hi antwoerde: mijn lieue heere daerom ben ic tot v gecomen. ende met dien soe presenteerde hi den coninc van synder vrouwen wegen een rijckelic iuweel van goude int welcke *dat* vele costelike gesteenten stonden Ende desghelijcx gaf hi alle den baroenen oec costelike iuwelen daer hem elc af verwonderde van waer alsulcke rijcdommen comen mochten Ende seiden allegader hoe RAYMONDYN een seer moghende ende rijc man wesen moest Doen vernieude die feeste noch meer ende ALAYN met sinen ij. sonen waren oeck [F1vb] seer blide datse sulcken neue gevonden hadden Ouer dander syde was dair oec seer grooten rouwe ende druc/ van IOESSELIJNS geslachte die niet vergheten en conden die doot van haren neue gelijk ghi hier na hooren sult vertellen Ende met desen soe late ick hier nu meer af te spreken. ende wille voert vertellen van MELUSINEN hoe sy haer regeerde binnen der tijt *dat* RAYMONDIJN wech was

Die wile dat RAYMONDIJN in BRETANIEN was so dede MELUSINE beslechten die plaetse van LUSIGNEN. ende dede die mueren fonderen op een roetse met stercken torren na bi een. ende binnen den mueren al ouerweluen/ om de archiers al ouerdect daer onder te gaen. ende van buten oec des gelijkcx met diepen trankizen. Ende binnen der borch dede sy maken enen grooten torre met vasten moertere. ende die mueren vanden torre waren wel xvi. oft xx. voeten dicke ende sy deden so hooghe maken dat die wachters van allen zijden saghen wat ter steden waert quam. ende

op *den* stercken torre stelde sy trompetters/ die de trompetten sloegen als sy yemande vernamen Ende alle de trenckizen vander borch dede sy beschouwen daers behoefde/ gelijk noch heden sdaechs scynen mach Ende die torren dede de vrouwe DES TROMPERS TORRE heten Nu swyghic van MELUSINEN/ ende beghin weder te spreken van RAIMONDIJNEN Die feeste te NANTES was seer groot ende die coninck dede RAIMONDIJN vele [F2ra] eeren. ende daer wert een steecspel beroepen int welke RAIMONDIJN groten prijs behaelde. Daer waren alle die edelste vrouwen vanden lande die allegader RAIMONDIJNS maniere seere prezen ende seyden hoe hij werdich was een groot lantschap te besitten ende verwonderden hem alle seer vanden rijckdommen die sy omtrent hem saghen van daghe te daghe Maer wie datter feeste bedreef van RAIMONDIJNS syden/ die casteleyn van ARUAL en conde geen genoechte bedriuen/ want hy was IOESSELYNS neue VANDER BRUGGHEN/ Ende daerom zende hi haestelick brieuen tot alle syn magen ende oec IOESSELIJNS vrienden hem ontbiedende hoe alle dinc vergaen was/ ende dat sy coemen wouden tenen sekeren dage die hi hem noemde op een wthof dat hi hadde int bosch van GUERENDE dat hem toe behoorde Als sy die tidinge hoorden waren sy seer droeuich: ende vergaderden hem wel omtrent ij. hondert mannen van wapenen wel gheabilliert/ ende quamen int voersejde wthof Ende doen schiet de casteleyn heimelicken wt des conincx houde sonder orlof te nemen vanden coninc of vanden anderen baenreheren. maer hij liet int hof drie van synen magen om te weten wat wech dat RAIMONDIJN kiezen soude/ ende dat syt hem verboetschappen soudent Die casteleyn comende opt wthof vertelde synen magen ende vrienden vander aentueren dier geuallen was. ende hoe dat IOESSELIJN ende syn sone gehangen waren/ hem vraghende hoe dat sy dair toe gemoeyt waren [F2rb] ende wat sy daer toe dachten te doen RAIMONDIJNEN die dat ghedaen hadde ende hem allegader soo grooter scande ende scaemte aengedaen hadde die hem allen teeuwigen dage te verwijten stont Doen antwoerde daer voir hem allen een stont ridder die sone was van IOESSELIJNS broeder sone aldus Her casteleyn wi willen dat ghyt weet dat dat so niet onghewroken bliuen en sal. want wi willen met ghemeynen accoerde ende ghelijckerhant ter doot brenghen den ghenen die ons dese scaemte ende scande aen gedaen heeft Doen sprac die casteleyn Nu houde ic wel bestaedt wesende die eere die IOESSELYN mijn oem v gedaen heeft ghehad hier voertijts. ic sal v terstont brenghen ter plaetsen dair wi uwen wille sullen moghen volbrenghen vanden ghenen die ons sulcken scaemte aen gedaen heeft Hi en mach

ons nergent ontgaen want wi hebben goede verspieders diet ons ouer al boetscapen sullen Doe antwoerden si alle met eenre stemmen/ ghebenedijt soe moet ghi wesen. want watter af comen sal dit voernemen moet voleynt syn. ende wi sullen den valschen riddere doot slaen die ons dese scande aengedaen heeft. Hier mede so wille ic swijghen vanden casteleyn. ende keeren tot RAIMONDIJN hoe dat hi vanden coninc schiet/ ende hoe hi quam ter fortressen die HENRIC sinen vader toebehoirde

Als die feeste xv. dagen lanc in groter ghenuechten ende minnelicheyt gheduert hadde so woude RAIMONDYN vertrecken ende nam orlof aenden coninc ende [F2va] baenreheren ende dancte hem noch weder vander goeder iusticien die hy hem in syn hof gedaen hadde. ende schiet so eerliken van hem allen. hoe wel die coninc om syns scheidens wille seer bedroeft was. ende also vertrac RAIMONDIJN ende ALAIN syn oem met hem ende syn twee kinderen ende alle die van synen gheslacht waren. ende reden tot LEON toe Maer ghi sult weten dat de oude ridder altoes voer henen was. ende hadde doen opslaen tenten ende pauwelllioenen ende alle dinck beschiet hi soet behoorde Ende also quaem RAIMONDIJN syn oem ende syns oems twe sonen ende die meeste van synen geslachte logeren int casteel. ende dander in de borch. ende daer was die feeste met allen groot Ende RAYMONDIJN gaf alle den baroenen die daer waren rijckelicke ghiften Maer als tvolc vanden lande vernam dat die sone van haren gerechten lansheere daer gecomen was so waren sy allegader seer blide ende presenteerden hem vele scoene ghiften na die ghewoente van dien lande al daer was/ als wijn/ beesten/ visch/ hoy/ hauere/ ende vele andere dinghen. ende verblydden hem vtermaten seer In dien RAIMONDIJN aldaer niet bliuen en woude noch dat lant behouden/ dat sy comen soudentotter rechter lynien van haren heere. ende oec om deswille dat sy waren vten gewelde van IOESSELIJN. RAYMONDIJN danctese seer van haren presenten ende ghiften. ende bad hem lieden dat sy allegader goede ondersaten wesen wilden HENRICKE dien hi [F2vb] dat lantschap ghegheuen hadde. dwelck sy hem allegader alsoe gheloefden te doene. Hier en binnen dat dese dinghen aldus gheschiedden soe quamen daer lieden die de boetscap brochten hoe dat daer verspieders in laghen waren geleghen. vanden welcken die sommige quamen ten wthoeue waert daer die casteleyn DARVAL ende IOESSELYNS geslachte al ghereet laghen. ende die andere verspieders bleuen dair omtrent om te wetene wat wech dat RAYMONDIJN kiezen soude

RAYMONDYN dese woerden niet wetende vanden verspieders/ schiet van synen magen van LEON ende quaem te QUEMENIGANT. *ende* daer wert die feeste weder verheuen ende vernieuwet Na *dat* die feeste geleden was woude RAYMONDIJN van sinen magen orlof nemen maer sy hielden hem daer noch v. dagen bi hemlieden Binnen dees tijt quam tot HENRIC ALAINS sone een man die hem seyde hoe *dat* hi int liden des casteleyns hof daer hi gesien had wel tot ij. hondert ruyters. *ende dat* hi *verstaen* hadde bi enen van scasteleyns knapen hoe sy daer *verwachten* sommige lieden die sy *niet* goet en gonden mer *niet* meer weticker af Als HENRIC *dat* hoirde so sende hi terstont daer enen man om die waerheyt te vernemen. twelc de bode wel bewairde *ende* sach wie dattet was ende hoe vele volcx dat hi had Ende seide HENRIC wat hi al gesien hadde. *ende* hoe sterc *dat* si waren. HENRIC dit horende beual den [F3ra] bode scerpeliken dat hijer niemande af segghen en soude. *ende* eensgancx riep hi sinen broeder ALAIN *ende* sommige andere vanden notabelsten van synen maghen *ende* vertelde hem dit werck Bi der waerheyt gods wi en weten daer wt wat dencken dan dat si hem gherne wreken soudent van RAYMONDYN onsen neue/ oft ons orloghe om dier saken wille aen te doene/ *ende* dat waer goet voersien. daerom so laet ons heimelicken al bi een houden/ *ende* onse maghen ontbieden *ende* besien wat sy begrypen sullen. tot dien ynde oft sy op ons quamen *dat* sy ons niet bloot en vonden/ *ende* oec oft RAYMONDIJN reysde *dat* hy van hemluiden onder wegen niet belaecht en worde. want hebben sy meyninge hem yet te mysdoen dat ghelt hem syn leuen worden sy hems machtich. Dander dit horende seyden dats warachtich. *ende* daerom soe laet ons spoeden *ende* onse boetscap voleynden alsoe geringe *ende* heymeliken als wi mogen Ende also deden sy. *ende* vergaderden een grooten deel volcx so gheringe dattet wondere was om seggen des andaechs te voren omtrent iiij. hondert mannen van wapenen so van haren magen so met haren souwenieren. *ende* die deden sy al heimelic logieren in eenen bosch/ dattet niet vele luden en wisten Nu so ghebuerdet *dat* RAIMONDIJN daer niet langer bliuen en woude. *ende* nam orlof aen ALAIN synen oem die te QUEMENIGHANT woende/ *ende* aen syn twee kinderen die welcke hem gheleydden met enen groten hoep volcx van haren ma[F3rb]ghen. *ende* watter af ghebuerde sy en woudens emmers niet laten gaen alleene sonder hem te geleiden. *ende* deden al haer volc achterwaerts trecken op deen syde. also langhe tot dat sy quamen op een mile na het bosch. dair des castelains wthof stont welc casteleyn *dat* terstont bi syn bespieders ghewaer wert *ende* seyde synen magen aldus. nv salmen sien

wie *dat* IOESSELYN oyt beminde *ende* OLIUIEREN sinen sone die salt hier wel bewisen int werc. want hier moghen wi op dit pas ter doot brenghen hem *ende* alle syn geslachte die ons *ende* den *onsen* alsulcken scaemte aen ghedaen heeft. *Ende* sy antwoerden hem hoe datter niet een ontgaen en soude leuende Maer ghelyc men te seggen pleecht/ die sulcke meynt syn scande te wreken diese *vermenicht*. also wast *met* den casteleyn *ende* *met* sinen vrienden Binnen deser wilen quaem die oude ridder tot RAYMONDIJN seggende. heere tis v wel van noede *dat* ghi *ende* v volc al gewapent doer dit bosch rijdt in ordinancien. want die vrienden *van* IOESSELYN die ghi te nieuten ghebracht hebt en beminnen v *niet*. *ende* also mochten sy wel v *ende* v volc bescadigen vonden sy v *onnersien*. mijn herte tuycht mi *dat* wyse vinden sullen eer iet lanc. *ende* ALAIN *ende* HEYNRIC syn sone *ende* alle hair maghen waren al gereet. *ende* hadden al haer volc voer henen ghesonden in lagen op een half mile nae des casteleyns wthof RAIMONDYN dit siende dat syn magen al gheharnast wa[F3va]ren en wist wat peysen. mer eer iet lanc ontdecken sy hem die waerheyt. *ende* hoe sy vier hondert mannen voer henen ghesonden hadden om hem te bewaren tegens syn vianden Bi mynder trouwen sprac RAIMONDIJN/ men en behoert gheene duecht te vergeten/ so en sal ic oec *wanneer* ghi myns te doen hebt. *ende* alsoe [F3vb] reden sy henen tot dat sy quamen int bosch. *ende* het was seer ghenoechlic om te siene RAYMONDIJN ryden in so schoenre ordinancien.

¶ Hoe dat die casteleyn RAYMONDYNEV beuocht int bosch dair hi doer passeren soude. *ende* hoe die casteleyn geuanghen wart *ende* syn volc verslaghen

[houtsnede 13: strijd tussen Raymondijn en de casteleyn]

[F3va] Als dit geschiet was/ so was die casteleyn op syn wthof *verwachtende* den *verspiedere* dien hi laetstwerf gesonden hadde om te weten *wanneer* RAIMONDIJN int bosch [F3vb] comen soude. *ten* laetsten als hi quaem so seyde hyt den casteleyn *Ende* die casteleyn *dat* horende riep *met* luder stemmen te peerde te peerde alle de ghene die IOESSELYN oyt beminden *ende* OLIUIEREN [F4ra] sinen sone die volgen my. Met dien ghinc elckerlic te perde. *ende* waren wel tot viij. hondert vechtender mannen. *ende* namen haren wech doer tbosch tot RAYMONDYN waert. *ende* leden verbi die lage die HENRIC *ende* syn vrienden beschict hadde. *ende* sy lietense riden sonder hem te openbaren. *ende* daer na pynden

sy hem te volgen Dander reden so verre tot datse RAYMONDINEN gemoetten met synen ruyters. maer als syse saghen al ghewapent in ordinancien waren si *verslagen*. nochtan en waren daer maer in den iersten hoop die knechten. ende omtrent hondert mannen van wapenen/ ende riepen tot hemluden al doot/ al doot/ qualicken sydij geraect ghi die ons die scaemte ende scade van IOESSELIJN aen gedaen hebt Als sy dat *verstonden* pynden sy hem te velde waert ende deden die trompetten slaen. ende met dien vielen ende sloegen dander op hem ende deden RAYMONDYNS volc grote scade al eer RAYMONDYN aen gecomen conste. ende also geringe als hi aen quam velde hi syn lancie ende den iersten dien hi gemoette werp hi ter aerden. ende daer na trac hy syn zweert ende sloech aen allen syden. ende dede op syn vianden grote scade Maer als hem die casteleyn sach was hi seer droeuich. ende wees hem synen iij. neuen Siet daer sprac hi den riddere die al onsen geslachte die scaemte aenghedaen heeft/ waren wi vandien verlost alle dandere en mochten voer ons *niet* dueren Met dien noepten si alle iij. hare paerden ende velden haer lancien. die twee in synen schilt ende dandere [F4rb] op syn syden. ende alsoo reden sy op hem so rudelic dat si hem metten perde ter neder worpen ende alsoo reden sy verbi RAYMONDIJN ter aerden liggende sloech syn paert ende sproncker op so geringe dat hi noyt stegelreep en miste noch *ziin* mes vter hant. Ende reet also na den castelen den welcken hi so swaren slach gaf op synen helm want hi inde hant sterc was dat hi wt den stegelreep viel ende doe sloech hem RAYMONDYN tzwert wt der hant ende stieten voert vanden peerde Ende metten seluen began tgedrange vanden volcke te wassen so seer dat de casteleyn vanden paerden ende vanden volcke ouerlopen wert ende gheminct Daer wert groot gevecht ende grote scade aen beide syden/ Ende daer quaem die oude ridder HENRIC ende ALAYN. ende daer bedreuen si grote bloetstortinge op haer vianden. ende de casteleyn was geraect vten gedrange ende creech weder een starc paert. daer wert den stryt weder vernieuwet. want als hem syn volc sach grepen si enen moet. ende dair wert menige dode vorme gemaect aen beide syden. ende RAYMONDIJNS volc had vele te liden want haer partye vocht seer wreedelic Maer doen die laghe aen quam die HEYNRIC gheleit hadde ende begonde dandere van allen siden te bespringen. soe dat sy niet en wisten hem te berghen noch te verwerene noch en conden oec niet gevlieden. ende so werd des casteleyns syde die crancste/ ende hi wert ghevanghen ende RAIMONDINEN gheleuert. dien voert den ouden ridder beual ende [F4va] veertich van synen mannen. ende alle dander waren

voert in cortter tijt gedoot *ende* gheuanghen *Ende* als dat gheschiet was quamen sy totten wthoue bouen geseyt Doen sprac RAYMONDYN tot sinen vrienden. ghi heeren ic mach v wel lief hebben *ende* dancken vander hulpen die ghi my bewesen hebt heden desen dach. want ic weet wel en hadde gedaen gods hulpe *ende* uwe bistanceicheyt *dat* mi dese verrader verradelic ter doot gebracht soude hebben. laet siet wat ons nu staet te doene. Bi mijnre trouwen sprac doude ridder doeter uwen wille mede. ic sal v segghen sprac RAIMONDYN wat wi willen doen. laetse ons al op nemen die van IOESSELINS bloede syn omtrent dit wthof. *ende* den casteleyn *ende* dander laet ons senden den coninc van BRETAGNIEN om getugenisse te geuen van deser verraderijen die ons gedaen is. *ende* dan mach hijer alsulcken correctie *ende* punicie ouer doen alst hem gelieft Bij mijnre trouwen spraken sy alle heere ghi segt wel Doen worden alle die geuangenenen gesocht/ *ende* alle die van IOESSELIJNS bloede waren/ *ende* den casteleyn oeck senden sy met drie hondert gesellen tot den coninc veran BRETAGNIEN te VANNES waert die daer vertrocken was. *ende* daer presenteerden sy den casteleyn ierst/ *ende* ALAIN vertelde hem haer geschiedenis. *ende* seyde voert hoe RAYMONDIJN hem seer te hem waerts geboet. *ende* bad *dat* hy hem niet belgen en woude *dat* hi syne vianden gewroken hadde die hem [F4vb] hadden willen verderuen *ende* verradeliken vermoerden/ *ende* *dat* hi hem sende den casteleyn *ende* dandere/ om te weten die warachticheit vander saken. *ende* *dat* hise corrigeerde tsynen wille Die coninc vraechde den casteleyn hoe hi so stout ware alsulcken ouerdaet te doen gemerct die groote verraderije die IOESSELIJN v oem bekent hadde gedaen te hebben Bi mijnre trouwen sprack die coninc this wel recht *ende* redene datter v quaet af come. O edele coninc sprac die casteleyn wilt mijnder ontfermen. want tgrote verdriet *dat* ick gehad hebbe om der scaemten wille die RAYMONDIJN dede onsen gheslaechte heeftet mi doen doen. Bi miinder trouwen sprac de coninc tis quaet eenen verrader teenen gheselle te hebben: den stal is goet gesloten eer die paerden verloren syn. Ghi weet wel *dat* het niet en behoort eenen edelen man verradeliken te dooden Ic en sal eten noch drincken voer den tijt *dat* ghi gehangen syt *ende* alle die gene die met v syn Met dien dede die coninc al des casteleyns volc hangen. *ende* den casteleyn sende hi te NANTES waert *ende* daer wert hi gehanghen bi IOESSELIJN synen oem *ende* OLIUIEREN synen neue Alsoe wel dede die coninck van BRETAGNIEN op die tijt recht *ende* iusticie Doen ALAIN wederom bi RAYMONDIJN gecomen was opt wthof *ende* hem vertelt hadde tgene *dat* die coninc ghedaen hadde. seyden allegader diet

hoorden *dat* die coninc gedaen hadde als een vroem man ende een [F5ra] oprecht rechtere Ende doen riep RAYMONDIJN ALAIN/ HEINRIC sinen sone ende dander van sinen maghen/ ende seyde tot hemluden aldus. Mijn lieue neuen Ick beghere *dat* ghi laet stichten een cloester van viij. monnicken ter eeren der heyliger drieuuldicheyt. ende *dat* ghi die versiet met renten *dat* sij teewighen dagen moghen gode dienen voer die siele van mijnen vader ende vanden neue des conincx die miin vader onnoselijc doot sloech. ende voer alle die ghene die allendelic doot ghebleuen syn Daer op sy antwoerden hem *dat* sijt emmers doen soudent Ende doen bad hi hem voerts *dat* si hem ghebieden wouden tot den coninc ende tot alle syn baroenen ende oec totten ouden ALAIN haren vader. ende mettien nam hi orlof van hem die welck van syn scheyden seer bedroeft waren. ende oec mede *om* *dat* hise niet voerder en liet trecken. met desen scieden sy te QUEMENIGANT. ende RAYMONDIJN quaem te GURRENDE daer hi blidelicken ontfanghen was Na desen namen HEINRIC ende ALAIN orlof van haren geslechte ende keerden tot haren vader waert ende vertelden hem alle de geschiedenis vanden casteleyn. ende hoe sy van haren neue ghescheiden waren. ende hoe hi op hemluden begheert hadde te stichten een gods huys Bi mijnder trouwen sprac die vader. nu is dlant wel verlost van IOESSELYNS geslachte. god sy der sielen ghenadich hoe wel sy ons noyt lief en hadden. Nu kinderen ick sal v segghen wat ghi doen sult. ten eersten [F5rb] so suldi gaen bi den coninck ende bidden hem *dat* hi v so vele plaetsen verlenen wille *dat* ghi een godshuys dair op stichten moecht. ende segt hem die maniere hoet v neue op v begheert heeft/ ic meyn *dat* hi v goede antwoerde daer op gheuen sal Met desen namen sy orlof aen haren vader ende reden na VANNES. maer daer comende beuonden sy *dat* die coninc verrocken was te SUSSUION spelen riden ende iagen Sy saten weder op ende reden derwarts ende daer vonden sy den coninck int bosch onder enen grooten boem op een strange van een waterken daer hi eenen hert verwachtete dien de honden iaechden. Die twee ghebroeders traden an deen side op *dat* sy den coninc niet verstoren en soudent/ twelc de coninc aenmercte ende wistes hemlieden grooten danc. niet langhe en waest het hertte en quam slaende inde strange ende daer warthet vanden honden geuangen/ ende wt den water ghetogen Daer wart het op ghesneden ende den honden haer recht geueuen Als *dat* ghedaen was so ghinghen ALAYN ende HENRIC biden coninc: ende deden hem die behoerlike reuerencie. ende seiden voertdaen haer boetscap die hem RAIMONDIJN haer neue belast hadde.

Die coninck hietse willecome ende vraechde seere na den staet van RAIMONDIJN Ende si antwoerden hem tghene dat sy ghesien hadden daer af. ende voerdaene vertelden sy hem hoe hi hem belast hadde te stichten een godshuys van viij. monnicken ende die te [F5va] beghiften met renten dat sy eewelic singhen mochten den dienst gods voer die siele van sconincx neue ende HEINRIC sinen vader. ende oeck van alle der gheenre die daerom de doot gesmaect hadden Ende dat sy den coninc bidden soudent dat hi hem plaetse verleenen woude om dat te volbrenghe. Bi mijnder trouwen sprac de coninc die begheerte is redelicken/ ende daerom sal ic v eensgancx leyden dair ic wille dathet ghesticht worde. Met dien schieden sy van daer ende ghingen al langes die muer tot op deynde vanden slote Doen seide die coninc. ghi heren doet hier een godshuys stichten ende neemt daer toe soe vele plaetsen alst v ghelieft/ ic geue v het bosch tot uwen verdoene om daer timmerhout wt te nemen Ende als die monnicken daer inne gestelt syn so gheue ic hem hout voer haer behoefte ende voer allen haren gesinne. ende ic gheue hem oec dat sy vrijelic visschen moghen in die zee een vierendeel van eender mylen verre hier bi/ ende dat sy int bosch moghen voghelen ende hem daer af spysen tharer geliefsten Ende voert gheue ic hem alle dlant ende die boomen hier omtrent op een halue mile na ghelegen Ende van alle dese ghiften gaf hi hem goede brieuen. om dwelc hem dese ij. ghebroeders hertelicken dancten Ende deden terstont comen metzers ende timmerluden die daer terstont een kercke gemaect hadden ende een bedehuys. ende dair stelden si broeders inne met witten ghecleet tot den ghe[F5vb]tale toe van viij. personen. die noch huden sdaechs dragen bouen op haer opperste cleet een blauwe cruys gelijk den lazueren. ende die versaghen sy met renten daer si wel op leuen mochten thueren ghemake Hier mede so swighe ick van desen ij. gebroeders/ ende sal seggen voert hoe RAYMONDIJN hem beleydde:

Nv suldij weten hoe RAYMONDIJN bleef in die plaetse van GUERRENDE/ tot dat hi daer versoende ende vereenichde sommige baroenen. dair tusschen dat grooten twist langen tijt gheweest hadde also dat sy goede ghevriende bleuen. ende doen schiet RAIMONDIJN van daer ende vanden ghemeynen volcke die seere droeuich waren om sijn vertreck Ende reet so langhe dat hij quam int lant van POYTAU al daer hi vant vele wildernissen die niet bewoent en waren. daer vele wilde beesten in waren als herten hinden deynen ende dier gelijk. ende in anderen plaetsen vant hi een scoon morasch van beemden ende riuieren Bi

mijnder trouwen sprac RAIMONDIJN tis grote scade *dat* dit lant niet bewoent en is want dese contreye es seer vruchtbaer *ende* vet op de riuere *Ende* also reet RAIMONDIJN vast henen tot dat hi quam in een oude abdye seer groot geheeten te MAILLIERS dair wel .C. monnicken waren sonder die conuersen. *ende* dair logierde RAIMONDIJN so wel tsynen gemake *dat* hi daer bleef iij. dagen *ende* .iiij. nachten *Ende* dair schencte RAIMONDIJN seer schone iuwelen. *ende* reet van daer henen soe verre [F6ra] tot dat hi ghehaecte LUSIGNEN. *ende* ierst wert hi siende DER TROMPERS TORRE *ende* die borch. *ende* doen meynde hij mesraect te wesene. om der onkennisse wille vanden torre *ende* vander borch die daer ghemaect waren binnen der tijt *dat* hi wech geweest had *Ende* verwonderde hem seere doen hij de trompetten hoorde vanden TROMPERS TORRE

Doen RAYMONDIJN quam bouen LUSIGNEN *ende* dat hi wart siende de borch die gesloten was met hoogen mueren *ende* met groten torren wel vast bi een. *ende* die grauen wel diepe al van gecanten steenen. *ende* dat hair de borch also wt stac hogher dan die lengde van eenre lancien/ *ende* hoe hi met den volcke naerder quam hoe die trompetten meer sloegen. also *dat* hi hem wert verwonderende *ende* seyde tot den ouden ridder. wat mach dit wesen. mi dochte tehants *dat* ic verdoelt was om LUSIGNEN te gheraken/ *ende* noch dunckes mi Doe begonst die oude ridder te lachen. *ende* RAYMONDIJN seyde. nv spot ghi met my her riddere/ ic segge v voerwair dat dit den torre niet en was *ende* die borch die ick nv sie Bi mijnre trouwen sprac doude ridder ghi sulter v zaen vinden met groter blijscap wilt god Nu suldi weten datter eenige vanden voet knechten *ende* vanden sommiers voer liepen *ende* hadden MELUSINEN die boetscap ghebracht *Ende* MELUSINE dat hoorende dede een deel heren *ende* ridders hem ghereet maken die welck sij sandt RAYMONDIJNEN tegen. [F6rb] *ende* sy ghinck selue oeck met den heren *ende* ridders achter nae met eenen schonen hoep vrouwen *ende* ioncfrouwen alle gader seer rijckeliken toegemaect. RAYMONDIJN sach voer hem *ende* sach tvolck aencomen van beneden vter valleyen twee *ende* twee in ordinancien. *ende* doen sy RAYMONDIJN versaghen riepen sy allegader met gemeynder stemmen: willecoem moet ghi wesen heere RAYMONDIJN warter vele kennende/ *ende* seyde ghi heeren waen coemdi. *ende* sy antwoerden dat sy quamen van LUSIGNEN. RAYMONDIJN de vraechde oft verre van daer was: Doen verstonden sy wel *dat* LUSIGNE RAYMONDIJNE onbekent was. om der borch wille *ende* om den torre die MELUSINE daer ghemaect hadde na RAYMONDIJNS vertrec Siet dair spraken

sy tot RAYMONDYN waer v ons vrouwe te gemoet coemt RAYMONDYN
verwonderde hem seer. maer doch denckende hoe sy die fortresse van
LUSIGNE in so corter tyt gemaect hadde liet hys hem te bat ghenoeghen
Met dien quam MELUSINE aen/ ende hieten seere eerlicken willecome
segghende aldus. Myn lieue heere ic ben seer blide dat ghi so wel ende
hoechliken uwe reyse ghedaen hebt. want het is mi al vertelt gheweest
RAYMONDYN dancte haer seer vriendeliken/ ende al coutende van eens
ende van anders quamen sy te LUSIGNE daer sy grote vruecht ende
blijchap bedreuen viij. dagen lanc. dair was die graue van FORET die
RAYMON[F6va]DIJN oec willecoeme hiet. ende nae die feeste vertrocken sy
van LUSIGNE ende quamen te POYTIERS tot den greue/diese oec aldaer
vriendelic ontfinc Doen vraechden sy RAYMONDIJN waer hi so langhe
geweest hadde Daer vertelde RAYMONDIJN alle syn auentuere ende
gheschiedenisse Met den cortsten gheseyt die graue was seer blide ende
bedreef groote feeste om synre comsten wille. ende daer na soe
schiedden die ghebroeders van hem ende namen orlof Doen ghinc deen
van hem tween in FORETTE ende RAYMONDYN te LUSIGNE. daer hem
MELUSINE seer vriendelijcken ontfinc Die vrouwe ghinc doen grof met
kinde ende droecht haren tijt wt. ende ghelach van enen zone die welc
was geheeten EDON. ende hadde deen oore vele meerder dan ander.
anders so wast van allen leden seere perfect ende schoone die selue
EDON hadde nae der hant te wyue des greuen dochtere vander MARCKE/
ende was daer graue af: ende met desen so late ic van hem meer te
spreken. ende sal voert segghen van RAYMONDIJNEN ende MELUSINEN
Doen die vrouwe haren tyt gelegen hadde ende vten kinderbedde op
ghestaen was/ so was daer grote bliscap van vele edelen Ende opt selue
iair dede die vrouwe maken de borch ende het casteel van MELLE/ ende
VOUANT/ ende MERVANT. ende daer na dede sy maken die borch ende
den torre van SINTE MARENTIUS ende begonst die abdye te makene. ende
dede den armen vele duechden

[F6vb] Daer na int tweeste iaer gecreech sy eenen sone geheeten GUYON
dat een schoen kint was/ anders dan het deen ooghe hogher hadde dan
dandere. MELUSINE hadde ouer tijt so goede voesteren dathet wondere
was. ende was seer sorchfuldich tharen kinderen waert also datse so wel
wiessen ende gedeghen dathet elcken wonder gaf diese sagen Ende in
dien tiden dede sy stichten int lant dat sy hadden int graefscap van
POITAU/ ende int hertoechdom van GHIENNE seer schone huzen. ende oec
de borch ende tcasteel van PERTINAY also starc ende so schone dattet
sonder gelijckenisse was. daer na stichte sy die torren van ROCHELLE ende

het casteel. *ende* begonst oeck vander stad een deel te maken. *ende* omtrent drie milen van daer stont eenen torre die IULIUS CESAR hadde doen maken/ *ende* was geheten DER ENGHELS TORRE/ om deswille dat IULIUS CESAR in syn baniere droech eenen aren als keysere MELUSINE dede dien torre *met* grote stercke tornen *ende* mueren omsetten. *ende* dede dat heeten het CASTEEL VANDEN AIRNE Ende daer na maecte sy PONS in POTAUWE *ende* PAINTES dat doen geheeten was LINGES. *ende* daer na maecte sy TALMONT *ende* TALMONDOIS/ *ende* vele meer ander plaetsen *ende* fortressen. *ende* RAIMONDIJN ghecreech also vele in BRETANIEN in GHIENNE *ende* in GASCONGNIEN datter gheen prince soo machtich en was hi en ontsach hem te verstoren oft tegen hem enige onminne te hebben [G1ra] Hier na droech MELUSYNE het vierde kint *ende* gelach tharen tide. *ende* wert geheeten ANTHONIJS. noyt scoender kint en was gesien. maer alst ter werelt quam brachtet eenen leeuwen clauwe. vanden welcken diet saghen hem seer verwonderden

Nu seyt die historie dat int seuenste iaer daer na MELUSINE droech tvijfste kint *ende* gelach daer af oec tharen tyde. *ende* was geheeten REYNAULT. geen schoender kint en mocht men oec sien maer ten bracht maer een oghe ter werelt. maer dair mede gesach hi so claer dat hij een schip int water oft eenich ander dinc sach wel iij. kennissen verre twelc dat wel maken xxi. mylen. Dese was heusch *ende* goedertieren ghelyc ghi hier na wel hooren sult int vervolch

Hier na gelach MELUSINE int achste iaer vanden sesten kinde dat oeck een sone was. *ende* wort geheeten GODEFROY *ende* die bracht ter werelt eenen groten tandt/ die hem wt den monde stont meer dan enen duym verre. *ende* daerom was hi geheeten GODEFROY MET DEN GROTEN TANDE/ *ende* die was grof lanc *ende* wel gemaect van liue. *ende* was wonderliken starc coene *ende* ongevrees. also datten elc ontsach. *ende* die dede in sinen tyden wonderlike dingen so ghij hier na hooren sult Hier nae int neghenste iair ghelach MELUSINE van noch enen sone *ende* wert geheten FROIMOND/ die redelicken scoen was. maer op synen nase bracht hij een placcken rouwe gelyc oft waren [G1rb] haren geweest van eenen molle *ende* was seer deuoet. *ende* wart by consente van vader *ende* moeder monnick ghemaect te MAILLIERS. daer ghy noch hier na af hooren sult

Uoert hier na so bleef MELUSINE .ij. iaren sonder kint te dragenne. maer int ellefste. iaer soe bracht sy eenen sone die de achste was *ende* was seere groot *ende* brocht ter werelt doen hij gheboren wert drie oghen. daer af *dat* deene in syn voerhoofd stont. *ende* was so fel *ende* so wreet

dat hi twee voesteren doodde eer hi iiii. iaer oud was *ende van* desen seyt die hystorie hoe hij sterf *ende* begrauen wert int nieuwe clooster te POYTIERS

MELUSINE voedde haer kinderen aldus op tot *dat* VRIAN die de oudtste was/ xviii. iaren oud was. die welc *dat* doen seer groot *ende* sterc was/ *ende* bedreef wonder *ende* elckerlic was synre *tonvreden* om dat hi so groten *aensicht* hadde. want het was cort *ende* breet. *ende* deen oghe root *ende* dander peersch. *ende* de oren had hy so groot als dooren van eenen wanne *Ende* EDON syn broeder was doen oudt *omtrent* xvij iaer. *ende* GUYON *omtrent* xvi. iaer. *ende* die ij. hadden malckanderen seer lief. *ende* bedreuen dicwijls tsamen spel/ als steken ternoyen *ende* dier gelijc Het gebuerde *dat* op die tijt ij. ridders quamen van IHERUSALEM wt POYTAU *ende* vertelden vanden nieumaren die daer doer dlant liepen: *ende* onder ander hoe dat die soudaen van DAMASCO beleyde den coninc van CYPERS in syn stad van [G1va] FAMOGOSSE *ende* dat hi hem hielt in seer groten drucke/ *ende* dat de coninc gheen orije en hadde dan alleen een dochter die vtermaten seer schoen was. *ende* dese nieumare wert soe seer *verbreyt* als datse quam ten ooren van VRIAN Bi mijnre trouwen sprack VRIAN tot synen broeder GUYON. het ware grote weldaet datmen dien coninc te hulpen quame tegens die SARAZIJNEN. wij syn emmertoes onser viij. knapelicke kinderen. ons vaders lant en sal ongheoort niet bliuen al en waer onser gheen. waer bi dat wy des te bat moghen arbeiden te wandelen om eere te *vercrighen* Bi mijnre trouwen sprac GUYON ghi segt waer/ wairom broeder siet my al ghereet om te volcoemen alle tghene dat v gelieft. mijn broeder sprac VRIAN ghi segt wel. laet ons ontbieden die twee ridders die van IHERUSALEM ghecomen syn ouer dmeer. *ende* laet ons dese ridders vander waerheyt naerder bevragen van desen dinghen: si ontboden die ij. ridders die seere willichlicken quamen. *ende* die twee gebroeders ontfinghense seer vriendelicken. *ende* begonsten hem te vragen vanden wege/ vanden costumen *ende* manieren vanden landen daer sy gheweest hadden/ *ende* sy verteldent hem so sy best consten. VRIAN seyde. wi hebben verstaen dat ghi doer gheleden hebt een plaetse *ende* een eilant daer een kersten coninc af is *ende* dat die seer verdruct wort vanden soudaen vanden ZARASYNEN. waer bi het mi vreemdt gheeft hoe ghi daer by [G1vb] dien coninc niet en syt gebleuen om hem te helpen in dier orlogen *ende* te troosten ghi die so vroem vernaemt syt. ons dunct dat doch alle goede kerstenen *verbonden* syn malckanderen te hulpene

tegens die ongelouige. oec dnnct ons dat grote caritate wesende hem bi te stane in alsulcken noede Dese ij. ridders antwoerden hier op aldus Bi mijnder trouwen ioncheren wy willen wel dat ghyt weet hadden wi wegghen ghesien om in die stadt te comen oft gecomen te hebben sonder perikel vander doot oft van gevangen te wesene. wi waren certain dair binnen ghegaen. ende hadden verwacht der auentueren met den coninc van CIPERS sulc als ons god ghelieft hadde te verleene Ghi moecht oec bevoelen dat twee ridders alleen niet en mochten ghedoen teghens lx. oft lxxx. dusent ZARASYNEV. dat was die sake die ons van daer behielt. want hi wel sot geheeten is die tegens den wint om starc blaest. om den wint te verwinnen/ oft te doen stille syn Het is wel verantwoord sprac VRIAN. maer nu seg my ofter volc waer dat macht hadde aldaer te brengen xxij. oft xxv. duizent mannen van wapenen/ soudent die daer iet begrypen mogen om den coninc te helpene Bi mijnre trouwen sprac deen ridder/ ia sy. aenghemerct dat die stad starc is ende die coninc een vroem man is. ende daer is vitaellie ghenoech te relikewys. ende oec volc van wapenen om die stadt mede te behoudene. ende daer syn vele stercten ge[G2ra]leghen daerse die van RODES comen verversschen ende vertroosten. ende sonder twiuel men soude daer wel geraken ic woude dattet mynen geselle geliefde mede te trecken in dat geselschap daer ghi af segt ende dat wy dauentueren met hem verwachten soudent Bi mijnder trouwen sprac VRIAN Mijn broeder ende ick sullen v ontfanghen ende v daer brenghen wilt god sonder lange daer op te vertoeuen Als dese ij. ridders dat horende waren/ so verblijdden sy hem seere ende seyden dat dat vrome herten wesen moesten die dat begrepen te doene Met desen woerden so swighe ic van desen twee ridders te sprekenne

Hoe VRIAN ende GUYON orlof wouden nemen van haren vader ende moeder ende vander hulpen ende bistance die hem haer vader ende moeder deden.

URIAN ende GUYON quamen tot haer moeder MELUSINE ende VRIAN begonst haer te seggen Mijne vrouwe moeder het waer wel tyt gheliefdet v dat wi vertrocken van hier auentueren suecken ende die landen besien/ om eere te verweruen ende goeden lof buten slans te vercrighene. ende oec mede ander talen te leeren. ende op dat ons goede auentueren bi staen wilde om lantscapen te ghewinnen. want wi bemercken hoe dat onser alreede acht ghebroeders syn. ende syn gescapen onser noch alsoe vele te wordene oft meer gelieuet gode. Ende daerom om inder

waerheyt te spreken waert dat v goet in soe vele deylen ghedeylet [G2rb] worde/ het waer sober voer den oudsten om op uwe heerlicheyt enighen staet te moghen leidenne. aengemerct den groten staet die myn heer vader ende ghi leydet Ende hierom so verthijden GUYON mijn broedere ende ic ons aengedeel datter ons af beuallen mochte/ wtghenomen uwe goede gracie ende bistanceicheyt die v sal gelieuen ons nv tegenwoerdelyc te bewisene om onse reyse mede te volcomen Voerwaer mijn kinderen sprac MELUSINE uwe versueck dat ghij doet coemt wt grooter vromicheyt van herten ende daerom en sal sy v niet gheweigert syn. ic sal van deser saken spreken met uwen vader/ want sonder syn consent en sal icx v niet consenteren. Met dien schiet MELUSINE van daer ende ghinc RAYMONDIJN dit vertellen. RAYMONDYN antwoerde ten slote. voer waer vrouwe duncket v goet wesen soe laetse gheworden. Ghij segghet wel ende warachtich sprack MELUSINE. weet voerwaer datse op dese reise niet beghinnen en sullen/ ten sal hem keeren tot groter eeren ende profyte wilt god Doen ghinc MELUSINE bi haer twee kinderen ende seyde aldus. Mijn lieue kinderen stelt v voerdaen meer na weldoen. v vader consenteert v uwe begheerte ende ic oec. ende en laet v nieuwers aen ligghen. want binnen corten tyden sal ic op uwe sake letten ende versien also dat ghys my danck weten sult wilt god. maer nv segt mi warwerts wildy henen reysen op dat ic v daerna versien mach van alle [G2va] des v behoeuen sal. VRIAN antwoirde. Myn vrou moeder tis wel waer dat wi seker tidinge hebben/ hoe dat die coninc van CYPERS belegen is vanden soudaen in de stad van FAMOGOSSE/ ende ghelieuet gode so hebben wi ghedacht dairwerts te reysen om hem te hulpen te comenne tegens die ongeloeuige SARAZYNEN. Hier op sprack MELUSINE so moet dan versien wesen also wel vanden stucke vander zee als vanden lande Ic salder v bi der hulpen gods also op versien dat ghys mi bedancken sult/ ende dat cortelinghe Met dien vielen sy neder op hair knyen voer haer moeder ende danctense oetmoedeliken. ende die vrouwe hiefse weder op ende custese met weenenden ooghen. want dat scheyden harer herten te na ghinc/ hoe wel sy anders dede oft seyde. MELUSINE was seere nernstich om te besorghene tghene des haer kinderen behoeuen souden. ende dede te ROUSSIELE vele groter schepen aenbringen ende ghaleyen/ ten minsten van twee ouerdecselen ende die sommighe van drien. so datter wel iij. dusent mannen van wapenen in logierden Hier en binnen ontboden dese twe ghebroeders die ij. ridders die hem van deser reysen gheopenbaert hadden/ ende deden hem seggen datse hem bereyt

maken souden om cortelinge te reysen ghelijc sy hem geloeft hadden Die ridders antwoerden hoe sy allegader gereet waren. ende hoe sy vele edelingen met ende tot hem getrocken hadden die hem al gereet maecten te comen in haer[G2vb]lieder gheselschap ende tharen dienste. VRIAN danctese seer ende metten cortsten geseyt MELUSINE dede so vele dathet al gereet was/ ende hadde daer iiij. baroenen wt POYTAU ende wt GHIENNE. den welcken sy haer kinderen beual ende daer was eenen grooten hoop van ridders ionckeren ende schiltknechten ten getale toe wel van twee dusent ende v. hondert mannen van wapenen ende v. hondert arbalestriers. ende daer nae bestelde MELUSINE vytaellie die artillerije/ harnas ende paerden Het volc ghinc vast te scepe. daer mocht men aenschouwen menigherande banieren wimpelen ende standaerden/ Daer sloeghen die trompetten ende ander instrumenten. daer hoerde men die perden neyen ende briesschen. twelc een ghenoechlijc dinc was taensien ende te hooren. dese twee kinders namen vastelic orlof aen haer broeders ende aen haer kennisse/ diese met weenenden oogen te gode beualen. RAIMONDIJN ende MELUSINE die geleydden haer twee kinderen tot op die zee Ende doen sy daer gecomen waren namse MELUSINE metter hant op deen zyde/ ende seyde properlic/ nv hoort myn lieue kinderen wat ick v segghen wille Siet hier twee vingherlingen die ick v geue/ vanden welcken die steenen beyde van eenre cracht syn. ende weet voirwaer also lange als ghi getrouwe syt sonder arch te doene noch boeuerije. ende dat ghi die ouer v hebt/ so en suldi nemmermeer teghenspoet hebben in enigherhande fayten van wapenen [G3ra] op dat ghi goede sake hebt. geen touerye oft bedroch van nigromancien noch poysoen en sal v deeren mogen noch letten ten sal allegader verliesen syne cracht als ghyt aenschouwen sult. ende met dien gaf sy elcken eenen. ende die kinderen dancten haer seer oetmoedelicken met geboghen knyen Doen seyde MELUSINE noch voert aldus. Myn lieue kinderen ic belast v dat ghi in allen plaetsen dair ghi comen sult den dienst gods hoort alle dagen eer ghi eenich ander dinc bestaet. ende dat ghi gode altijt ten iersten aenroept onsen scepper ende dient hem nernstelijcken ende bemint hem ende ontsiet hem/ ende eert altyt onse moeder die heilighe kercke ende houd die te rechte Beraet die vrouwen weduwen ende weesen ende doetse opvoeden. Eert alle vrouwen vertroest die maechden diemen veronghelycken wille. hebt lief die edele ende houdt hem gheselschap. syt oetmoedich/ soet/ huesch ende goedertieren: also wel tegens die cleyne als teghens die groote. Siet ghi eenen man van wapenen die verarmt es oft qualijc ghecleet deylt

hem vanden uwen na uwen *vermoghen*. syt milde teghens die goede. *ende* als ghi yet *gheuen* wilt so geeft dat lichtelic *sonder eenich lanc* verbeyden. maer altijd aensiet/ wien wanneer: wat *ende* waerom *dat* ghijt gheeft Eest dat ghi yet geeft wt wel behagene. wacht v *dat* v dwase miltheyt niet en omvange op dat men dynre niet schimpe. want ander diet bat tegens v *verdient hadden* souden dat swaerlic nemen *ende* ander *vreemde* souden [G3rb] der v achter rugghe om bespotten *Ende* emmers wacht v *van* te geloouen tgene *dat* ghi niet volbrengen en cont *Ende* en begheert niemants wyf daer ghi lief getal wesen wilt En gelooft *niet* uwen knecht noch en treckes niet te seer na bi v voer dat ghijen geproeft hebt *ende* *dat* ghi syn zeden kent. En gegeloft oec niet den ghierighen noch en stelt dien tot gheenre officien. want die meer scanden behalen mochte dan v profyt volbrenghe En borcht niet so vele ghi en moecht betalen. heeft v den noet bedwongen te borgen so betaelt also gheringe als ghi *vermoecht* also doende moechdi eerbaerlic leuen. *Ende* yst dat v god aentuerere verleent dat ghi landen verwerft/ so regeert v volc na die natuere *ende* condicien *dat* sy syn *Ende* vallense v wederspanich so maket also *dat* ghi haer meester wort *sonder* uwe recht laten verbi te liden. want laet ghise bouen v machtich werden. so moet ghise regeren na haer gheliefte Maer wat v geschiet wacht emmers *dat* ghi gheen nieuwe costumen op en stelt die onredelic syn/ hoe goet dat v volc oec is/ anders dan *dat* ghi neemt v recht *sonder* hem met nieuwen scattingen te belasten. want daer die gemeente arm is daer is die here genoech verwaten. coemt hem noot *van* orlogen so en heuet hi *niet* mede hem te behelpen. *ende* also mach comen in groter eygenheit *ende* armoeden. daer hi luttel beclagers om hebben soude. want het kenlicken is dathet vlies van eenen iare vele beter *ende* proffytelijcker is dan dat vlyes het welcke dat twee weruen [G3va] oft drieweruen binnen den iare geschoren is geweest Nu hoort mijne kinderen ic verbiede v noch *dat* ghi geen gokelaers noch flatterers en gheloeft/ noch andere die achter rugghe van iemande quaet seggen Oeck en ghelooft den raet niet vanden man die voervluchtich is oft wt sinen lande ghebannen is/ aengaende *ende* ruerende den genen dien bannen oft wthouden/ ten sy dat hi merckelicke redenen v bewise om hem te hulpene/ want v dat anders seer hinderlic wesen mochte int rizen van uwer eeren *Ende* bouen al beuelic v dat ghi elcken goede iusticie laet gebueren also wel den armen als den rijcken. *ende* en laet v niet roecken al uwe leyt te wreken En lastert uwen viant niet achter rugghe hoe cleyn dat hi oec is/ mer syt altijd op v hoede Onder uwe gelijcke ghesellen soe en houdt v

noch en draecht v niet voer den meesten gelijk haer heere/ maer weest gemeynsam met grooten ende met cleyenen. eenen ieghelicken gheeft woerden ende houd elcken gheselschap na syn qualiteyt. als nv met eenen ende dan metten anderen want dat trect haer hertte tot liefden tuwaerts Tegen uwe vyanden soe hebt eens leeuwen herte ende bewyst hemlieden uwe cracht. Aengaende den wercken van orlogen so gelooft den vromen mannen die hem des verstaen. Ic verbiede v oec dat ghi met uwen viant gheen lanc tractaet en maect want daer dicwijlen vele bedrochs inne schuylt. want men siet [G3vb] den scalcken synen loep verre achterhalen om dat hi te voerder springhen soude/ so doet die wyse als hi siet dat hi synen vyant niet wederstaen en mach met machten soe iaecht hi om een tractaet te maken om also den tijt te verwachten dat hij machtiger vallen mochte ende syn viant crancker. ende dan vintmen lichtelick een sake dat tractaet te breken ende van gheenre weerden te houden Daerom rade ic v dat ghi uwen viant niet en spaert daer ghijen verwinnen moecht met eeren/ want die huesscheit die ghi hem dan ghedaen hebt oft doet/ moghen v dan keeren tot groter scaden Aldus leerde ende onderwees MELUSINE hair kinderen. dair na seyde sy. myn lieue kinderen ic hebbe besorcht van goude ende van siluere inden schepen omme uwen staet mede te houdene ende om v volc mede te betalen vier iaren lanc En sorcht oeck niet voer gheen bisschuyt broot noch voer suet watere noch voer azyn noch voer gesouten vleesch oft visch noch voer menigen tiden Ende vaert henen inde gods gewout die v wille behueden gheleyden ende weder brenghen met blischappen Peinst altijd om wel te doen ende laet v ghedencken mynre leeren

¶ Hoe ende in wat manieren VRIAN ende GUION orlof namen aen RAYMONDINEN ende MELUZINEN. ende datse tscepe ghinghen [G4ra]

[houtsnede 14: Urian en Gyon schepen zich in]

Als MELUSINE alle dese dinghen voerseit volbracht hadde so namen dese twee kinderen orlof aen vader ende moedere ende ghinghen tscepe Die anckers werden inne gehaelt ende die seylen op getrocken. die patroenen beualen hem seluen te gode na haer costume biddende onsen heere dat hi hem gonnen woude datse haer reyse volbrenghen mochten Sy staken af in die diepte vander zee/ den wint viel rechts int zeyl also datse in corterstont wt [G4rb] den oghen ende buten tghesicht

waren RAYMONDYN ende MELUSINE schieden doen met haren volcke van dair tot opt slot van AIGLON Ende nu soe swighe ick van MELUSINEN ende RAIMONDYN: ende sal v voert seggen van VRIAN ende van GUYON ende van hair lieder volcke die haren wech leydden na CYPERS toe soe sy best mochten/ want sy voeren verbi menich eylant daer sy hem seluen dicwils ververschten te meniger plaetsen. Ende aldus seylende quamen sy so verre. dat sy [G4va] saghen een grote menichte van schepen die twee galeyen voer iaechden. Die patroen als hi des gewaer wert so sprac hi tot desen twee ghebroederen Laet ons een galey wt maken omme te vernemen wat lieden dat het syn. ende binnen dier wilen doen wy ons volc wapenen op alle auentuere Bi mynre trouwen sprac VRIAN dat dunct my goet Die galey genakende den anderen twee galeyen dyer gheiaecht warden riep hem aen wie sy waren. Sy antwoerden wi syn twee galeyen van RODES die ghevonden syn vanden SARAZIJNEN die welke ons hier iaghen. wi sien wel spraken sy voert dat ghi kerstenen syt. syn oec alle die andere kerstenen die wi ghinder sien. Dese vander galeyen antwoerden iasy. Doen seyde die patroen vanden twee galeyen. spoet v gheringe weder te hemwaerts ende doetse haesten. want ghi lieden een schoon auentuere geuonden hebt. daer is van des soudaens volcke van DAMASCO. die welc reysen totter siegen ende belegghe van FAMAGOSSE Die de neder geworpen conde die dade den coninc van CYPERS eenen grooten dienst. ende den soudaen groot hinder Als dese vander galeien dat verhoerden maecten sy hem ten twee ghebroederen waert dat kundigende Alle tvolc pynde hem terstont om ghereetscap te makenne ende te climmen in de meerssen vanden masten met lancien met stralen ende ander ghereetscapen Die boeghen ende bussen warden bereyt ende men sloech die [G4vb] trompetten ende men liet die scep en lopen na die ZARASINEN. ende het was een genoechte te siene die galeyen voert te zeylen met den roeyen Als die ZARASYNEN ghewaer werden die groote scep en op hem te comene en wisten sy wat dencken. want sy nemmermeer ghemeynt hadden: dat daer sulcken menichte van kerstenen had geweest so na bi hem. sy begonsten te eersselen maer die kerstenen leiden hem bat aen ende omvingense. ende begonsten te schieten metten bussen vervaerlicken van allen syden Doen die SARAZINEN sagen dat sys niet verbi en mochten namen sy een schip dat sy op die van RODES ghenomen hadden ende tvolc dair af inde zee gheworpen hadden/ ende vulden dat schip met riete ende anderen drooghen dinghen dair sy pec terre ende zwauel onder mengden Ende als sy die kerstenen saghen hem ghenaken so staken sy daer tvier inne.

ende dat dreuen sy den kerstenen alsoe teghen maer die kersten sloeghen des gade/ *ende* namen doen haren keer ouer dander syde: *ende* van daer quamen sy tusschen die SARAZINEN. dair stelden sy te wercke haer bussen serpentinen bogen *ende* ander geweer so lange dat de kerstenen dat bernende scip dreuen onder die SARASYNEN *ende* hoe seer sy hem weerden so verderft nochtans iij. van haren scepen so datse alle verdroncken dier in waren/ *ende* terstont maecten hem die SARAZIJNEN vluchtich *ende* werden allegader doot geslagen oft geuangen so dat die kerstenen groot goet wonnen welc die ij. broders al den gesellen gauen. [G5ra] Ende aldus quamen dese twee galeyen van RODES hem veruersschen te RODES. *ende* daer gauen sy den ridders vander oerdenen die scepen die sy gewonnen hadden Die meester vander oerdenen ontfinctse vriendeliken *ende* bat hemlieden dat sy dair bliuen wouden om hem te vermakene. *ende* also bleuen sy daer vier dagen lanc *ende* ververschten haer water Doen vraechde de meester vander oerdenen na die sake van harer reysen. sy antwoerden dat sy trocken den coninc van CYPERS te hulpen. Doen vraechde hi hem noch na vele ander saken. op die welcke sy hem huesselick antwoerden Doen dede hem die meester vander ordenen noch vele meerder chiere dan hi te voren gedaen hadde. *ende* seyde hem hoe hi een deel van synen broeders van wapenen mede schicken soude.

Die meester vander ordenen dede toe maken vi. galeyen met seer vrome mannen van wapenen *ende* arbalestriers. *ende* also bleuen dese gebroederen dair tot dathet volck bereet was *ende* alsoe vertrocken sy doen tsamen. *ende* quamen in VOUGANT ouer dzee. *ende* voer tot dat sy ghenacten den eylande van COLES/ *ende* al daer vernamen sy eenen groten roock Doen seide die meester vander ordenen. my dunct ghi heeren dathet beter ware datmen soude met eenen boote om te besien ofter gheen volc in dat eylant en is. Eest datter gheen volc en is: soe en yst niet lange geleden daer en heeft volck gheweest: VRIAN antwoerde [G5rb] dathet hem lief ware. men zende eenen boot met volcke daerwerts. *ende* daer comende vernamen sy vele viers *ende* vele logyzen. waer bi datse wel saghen na haren dunckenne datter wel xxx. dusent mannen van wapenen ghelogiert mochten hebben *ende* datse daer getoeft mochten hebben wel iij. oft v. daghen. want sy vonden omtrent buten den logyzen vele hoernen van beesten Die bootslieden keerden doen weder den kerstenen scepen te gemoete. den welcken sy vertelden alle tghene datse geuonden hadden Ic gelooue sprac die meester dathet SARAZIJNEN syn. die ten soudane waert reysen in de siege

ende belegge *Ende* dat die ghene die ghi *verstroit ende* vernielt hebt daer ghi my die scepen af ghegeuen hebt waren van haren geselschape. *ende* datse dese *verwacheden* die in dit eylant waren Met desen woerden so seylden si voert henen al voer den wint doer die zee so langhe datse quamen aen een abdye op die zee bouen een geberchte daermen sinte ANDRIES versuect Heere sprac die meester vander oerdenen. het ware goet dat wi in dese cleyne hauen bleuen liggende. tot *dat* ghi *ende* ic sullen ghesonden hebben te LIMASSEN om nieuwe tidinghe te vernemene. *ende* om te weten oft sy ons soudē willen ontfangen om onse scepen al daer te bergenne *ende* te behoedene binnen haren slote. Meester sprack VRIAN het dunct my goet. in gods namen moet al syn Sy zeylden voerts innewarts [G5va] *ende* quamen in de hauene/ *ende* ontboden al daer in die voersejde abdije. dat sy gheen sorghe en hadden. want het waren allegader haer vrienden *ende* dat die meester van RODES *met* hem was Als die vander hauenen *ende* vander abdyen dat *verstonden/* waren sy verblyt *ende* ghinghen van blischappen het lichaem van sinte ANDRIES wt der cappen neder setten. *Ende* doen zonden sy te LYMASSON waert eenen broedere om te boetscappen die comste vanden bij stande dat den coninc quam: terstont als dat wiste die capiteyn van dier plaetsen was hij seer blide. *ende* dede terstont toebereyden een galiote *ende* viel daer inne *ende* quaem eensgancx tot desen lieden waert. *ende* vraechde na den here van dier armeyen. *ende* diegene die hi daer na vraechde die ghinc hem leyden daer VRIAN GUYON *ende* die meester van RODES *ende* meer andere baroenen waren in een rijckelyc pauwellioen/ die sy hadden doen slaen op tvelt omtrent der hauenen. *ende* daer wysde hi hem VRIAN/ GUYON synen broeder *ende* den meester van RODES sittende. Alsoe de capiteyn sach verwonderde hi hem seer vander grootten van VRIAN *ende* van sinen ghesichte: niet te min. hi ghinc hem eerweerdelicken groeten. *ende* VRIAN ontfincken minneliken Daer na sprack die capiteyn. heere ick hebbe verstaen dat ghi ghetrocken syt wt uwen lande in meyningen om te comen helpen den coninc van CIPERS Het is waer sprack VRIAN Die capiteyn seyde. heere het is wel redelijck [G5vb] datmen v steden *ende* castelen open doe daer v ghelieft binnen den conincrijcke van CYPERS. *ende* daeromme als van deser fortressen *ende* hauenen die sal ick v vtermaten gherne open doen/ omme uwe schepen daer inne te bewarene VRIAN dancte den capiteyn seere *ende* seyde het is dan hooghe tyt dat wij ons darwaerts haesten. want mijn broedere *ende* ick hebben groote begheerte om te ghenakene den SARAZIJNEN niet tot harer baten oft profyete mer ter gods

eeren op dathet gode ghelieft *ende* op *dat* wi ons vermeten volcomen connen. Die capiteyn seyde tot VRIAN voert Heere het is betere dat ghi een deel van uwen paerden op brenget also vele als ghi wilt *ende* dat ghi van uwen volcke oec mede neemt *ende* dat wi alsoe reysen ouer dlant. Het dochte VRIAN alsoe goet syn. *ende* dede terstont wapenen vier hondert edele mannen *vanden meesten ende* wt ghelesensten baroenen *ende* ridderen. *ende* hi *ende* syn broedere wapenden hem seluen oec *ende* ghingen te paerde *ende* ontdeden haer banieren die gebourduert waren met siluere *ende* lazuer/ eenen leeu inde lombre totter kelen toe seer wel gefaetzoeneert Die meester van RODES *ende* die andere bleuen met hem in de scepen *ende* dedense in de hauen brengen *Ende* die capiteyn bracht VRIAN *ende* syn gheselschap in die stad daer sy wel *ende* heerlicken gheloegiert warden. *ende* terstont hier na quam tscip aen zeylen *ende* dair deden [G6ra] sy haer perden op *ende* al *dat* hem gheliefde Daer ghingen sy in haer tenten *ende* pauwellioenen logieren buyten der stad. *ende* andere die geen tenten en hadden maecten hair logyzen so sy best conden *Ende* het was een ghenoechte *dat* heer taensien doen sy gelogiert waren Die baroenen *ende* dander edelinghen waren ghelogiert binnen der stad Die schepen werden beuolen te bewaren goeden *ende* getrouwen lieden Die capiteyn vander stad mercte seer nauwe *dat* here *ende* haerlieder manieren. *ende* prijsde die seer in syn herte *ende* en const hem van harer grooter vromicheyt niet ghenoech *verwonderen* *dat* so cleyen hoep volcx quaem om te beuechten den soudaen. *want* hi wel hondert dusent mannen sterck was. *Ende* VRIAN en hadde niet bouen iij. duzent vechtender mannen/ tvolc van RODES nochtans mede getelt. *ende* aensiende die grotte van VRIAN *ende* van synen broedere. *ende* die felheyt van haren gesichte. sprac hi tot syns selfs volcke/ hoe dathet mannen waren om een werelt te ghewinnen. *ende* dachte in hem seluen *dat*se god onse heere daer gesonden moest hebben wt gracien om den coninc bi te staen/ *ende* het kersten gheloue te vermeerderen *ende* te sterckene

Die historie seyt voert *dat* doen dese capiteyn in gescrifte dede stellen den aencoemst van VRIAN/ *ende* van synen broeder *ende* van haren volcke *ende* hairlieder ghestelnisse. *ende* hoe sy hieten *ende* van wat lande *dat*se waren. *Ende* *dat* [G6rb] hi doen riep tot hem eenen synen neue. *ende* beual hem *dat* hi dien brief te FAMOGOSSE droege *ende* gaue den coninc Die bode antwoerde. bi mijnre trouwen heere ghi stelt mi *ende* den brief in groter auentueren *ende* sorgen als ghi wel weet. *want* verdic bi ongeualle soet dicwille ghebuert vanden SARAZYNEN

gheuanghen/ mijns leuens en ware niet meer. niet te min omme v mijn oem te belieuene ende den coninc moet te gheuene *ende* goede hoepe om verlost te werden wt synen node sal ick my seluen auentueren biddende gode dat wt synre goedertierender gracien *dat* hem ghelieuen wille mi te gheleyden *ende* weder te bringen in behoude Met dien nam hi den brief *ende* sat op eenen cleynen coursier van BARBARYEN *ende* bestont te rijdene henen syns weechs

Hoe hem VRIAN hier en binnen hadde die wile dat dese bode ten coninc waert was/ daer hi nochtans niet af en wiste

URIAN riep den meester van RODES ende den capiteyn ende vraechde hem of die soudaen waer een ionc man. *ende* ofte hi oeck ware van begirpe. sy antwoerden hem ia Hoe dat sprack VRIAN. heeft hi oyt gheweest in orloghen in dese maertse *dan* nv dese reyse. sy anwoirden neen hi. wat mach hem *dan* sprac VRIAN nv hier toe beruert hebben/ *dat* hi het meer ouergecomen is *ende* hier met so groter heercracht neder ghe[G6va]sleggen is daer ghi hem soe na ghebueren syt Bi mynre trouwen antwoerde die capiteyn tis waer *dat* ons coninc heeft een seer schoen dochtere omtrent van xv. iaren oudt Die welcke *dat* die soudaen heeft willen hebben met fortssen. *ende* ons coninc en heeftse hem niet willen gheuen *ten* ware *dat* hi hem woude laten doepen Nu so ist waer *dat* wi oyt onderlinge bestant hebben ghehad so lange *dat* gheen ghedencknisse ter contrarien is. Doen *dan* die soudaen sach *dat* ons coninc hem syn dochter niet geuen en woude/ seyde hi hem syn bestant op *ende* ontseiden metten seluen *Ende* hi was al gereet opt zee wel met hondert *ende* viftich duisent SARAZINEN *ende* quam met alle syn volc *ende* gereescap te lande slaen/ *ende* dede beleggen die stad FAMAGOSSE daer hi den coninc vant op syn onversienste want hi *niet* en wiste van synre coemsten. maer sindert heeft hi volc daer inne ghecreghen ondancx den soudaen/ *ende* hebben alreede menighe schermutsinghen ghehad: daer vele volcx aen beyde syden inne ghebleuen is *Ende* daer na hebben hem die ZARASIJNEN verstarct *ende* ververscht van nieuwen volcke/ also *dat* hij nv wel hondert dusent starc is. maer in harer laetster aencomst hebben si een partije van haren schepen verloren ghehadt *ende* oec mede van haren volcke *dat* sy verwachteden int eilant van COLES want eene van onsen galeyen van SWARTEN BERGE die hem volchde/ heeft [G6vb] ons gheseyt hoe datse iaechden twee galeyen vander oerdenen van RODES/ *ende* en weten niet waer sy sindert ghebleuen syn. want sy dair na int

voerseyde eylant laghen wachtende wel vi. weken tijts. ende als sy sagen datse niet en quamen soe syn sij *vertrocken* ten heer waerts Voerwaer heere sprac die meestere van RODES dat mach wel warachtich wesen Siet hier VRIAN ende synen broedere myne heeren dyer v wel op souden weten tanwoerdene. want sy alle doot ende verslaghen syn ende die hebben ons hare schepen gegeuen Des moet god geloeft wesen seide die capiteyn. nv hebbe ic v vertelt sprac die capitein voert die toecoemst van deser orloghen. ende waerom dat die soudaen ouer dmeer ghecomen is Doen seide VRIAN/ die minne *vermach* ende is wel so crachtich om alsulcken dinc te bestane Ende voerwaer na dien dat die soudaen alsoe met minnen *beuangen* is/ dies es hi te meer tontsiene. want men van minnen wel begrypen ende bestaen derre dat men anders niet doen en soude en daedt de *minne*. ende noch ist te meer tontsiene om dat hy van hem seluen stout ende voertvarende is. niet te min den wille gods die moet geschieden/ wi willen oft god wille mergen vroech van hier scheiden na den dienst gods hemlieden gaen besoecken Hier na geboet VRIAN die trompetten te slane/ beuelende eenen ieghelicken hem bereit te makene datse metten *derden trom[H1ra]petten* slaghe vertrocke ieghelijck onder syn baniere in goeder ordinancien ende datse der eerster bataillien volchden In dier nacht beual VRIAN die wake enen stouten ridder van synen huysse ende wapeninghen met .l. mannen te perde ende vijf hondert scutters

¶ Van des capiteyns neue die te FAMOGOSSEN waert reed met groter nernsticheyt

DEse bode becorttede sinen wech alsoe gheringhe als dat hi omtrent der middernacht quam op een eynde van eenen bossche/ bouen op een cleyn berchelken ende alsoe hy nederwaerts wert siende in de valeye/ so sach hi theer vanden SARAZYNEN ouermits die claerheyte vanden viere die in haerlieder logyzen waren. ende sach die stad also seer belegen vanden SARASYNEN. dat hi niet en wiste hoe hi in de stad geraken mochte. Het gebuerde die wile dat dese bode hier mede beladen was dat tsmerghens inder dageraet doer een winket vter stad quamen lxxx. becleedde ridders van menigherleye vreemde nacen. die welcke in manieren van bataillien in beroerten maecten tgeheel heer Die wake was rechts op die vre wech den meestendeel ten logise waert. ende dese becleedde mannen traden int heer met sommigen vanden wakers dier niet op en achteden onermits dien datse gemeynt hadden dathet van

haers selfs volc geweest hadde/ *ende* geraecten also bider tenten vanden soudaen *Ende* doen be[**H1rb**]gonsten sy vter maten seer fellicken te steken ende te slane. ende onder dandere sloeghen sy ontwe de coerden vanden pauwellioene. *ende* deden onder die SARASYNEN een grote moert na die menichte die sy waren. Het heer vergaderde vastelic bi een om dese te wederstane. *ende* begonden te roepene alarme alarme Als dander tachtentich mannen voerseyt dat saghen soe pijnden sy hem voet voer voet weder ter stad waert vellende ende houwende alle die ghene die si vonden in haer ghemoet Als dese bode dit sach so sloech hi syn pert met sporen *ende* auentuerdet besyden om vanden tenten. *ende* alsoe leet hi verbi dat heer *ende* vant hem seluen corts dair na in de stad Daer binnen comende riep hi den luden ane datse goeden moet hebben soudan want hi bracht hem een bliden ieuware segghende Die bloeme van allen ridderscapen wt kerstenheyt coemt v te hulpen Dat syn die twee ioncheeren van LUSIGNEN die welc dat alreede enen groten deel van des soudaens volc *verslaghen* hebben op die zee. *ende* brenghen met hem wel vier duzent vechtender mannen Als sy dit hoorden so waren sy seer blide Die soudaen was seer ontstelt dat dese lxxx. becleede mannen sonder scade binnen der stad ghekeert waren Doen seynde die soudaen een deel van synen volcken om te scermutzen voer die barrieren *ende* draybomen darer vele gequetst was Ten lesten die kersten deden de heydenen [**H1va**] van daer eersselen met fortsen. Ende *vertrocken* synde quam dese bode tot den coninc. *ende* bewees hem die behoorlijke reuerencie van syns ooms wegghen. *ende* thoende hem den brief dien de coninc goedertierlickent ontfinc. *ende* als hi dien ghevisiteert hadde *ende* verstaen vanden bistance dat hem quam sloech hi syn handen ten hemel waert segghende O gewarich god vanden hemel wat heb ic arme creatuer v arme dienare v al te dancken van dat ghi mijnre niet *vergheten* en hebt in deser groter alleinden daer ic *ende* alle myn vrienden dus langhe in gheweest hebben *Ende* gheboet in allen kercken te luydene *ende* datmen processie ghinghe metten cruycen *ende* met bernenden torzen. louende *ende* danckende gode. *ende* oec biddende dat hise doer syne goedertierenheit behoeden wilde vanden handen der onghelouigher Die bliscap was daer seer groot doen dese tijnge doer die stad ghesprayt was Die SARASYNEN die dese bliscap ghewaer werden *verwonderden* hem seer wat die redene daer af wesen mocht. Die soudaen seyde. sy sullen eyntelike eenige niemaer hebben daer wi niet af en we/ten. of si doent om ons te doen verstaen dat sy

volcx ende vitaelgie ghenoech hebben om hem mede te *verweren* teghen onse moghenthey

¶ Van HERMINE des conincx dochter die van deser bistanceicheyt een luttel ghehoort hadde wat sy doen dede [H1vb]

DOen die ionffrouwe daer af gehoirt hadde *ontboet* sy tot haer den *genen* die de *tijnghe* gebracht hadde. *ende* als hi daer gecomen was spracse aldus. myn vrient nu segt mi van uwer niemaren Doe seide hi haer al datter af was Vrient sprac die ionffrouwe hebdi die *lieden gesien* dair ghi af segt. ia ic seker sprac die bode. het syn die wt ghelesenste *mannen van wapenen* *ende* die frischste lieden die oyt in dit lant quamen *ende* so wel toegemaect Nu segt mi sprack die ionffrouwe wt wat lande *ziin* sy *ende* wie is haer ouerste Het syn sprac de bode POITEUIJNS *ende* dair syn twe ionge ioncheren diese beleyden/ *ende* die seggen hem te wesen van LUSIGNEN: dair af die oudste geheten is VRIAN. *ende* dander GUYON. *ende* syn noch so ionc datse noch baert noch stoppelen en hebben Lieue vrient sprac die ioncfrouwe Synt oeck alsoe schone ioncheren als ghi ons segt Bi mijnder trouwen sprac die bode Die oudtste vanden tween es seer groot van leden wel *gemaect* *ende* starc. maer hi heeft *dat aensicht* cort *ende* breet ouer dweers. *ende* een ooge root *ende* dander peersch *ende* dooren vtermaten groot. maer anderssints van liue *ende* van leden so ist een die scoenste man dien ic ye ghesach van mijnen daghen Die ioncste en is niet so groot maer van liue *ende* van aensicht es hi seer wel geraect anders dan hem deen ooghe wat hogher staet dan dander. maer ten mestaet hem niet sere Ende wiese siet die [H2ra] seyt datse weert syn een weerelt tonderdoene Vrient sprac HERMIJNE en suldi niet cortelinge daerwaerts gaen Ioncfrouwe seyde hi also schiere als ick sal moghen wt der stad geraken/ *ende* den SARAZIJNEN ontsluypen. mijn lieue vrient sprac die ioncfrouwe ghi sult my die ioncheeren seer groten *ende* gheeft den oudsten dit iuweelken *ende* segt hem *dat* hi *dat* drage ter liefden van mi Ende den ioncsten geeft desen rinc metten diamante *ende* groetten mij menichweruen Hi antwoerde ioncfrouwe ick salt seer gheerne doen Ende met dien schiet hi van daer *ende* quaem tot den coninc. die welc doe hadde doen wt roepen die antwoerde hier bouen gheruert. Die coninc dede alle syn ridders *ende* ruiters wapenen *ende* hem toe maken. *ende* al heimelicken wt der stadt trecken/ slaende *ende* smytende opt heer vanden soudaen datter voer lach. *ende* eer hem die

SARASYNEN ghewapenen *conden* soe hadden sy groote schade vanden coninck Niet te min die SARASYNEN sloegen wt haer tenten *ende* pauwellioenen *ende* iaechden des conincx volck wederomme al tot den barrieren *ende* drayboomen: *ende* daer gherees eenen fellen stryt soe datter vele volcx aen beye syden doot bleef: want tgeheele heer vanden SARAZYNEN vertrack *ende* quam darwerts. Met desen dat dit ghevecht daer ghesciede so wert die bode wt ghelaten tot een ander poerte vander stad soe dattet die SARASYNEN niet ghewaer en werden. *ende* reet alsoe henen tot synen oeme [H2rb] waert met groter nernsticheyt *ende* sorghen/ want hem verlangde seer syn nieumare te kundigen Dese voerseyde scermutzinghe en gheduerde niet seer lange. want die soudaen dede syn volc vertrecken achterwaerts aenghemerct dat hi meer verliesen mochte dan ghewinnen

¶ Hoe hem VRIAN *ende* syn broeder hier na hadden *ende* beleyddden

URIAN dede syn trompetten slaen metten opgange vanden daghe op dat hem elckerlijc ghereet maken soude *ende* die paerden zadelen Hier na ghingen die twe ghebroeders haer misse hooren *ende* soe deden oeck die andere heeren *ende* baroenen Na der missen dede VRIAN roepen dat die ghene die eten *ende* drincken wilden *ende* haer perden voeren datse hem haesten. *ende* datse ten tweden trompetslage in ordinancien stellen souden die gene die de auantgaerde houden souden. *ende* mits desen vertrocken sy Hier en binnen is des capiteyns neue aen gecomen/ die syn brieuven vanden coninc synen oom ouer gaf: die open ghebroken *ende* gevisiteert hebbende beuant hi dat hem die coninc beual dat hij die stad stellen soude ter gheliefte van dese ij. ghebroeders. *ende* hoe hy liet weten dat mense liet passeren doer alle syn sloten *ende* steden. *ende* hem bewese alle onderdanicheyt Als die capiteyn dat hoorde soe nam hi den brief *ende* lieten VRIAN *ende* synen broeder sien *ende* ouerlesen Den welcken als sy ghevisiteert *ende* ouersien hadden riepen sy den capiteyn/ den meester van RODES *ende* die ij. [H2va] ridders die hem gecondicht hadden het belegge vanden soudaen/ *ende* desen lazen sy den brief openbaerlijck Doen sprac VRIAN dien capiteyn. wij dancken den coninc vander eeren die hi ons bewesen heeft. niet te min onse meyninghe en is niet in syn steden oft sloten te comene/ also langhe als wi anderssints gepasseren moghen. Mer wi dencken ons te velde te houdene *ende* den soudaen orloge te leueren *ende* strijt Nu segt ons hoe sterc mogen uwe garnizoenen wesen. die ghi wt alle den plaetsen

ende steden soudet mogen leueren *ende* v steden bewaert souden bliuen. want ons dat behoef te wetene/ *ende* oft oeck mannen syn daer hem een op verlaten mach. want wi syn in meininghen gonnet ons god den soudaen te beuechtene. *ende* een eynde te maken van deser orloghen aenghesien dat wij dairom hier ghecomen syn. Bi mijnder trouwen sprack die capiteyn dat ware seer quaet *ende* sorchlijcken om doen want die SARAZIJNEN syn wel in ghetale wel van hondert duzent. mannen oft meer En laet v dair an niet ligghen sprac VRIAN Wi hebben goet recht in allen zijden. want sy sijn gecomen ouer ons landen sonder recht *ende* reden/ dwelc ons bat met recht betamen soude te doen dan hem lieden aenghesien datse gods vianden sijn: Hieromme so en ontsiet v niet haer groote menichte: want vele starcker is een peper coren oft scarper op de tonghe dan eenen sack vol corens. [H2vb] Ende oeck die victorie en is niet geleghen in die menichte vanden volcke maer int goet bestier *ende* regiment ALEXANDER die alle die werelt gewan en woude noyt meer dan x. duzent mannen van wapenen hebben tegens alle die werelt op eenen dach smaels Met desen redenen stelde die capitein hem seluen wat bat te vreden. *ende* dachte dat VRIAN wel de seghe *ende* victorie behouden mochte/ segghende aldus tot VRIAN Ic sal v wel leueren vier duyzent vechtender mannen. *ende* wel twee duyzent brigandeniers *ende* artchiers: alle wt ghelesen mannen VRIAN antwoerde daer op aldus Het is ons genoeg doet so vele dat wijse moghen vinden bereet omtrent eenen haluen dach reysens bi onsen vianden. *ende* dat daer aen gheen ghebreck en ware Mits desen es ghecomen die neue vanden capiteyn die welcke dat nedere viel op sijn knyen voer VRIAN *ende* GUYON *ende* seyde aldus O ghi edele ioncheeren die alre soonste *ende* edelste maghet die ic weet doet v seer groeten *ende* sy zeyndt v van haren cleenheden Doen nam hi die gulden broke daer dat inne stonden menich costelijcke gesteynte. *ende* seyde aldus tot VRIAN in deser manieren Houd daer heere neemt die cleynoden van HERMINEN wegen ons conincx dochtere die welcke v vtermaten seer bidt dat ghijt doch draghen wilt ter liefden van haer VRIAN nam dat seere blidelijcken/ *ende* dedet hechten op [H3ra] synen wapenrock. *ende* seyde totten ghenen diet hem ghebracht hadde aldus Mijn lieue vrient god dancx der iouffrouwen die mij de groote eere bewijst. ick salt voerwaer seere weerdichlijcken houden ter liefden van haer *ende* god loons den bode Daer na presenteerde hi oeck GUYON den rinck insghelijcx vander ioncfrouwen wegghen. *ende* seyde hoe si hem bade dat hi dien tharer liefden draghen woude Op dwelck GUYON antwoerde dat hijt gheerne

doen soude. ende mits dien stack hijen an synen vingher ende dancte der ionfrouwen ende den bode oeck seere. *ende* hier en bouen schencten sy den bode seer costelicke iuwelen. Eensgancx ghinghen die trompetten slaen. ende een ieghelijck ghinck hem stellen ter vaert ende op weghe Daer mochte men sien een schoon heerlick gheselschap. Die capiteyn schicte aen alle die garnizoenen vanden fortressen ende deedse allegader versamen/ so datter wel vijf hondert volcx van wapenen meer was dan die capiteyn den tween ghebroeders gheseyt hadde. Op dat pas logierde VRIAN op een cleyn riurierken. Ende des ander daghes tsmerghens vertrocken sy. ende reysden alsoo verre dat sy rechts voer middach quamen in een schoon velt op een groote riuiere daer vele boomen stonden. Niet verre van daer lach een groote brugghe daer men ouer liden moeste. ende het en was maer seuen mylen van FAMAGOSSE [H3rb] VRIAN dede hier omtrent syn volck neder slaen ende logieren segghende dat hi den capiteyn met synen volcke daer verwachtten woude Binnen der wijlen van deser verbeydinghen so reden daer sommighe ridders ende ionckers spelen tot der voerseyder bruggen waert Ende saghen dair bi omtrent vijftien mannen van wapenen die daer beneden ghecomen waren met haer lancien in de hant ende haer helmen opt hooft. Ende ouer dander sijde vander bruggen saghen sy op comen dringhen omtrent vier hondert mannen van wapenen die vter maten seer haesten om dandere te bespringhen *ende* te benauwen Doen reedt een van desen ridderen weynich daerwaerts/ ende riep hem aen wie datse waren. Sij antwoerden dat sy kerstenen waren ende dat sij toe behoorden den coninck van CYPERS. ende dandere die ghi ghinder siet syn alle SARAZIJNEN *ende* ongheloeuighe. ende hem volghen noch wel vi. oft seuen duzent heydenen. die welc dat op dlant hebben gheweest om fouraige te halen. ende die hebben ons ghevonden dus onuersien ende hebben wel hondert van onsen ghesellen doot gheslaghen Die riddere sprack Och ghi heeren ghi moecht v noch een luttel onthouden want ghi sult terstont souccoers hebben Dandere antwoerden. wij haddens wel van grooten node want die SARASYNEN haten ons. so gaet dan henen *ende* wi sullent hier houden also lange als [H3va] wy sullen connen Die ridder sloech syn paert met sporen. *ende* comende bi syn geselschap vertelde hi hem dit *met den* cortsten. *ende* eensgancx pynden sy hem tharen heere weert. *ende* onder wegen vonden sy xx. archiers scutters den welcken sy beualen dat sy hem ter stont souden saten ter bruggen waert om die te helpen bewaren/ daer die xv. mannen van wapenen waren teghens die heydenen Als die

archiers dat *verstonden* pynden sij hem daerwarts. *ende* ghenakende der brugghen/ saghen sy alreede drie vanden kerstenen op der brugghen vanden perde gesteken. gheringhe aen riep deen vanden archiers/ wi toeuen te lange. en siet ghi niet hoe dat die honden die vrome kerstenen daer *verdrucken*. Sij spienen alle ghelijc haer boghen ende sonden al teenemael haer gescut inden hoop vanden heydenen/ also *dat* zijer wel met dyer reysen xxij. doot vander brugghen saghen vallen Als die SARAZYNEEN dat vernamen worden sy seer *verslaghen* *ende* traden wat achterwarts vander brugghen Met dien holpen die kerstenen malckanderen *weder* op die ter aerden ghesteken waren. ende die archiers gauen doen eenen so vervaerlicken creet datter *geen* SARAZIJN synen voet *weder* op ter brugghen setten en dorfte/ maer si deden haer artchiers voer staen/ *ende* dair begonst die scermutzinge te wassen. mer het hadde den SARAZYNEEN beter gheweest datse *vertrocken* hadden. want die ridders bouen geruert die aen de brug[H3vb]ge waren spelen gereden waren doen int heer gecomen *ende* haddent dair geboetscapt VRIAN wapende hem *metter* haesten *ende* nam met hem een dusent mannen van wapenen *ende* hondert artchiers al schutters *Ende* dede hem noch ander dusent mannen van wapenen *ende* dusent artchiers volgen om hem te baten te comen/ op dat hijs behoefde. ende van die te gheleiden gaf hi den last eenen baenreheere geheeten POYTEUIN. voert so beual hi *dat* hem tgheheel heer wapenen soude *ende* stellen hem in ordinancien. ende dat beual hi GUYON sinen broeder *ende* den meester van RODES te beschicken *Ende* doe dede hij den standaert voer henen rijden al in ordinancien/ *ende* selue pijnde hi hem voer *metter* lancien in de hant. *ende* hielt tvolck so vast bi een dat si niet eenen duym breet deen vanden anderen *verscheyden* en reysden. Maer eer sy ter brugghen quamen so waren daer vij. duisent ZARASYNEEN ghecomen/ die daer den kerstenen grooten last aendeden. ende haddense alreede vander brugghen gedreuen Met dien so quam VRIAN *ende* trad af te voete *ende* nam syne lancie in die hant. so dede oec alle syn volc seer cloeckelijc. *ende* dede syn baniere ontslaen. Die archiers stonden ouer beyde syden vander brugghen. ende dair bestonden sy die SARAZIJNEEN te ouerladen also datse eersselen moesten *Ende* doen begonst VRIAN te roepen LUSIGNEN LUSIGNEN met luyder stemmen *ende* daer wert syne baniere gherecht [H4ra] opter brugghen Daer volchde hem syn volc seer scarpelick *ende* begonden al daer teghens die ZARASIJNEEN haer lancien te proeuen VRIAN reet daer enen SARAZYN op syn borst dat hi hem leuere *ende* longene *metter* glaiuen doerstac Daer gerees eene felle scermutsinge. maer ten

laetsten moesten die SARASYNEN die brugghe laten also dat int verliesen vander brugghen huerer vele in der riuieren vielen. Die kerstenen haesten mids dien seer snellijcken ouer die brugghe/ ende traden den SARAZIJNEN weder aen Daer gerees een starcke bataillie alsoe datter vele doot bleef ende ghequest. maer die SARAZIJNEN verloren wederom haer plaetse Tusschen dese vechtinge so quam die achtergairde vast aen ende passeerde ouer die brugghe geringelijc. daer begonst dat geuecht fellijcken vter maten/ so dat daer vielen vele doden ende gequetsten. maer ten laetsten sprongen die SARASYNEN op haer perden die conden ende pijnden hem al vliende tharen volcke waert die vast besich waren met haren roue als van coeyen scapen ende verckenen wech te driuene Doen trad VRIAN oec op syn paert ende syn volc mede. ende beual der achtergaerden dat sy hem volgen soude in ordinancien van bataelgien Daer volchden sy die SARAZIJNEN met groter nernsticheyt. ende alle die daer achterhaelt waren warden doot geslagen/ ende dien slach geduerde bi na v. vren lanc Doen deden die SARAZIJNEN haer volc hueren roof achter laten/ ende [H4rb] trocken op eenen berch tegen FAMAGOSSE ouer. ende daer stelden sy hem weder in ordinancien Daer quam VRIAN hem ghevolcht met sinen volcke ende versaemden daer weder/ in welcke vergaderinghe menich mensche doot bleef aen beyde syden Die SARAZIJNEN hielden hem seer vast want sy waren in groten ghetale VRIAN besprancse seere scarpelic ende bedreef daer so vele feyten van wapenen dattet elcken wonder gaf. Doen so quam dachtergaerde dair dat inne waren wel M. mannen van wapenen ende C. artchiers. ende met dien verloren die SARAZIJNEN weder haer plaetse ende moesten vlieden. also dat daer op die selue plaetse bleuen wel vier dusent mannen van wapenen sonder die gene die aen der brugghen bleuen. ende dat voervlieden ende iaghen gheduerde bi na tot den groten here vanden SARASYNEN VRIAN dede doen sijn volck eersselen ende dede hemlieden met nemen den roof die de SARAZIJNEN hadden laten varen Aldus verschieden si in cortter tijt deen vanden anderen Die kerstenen namen haren wech ter brugghen waert. ende die SARASYNEN trocken voert rechts toe ende aen tot haren here al roepende/ alarme. doen liepen die SARASYNEN ter wapenen Ende hier en binnen wasser een SARAZIJN die den sandaen haer auentuer vertelde. Die soudaen verwonderde hem seer wie dat mochte we/sen die dat volc bracht hadde dwelck hem so groten scade ghedaen hadde Die van binnen der stadt verwonderden [H4va] hem seer vanden gheschalle vanden trompetten die sy int heer hoorden Niet te min sy wapenden hem oec ende waren

op haer hoede Met dien quam daer ter poerten een vanden ridders die aen die brugge geweest hadde *ende* die bi auentueren doer der SARASIJNEN heer was geraect. *ende* die alle de fayten van VRIAN ghesien hadde. *ende* dese riep wel luyde datmen hem die poerten open doen soude. want hy goede tijnghe brachte. die van binnen der stad vraechden hem wie *dat* hi ware Hi antwoerde *dat* hi een ridder was vander fortressen vanden SWARTEN BERGHE. Sy lieten hem inne *ende* leydenen voer den coninck/ die hem terstont kende/ want hijen daer te voren ghesien hadde. hi dede den coninc de behoorlike reuerencie. *ende* die coninc ontfincken goedertierelicken *ende* vraechde hem wat niemaren dat hi brachte Dair vertelde hi hem van woerde te woerde alle die gheschiedenisse hier bouen gheruert hoe VRIAN den roof ghenomen hadde. *ende* die auentuere vander brugghen. *ende* hoe dat VRIAN van sinne was terstont den souden te beuechten Bi mijnder trouwen sprac die coninc. dien man was mi god ons heere schuldich te zenden om mijn lant te beschudden van desen fellen SARASYNEN *ende* om onse heylighe gheloeue te beschermen *ende* te verheffene. voerwaer ick saelt merghen den soudaen doen ghevoelen dat mij mijn souccoers bi is *ende* dat ick hem niet en ontsie. Vrient [H4vb] sprac die coninc gaet *ende* vertelt dese tidinghe mijnre dochteren Die ridder dedet gerne. *ende* die ioncfrouwe vragede hem oft hi selue in de bataillie gheweest hadde. hi sprac ia. sy vraechde hem. is dan dese ridder daer ghi af segget metten vreemden aensichte so vroem *ende* voerspoedich inden striden als men seyt Hi antwoerde ia *ende* hondertwerf meer. want hi nyemand en ontsiet hoe groot dat hi es. *ende* wat men v seyt. hij es die vroemste dien ic oyt sach Sy seyde goetheit *ende* vroemheit es beter dan schoonheit. nu swige ic van desen. *ende* VRIAN bleef omtrent der bruggen *ende* vant syn heere gelogiert aen dessyde vander bruggen. *ende* oec den capiteyn die tvolc van wapenen gheleyd hadde *ende* die garnizoenen die hij wt allen sloten gehaelt hadde. *ende* waren sterc tusschen den vier *ende* v. duzent mannen van wapenen. *ende* twee duzent *ende* v. hondert archiers sonder tvoetvolc datter oec vele was. *ende* waren alle ghelogiert in een velt aen dander syde vander riuieren Daer vant VRIAN syn pauwellioen op gerecht *ende* die ander oec die de SARASINEN veruolcht hadden. Die coninc van CYPERS was seere blijde vanden souccourse dat hem ghecomen was. *ende* daer af danckede hi onsen heere. maer wie datter blide was HERMIJNE en was *niet* wel te vreden. want sy en conde haers seluen niet verlaten te peynsen op VRIAN. Sy begeerden zeer te siene doer tghene datter af gheseyt was. alsoe dat

sy haer liet duncken al waert dat hij [H5ra] hi daensicht hadde noch alsoe vreemdt ende mismaect als hijt hadde. *dat* hi nochtans weerdich waer te hebben eens des meesten conincx dochter *van* alder werelt doer syn grote vroem/heyte ende duecht. Aldus was HERMINE alle dien nacht in haer gepeys besich met VRIAN

¶ Hoe hem die coninc van CYPERS des ander daechs tsmerghens hadde

DEs anderdaechs smerghens had die coninc alle syn volc van wapenen metten daghe ghereet *ende* traden wt der stad in getale wel dusentich mannen *van* wapenen *ende* wel duzent brigandeniers *ende* archiers. die al heymelic ghingen liggen in lagen *verwachtende* op haerlieder hant ouer beyde syden *vander* barrieren. Die coninc die sloech int heer vanden SARASIJNEN *ende* dede op hem groote scade. want hi hadde *verboden* opten hals dat niemant geuanghenen op nemen soude/ maer *dat* syt al dootsloegen dat sy mochten. dit dede hi om deswille dat sy van ghiericheden hem niet te seer verlaten en souden op rouen *ende* stelen. *ende* oec *om* dat sy hem te bat bi een houden souden. *ende* dat hise te bat wederomme sonder scade achterwaerts trecken soude Doen begonste hem het heer vanden SARAZIJNEN vast te rueren *ende* ter weer te comen Doen die coninc sach dat sy vast begonden te wassen dede hi syn volc versamen *ende* al suuerlicker wederom trecken. selue stel[H5rb]de hi hem achter metten messe in *der* hant *Ende* als hi yemande wt den here sach comen. dien dede hi *weder* eersselen. *ende* als die synre *verwachtede*/ dien castijdde hi alsoe dats hem niet meer en luste. *ende* daer hadde hem de coninc so vromelicken dat elc seyde *dat* hi vaillant *ende* doghende ter hant was. want daer niemant vanden SARASYNEN so coene was die hem eenen slach *verwachten* dorfde Doen *quam* die soudaen aen met eenen grooten hoep ZARAZIJNEN. *ende* als hi den coninc sach sijn volc so slaen so nam hi een ghevenijnde strael *ende* schoten ter slincker siden iune dattet hem ter ander syden quaem. Corts hier na ghevoelde die coninc grote banghicheyt *ende* trac het strael wt synre syden *ende* meyndet den soudaen *wederom* te schieten. maer die soudaen keerde syn peert so snellicker dattet strael hem verbi voer. *ende* doerschoet eenen SARAZIJN alsoe dat hi doot ter aerden viel mits dien dat hi qualijken ghewapent was. Maer eer al dat die souldaen wt des conincx oghen gheraecte soe gaf hem die couinck eenen so ongemeten slath met synen sweerde opt hooft dat hi al *verdoeft* ter aerden viel. mids dien quamen die SARASYNEN so ouer starc dat hem die

coninc weder eersselen moeste tsynen volcke waert. Die soudaen was wederom terstont op syn paert geset: ende der SARASYNEN hoep wies so seer dat die coninc *ende* syn volc wijcken moesten binnen haren barrieren. doen begonsten die *van* CYPERS de [H5va] den pas bewaerden te treckenne ende te schieten seer sterckelic soe datter vele SARAZIJNEN doot bleuen. mer die SARASINEN vielen *den* kerstenen te machtich ouermits haer menichte Ende die coninc wart machteloos van *dat* hi so seer gebloet hadde. *ende* hoe wel hi hem alsoe ghevoelde. niet te min hi *verblide* syn volck *ende* gaf hem goeden moet. des hem tvolck seer *verwonderde/ ende* hi dede so vele dat die quade SARASYNEN emmers niet soo vele en gewonnen sy en *verloren* vele meer Hoe wel nochtans dat die schermutzinge seer felle *ende* vreeslic was. *ende* aldus doende brachte die coninc syn volc weder in de stad. twelc *wonder* was dat een man soe ghequetst hem op syn pert gehouden mochte Niet dat hem die quetzuere gescaedt soude hebben en hadde tfenyn ghedaen daer die straelt mede besmeert was/ alst wel scheen want hi in corter spacen daer na afluiich wart. mer hi hadde therte so vol vromicheden dat hijs niet en gedachte te seggen synen volcke voer der tijt dattet een van sinen heeren ghewaer wart ouermids dat die coninc al *van* synen lancken der slincker syden tot op syn voeten vanden bloede beronnen was also *dat* die plaetse daer hi stille hielt terstont bebloet was. welck ridder dat siende sprack tot hem. mijn heere ghi hebt hier te lange geweest. coemt *ende* doet v volck geringhe *vertrecken* in die stad eer dathet te spade wart op dat die SARASIJNEN metter schermut[H5vb]singhen hem niet en steken met ons in die stad. Die coninc die hem niet wel en ghevoelde consenteerdet Doen dede die ridder voer die drayboemen comen staen hondertich mannen *van* wapenen al versch *ende* dede de weder op een nieuwe die SARAZYNEN bespringen met noch hondert versche scutters Die welcke dat den SARASYNEN dede eersselen. die de soudaen seer gestoert was. *ende* riep syn volc seer sterckelijcken aen aldus Al aen ghi heeren *ende* baroenen hebt v nv vromelijcken want die stadt sal heden ons syn. sij en mach niet ontgaen Dair mochtmen die SARASYNEN sien de kerstenen seer beuechten. *ende* die kerstenen hem mannelic verweren. Maer doen die coninc *van* CYPERS sach die SARASYNEN wassen *ende* stercker werden dan sy waren soe greep hi eenen moet *ende* werp hem in hueren hoop. daer verarbeitde hi hem seluen so seere dat hi vele aderen binnen sinen liue scoerde. met welcken veraerbeidene soe die sommige seyden hi hem dleuen seer corte Niet te min hi dede die SARASINEN daer mede seere

eersselen. soe datter vele doot bleuen *ende* ghequetste Hier en binnen quam hem dien nacht aen op die hant *ende* die SARASYNEN *vertrocken*. want die coninc conforteerde syn volck also vromelicken datse gheen slagen en ontsaghen. Doe die SARASYNEN *vertrocken* waren doen keerde syn volc oec binnen der stad Maer als sy verhoirden *vander auentueren die den coninc ghevallen was/ [H6ra]* waren sy bedroeft Die coninck dat siende sprac *totten volcke*. en wilt *genen* rouwe bedriuen: maer peist altijd v te *bescudden/ ende* ons heere god sal in uwe hulpe wesen *dwelc* ick hem *biddende* ben alsoe oetmoedelicken als ic emmermeer mach/*ende* ghelieuet hem ic sal corts ghenesen. Met *desen* woirden was tvolc wat *vertroest* nochtans ghevoelde de coninc wel in hem seluen dat hi emmers steruen moeste hoe wel hi aldus sprac *omme* syn volc te troestene *ende* te *verblidene* Doen beual hi synen volcke datse goede wake hielden *ende* gafse alsoe orlof. *ende* doen ghinc hi tsynen palaise weert Daer quam tot hem syn dochter die van dier auentueren gehoort hadde vanden lieden die hem syn harnas wt deden. *ende* als sy syn harnas al bebloet sach *ende* daer na de wonde soe viel sy neder in onmacht gelijk oft sij doot ware geweest Die coninc beual datmense dragen soude in hair camer Daer na quamen de cyrurginen tot den coninc die in syn bedde geleghen was/*ende* syn wonde geuisiteert hebbende seiden sy dat hi hem niet *verslaen* en soude hi en hadde gheen noot vanden liue Bi mijnder trouwen sprac de coninc ic weet wel hoet met mi gaet gods wille moet aen mi geschieden. ten mach niet langer *versweghen* syn ick wille dat ment den volcke vander stad laet weten. *dwelc* also ghedaen wart. dat den volcke groot liden *ende* verdriet was:

¶ Hoe VRIAN *ende* syn broeder hem re[H6rb]geerden doen sy haer pauwellioenen aen dese sijde der brugghen vonden ghestelt

ALS VRIAN sach *dat* volc *dwelc* die capiteyn aenghebracht hadde soe was hi seer blide *Ende* des merghens gheboet hy allen den capiteynen die volc onder hem hadden datse quamen monstren met allen haren volcke Ten seluen mergenstonde als VRIAN die misse ghehoort hadde stont hi voir syn tente. *ende* daer dede hi deen voer *ende* dander na comen alle die capiteynen met haren volcke. alle die standaerden wimpelen *ende* wapenen om die te besiene *Ende* daer stelde hise met dat sy passeerden in ordinancien op een velt daer bi tot dat sy alle gepasseert waren also wel die vreemde. als die syne. hi aensach *ende* aenmercte seere

scarpelijc haerlieder wesen *ende* onthielt wel die gene die hem dochten *van manieren* die haestichste *Ende* eensgancs dede hi ouerslaen tghetal vanden volcke *van wapenen* dier *vergadert* waren also wel vanden synen als vanden anderen. te weten vanden capiteynen als vanden meester *van RODES*. *ende* beuant dat sy wesen mochten in alles/ tusschen die negen *ende* die x. dusent vechtender mannen. Doen sprac *VRIAN* tot hem allen aldus Mijn lieue heren *nv* hoort wy syn hier *vergadert* om te helpen bescermen dat heyliche kersten ghelooue *IHESU CRISTI* die *ons* allen gescapen heeft *ende* verlost ghelijc wi alle weten. *ende* oec dat hi voer ons die bitter doot ghe[H6va]leden heeft om ons alle gader te verlossene vander pynen der hellen: waeromme wij oeck niet weygeren en sullen ons lijf voer hem te stellenne *ende* te verwachtene dauentuere die hem ghelieuen sal ons te verleenene *Ende* al yst dat wi hebben een stercke wederpartije so datse wel syn tien mannen teghen een: nochtans hebben wi goede sake om ons te verweren want si comen ons bespringen *ende* beuechten sonder eenighe sake oft redene opt *onse* Oec soe en sullen wi *ons* niet te seer ontsien want *IHESUS CRISTUS* nam voer ons allen aen die felle orloge alleene *ende* ouermits syn doot sullen alle die goede behouden bliuen. *Ende* alsoe moechdi sekerlic weten dat alle die hier doot bliuen behouden sullen wesen *ende* daer voer hebben hemelrijke Aldus segghe ic v allen ghemeynlicken hoe ick in meyninghen ben onsen vianden te ghenakenne *ende* te beuechten so ic eerst mach Daerom bidde ick v allen eest datter yemant es die hem niet en ghevoelt cloec *ende* vroem ghenoech om dauentuere te verwachten die gode ghelieuen sal ons te verleenene. dat die vertrecke ouer een syde. want bi eenen alsulcken truwant soude een geheel heer bescaemt werden *Ende* daeromme alle die ghene dier van goeder hertten niet comen en willen. dien sal ic ghelts genoech gheuen. *ende* scepinge *ende* vitaellie besorghen om het meer mede te passeren. Hier na dede hi oprechten syn baniere omtrent een boech schoet weechs bouen opt geberchte: *ende* de[H6vb]de die houden synen broeder *GUYON* die seer wel geseten was op eenen hoeghen hengst Doen riep hi wel luyde alle die ghene die deuocie hebben te wrekenne die doot *van onsen* here *IHESU*. *ende* te verheffen dat heylich kersten ghelooue *ende* den coninc *van CIPERS* te hulpen comen die comen onder mijne baniere. *ende* dies niet en willen die passeren die brugghe Als die edele herten dat hoorden soe verstonden sy syn meyninge wel *ende* hieldenen *van groten* verstande *ende* *van groter* vromicheden. *ende* ghingen allegader onder syn banier in een/ weenende *van bliscapen* om de woerden die

hem VRIAN gheseyt hadde Doen was VRIAN seer blide *ende* dede die trompetten slaen. *ende* nam met allen den volcke den wech na die SARAZIJNEN Die meester van RODES *ende* die capitein van LIMASSEN seyden onderlinge daer sy reden in bataillien dat tegens VRIAN *ende* syn volc niemant were en soude connen *gedoen* Ende aldus ridende *ende* coutende quamen sy op tgeberchte aldaer des daechs te voren die bataillie geweest hadde Doen seyde VRIAN mijn heeren het waer goet dat wi hier onder opder riuieren ghingen logeren tot dat wi ons ververscht hadden. *ende* hier en binnen sullen wi sien hoe wi ons vianden best beuechten moghen. dwelc sy allegader consenteerden Doen ghingen sy dair logeren soe sy best conden soe vast bi een als sy mochten op datmen haer getal niet ouermerken en soude konnen.

¶ Hoe VRIAN die SARASYNEN veriaechde *ende* den soudaen doot sloech
[I1ra]

[houtsnede 15: strijd tussen Urian en (de sultan van) de Saracenen]

Die soudaen hadde al binnen der stad syn *verspieders* bi die welcke hi wel wiste dat den coninc van CYPERS secours aen quam. want tvolc vander stadt wasser vele te stouter omme Ende oec so wiste hi wel dat die coninck seer ghequetst was. *ende* dattet volc weder ouer dander syde om dier saken seer *verslegghen* was Bi desen redenen soe gedachte die soudaen dat hi die stad woude doen scerpeliken bespringhen. *ende* dede syn trompetten slaen *tsmerghens* ter [I1rb] sonnen opganghe: *ende* ordineerde alle syne bataillien. Doen quamen syn archiers vast an ten grauen *ende* ten drayboomen waert al schietende Die van binnen schoten oec seer verveerlicken wt met bussen: also datter vele vanden SARASYNEN gequetst *ende* ghedoot warden Doen quam die soudaen *ende* riep met luider stemmen. wel aen ghi heren *ende* ghi ridderen. laet ons arbeiden dat wi ghecrigen dese stad eer hem secours aen coemt Bi MAMET ic sal den eersten gheuen dyer inne [I1va] coemt syn gewichte swaer seluers. in der seluer manieren alsoe hi daer inne coemt Het was een wonder te siene hoe dat volc doen aen quam *ende* toe viel met alreley ghereetscappen om die stad mede te ouervallenne Maer die van binnen warpen so vanden mueren met steenen/ met zienden pecke. met heeten calcke/ met tonnen gevult van wercke *ende* solfere al bernende/ alsoe dat die SARASYNEN tharen ontdancke die plaetse laten moesten want daer menich man bleef van haren volcke: Doen dede die soudaen weder

die stad bespringen met versschen volcke. maer die *van* binnen verweerden hem weder ghelijc sy te voren hadden ghedaen: want sy te bat gehert waren opt secours dair sy hem toe verlieten Nu so eest te weten voert meer dat hoe VRIAN *ende* syn volc alrede ghescict hadden hair bespieders die welcke als sy vernamen dat die soudaen die stad dede bespringen. keerden sy weder terstont *ende* seydent VRIAN. hoe dat die stad ware in groter sorghen van gewonnen te werden. ten ware datse corts secours *ende* ontset ghecreghe. ende hoe dat die coninc ghequetst was Van welcker tijnghe VRIAN *ende* GUYON niet seere verblijt en waren. niet te min VRIAN dit hoorende ghinc terstont die trompetten doen slaen *ende* alle syn volc wapenen *ende* stelde dat in iij. bataillien. vander welcken hi selue een beleidde. syn broeder die anderde. die meester *van* RODES die derde. die capiteyn voerscre [I1vb]uen die vierde *Ende* alle die bagagien *ende* sommierpaerden dede hi stellen in een valleye. *ende* dede die bewaren met hondert mannen van wapenen *ende* met viftich armborstscutters *Ende* daer na begonnen sy den berch vast op te climmen *ende* eensgancs saghen sy theer vanden SARASINEN *ende* hoe datse die stad vast besprongen VRIAN dit siende sprac tot sinen volcke aldus. Ghi heere siet haren hoop is seer groot/ maer niet te min gelieuet gode ten eersten synse allegader onse in corter wilen. laet ons allegader gaen tegens het heer sonder den here yet te mesdoene *ende* laet ons eerst beuechten die ghene die de stad bespringhen Ic hope bider hulpen gods datse ons niet en sullen mogen verdueren *Ende* syn volck antwoerde met eendrachtigher stemmen dathet hem also goet dochte Met dien namen sy haren wech int nedercomen vanden berge om van achter der SARASYNEN heer te passeren. maer int verbi liden soe wardens die SARAZYNEN ghewaer *ende* sagen dathet van haren volcke niet en was Daer begonsten die SARASYNEN te gebaren *ende* te roepen te wapenen te wapenen Met dien soe hiet VRIAN den capiteyn dat hi syn baniere keeren soude ten here waert vanden SARASYNEN *ende* dat hise wel scerpeliken beuechten soude *Ende* VRIAN metten tween anderen bataillien sloech tusschen die wakers *ende* die ghene die de stad vastelic besprongen also dat die wakers *ende* die de logyzen te bewaren hadden allegader verslaghen [I2ra] waren *ende* ghedoot: *ende* sy lieten daer van haers selfs volc om die logyzen te bewaren. *ende* smeten eensgancs op die gene die de stad besprongen/ mer het ghebuerde datter een ghecomen was die dit den soudaen geboetscapt hadde segghende. Heere alle die tenten *ende* pauwellioenen syn genomen *ende* die wachters verslagen. *ende* daer comen op ons die felste mannen die oyt ghesien waren Met

dien keerde die soudaen hem *omme ende* sach daer aencomen vele banieren *ende* wimpelen *ende* het volck so vast in een gedrongen dat harer niet en scheen half so vele alser was Die soudaen was seer ontstelt *ende* dede terstont syn trompetten slaen om achterwaert te trecken syn volc vander stad *ende* te stellen in ordinancien Maer eer hi *dat* half vergaderen mochte soe brack VRIAN in syn heer *ende* beuochtse seer scerpelicken. also datter groot verlies viel *ende* vele SARASINEN verslegen warden want sy die meeste scade ghecregen om dieswille datse den tijt niet en hadden hem te stellen in ordinancien. *ende* oec wantse seer vermoeyt waren vanden assoute dat sy op die stad ghedaen hadden. alsoe dat sy als neghene onder haer baniere beuonden en waren doen sy aldus onuersienlicken besprongen waren van desen kerstenen die van groter crachten waren. *ende* gauen hem also harer vele ter vlucht Maer die soudaen die een man was vol vromicheden vergaderde syn volc weder bi een *ende* leuerde VRIANS volcke eenen swaren strijt Daer wert me[I2rb]nich man ghedoot *ende* gequetst. *ende* VRIANS volck hadde daer vele te lijden *ende* was in groter sorghen. want die soudaen hadde in beiden handen een haetse seer swaer *ende* sloech dair mede aen alle syden *ende* dede een grote moert in VRIANS volck: want hem qualyc verginc die hem den wech in tijts niet en ruymde. Als VRIAN den soudaen sach aldus gheberen wart hi van herten swaermoedich *ende* seyde teghens hem seluen aldus Bi mynder trouwen het is groote scade dat dese heyden onghelouich es. aengesien dat hi vander hant soe vroem es Maer om der scaden wille die ic sie dat hi doet in mijn volck/ en mach ics hem niet langer gehengen. Oec en hebben wi hier gheen stonde langer sprake te houden Mettien vaette hi syn zweert *ende* noepte syn paert met sporen *ende* reet na den soudaen waert Als die soudaen hem versach en ontweeck hi hem niet: maer nam sijn haetse meynende VRIAN te gheuen eenen slach op syn hooft VRIAN ontsette den slach/ *ende* so die haetse swair was *ende* hi den slach missede dien hy seer hooge geheuen hadde so vloech sy hem vter hant Ende met dien schoet hem VRIAN toe *ende* gaf hem met sinen zweerde eenen slach op den helm also swaer als hi slaen mochte wt sinen liue Van welcken slage die soudaen also ouerladen was dat hi syns selfs vergat noch en sach noch en hoorde *ende* liet den toem vanden paerde vallen *ende* die stegelreepen Als VRIAN dat sach [I2va] gaf hi hem noch eenen alsulcken slach metten seluen sweerde tusscen hals *ende* hooft/ *ende* geraecten besiden der gorgijen *ende* doersloech mede het hecsele daer sy mede gehecht was. mits den welcken die soudaen eensgancx ter aerden viel/ dair was tgedrange

vanden perden so groot van beyden syden *ende* tghevecht so fel dat hem syn volck niet en konde helpen. *ende* daer so bloedde hi hem seluen doot Also geringhe als die SARASYNEN des ghewaere worden/ waren sy seer *verslagen* ende noyt sindert en consten sy meer met goeder herten gevechten Daer deden noch VRIAN ende syn broeder soe vele fayten van wapenen datter gheen man en was diet aensach hi en prijsdese. *Ende* metten cortsten daer lieten hem die POYTEUSCHE *ende* dander baroenen also kennen als dat die SARASYNEN in corter stont die vlucht gauen *ende* nauwelic ongheslagen *ende* ongeuanghen ontvliden en consten. Doen logeerde VRIAN met sinen volcke inder SARASYNEN logijsen: *ende* dede ontbieden syn bagaigien *ende* sommaigie. dwelck die wachters blideliken aenbrachten *ende* logierden daer blidelijken tharen gemake *Ende* den roef deden dese .ij. ghebroeders mildelijcken deylen den souwenieren dat hem des een ieghelic bedancte

¶ Hoe die capiteyn van LYMASSON hem pijnde te FAMAGOSSEN dese victorie te kundighen

NA dese nederlage vanden SARASINEN schiet de capitein van [I2vb] den twee gebroeders *ende* nam met hem noch xxx. ridders van edelen doene *ende* quam in de stad van FAMAGOSSE al daer men hem die poerten open dede blydelicken *Ende* als hi daer inne quam so vant hi tvolc die sommige seer blijde om datse hem seluen verlost saghen wt den handen der SARASYNEN *ende* ghebenediden gode van dat die kinderen van LUSIGNEN oyt geboren waren *ende* daer int lant gecomen waren Sommighe andere vanden volcke bedreuen grooten rouwe om dat haer coninc also gequetst was: *ende* dat hem niet te helpen en was Aldus en wiste dese capiteyn wat peysen want hi niet en wiste dat die coninck ghequetst was. niet te min hi vorderde synen wech tot dat hi quam int palays al daer hi tvolck seere mistroostich vant Hi vraechde watter ghaens ware Bi mijnder trouwen sprac dair een. meer dan genoech ledt ons. want wi verliesen eenen den besten man die oyt in dit rijcke quam Hoe soe sprac die capiteyn is dan die coninck cranc O lieue here en weet ghijer niet meer af antwoirde daer een ridder wij trocken ghisteren wt onse vianden bespringhen *ende* int wederkeren wart ons coninc geraect vanden soudaen met eenen ghevenynden strale dair af hi so siec is datmen daer geen remedie toe gevinden en kan want wi meynden dat dese ij. edele ioncheren ouer iij. dagen gecomen souden hebben *Ende* oec so bedryft des conincs dochter so groten rouwe dat

het *iammer* is om sien want het wort [I3ra] twee dagen datse niet en heeft willen eten noch drincken. wi synder qualiken aen verliesen wi onsen coninc *ende* onse ioncfrouwe mede. want coemt dat bi so yst tlant seer beroeft *ende* sonder heere Mijn lieue here sprac die capiteyn ten is niet al *verloren* dat inder auentueren staet Hebt goet betrouwen in onsen heere *IHESU CRISTO*. *ende* hi sal v helpen Ic bidde v wilt my leyden biden coninc Dat is goet om doen sprac die ridder. want hi leydt daer in een camer daer een ieghelijc gaen mach ghelijc oft hem niet mesuallen en ware: hi heeft *ziin* testament alreede ghemaect *ende* syn dienaers voersien so dat hem elc beloeft. *ende* heeft oec syn biechte gesproken. *ende* theylich sacrament ghenut. Bi mijnre trouwen sprac die capiteyn dies en sal hi maer te bat varen. met dien trad hi in die camer *ende* viel neder op syn knyen voer des conincx bedde. *ende* dede den coninc die behoirlike reuerencie Her capiteyn sprac die coninc syt willecome. ic dancke v vter maten seer van uwer goeder nernsticheyt die ghi ghedaen hebt int aenbringen van desen ij. edelen mannen bij den welcken mijn lant *verlost* es wt der subiectien *ende* gehoorsamheyt vanden SARASYNEN. want ic en hadde gheen macht mijn volc langer te regeren Ic bidde v dat ghi hem van mynent wegen wilt gaen seggen dat hem ghelieue te comene mi te besuecken al eer ic sterue. want ic hebbe groote begerte hem genoeg te doene na miin[I3rb]der macht vander liefden *ende* huesscheyt die sy mij ghedaen hebben. *Ende* oec heb icse grote begherte te siene. *ende* oec te sprekene om seker redenen wille die ic hemlieden *verclaren* sal Here sprac die capiteyn ic wilt gherne doen Doen beual die coninc datmen die grote straten vander poerten dair die twee ghebroeders passeren soudent/ behinghe met tapeten *ende* ander costelicke clederen al tot den palaise toe.

Die capiteyn haeste alsoe langhe tot dat hi *quam* int heer inder twee gebroeders tente. welcke ghebroeders hem blydelijcken ontfingen *Ende* doen vertelde hi hem hoe dat die coninc ouer seer ghequetst was. *ende* dat hi hemlieden bad dat hem gelieuen wilde te comene bij hem. op dat hi hem bedancken mochte vanden groten bistance *ende* hulpe die si hem ghedaen hadden. oec om hem/liden te *vergheldene* van haren grooten arbeide *ende* coste na synder macht *Ende* oec om met hemlieden te spreken van ander saken. Voerwaer sprac VRIAN wi en syn hier niet ghecomen om soudie te hebbenne of gelt te winnen. maer alleene om te stercken dat heylich kersten geloue *Ende* wi willen wel dattet elc wete dat wi gelts genoeg hebben om ons volc te betalen *niet* te min wi willen gerne bi hem gaen. *ende* ic sal van mijns selfs wegen bi

hem comen in sulcken doene als ic wt *der* bataillien quam. want in dient hem gelieft so wil ic van hem ontfangen die ordene der ridderscapen van synder hant om *der* duecht [I3va] ende vroemicheit wille die ieghelic hem toe geeft Ende ghi capiteyn ghi moghet hem gaen seggen dat wi merghen voer die prieme tijt ick mijn broeder ende die meestere van RODES op dat god wille hem sullen comen besuecken. Die capiteyn ghinc henen van daer ende comende in de stadt soe wart hi blideliken ontfangen Ende als hi int palays quam vant hy den coninck noch gelijk hijen gelaten hadde. ende daer vant hi HERMYNEN des conincx dochtere die groten rouwe bedreef om haers vaders smerte ende quetsuere. niet te min sy vermaecte hair nochtans bi dien van datmen hair seyde dat dese ij. ioncheeren des anderen daechs smergens daer comen soude wantse seer begherde VRIAN te siene Die capiteyn groette den coninc alsoe dat behoorde ende die coninck hieten hoechliken willecome hem vragende wat tijngen dat hi brachte vanden tween ioncheren ende oft sy comen soudent Iae sy her coninck antwoirde die capiteyn met hondert van haren meesten baroenen. ende v gelieue te wetene hoe sy vanden uwen niet en begheren te hebben. want nae dat sy segghen so en synt gheen souwenieren van ghelde maer sy seggen hem te wesen souweniers van onsen here Ende so heeft mi VRIAN geseyt dat hi als mergen voer priemtijt op dat god wille bi v comen sal in alsulcken doene als hi vter bataillgien quam want hi wilt ontfangen van uwer hant die ordene vanden ridderscape [I3vb] Doen seide die coninck geloeft moet god wesen van dat hem gelieft dat ic eenen ridder maken mach alear ic sterue van eenen alsulcken vromen ende hogen prince/ ic sals te bat ende te willichlijker steruen Als HERMINE die nieumare hoorde so was sy so seer verblijt van herten datse niet en wiste hoe si haer onthouden soude. niet te min sy en beweest niet maer geliet hair seer droeuich Sy nam met dien orlof ende custe haren vader vriendelic al weenende ende ghinc in hair camer ende beclaechde haren vader een geheele vre lanc. ende daer na viel haer gepeys op VRIAN. ende hadde groot verlanghen om hem te siene want syn verbeyden viel haer swaer also datse vanden geheelen nacht niet en sliep ende bracht also den tijt ouer al peynsende tot des anderdaechs te priem tijt. Des anderdaechs smerghens dede die coninc beuelen edelen ende onedelen datse die straten toemaken ende chieren soudent ende datse desen ij. ioncheren eere ende alle eerwerdicheyt bewisen soudent in harer coemsten. ende dat syse vermaken soudent met alderley spelen ende melodyen daer men genuechte in vernemen mochte Ende

voerwaer tvolc quijtede hem dair inne seer wel *ende* dadent vele meer *ende* bat *dan* die coninc beuolen hadde Met den cortsten geseit dese ij. ghebroeders quamen omtrent den priemtijt in die stad geseten elck op eenen hogen hengst. *ende* VRIAN was noch al gewapent *ende* voerde syn sweert bloot in de hant ghelijc hi wt [I4ra] der bataillien quam *Ende* GUYON syn broeder was ghecleet met eenen rijckelicken lakene van DAMAST wel gevoedert. *ende* voer hem ghinghen xxx. vanden hoechsten baroenen seer edelicken toe ghemaect *Ende* rechts voer hem quam die meester van RODES *ende* die capiteyn van LIMASSON *Ende* achter die gebroeders quamen tseuentich ridders met haren ionckeren *ende* pagien verselscapt: *ende* also quamen sy in de stad: daer had men mogen horen menigherley spel van trompetten *ende* anderen gheluide van sueter melodyen Daer riepen die lieden alle ghemeynlicken met blijder stemmen. weest willecome prince van victorien bi den welcken wy verlost syn vander onghenadiger eyghentheyte der vianden ons heeren IHESU Daer mocht men die vrouwen *ende* ioncfrouwen sien ligghen ter veynsteren Die oude edelighen *ende* die borgers verwonderden hem seer vander herdicheyte vanden edelen VRIAN die maer daensicht en hadde sonder wapenen *ende* eenen groenen hoet op syn hoofd *ende* het tzweert bloot in de hant. Die capiteyn droech hem sinen helm voer. *Ende* als tvolck die felheit van sinen aensichte sagen seyden sy. voerwaer dit is wel een man om alle die ghe/heelee werelt tonder te brenghen By mijnre trouwen spraken dander Hi bewyset wel want hi in die stad ghecomen is ghelyc oft hise ghewonnen hadde. *Ende* dander seyden. het fayt dat hi ghedaen heeft is wel so groot [I4rb] als oft hi die stad gewonnen hadde *Ende* sommige andere seyden al eest dat syn broeder niet so fellen gesicht en heeft nochtans schijnt hi wel een man van groter weerden *ende* van cloecken bestane *Ende* aldus sprekende geleydden sy die ij. ghebroeders met haren gheselscape ten palayse vanden coninck daer sy af saten.

¶ Hoe die ij. gebroeders biden coninc quamen

Dese ij. ghebroeders quamen seer eerlicken den coninc besuecken dair hi siec lach: *ende* hi ontvingse seer blidelicken. *ende* danctese seer van harer hulpen seggende. hoe dat sy naest gode met synen volcke syn conincrijc verlost hadden wt den handen der SARASINEN. want en hadt ghi hier niet gecomen die SARASINEN hadden ons alle verniet *ende* ghedoot oft bedwongen dat wi haer wet aen genomen souden hebben

dwelc *ons* arger geweest waer *dan* tijtelic steruen. aenghemerct dier haer consent toe dragen metter herten moeten eewelijc verdoemt syn Ende hierom sprack die coninc voert so eest recht *dat* ic v loone na mijn vermogen hoe wel dat ics niet en mach gedoen na die verdienste vander hoger eeren die ghy mi gedaen hebt. niet te min ghi sult mijn cleyn vermogen *ende* den goeden wille in dancke nemen Voerwaer sprac VRIAN. her coninc syt des seker *dat* wy hier niet en syn gecomen om van uwen goude oft zeluer te hebben noch oeck van uwen steden casteelen oft landen. maer alleenlijcken om eere te [I4va] verweruen *ende* te nieuten te brenghen gods vianden *ende* theylige kersten geloue te verheffene Ende also her coninc suldi weten hoe wi onsen arbeyt houden wel vergouden te syne bi alsoo v gelieue so vele eeren te doene dat ghi mij *ende* mijnen broeder van uwer hant ridder slaen wilt. Bi mijnder trouwen sprac die coninc hoe wel *dat* ics niet weerdich en ben uwe begeerte en sal v niet gheweighert syn. maer eerst salmen de misse doen *ende* den dienst gods VRIAN was dies wel te vreden. *ende* ter stont was die capellaen daer al bereet *ende* began die misse. *ende* na der missen quam VRIAN voer den coninc *ende* trac syn sweert wt *ende* knielde voer dbedde daer die coninc op lach Ende seyde heer coninc. ic bidde v doer alle die diensten die ic v ghedaen hebbe *ende* emmermeer noch doen mach mijn leefdage lanc/ dat v gelieuen wille my met desen sweerde ridder te slane. *ende* daer mede eest mijnen broeder *ende* mi genoegh geloent van alle tghene dat wi v *ende* uwen rijcke ghedaen mogen hebben. want ic die oerdene van niemants handen ontfanghen en mach *dan* vanden uwen Voerwaer her ionckere antwoerde die coninc. ghi gheeft mi meer eeren dan ghij sculdich syt/ want die begherte accorderic v want alsulcken edelen ionckere als ghi syt en behoort niet geweyghert te worden: maer na dat ick uwe begheerte ghedaen sal hebben so suldi my schuldich wesen te gheueene een ghifte daer ghi gheen [I4vb] achterdeel bi vercrigen en sult. maer het sal v keeren tot groten orbore *ende* profyte. Voerwaer sprac VRIAN ic ben al bereet uwen wille te volbrenghen Doen rechte hem die coninc op in syn bedde sittende. *ende* nam tzweert dat hem VRIAN reycte metten hechte *ende* gaf VRIAN *ende* GUYON den halslach seggende aldus. Inden naem gods moettij ridders wesen *ende* god verleen v voertganc in duechden Met dien gaf hi VRIAN tzweert weder. *met* welcker moeyten den coninc syn wonden weder op borsten *ende* begonsten al gotelinge te bloeyen. dies VRIAN *ende* dander diet saghan seer verslagen *ende* tonpasse waren Maer die coninc viel weder neder in syn bedde

seggende *dat* hi niet quaets en ghevoelde *Ende eensgancx* beual hi daer twee ridders *hem* te halene syn dochter. ende als hise voer hem sach comen seyde hi. dochter danct desen edelen mannen vanden onderstande datse gedaen hebben mi *ende v ende* onsen rijke: want en hadde ghedaen die gracie gods. *ende haerlieder* macht wi waren alle bedoruen oft ten minsten verdreuen wt onsen lande. ten ware dat wi ons hadden willen geuen tot haren gheloeue. dwelc dat ons arghere geweest ware *dan* na den werelt te steruene Met dien viel sy neder voer die twee ghebroeders op haer knien ende grottese ende danctese seer oetmoedelijcken. Sy was seer beroert soe ouermits den liden dat sy aen haren vadere sach. soe ouermits den ghepeynsen die si had[15ra]de tot VRIAN als datse haluelinghe van haer seluen scheen gaende. VRIAN die des ghewaer wert *dat* haer sinnen beroert waren schoet op *ende* rechtse suetelicken op *ende* bewesen malckanderen grote eere Och spraken die lieden vanden lande oft dese ionge edelman onser ioncfrouwen getrouwt hadde te wiue hoe wel soude ons allen geschiet syn wi en dorfdien niet sorghen voer iemande die ons deren mochte *Ende* met dien riep die coninc syn dochter *ende* hietse bi hem neder sitten segghende Mijn dochter ick meyne dat wi malckanderen niet lange gheselschap en sullen houden Sy zat neder al weenende *ende* alle die gene dier waren warden oec bedroeft vanden iammere ende drucke die de maecht bedreef Die coninc dit siende seyde aldus Mijn lieue dochter laet wesen desen rouwe wanttet niet anders syn en mach. hoe wel dattet natuerlijc is dat elck creatuere meliden heeft met synen vrient oft naesten als men dien verliest Maer niet te min ic sal v versien in goederwijs eer ic van hier scheiden sal op dattet gode gelieft also *dat* ghi *ende* alle mijn baroenen te vreden sult syn Doen begonste die maecht noch vele meer te wenene dan te voren: *ende* alle syn baroenen bedreuen so groten rouwe dattet iammer was om sien Mijn schoone dochter *ende* ghi allegader sprac die coninck desen rouwe is nodeloos. want ic noch ghi en mogens beteren maer ghi beswaerter mijn liden me[15rb]de Waer bi ick v beuele allegader dat ghi aflaet van uwen drucke. iae bi alsoe ghi my noch leuende behouden wilt met v Hier na onthielden sy *hem* so sy best mochten *Ende* met desen rechte die coninc hem weder op kerende hem tot VRIAN waert seggende Her riddere ick danck v van uwer ghiften die ghi mi ghegont hebt op alsulcken besprec dat ic vanden uwen noch van uwen goede niet en sal begheren Heere sprac VRIAN wilt al eysschen dat v gelieft/ eest eenich dinc dat ic vercrighen mach ick saelt volbrenghen sonder falgieren Ick danck v seere sprac die coninc/ *ende* weet dat int

ghene dat ick van v begherende ben sal ic v gheuen een seer edel dinc. Nu dan her riddere sprac die coninc voert. ick begere dat v ghelieuen wille te nemene mijn dochtere teenen wyue *ende* alle mijn conincrijc daer mede *ende* van stonden ane sette ick dat in uwen handen *ende* ick ga des af Het is te wetene dat die coninc hem hadde laten bringhen die crone. die welcke hi met desen woerden nam *ende* seide aldus Houdt daer VRIAN *ende* en weyghert v niet van mijnre begheerten die ick v bidde. Doen waren die baroenen vanden lande soe seer verblijt dat hemlieden die ooghen van grooter bliscapen ouer liepen VRIAN als hi dese redene aenhoerde bedacht hem een luttel *ende* was seer bedroeft. want hi hadde groote begheerte die werelt die landen *ende* alle die contreyen te [I5va] besiene *ende* om eere te verweruene. VRIAN en woudet den coninc niet *ontsegghen* *Ende* als die baroenen vanden lande *sagen* hem daer op bepeysen. riepen sy met luder stemmen O edel man en wilt den coninc dese begerte niet weygheren En soudic sprac VRIAN Met dien knielde hi *neder* voir des conincs bedde *ende* nam die croene *ende* settese HERMYNEN in haren scoet segghende. Houdt daer ioncfrouwe sy is uwe. *ende* in dien het dus gecomen is so sal icse v helpen bewaren gelieuet gode alle mijn leefdaghe lanc teghen alle onse vianden *ende* die ghene diese oeck souden willen *vertreden*. Doen wart die coninc vtermaten blide: so deden oec alle die baroenen *Ende* na desen so dede hi comen den aertschbisscop *vander* stad die welck datse *onder* trouwede maer HERMIJNE seyde datse *sien* woude wat eynde dat haer *vader* nemen soude van synder siecten eer sy voerder varen soude. VRIAN seyde dathet hem wel gheliefde Die coninck wert hier omme toernich *ende* seyde tot HERMIJNEN Dochter ghi bewijst wel *dat* ghi mij niet alte lief en hebt in dien dat ghi nv niet en wilt volbrenghen tghene dat ic bouen alle dinc ter werelt voer mijne doot begere te siene: nv sien ick wel *dat* ghy mijn doot beghert Als die maget dat hoorde was sy seer bedroeft *ende* viel *neder* op haer knyen al wenende *ende* seide. *miin* alreduceduchtichste heer vader ten es gheen dinc ter werelt [I5vb] tot steruens toe dat ick v soude willen weygheren. beueelt mi uwen wille Doe seide die coninc ghi spreect gelijk een goede dochter sculdich is te doene haren vader van toerne te wachten Nu dan soe beuele ic v allen *dat* ghi desen rouwe laet wesen *ende* doet de sale behangen *ende* beghint bliscap te maken. *ende* doet ghereescap maken tot der missen *ende* na der missen doet de tafelen rechten: *ende* na den etene so begaet die feeste al hier voer *miin* ooghen. ghelijc oft ick emmertoes op te voeten ware. want weet dat voerwaer dat mijn herte dies verlichten

sal Het wart also gedaen alst die coninck gheboet. *ende na der missen* wart HERMIJNE gheset *aen* een tafele die voer haers *vaders* bedde stont. *ende* VRIAN *aen* haer zyde: *ende* GUYON diende HERMYNEN voer Die coninc geliet *hem* blideliker *dan hem* thertte droech *om* syn *baenreheren* te *vermaken* Ende *naden* etene begonst die feeste *ende* geduerde tot den auonde Doen riep de coninc VRIAN *ende* seide. mijn sone ic begere *dat* ghi *mergen* mijn dochtere trout. *ende* ic wille v *cronen* van desen rijke want ic en mach niet langer leuen. *ende* daerom wille ic dat v alle die baroenen vanden rijke *manscap* *ende* hulde doen voer mijn doot. Heer sprac VRIAN in dient v gelieft so is uwen willen den mynen. *ende* doen wart HERMYNE voertgebracht *ende* ghepresenteert. *ende* si en weygerde haren vadere niet wes *hem* geliefde van haer te doene.

[I6ra] ¶ Hoe *ende* in wat manieren dat VRIAN des conincs dochter van CYPERS trouwede met grooter bliscapen

[houtsnede 16: Urian huwt Hermine van Cypers]

DEs mergens omtrent tercie tijde soe was die bruyt seer costelijcken toe ghemaect *ende* die capelle was oec seer rijckelijcken toe ghemaect. *ende* daer troudese die aertschbisschop van FAMAGOSSE Daer na so quam VRIAN *ende* knyelde neder voer des conincx bedde. *ende* die coninc nam syn croene *ende* settese hem op syn hooft. dies hem VRIAN seer hoechlicken dancte [I6rb] Doen riep die coninc alle die baroenen vanden lande. *ende* beual hemlieden datse VRIAN hulde *ende* *manscap* doen soudent synen sone. dwelck sy allegader blideliken deden Na desen soe begonst men die misse te singen. *ende* na dat die misse ghedaen was ghinghen sy eten. *ende* *naden* eten maecten sy weder groote feeste van danssen *ende* spelene. welcke feeste geduerde tot den auont toe. *ende* *naden* [I6va] auontmael begonst die feeste weder *ende* daer na warden die bruyt *ende* de bruygom slapen gheholpen. *ende* die eertsbisschop ghebenedide het bedde Ende dit ghedaen synde schiet een yeghelijc van daer. deen slapen/ dander danssen. die derde spelen oft dairt hem geliefde. Des mergens quamen sy allegader weder tot den coninc gelijc te voren. *ende* die misse wert daer begonst. *ende* die coninghinne wart voert gebracht oft geleydt bi GUYON haren broeder *ende* bi enen vanden meesten baroenen vanden lande ter missen Des mergens omtrent tercie tijt quam VRIAN die coninc met vele *baenreheren* van POYTAU *ende* vanden lande van CYPERS voer den coninc synen vader *ende* dede hem

grote reuerencie seer manierlicken Mijn lieue sone sprac die coninc sijt willecome/ ick ben seere verblijt *van* uwer coemsten. doet mijn dochter comen *ende* laet ons hooren den dienst gods. Doen quam HERMIJNE seer edelijcken verselschap met vrouwen *ende* ioncfrouwen soe dat betaemde: *ende* comende bi haren vader neech sy hem toe *ende* groetteden seer suetelicken Haer vader hietse oec willecome *ende* seyde Ic ben vtermaten blide vander gracien die my god gedaen heeft dat ick v binnen mijnen leuen so hoechliken bestaed hebbe. ick sals te blideliker steruen om dat ick versekert ben *dat* ghy *ende* mijn lant sijt wt der vresen vanden SARAZIJNEN want ghi hebt een goet toeueraet *ende* enen seer vromen prince *ende* voerspoedich in [I6vb] striden/ die v seere wel bescudden sal teghens alle uwe vianden: *ende* besonder teghens die vianden IHESU CRISTI Met desen woerden begonst die capellaen die misse/ *ende* als ons here geheuen was dede die coninc roepen VRIAN *ende* HERMIJNE sijn dochter. *ende* begonst hemluden toe te spreken aldus Mijn schoen kinderen ic bidde v herttelijcken seer dat ghi malckanderen altijt wilt lief hebben *ende* malckanderen bewaren *ende* ghetrou wesen. want ic en mach v niet langher gheselschap houden/ ick beuele v den coninc der glorien die v tsamen verlenen wille pays *ende* vrede: *ende* een goet lanck leuen altijt in duechden verbeterende. *ende* geue v oec macht *ende* victorie tegens die vianden gods. *ende* aldus sprekende sloet hy syn oghen *ende* gaf synen gheest te gode/ also suetelicken dat hemlieden dochte dat hi in slape gevallen was Maer doen sy vernamen dat hi verscheyden was doen was daer groten rouwe. *ende* HERMIJNE die wart gheleyd in haer camer want sy bedreef so groten rouwe dathet een iammer om sien was Met den cortsten gheseyt. die coninc wart ter aerden gedaen also eerlicken als men mochte met vigilien *ende* wtvaerden na die costume van dien lande. Alle tvolc bedreef groten rouwe maer sy gauen hem seluen wederom moet ouermits datse also vromen here vercreghen hadden Den rouwe verghinc vast alte met also dat corts na desen VRIAN track [K1ra] doer syn lant die castelen *ende* de plaetsen besuecken. Een partije van sinen volcke dede hi GUYON synen broeder *ende* den meester van RODES *ende* dede die ter zee gaen vernemen oft de SARASINEN yet weder quamen gewapender hant om in syn lant te comene want sprac VRIAN wi en dencken voer daen niet so lange te beyden als dat sy op ons comen sullen ons te velde eysschende. maer wi denckense selue te besueckene oft god wille also geringhe als wi die ghelegentheit van onsen landen bekennen. *ende* met desen schieden GUYON/ die meestere

van RODES ende die capiteyn van LIMASSON van dair ende ghingen also tscepe met drieduisent ghewapende mannen Ende VRIAN ende HERMYNE syn huysvrouwe die trocken visiteren haer steden borgen ende die stercten van haren lande Int dwelck doende hem ghegeuen warden vele costelicke ghiften ende presenten. ende sy werden ouer al blidelicken ontfanghen Die vanden grooten steden quamen den coninc ende der coninghinnen te ghemoete met processien ende die borgers bedreuen grote feeste met schonen geluide van alderhande spelen. dwelc VRIAN seer danckeliken nam. ende aldus rydende ouersach hi nernstelic wes den plaetsen voer den toecomenden tijt soude mogen behoeuen in gevalle van orlogen. soe dat elckerlic hem verwonderde van hem ende van synder grootheyt ende machten van lichame/ ende seyden dattet een man was onder alle mannen die sy oyt gesien hadden. ende die [K1rb] meer tontsien ware van gram te makene Aldus vertrac VRIAN vander eenre plaetsen ter anderen alle syn conincrijc doer Ende alle dat hi goet beuant dat prees hij. ende liet die officiers in haren wesen: ende daer hij sach dats behoefde daer schicte hi remedyen toe bi goeden aulse van synen baroenen. ende beual hem scerpelicken dat sy elcken recht ende iusticye lieten verweruen tallen tyden also wel den cleynen als den groten sonder yemande te fauoreren oft te benauwen/ hem verclarende seer scerpeliken bi also hi die contrarie beuonde dat hise daer af corrigeren soude so strengelic dat hem andere daer bi spiegelen souden Ende hier na keerden hi syn huysvrouwe ende haer volck weder te FAMAGOSSEN waert ende HERMYNE bleef groot gaende van kinde

¶ Hoe GUYON ende die meester van RODES met haren scepen die zee doer liepen tegens SURIEN ouer. ende DAMAS/ BARUTH. ende oec ouer teghens TUPLE ende DAMIETTEN om te siene oft sy enighe SARASINEN vernemen mochten

Die historie seyt dat sy die zee doerliepen also lange tot dat sy omtrent een mile na hem sagen genaken een deel scepen. maer dyer en wasser niet vele alsoe hem dochte Die selue scepen schicte een galey tot GUYON waert die syn volck al in ordinancien hadde staende. Die galey deedt den anderen terstont te wetene Ende die kerstenen trocken eensgancx haer zeilen op ende zeilden also sterckeli[K1va]ken na die SARASINEN dat syse merckelicken warden kennende Die heydenen waren seer verslaghen als syse aen sagen comen ende meynden wel ontseylt te hebben ende gekeert in die hauene van BARUTH. maer GUYONS scepen

onderghingen hem de wech *ende* liepense op aen allen syden. metten cortsten gheseyt die SARASYNEN warden *verslagen ende* haer scepen genomen. die vol van allen costelicken goede waren. *Ende* hier na werpen hem die baroenen weder ter zee waert in om te keeren na CYPERS toe. maer bi storme *ende* onweder so quamen sy aen te CRULI in ARMENIEN Als die coninc van ARMENIEN die gebroeder was vanden ouerledenen coninc van CYPREN dat vernam/ so sende hi haestelinge daerwarts om te weten wat volc dattet was Doen seyde die meester van RODES. ghy heren segt den coninc dattet is die broeder van VRIAN VAN LUSIGNEN coninc van CYPERS. die welcke coemt wt *der zee* besueckende oft die SARASINEN gheen wapeningen op en stelden om te comen op die van CYPERS/ om des soudaens wille die met allen sinen volcke inden grooten stryt voer FAMAGOSSEN *verslagen* is geweest Hoe dat spraken die van ARMENIEN is in CYPERS een ander coninc dan die coninck die broeder was van onsen coninc laet seide die meester. want hi wert vanden soudaen gequetst met eenen fenynden strale daer hi af sterf *Ende* binnen der tyt dat hi noch leefde gaf hi syn dochter den vromen VRIAN VAN LUSIGNEV die den [K1vb] soudaen *versloech* inden groten strijt *ende* alle syn volc *veriaechde* Sy lieden *ghingen* dit terstont haren coninc seggen: die welc seer bedroeft was om syns broeders doot wille. niet te min hi quam met eenen groten deel volcs ter hauenen *ende* trad int scip dair GUYON *ende* die meester van RODES in waren Als GUYON syn coemst vernam ghinc hi hem te ghemoet *ende* groetten malckanderen seer feestelic Doen seyde die coninc tot den meester van RODES. meester in dien dese ioncheere broeder is van mynder nichten man soe waert wel onhuesch van my/ nv hi in myn lant gecomen is dat ics niet en ontfinge so eerlicken als hem toe behoorde. *ende* daerom bidde ic v dat ghi hem van mijnent wegen bidden wilt dat hem ghelieuen wille te comene tonsen palayse op dat wi hem doen mogen alle die chiere die wi konnen Die meester van RODES dede alsoe *Ende* GUYON antwoerde minnelicken. dat hy noch vele meer doer den coninc doen soude op dat hi mochte. *ende* met dien trocken sy tsamen daerwaerts GUYON nam met hem een schoen ridderscap van POITIEUINS. elckerlijc gecleet met sinen wapenrock in goeder ordinancien ghelijck lieden die inde wapene geleert waren *ende* alsoe scepten sy met cleynen sceepkens ouer int lant. *ende* doen *ghingen* sy weder te perde te CRULI waert

¶ Van FLORIE des conincx dochter van ARMENIEN

Die coninc van ARMENIEN hadde een dochter die seer schoen was van synder huysvrouwen: [K2ra] die doen van liue ter doot gecomen was. ende die en was noch maer xij. iaren oudt ende anders en hadde die coninc gheen kinderen. Ende so is oec te wetenne hoe dese coninc ende die coninc van CYPERS syn broeder ghetrouwt hadden twee gesusters des conincs van MALLEGIES dochteren. ende elc van hem hadde van synre vrouwen behouwen een dochtere daer af dat HERMYNE die VRIAN getrouwt hadde deene was. ende dander dese maecht FLORIE daer af begonnen is te sprekenne. Dese maegt was op dese tijt te CRULLI daer sy blide om was wantse oec ghenuechte nam int vreemdt volc te siene Die coninc quaem te CRULLI tsynen casteele. ende daer stont hi af met sinen geselscape dat hi bi hem hadde ende ghingen in de grote zaele: daer quam FLORIE haren vader te ghemoete ende ontfincken seer minneliken. Die coninc seide. doet desen edelen heren goede chiere ende ontfangse eerlijcken ende besonder den broeder van mijnder nichten man van CYPERS oec uwer nichten Die ionge maegt ghinc doen tot GUYON ende nam hem metter hant ende seyde zuetelicken aldus Ioncker syt willecome in mijns heer vaders rijcke Hi dancte de ioncfrouwe. ende met dien begonst men daer te maken groote feeste. ende daer warden GUYON ende die syne rijckelicken ghedient van menigherley gherechten Hier en binnen dat GUYON ende dese ionge ioncfrouwe vele gracelicke woerden tsamen hadden. ende voerwaer GUYON sou[K2vb]de haer gheerne voert ontdect hebben syn hertte haddet anders pas gegeuen Maer die wile datse aldus saten in haer solaes soe quam dair een galiote aen ter hauenen van RODES geseylt. die welcke dat vander stadt ende van allen den heeren seer wel onthaelt waren. ende sy waren oec seer blyde om datse haer volc daer vonden Sij vraechden terstont na den meester van RODES. men antwoerde hem hoe dat hi met des conincx broeder van CYPERS ghegaen ware bi den coninc van ARMENIEN diese seer feestelicken willecome hiet Gaet gheringhe sprac daer een van hem tot hemluden ende segt hem hoe verbi ons eylant ghepasseert syn seer groote SARASYNsCE scepen ende wi en weten niet waer sy henen gekeert syn. maer ons dochte datse den wint namen na CYPERS te zeylen Ende men seyt dathet is die caliphe van BALDACH met alle synre macht Met dien pijnde hem een ridder vander oerdenen derwaerts daer die meestere van RODES was ende gaf hem dese tijnge te kennen Die meester dat verstaende ghinc tot GUYON ende seyde. Heer het is wel meer dan tyt dat wi van hier scheyden om seker tidingen wille dier ghecomen syn. het sal tbeste wesen dat wi wederkeeren na CYPERS Waerom antwoerde GUYON weet ghi yet nieus om

twelc *ons* noot ware wederomme te trecken soe haestelinge Ia ic sprac die meester *ende verhaelde* hem die tijnge voerseit Als GUYON dat hoirde seide hi totter [K2va] maegt die hi metter hant hadde Ioncfrouwe ic bidde v herteliken dat ghi miinre gedencken wilt want ic en mach hier niet langer blyuen: niet te min siet hier uwen dienare altijd bereet tot uwen dienste Voert ghinck hi tot den coninc *ende* nam orlof seer manierlicken. Ende als die coninck verstont die sake van synen vertrecke so haestelicken soe was hi seer bedroeft ende dede hem gheleyden al totter hauenen ende dair soe ghinck GUYON met allen synen gheselscape terstont tsepe ende trocken haer zeylen eens[K2vb]gancs op *ende* zeylden voirt met vollen zeylen na CYPERS toe. FLORIE daer af gheseyt is was geclommen ter vensteren op eenen hooghen torre dair sy niet wt en schiet also langhe als si tgesichte van desen scepen bemercken conste

¶ Waer de caliphe van BALDACH met sinen volcke henen keerde. *ende* hoe dat GUYON een deel van sinen volcke versloech die vanden anderen verscheiden waren mits den quaden wedere dat sy hadden op die zee

[houtsnede 17: Guyon bevecht de kalief van Baldach; dezelfde als 13]

[K3ra] Die caliphe van BALDACH *ende* die coninc BRANDIMONT VAN THARSEN die oem was vanden soudaen van DAMAST hadden die tijdingen hoe dat die soudaen int eylant van CIPERS doot gebleuen was *ende* alle syn volc verslagen: wairom datse hem ghereyden *ende* quamen ter zee weert inne met allen den volcke datse vergaderen mochten so datse wel lx duysent mannen sterc waren om te comen verderuen het eylant van CYPERS *ende* die inwoenders van daer/ dwelc sy meynden te doene in corter tijt. want sy meynden dat die van CYPERS geenen coninc gehad en hadden om deswille dat sy wel wisten dat haer coninc inden stryt vanden soudaen doot ghebleuen was *Ende* daerom haesten sy hem soe sy meest mochten om int lant te vallene eer datment ghewaer warde. Maer die van RODES haddent al ghereet te weten gedaen den coninc VRIAN. die syn volc daer op hadde doen vergaderen *ende* leggen in goeder ordinancien om hemlieden te verwachten. *Ende* ouer al op de hauenen hadde hi wachters geleyt om also gheringe als syse sagen dat si dan teykenen geuen soudent met viere. dair bi datmen dat dan binnen eenre nacht alle dlant doer weten soude: *ende* dat terstont een ieghelijck die wapen dragen mochten hem dairwarts pinen soude. *ende* dat hadde de coninc beuolen op den hals Die coninc die hielt hem te

velde int middel vanden hauenen van synen rijcke om so geringer te syne al daer die SARASY[K3rb]NEN landen soudē Die coninc gheliet hem soe nernstich dat hi al syn volc moet *ende* therte gaf so sterc dat sy met hem *ende* synen bestane wel soudē hebben dorren beuechten de caliphe met alle synre macht Nu ghebuerdet dat bi der graciē gods bi fortunē in der zee op hief een onweder so groot dat die SARASYNEN al vervaert waren van anxte. *ende* dat sy van malckanderen schieden *ende* niet en wisten maer seuen scepen bi een Des anderdaechs smergens omtrent priemtijt was die lucht claer *ende* den wint ghelegen *ende* die sonne scheen wel soon *ende* claer Het grootste scep nam doen synen wech na de hauene van LIMASSON Nu suldi voert hooren van viij vanden anderen scepen die biden storme verlengt *ende* versteken waren In dese scepen was al haerlieder artillerije als van bussen/ ghescut/ leeren *ende* dier ghelijc. *ende* dese namen haren wech om te suekene dander scepen metten volcke In haren wech quamen GUYON *ende* die meester van RODES met haren volcke die wel .iiij.M. sterc waren. daer werden sy malkanderen kennende dat deen kerstenen waren *ende* dander SARASINEN Daer besprongen sy malckanderen als met bussen te sciēten *ende* bogen *ende* met stralen. *ende* int versamen soe werpen sy malckanderen met stralen so dicke *ende* geringe dattet scheen hagelen vanden ghescutte datter vloech. den strijt was strange *ende* groot. niet te min GUYON *ende* die meester van RODES met haren volcke ouerloeden dan[K3va]der so seer datse niet en wisten waer henen keeren om hem te bescudden Daer hadt men die SARASINEN mogen hooren roepen op haer goden. maer niet tegenstaende dien sy warden alle *verslagen* *ende* veriaecht Doen die *ammirael* van CORDES die meestere was vander artillerien aensach die nederlaghe keeren op die syne. so dede hi werpen wt den grote schepe een galiote met acht riemen die in dat schep was *ende* daer ghingen inne omtrent huerer viij. van synen heymelicsten vrienden. *ende* die namen die auentuere vanden winde *ende* voeren so snelijcken datter die kerstenen af verwonderden. niet te min sy en gelieten hem niet *dat* syse vervolghen wouden Maer sy sloeghen aen boert *ende* sprongen in haer scepen *ende* begonstent al buyten boerts te werpen datse vonden wt ghenomen omtrent tweehondert SARASINEN die sy geuangen namen. van den welcken GUYON den meestere van RODES gaf een hondert om sommige kerstenen dair mede te verlossen die van harer oerdenen waren *ende* die vanden TORKEN gheuangen waren in een bataillie die sy op die zee gehad hadden Ende oec mede gaf hi hem vanden groten scepen die si

gewonnen hadden. die welcke *dat* die meester terstont zende te RODES waert Hier na uam GUYON die ij. meeste scepen vanden anderen *ende* die andere hondert SARASINEN beual hi eenen riddere van RODES dat hijse brochte te CRULI waert *ende* dat hi hem seer ghebieden soude tot den coninck *ende* tot [K3vb] synre dochteren. *ende* dat hi die ij. scepen gelijc sy toe ghemaect waren presenteren soude der dochteren. *ende* die hondert gevangen den coninck. Dese riddere vander oerdenen dede syn boetscaep wel *ende* wijslicken. *ende* in dat doende vertelde hi hem die nederlage vanden SARASYNEN. *ende* hoe vromelicken GUYON hem daer inne ghehad hadde Die coninck hiet den riddere blideliken willecome *ende* dancten seere van syns ioncheren weghe: *ende* die ioncfrouwe was so blide van dier tijnghe datse noyt blider en was. want sy GUYON beminde met alre herten Die coninc *ende* de ioncfrouwe gauen doen den ridder vele schoenre rijckelicke ghiften. daer af *dat* hise seer dancte: *ende* schiet so van daer *ende* keerde weder na RODES Na synen vertrecke onder vraechde de coninc den SARASINEN: waer dathet heer vanden caliphe van BALDACH *ende* vanden coninc BRANDIMONT landen soudent. *ende* sy seyden in CYPREN om te wreken die doot vanden soudaen die die van CYPERS verslaghen hadden *ende* syn volc ter neder gheworpen. Bi mijnre trouwen sprack die coninc van ARMENIEN. ghy hebt ghefailgiert te slaene mijnen neue den coninck van CYPERS. doen dede hise al in yseren boeyen sluyten *ende* in putten legghen: *ende* die scepen dede hy ledigen. *ende* tgoet datter inne was bewaren GUYON *ende* die meester van RODES verstonden oeck vanden SARASYNEN dat die groote vlote van [K4ra] den anderen scepen opslaen *ende* landen soudent in CYPERS Doe vielen GUYON *ende* die meester van RODES te rade om deswille dat si te vele scepen hadden *ende* te luttel volcs *dat* sy alle de artillerie ouer slaen wouden in haers selfs scepen *ende* oec vanden anderen dinghen die hem behoefden. *ende* die ydel scepen gaf GUYON den meester van RODES diese terstont te RODES zeynde. *ende* daer na trocken sy haer zeylen op *ende* namen met groter nernsticheit haren wech na CYPERS toe. *ende* met desen swijcht die historie hier van. *ende* seyt voert hoe die admirael van DAMAST *ende* die caliphe van BALDACH seer bedroeft waren van harer scaden. *ende* also langhe doelde die admirael in de zee *dat* hi vant die hauene van LIMASSON *ende* daer sach hi doen voer die stadt ligghen groote scepen *Ende* als hi op een luttel na dair bi was hoorde hi die trompetten slaen *ende* verveerlicken schieten met bussen. *ende* int genaken wart hy gewaer dattet die caliphe van BALDACH was *ende* die coninc BRANDIMONT VAN THARSEN die seer scerpeliken

besprongen die ghene die de hauene wachten Maer die capiteyn met sinen volcke weerden hem soe vromelicken/ als dat die SARASINEN hem die hauene niet af gewinnen en konsten Die caliphe ende die coninc BRANDIMONT beclaechden seer haer scep en die ouermits den storm van hem verdoelt waren. die welck dat haer artillerye inne hadden ende alle haer bes[K4rb]te dinghen Met dien quam die admirael al roepende ouer luyt Bi onser wet van MACHUMET caliphe ten gaet v niet wel. want ghi hebt verloren v scep daer wi inne waren op de zee ende oec v ghescut. want die kerstenen hebben ons op die zee te ghemoet gecomen ende wi hebben die nederlaghe gehadt. want daer af niemant en ontghinck dan alleen wi die ghi hier siet: ende met den cortsten geseyt het is al verloren. Als die caliphe dat verstont was hi seere droeuich Bi mijnre trouwen sprac die caliphe ghi heeren dat is een harde tydinge om horen. ick sie wel dat die auentuere tonsen behoef cranc es. ende emmertoes langen tyt ghedaen heeft. alsoe wel als sy voer den soudaen oec gedaen heeft onsen neue die in dit eylant doot ghebleuen is met allen synen volcke datter thelsche vier in steken moet Doen sprac die admirael. here eest dat ghi uwen volcke thoent dat ghi verflaut syt. sy sullen meynen dat ghi met allen ter neder gheworpen syt Ende oec na dat ic vernemen can dese lieden die op dese hauene ligghen en hebben gheenen wille in gheender manieren om v te laten comen op slaen sonder groote scade oft stoot te liden want sy en bewisen niet datse v ontsien. ende daerom soudic v raden dat wi weder vertrocken in die zee. ende latense wat vercoelen. ende merghen metten dage vroech sullen wi comen aen een cleyn hauene niet seer verre [K4va] van hier diemen heet TSINTE ANDRIES HOODE. ende daer en sal ons niemant benemen te landene. ende also deden sy. Also die kerstenen sagen vertrecken staken sy terstont wt der hauen en een cleyn bootken dat hemlieden volchde soe lange tot dathet sach datse op den auont anckerden omtrent een mile na der voerseyder hauen en TSINTE ANDRIES HOODE Dit gaf die man vanden bootken aldus den kersten te kennen doen hi weder te LIMASSON in de hauen quam Terstont dede die capiteyn voerseit op die wachte vier maken ende gaf dat teyken ter zee waert inne. ende also geringe als dat die naeste wake vernam dede sy oec alsoe voert der anderen wachten. ende alle dander des ghelijcs alsoe dat die fame terstont was doer alle tconincrijc Met dien stelde hem een ieghelyc opten wech alsoo wel te voete als te paerde ende trocken henen ter plaetsen dair coninc VRIAN was die alreede syn verspieders wt ghescict hadde om te wetene waer sy landen soudent: ende beual dat

hem elck houden soude in syn fortressen. ende dat mense met ghemake liet op slaen. mer *dat*men hem met allen niet en liet in nemen vanden stercten ende plaetsen. want daer en salder niet een wederkeeren ouer die zee bider gods hulpen.

Die SARASINEN die also voer gheseyt is ter zee waren gevaren haelden des mergens also vroeck als sy den dach vernamen haer anckeren op. ende quamen al met eenre vloten ter hauenen in ende landen daer Die vander abdyen [K4vb] al daer wardens terstont ghewaer. ende lietent terstont weten te LYMASSON ende die capiteyn ontboet den coninc VRIAN dyer seer blide om was ende begonst hem te bereiden terstont rechts oft hadde geweest ten strijde Ende de caliphe dede al syn dingen opslaen op tlant. ende dede syn logijs maken dair bi omtrent een halue mile nae der hauenen op eenen groten loep van sueten water dat in de zee viel op eenen hoec van een cleyn bosschelken om hem te ververschen. ende daer liet hi wel iiij. dusent heidenen om die scepen te bewarene Binnen desen middele quamen GUYON ende die meester van RODES met haren volcke te LIMASSON ende daer begonst men hem te seggen hoe die SARASINEN te lande geslagen waren. ende dat haer scepen laghen op eene myle na TSINTE ANDRIES HOODE Bi mynder trouwen sprac GUYON wi selense gaen besuecken: want diese mocht op lichten nemmermeer en quamer een weder in SURIEN noch in THARSEN. Aldus vast sprekende ghingen sy weder tscepe ende becortteden haren wech also dat sy quamen niet verre vanden SARASINEN. ende datse sagen die hauene TSINT ANDRIES HOODE ende de schepen dier laghen in groten getale. Doen ghingen sy alle haer dingen te passe stellen ende hem seluen in goeder ordinancien. ende also quamen sy ghelijc den blixem ende tempeeste met groter druyst gheslagen op die SARASYNSCHE schepen al schietende ende worpende daer inne soe verveerlicken datter [K5ra] niet een SARASYN hem en dorste ter weren stellen: maer die opt lant ghespringen consten ende hem haestelic wech gesaten ten heer waert die hielt hemseluen wel geluckich Ende bi deser manieren warden alle die scepen genomen ende alle die SARASINEN die sy achterhalen consten ghevangen Die kerstenen sonden doen eenen groten deel vanden goede dat sy op die SARASINEN gewonnen hadden in de abdye Ende vanden scepen naemen sy een quantiteyt oft menichte met hem geladen vol vanden SARASYNSCHEN goede. ende in dander die sy niet en teemden mede te nemen daer staken sy tvier inne Ende die ghene dier wech geraken consten quamen int heer al roepende met luider stemmen te wapenen te wapenen seggende hoe dat die kerstenen haer schepen besprongen

hadden Doen brac het heer op *ende* liepen *allegader* tot der hauenen waert. al daer sy vele *van* haren volcke *verslagen* vonden *ligghende*. *ende* vele geborghen inden bosschen *ende* hagen Ende als sy sagen dat die kerstenen *wederom* keerden. so quamen si ter zee weert aen. *ende* ghecregen omtrent vi. van haren scepen die sy vanden brande ghebluscht hadden Die caliphe was seer droeuich als hem die tijnghe van deser scaden *quam*. Bi MACHUMET sprac hi tot den coninc BRANDIMONT Dese kerstenen die wt VRANCKERIJC hier gecomen *syn*: *syn* seer fel *ende* wel geleert ter wapenen. eest datse noch eenigen tijt ghedueren moghen sy sullen ons groote scade doen Bi MACHUMET [K5rb] sprac die coninc BRANDIMONT. ick en scheyde van hier *nemmermeer* alsoe lange als ick niet met allen ter neder gheworpen en worde/ soe en sal ick oeck seyde die caliphe. Doen leyden sy in de vi. scepen die hem ghebleuen waren seer goede hoede. *ende* keerden doen weder tot haer logysen Die coninc VRIAN was ghelogiert in een schoen velt op een riuiere. *ende dat* was op die selue plaetse daer des soudaens foeuriers die nederlage hadden *bider* brugghen Die coninc hadde *syn* *verspieders* gesonden om te wetene waer die SARASYNEN ghelogiert waren Met dien *quam* daer die meestere *van* RODES die voer des conincs tente af stont *van* sinen paerde *ende* groettede den coninc seer minnelic. *ende* die coninc *verblijde* hem seer *van* *synre* coemsten *ende* *ontfincken* seer vriendeliken *ende* vraechde hem hoe GUYON *syn* broeder voer. Bi mijnre trouwen heere sprack die meester *van* RODES als een welvarende man Hi gebiet hem tuwaerts also seer als hi mach Dat es my seer lief om hooren sprac VRIAN. *nv* segt mi voert hoe dat ghi *ghevaren* hebt sint dat ghy *van* ons schiedt. Die meester *ghinc* hem doen *verhalen* alle *syn* aenturen die hi gehadt hadde onder wegghen op die zee teghen die scepen *van* den fellen caliphe. die sy verdoruen hadden bi SINTE ANDRIES HOOFDE: *ende* hoe syse verbrant hadden Doen sprac die coninck. *by* mijnder trouwen ghi hebt wel een [K5va] heerlicke reyse gedaen *ende* voerspoedighe. dies ick gode mijnen sceppere loue *Ende* als *van* mynen oem den coninc *van* ARMENYEN soe ben ic wel blide dat ghi hem in goeden punte ghelaten hebt. maer wi moetent anders toe leggen dat die SARASYNEN ter neder geworpen worden. ick sal verlogieren met mynen volcke tharen here waert want sy hebben te lange gelegghen in onsen landen *sonder* *van* ons vernomen te hebben. gaet ghy *weder* tot mynen broeder *ende* segt hem *dat* ick verlogiere om die vianden gods te beuechtene Die meester nam orlof aenden coninc *ende* reysde te LYMASSON *Ende* *terstont* dede die coninc *syn* heer verlogieren *ende* sloech neder op een mile na *van* des

caliphen heer sonder dat die SARASINEN van harer coemsten wisten Die meester dede syn boetscap aen GUYON Ende als hi dat hoorde dede hi terstont die trompeteen slaen ende quam logieren op een cleyn riuere die in der zee viel. ende op die selue riuere waren de SARASYNEN ghelogiert soe dat tusschen hem beiden maer een geberchte en lach omtrent een mile ommegeens. ende nv late ic te seggen meer van GUYON ende sal v voert verhalen van VRIANS vromicheyt die hi dede

Coninc VRIAN verlangde seere te weten waer die SARASINEN ghelogiert waren. ende oec omme te weten haer menichte ende bestier Ende hierom riep hi tot hem eenen ridder wt CIPERS die alle die con[K5vb]treyen wel wiste ende hiet hem wapenen ende dat hi soude sitten op syn alder beste peert dat hi hadde ende dat hi dan alleen quame voer syn logys sonder iemande daer af te wetene. Van daer suldi sprack VRIAN voert met my gaen daer ick v leyden sal Die ridder dede allo VRIAN hem hiet. Ende als hi weder quam vant hi den coninc al gereet gheseten op eenen gerayen hengst. ende beual vele van sinen princen dat sy hem niet en souden roeren voer datse van hem seker tydingen hadden. maer oft ic niet weder en quame seide hi soe doet dat v dese ridder van mynent wegen kundigen sal. ende sy seiden dat syt alsoe doen souden Als dese ridder ende die coninc buten den logyzen waren ghereden seyde VRIAN tot den ridder. nv leydt ons den cortsten wech daer ic sien mach die hauene daer die SARASYNEN aen gecomen syn Daer leydde hi den coninc omtrent een mile verre op eenen hoghen berch. ende daer wysde de riddere den coninc die hauene ende die abdye daer beneden Hoe dit sprac de coninc men hadde my gheseyt dat haer scep en verbrant waren ende daer ligghen noch scep en. Doen sach die coninc af ter slincker syden in der diepten vander valleyen ende daer sach hij het heer van sinen broedere dwelc op die riuere gelogiert was. ende ouer dander side so sach hi het heer vanden SARASYNEN die in groter menichten waren Siet daer sprac die coninc die grote menichte vanden [K6ra] SARASYNEN die bekenne ic ghenoech. maer dese die hier ouer dandere side ligghen en weet ic niet wiese syn. verbeyd mijnre hier sprac die coninc ic sal gaen besien oft icse yet kennen mochte Met dien reed die coninck henen alsoe dat hi eer yet lanc hem seluen vant omtrent den here. ende by gheualle vant hi daer eenen riddere die vten here quam ende dien hi wel kende ende sprac hem toe vragende oft syn broeder in dien hoop was. Die riddere sach hem aen ende als hijen wart kennende so neech hi hem toe ende antwoerde aldus Ia hi heere Wel

dan sprac VRIAN gaet henen tot hem ende segt hem dat hi come my toe spreken hier op desen berch Dwelc die ridder also dede. ende GUYON dit hoorende sat eensgancs op te perde ende die meestere van RODES met hem Die coninc doen hy om GUYON aldus ghesonden hadde/ keerde hem ten ridder waert die hem verbeydde op den berch/ seggende tot hem Vrient alle goede tijnghe. het is GUYON myn broeder die daer beneden ghelogiert leyt Hier na soe quam GUYON aen met den meestere van RODES. ende die twee gebroeders waren seer verblijt datse malckanderen gevonden hadden Doen wysde die coninc hemlieden het SARASYNSCE heer Ic en wist niet sprac GUYON dat wi hem soe bi waren. Wel aen seide die coninc sy en mogen ons bi der hulpen gods niet ontgaen. ten ware dat sy ons ontquamen met dien scepen dier in de hauene liggen. Als GUYON [K6rb] dat sach verwonderde hi hem seer segghende/ hoe dit/ hebben die duuelen daer noch ander schepen bracht. ten is gheen drie dagen gheleden dat wi hemlieden alle haer scepen verbranden. Ic vermoede wel sprack die meester wat het is het selen bi auentueren enige syn die gheleghen hebben in de scepen die doen noch niet gevonden en waren die daer aen gecomen syn Bi mijnder trouwen sprac die coninc dat mach alsoe wel wesen. maer dair salmen moeten toe sien want bi dien mochten wi ende die na ons comen wel groot verlies nemen Hoe dat sprack die meestere van RODES het luydt aen v spreken oft ghise alreede al neder ghetrocken haddes/ behaluen de caliphe ende den coninc BRANDIMONT Doen antwoerde die coninc. en waren daer maer dese ij. na dat ick van v verstaen hebbe ons en behoefde onna soe vele volcx als ons god hier verleent heeft/ want dair en behoefde maer GUYON myn broeder tegen die welcke ons wel van hem verlossen soude Wel dan sprac GUYON tot sinen broeder/ als ghi geboert hebt met mi ende dan met noch eenen so en yst maer met tween. niet te min ic dancke gode onsen heere vander auentueren die hi mi verleent heeft/ hoe wel datse bij der uwer niet te gelijcken en is. Mijn broeder sprac die coninc ic en meyne niet met v te gabben want waren onse dinghen op dit stuck na ten eynde ghebracht/ ick soude my betrouwen in gode ende oeck in v dat wi gheen auentueren anders meer en dorsten [K6va] verbeyden Ganc henen voert sprac hi tot sinen riddere int heer ende doet hem al ons volc wapenen sonder enich gerucht te maken ende doetse trecken in goeder ordinancien ende brengtse onder den voet van desen berge Met dien verfac die riddere ende dede also tghebot van sconincx wegen Ende alst volc aenquam so hiet de coninc syns broeders volck doen wapenen ende dat hi dat dede

passeren die riuiere *ende* deedt *gaen* liggen tusscen der SARASYNEN heer *ende* haer scepen. ende dat hi haren here so bi quame als hi mochte op dat hi vernemen soude haerlieder *contenancien* *ende* regiment. [K6vb] Ende ghi meestere van RODES sprack hi voert Pynt v met uwen volcke ter zee waerts *ende* coemt opten pas vander hauenen. op auentuere oft die SARASINEN in haer scepen vlieden wouden *ende* so ontcomen/ datse dan niet ontwijcken en moghen Ende ick sal *gaen* ordineren mijn volc om de SARASINEN te beuechten. *ende* alsoe synse ghescheiden van een elc op tsijne

¶ Hoe *ende* in wat manieren dat die coninc VRIAN den coninck BRANDIMONT versloech met *allen* synen volcke. *ende* hoe die felle caliphe vloet *met* x. mannen *alleenlic* in syn scepen

[houtsnede 18: strijd tussen Urian en koning Brandimont; dezelfde als 15]

[L1ra] Die coninc ghinc also *doen* *ende* *quam* in schoenre ordinancien *ontdect* bouen opten berch so dat sij het heer vanden heydenen *sagen* *ende* trocken also voet voer voet tot *dat* sy op een boechscoetweechs na der heydenen heer waren eer die heydenen volcomelic *van* hem wisten. maer also schiere als die heydenen *hem* geware waren riefen sy alarme alarme. met dien *quaem* theer vast *aen* *allen* siden Ende terstont schicte die coninck omtrent duyzent geredenen die met eenen loepe doer der SARASINEN heer *renden* *ende* *hem* grote scade beiaechden. *ende* gauen *hem* so vele te doene datse die moeyte niet en hadden *hem* te gereeden tharen passe Niet te min sy stelden *hem* ter were ten besten datse kondon: *ende* die kerstenen *versaemden* *hem*. *ende* daer gheviel enen seer groten slach midts ghescutte onder die heydenen Met dien *quam* coninc VRIAN vastelic aene seer arbeydende om syn vianden te verdriuen *ende* dede soe vele fayten *van* wapenen datter niet een SARASYN en was so *koen* dien verbeyden dorste maer vloeden voir *hem* ghelyck die partijs voer den hauick Als die caliphe dat aensach: wysde hyt den coninck BRANDIMONT segghende. Wy syn sekerlic oec wel sot dat wi *van* desen man dus verveert syn. alle dandere sullen ons voertdaen cleyn *achten* *ende* luttel loefs toe gheuen Met dien so sloech hi syn paert met sporen in so nydigen toeren dat *hem* dbloet aen beyden syden af liep. dese Caliphe [L1rb] was een die vroemste *ende* stercste man syns lyfs die op die tyt leefde. hi werp syn targie achter op synen rugge *ende*

greep syn zweert met beyden handen *ende* sloech wat hi wt sinen liue slaen mochte VRIAN op syn hoeft maer synen helm was so hart dat den slach af scampte ende viel op VRIANS peerts hals soe diep int vleesch dat die twee principale zenuwen in stucken waren ende met dien seech syn paert ter neder Dit siende die coninc BRANDIMONT reet terstont op VRIAN. *ende* als VRIAN ghewaer wert dat syn paert hem begaf so liet hyt varen ende greep den coninc BRANDIMONT biden halse *ende* tracken tsyns ondancs ter neder onder hem Daer geviel een groote bloetstortinge so aen beide siden om haren heere weder te hebben soe datter vele doot bleef Met dien track VRIAN eenen knyf wt die hi bi hem hadde ende stack den coninck BRANDIMONT van ondere syn gorgije in syn kele. dat hijer doot bleef ligghende op daerde. daer hadde coninck VRIAN vele te lidene want hi daer menighen slach ontfinck vanden SARASYNEN eer hi hem opgherechten konde. *ende* als hi op gherecht was riep wel lude. LUSIGNEN LUSIGNEN. *ende* die van POITIERS dit hoorende quamen aen allen syden aen ghesmeten so strenghelicken datter vele SARASINEN doot bleuen. daer dede VRIAN soe vele wonderlicke fayten van wapenen/ dat die SARASYNEN tharen ontdancke die plaetse met scanden ruymen moesten. [L1va] Doen ghinc VRIAN sitten op conincs BRANDIMONS peert. terstont *vervolchde* hem die caliphe van BALDACH so dat den stryt weder *vernyeude* vele stercker dan te voren soe datter vele doot bleef aen beyde syden Niet te min die SARASYNEN voelden hem seer gecranct soe bider doot van coninc BRANDIMONT: so van haren anderen volcke Hier en binnen quam GUYON VAN LUSIGNEV dair inne geslagen met ij. duzent verssche mannen wel gewapent. *ende* dair wert de bataillie weder vernieut Als die caliphe dat sach dat hi also van allen siden beuochten wert. soe vloet hi al heymelicken wt den gedrange met synder .x. na die zee toe. daer comende vant hi den *ammirael* van DAMAST diese alle *ontfinc* in een cleyn galiote daer hi onderwylen mede ontcomen was alsoe hier voerseyt is *ende* dede eensgancx het scip vanden lande steken Als dese felle SARASYNEN saghen *ende* ghewaer werden dat coninc BRANDIMONT VAN THARSEN doot was *ende* dat die caliphe hemlieden ghelaten hadde in dat perikel. soe waren sy seer verflaut al vliende en loopende wt den velde na die zee toe. maer dat was om niet. want alle die scepen waren ghevolcht den caliphe. *ende* den *ammirael* van DAMAST. *ende* metten cortsten gheseyt die heydenen moesten daer alle steruen *ende* verdrincken. Doen trocken die baroenen in die logyzen der heydenen al daer si vele costelicheden vonden Die caliphe was seer gestoert *ende* swoer bi syne goden [L1vb] mocht hy behouden ouer

comen in DAMAST dat hi dien van CYPERS noch groot verdriet aen doen soude. maer *dat* een dwaes hem vermeet dat blyft dicwyls half ongedaen. Ende als hi aldus meynde geraect te sine wt den handen vanden kerstenen. so wert hem die meester van RODES siende die op de zee verborgen lach. hi dachte wel doen *dat* die SARAZYNEN die nederlage gehad hadden *ende* riep tot sinen volcke. wel aen ghy knechten gods sullen wi ons dese vianden gods dus laten ontgaen dat stont ons ten grooten verwyte Doen ghinghen sy alle haer volc in ordinancien stellen *ende* vielen den vianden aen boert met busten *ende* anderen gescutte dat het vreeslic was om sien Als die ammirael van DAMAS sach dongelukeren op die sijne so toech hi syn zeyl op *ende* dede so sterckelicken roeyen dat hi den kerstenen ontquam. *ende* die galiote was terstont soe verlengt datse wt der kerstenen gesichte was. alsoe dat syse lieten te vervolghen mits den anderen scepen diese beuochten *ende* werpen die heidenen al ouerboert. *ende* also brochten sy die vi. scepen TSINTE ANDRIES HOODE Daer trad die meestere van RODES te lande met C. van synder oerdenen. *ende* ghinc den coninc *ende* den baroenen alle syn auentuer vertellen hoe die vi. scepen aenghebracht waren *ende* die heidenen ver slashen *ende* geuanghen. *ende* hoe dat die caliphe met den ammirael in een cleyn galiote ontcomen was. des die coninc seer bedroeft was. niet te min sy dancten [L2ra] gode. Ende die coninc liet den gesellen al deyen *ende* behouden dat op de heidenen gewonnen was behaluen sommige tenten *ende* artillerye Doen trac hi van daer *ende* gaf vele vanden baroenen orlof *ende* bedanctese seere elck na syn verdienste Ende sy schieden alle rijck van daer dies si den coninc seer dancten seggende dathet die vroemste coninc was die op die tijt regneerde: Coninc VRIAN quam na desen met synen broeder *ende* met den meestere van RODES *ende* met sinen baroenen die hi met hem brachte wt POITAU *ende* met den anderen meesten baroenen van sinen lande Dair ontvingse HERMYNE die coninghinne seer blideliken *ende* dancten allegader gode vander victorien die hi hem verleent hadde Die coninghinne ghinc doen seer grof met kinde. *ende* die coninc dede van bliscapen wt roepen een vry open hof want hi woude syn baroenen verbliden met rusten *ende* vreden. Ende viij. daghen eer die feeste begonste soe quam daer int hof groot volck dair die coninc blide om was: *ende* dede daerom verbieden op lijf *ende* goet dat niemant binnen dier wijlen de vitaelgie verdienen en soude Het ghebuerde dat rechts iij. dagen voer die feeste HERMINE die coninghinne gelach van eenen schonen zone Die feeste wert doen vele meerder dan te voren *ende*

tkint wert kersten *gedaen ende* geheten HENRICK: om der afcoemsten wille vanden coninc wiens groot vader oec HEYNRIC *geheeten* was Hier [L2rb] na waren daer sommige baroenen te CYPERS van POYTAU die orlof namen aenden coninc *ende* aen der coninghinnen. die welck dat die coninc seer ryckelicken beghifte. *ende* dier was omtrent vi. ridders met haren geselscape die ter zee tscepe ghingen Die coninc gaf oec desen brieuen aen synen vader *ende* moeder

¶ Vander tijngen vanden coninc van ARMENIEN die gestoruen was

ALS die feeste tharen meesten was soe quamen dair ane xvi. vanden meesten baroenen van ARMENIEN al ghecleet met swarten. *ende* het scheen wel aen haer gelaet datse van hertten droeuich waren. die welcke na dat sy ontfangen waren *ende* na die behoerlicke reuerencie seyden sy tot den coninc VRIAN hoe *dat* die coninc van ARMENIEN syn oom ouerleden was dien god genadich wesen moeste. *Ende* seyden voert hoe hem van dien ghebleuen ware alleen een schoen dochter als erfghenaem Nu so suldy voert weten spraken sy her coninck hoe hi in syn leuen heeft doen maken desen brief *ende* beual datmen dien v bringhen soude *ende* belastede ons *dat* wi v voert bidden souden om gods willen dat ghi in dat daer hi mencie af maect belieuen wildet wi weten oeck wel dat het stuck is tuwer eeren *ende* proffite VRIAN antwoirde. bi mynder trouwen ghi heeren eest eenich dinck dat my doenlicken is ic saelt gherne doen Met dien so aenveerde hi den brief *ende* lassen. [L2va] *ende* dinhout vanden brieue was ditte. Seer gheminde heere *ende* neue ic gebiede my tuwaerts alsoe ick meest mach. *ende* bidde v vriendelicken *dat* ghy mijn seer lieue nichte uwe vrouwe wilt hebben voer gerecommandeert. bi desen brieue so doen ic aen v tween mijn eerste begherte *ende* bede die ick oyt ghedaen hebbe oft *emmermeer* doen sal. want voerwaer doen desen brief ghescreuen wart doen gheuoelde ic my in sulcken punte dat in my gheen hope meer en was *om* langher te leuene: ic en hebbe van mynen lyue gheen erfghenaem gelaten dan alleenlic een dochter die welcke GUYON v broeder wel gesien heeft. so sal v belieuen hem te biddene van mijnent wegghen dat hi die neme te wiue *ende* het conincrijc van ARMENIEN met haer. *ende* oft v yet dochte *dat* sys niet weerdich en ware: so wilt hair ten minsten doen geraken aen eenen goeden edelen man die het conincrijc regeren kan *ende* bescermen van gods vianden: want ten slote so maeke ic v mijnen vtersten erfghename als vanden conincrijcke van

ARMENIEN Maer om godswillen neemt mijn arme dochtere in uwer hoeden die weeze is *ende* seer onberaden/ yst dat ghi haer niet bi en staet VRIAN wart seer beweecht van desen woerden: *ende* vander doot des conincs. *ende* antwoerde dien van ARMENIEN segghende aldus Ghi heren *ende* baroenen ick en sal v niet beswijcken in dit stuck. want eest dat mijn broeder syn consent [L2vb] hier toe niet draghen en wille soe sal ick v doen alle die helpe *ende* bystandicheyt die ic *vermach* Die baereheren dancten hem seer *ende* baden om syn lanc leuen VRIAN ontboet terstont GUYON synen broeder die oec alreede tijnge hadde van des conincx doot van ARMENIEN *ende* sprac tot hem aldus Myn broeder aenveerdt desen ghifte want ic wil v maken erfgenaem vanden conincryc van ARMENIEN *ende* vander schoenster maecht die in den landen is: te weten van FLOURIEN mijnder nichten des conincs dochter van ARMENIEN die bi den wille gods afliuich geworden is: dese ghifte en suldi niet wedersegghen Mijn lieue heer broeder sprack GUYON ick dancke v oetmoedelicken *ende* den ghenen die daer ouerleden is van desen hoechlicken presente. *Ende* doen hi syn consent daer toe ghegeuen hadde waren die ambassaden van ARMENIEN seer blyde. *ende* knyelden neder ter aerden *ende* custen syn handen na de ghize van dien lande. Doen wert die feeste daer voer af gheseyt is meerder dan sy oyt te voren gheweest hadde Hier na beual die coninc alle syn scep en ghereet te maken die hi in de hauen van LIMASSON had liggende met vele costelicheden *Ende* ordineerde daer in te gane veel edele so van POITAU so van CYPERS *ende* den meester van RODES om die in ARMENIEN te geleyden *ende* daer te helpen die bruloft te houden *ende* die croene tontfane met der possessien vanden lande *ende* ondersaten VRIAN gaf desen ambassaten grote gaeuen

[L3ra] tharen wederkeeren. *ende* soud en vele eer wederghekeert hebben en hadde gedaen het opstaen van HERMINEN der coninghinnen daer sy na vertoefden. want die coninc doen seer grote feeste hielt Hier na nam GUYON orlof aen die coninghinne synder susteren die seer droeuich was van sinen scheyden *ende* die coninc geleydde hem tot in die hauene van LYMASSON. daer schieden sy seer minnelicken malckanderen cussende. *ende* die scep en togen op haer zeylen *ende* zeylden henen met seer heerlijcken gheselscape wel toe ghemaect *ende* gewapent van anxste der SARASINEN. tot datse sagen die baillen van CRULI die de opperste stad is van ARMENIEN. al daer men harer coemsten seer verwachtte. Die van CRULI waren seer blyde doen si wisten dat hair coninc quam. want sy die tidingen vanden baroenen die in CYPREN waren gehad

hadden om bereetscap te maken haren heere eerwerdelijcken tontfanghen. ende daerom soe waren daer ghecomen alle die meeste baenreheeren ende ioncfrouwen vanden lande. Die maegt FLOURIE was op die tijt op den meesten torre vanden lande al daer sy bescreyde die doot van haren vader: oec sorchde sy seere dat coninc VRYAN haer niet en soude willen gheuen synen broeder dwelc dat haren rouwe oec vermeerderde. Hier en binnen so quam een ioncfrouwe die haer seyde aldus. mijn ioncfrouwe men seyt dat die ghene die in CYPERS gheweest hebben corts sullen aen comen. ouermits den welcken datse [L3rb] opstont ende ghinck ter veynstren al daer sy doen sach vele galeyen ende grote scepē ter hauenē in comen. met groten geluyde van trompetten ende ander instrumenten Doen quamen die baroenen vanden lande ende ontfinghen daer GUYON met sinen geselscape seer eerlijcken ende leydden hem op waerts totter maecht die welck hem tegemoet quam Daer vraechde haer GUYON na dat hise gegroet hadde hoe dat haren persoē sindert dat hi van hair schiet mocht ghegaen hebben Ende sy antwoerde hem minnelicken aldus Here ten kan mi niet wel ghegaen hebben want mijn heer vader is nieuwelinghe ghestoruen dien god doer syn grondeloose ontfermherticheyt goedertieren wesen wille. maer heere als een arme weeze danc ic v also oetmoedelicken als ic mach vanden scepē die ghi my gesonden hebt ende oec vanden groten rijcdommen ende goeden datter in was. Doen sprac daer een vanden baroenen wel luyde keerende syn tale tot GUYON waerts. Heere wi hebben v gesocht om dat ghi ons here wesen soudt ende onse coninck Ende so waert goet dat wi v leuerden alle tgene dat v toe behoirt. siet hier onse ioncfrouwe die bereet is te volbrenghe alle tghene dat wi v beloeft hebben ende den coninc VRIAN uwen broedere GUYON antwoerde dat dat ouermits tgebreck van hem niet achterbliuen en soude in gheenre manieren [L3va]

[houtsnede 19: Gyon huwt Florie van Armenien; dezelfde als 16]

Hoe GUYON trouwede des conincs dochter van ARMENIEN gheheten FLORIE. ende vander feesten ende bruloft die daer ghehouden was

Mits desen so wort de bruloft gemaect ende die ondertrouwe ghedaen. ende des anderdaechs so trouden sy met groter blyscapen ende genuechten Die feeste was seer groot ende rijckelicken. ende geduerde xv. dagen lanc. ende eer dat die feeste gedaen was so swoeren GUYON

alle die baroenen vanden lande hul[L3vb]de ende manschap. ende na desen so namen die baenreheren van POYTAU ende van CYPERS orlof ende die meester van RODES oec/ die welc dat alle die heren dede landen int eylant van RODES al daer sy met bliscapen ontfangen waren van alle den broeders vander oerdenen Ten ynde van viij. dagen so ghingen alle die baenreheeren ter zee waerts ende quamen in cortter tijt in CYPERS ende vertelden den coninck VRIAN die waerheyt van alle der gelegentheyt ende hoe syn broeder ontfangen was ende [L4ra] onthaelt in ARMENIEN ende hoe dat hy gerustich coninc was Vanden welcken coninc VRIAN seer verblyt was ende dancte gode onsen here Hier na in cortter tijt namen vele baenreheren van POITAU orlof. ende int scheiden beghiftese die coninc met vele scoender ghiften. ende ouerscreef sinen vadere ende synder moeder alle den staet van hem ende van synen broeder. Ende also ghinghen die baroenen ter zee daer sy die scepē al bereet vonden toe ghemaect ende ghevitailiert van alle des hem behoefde. ende namen also den naesten wech ter ROCHELLEN toe

¶ Vanden ghenen die voer ghetrocken ende ghesonden waren tot RAIMONDIJN ende MELUSINEN waert.

Hier seyt die historie voert hoe dat die baroenen die na HERMINEN der coninghinnen van CYPERS wt ganc van haren kinde getrocken waren: also lange zeylden dat sy gheraecten in de hauene van ROCHELLE daer sy hem drie dagen lanc vermaecten met groter bliscapen. ende van daer ghingen sy weder tscepe ende zeylden soe langhe tot datse quamen te LUSIGNEN al daer sy RAYMONDIJN ende MELUSINEN vonden met haren anderen kinderen diese seer feestelijken ontfinghen. Met dien gauen sy hem ouer die briuen van VRIAN ende GUYON ende die besien hebbende waren si seer verblyt ende dancten gode onsen heere vander groter auentueren die hi haren kinderen verleent hadde. ende gauen den baroenen die hem die tijnge brach[L4rb]ten grote ghiften Op die tijt fondeerde MELUSINE ONSER VROUWEN KERCKE te LUSIGNEN. ende meer andere abdyen int lant van POITAU. ende versach die rijckelicken van renten Ende thuwelic was als doen gesloten tusschen haren sone ODON ende des grauen dochter vander MARCKE. daer af dat men die feeste seer rijcken hielt inde beemden onder LUSIGNEN Die wile dat dese feeste gheduerde soe quamen die ander baroenen die laetst wt CYPREN scieden te ROCHELLEN ane. ende als sy die tidinghen hadden vander feesten/ soe saten sy blideliken op te paerde ende drie dagen eer die feeste voleynt

was quamen sy te LUSIGNEN: *ende* na *dat* sy den vader *ende* moeder die behoerlicke reuerencie gedaen hadden presenteerden sy *hemlieden* haer letteren *ende* brieuen. van welcken inhoude RAYMONDIJN *ende* MELUSINE seer *verblyt* waren als vander victorien die GUYON op die heydenen ghehadt hadde. *ende* dat hy coninc van ARMENIEN gecroont was. *ende* die boden warden rijckelicken beghift *ende* ouer al blideliken ontfangen *Ende* die feeste wart noch viij. daghen verlangt om deser tijngen wille

ANTHONIS *ende* REYNAUT waren oeck seer blide van deser hoger nieumaren *ende* om dat haer .ij. broeders binnen so corten tyden twee conincrijcken verworuen hadden *ende* seyden tot malckanderen. hoe dattet goet ware datse oec trocken auentuere suecken. doer die werelt Want daer bliuende en mochten sy eere noch prys beha[L4va]len: Sij ghinghen tharen vader *ende* moeder *ende* seyden. heer vader *ende* vrou moeder. waert v geliefte wy souden gherne die werelt besuecken om te verweruen ridderscap: want onse meyninge niet en is dien staet taenueerden dan inder maten als ons gebroeders dien ontfangen hebben oft dien alsoe na als wi emmermeer vermoghen sullen al eest dat wi niet weerdich en syn dien te tercrigen in so hoge plaetse noch so werdichlijc so is nochtans onse meyninge daer om te doen ons beste MELUSINE antwoerde myn lieue kinderen geliefet uwen vadere het gelieft oec wel my RAYMONDYN antwoirde vrouwe doeter ghi mede uwen wille MELUSINE seyde. here ten mach niet scaden datse voerdaen meer die werelt besuecken *ende* leeren kennen om goet *ende* quaet te weten: ic salse metter hulpen gods soe versien van teergelde dat si genoeg hebben sullen om haren weert te betalene Die kinderen vielen haren ouders te voeten *ende* danctense seer *Ende* nu so suldi weten hoe dat inden DUYTSCHEN lande tusschen LOREYNEN *ende* ARDENNEN gelegen was op die tijt een plaetse gheheeten het graefscap van LUTZENBORCH: dat voermaels gheheeten was DUCHE. *ende* daerom soe wordet al noch in dese historie geheten DUCHE Op die tyt was daer gestoruen een seer vroem *ende* vernaemt prince die gheheeten was ASSELIN here van dien lande. *ende* en hadde maer een dochter als erfghenaem achtergelaten seer schoen *ende* goet ge[L4vb]heeten CRISTINE. *ende* hadde in dat lant vele ridderscaps *ende* edelen die haer hulde *ende* manscap deden als gerechtiche erfghenaem Op die selue tijt was in ANSSAY een moghende coninc die van synre huysvrouwen behouden hadde een enighe dochter dair sy binnen den kinderbedde af gestoruen was. die dochter was gheheten MELIDEE Het ghebuerde dat die coninc tidinge hadde hoe dat

die heere van LUTZENBORCH gestoruen was *ende* dat hi maer een dochtere achter gelaten en hadde die welck dat seer wtneemende schoen was. waerom datse de coninc dede *versuecken* te huwelijcke. maer die maecht en woude *emmers* also haestelic niet haer *consent* daer toe *gheuen*/ des die coninc seer droeuich was. *ende* zwoer dat hy die maecht cryghen soude het ware haer lief oft leet. *ende* hi ghinck terstont haer senden briuen dat hyse ontseyde met allen *den* ghenen die haer helpen mochten Als die baenreheeren *ende* die edele vanden lande dat verstonden seyden sy aldus. Na dien dat *hem* die maecht niet en wilt te manne hebben so sullen wi *hem* bewisen dat hi onghelijc op haer *ende* op ons suect Sij bewaerden haer steden *ende* stercke plaetsen *ende* trocken metter macht opt slot van LUTZENBORCH. Niet te min sy en waren op dat pas niet machtich genoeg *om* den coninc te beuechten want hy *quam* seer machtelic *ende* bederf haer lant met brande *ende* woude siege slaen voir LUTZENBORCH [L5ra] Ende daer gevielen alreede vele scermutzingen daer bi datter vele volcs aen beide siden bleef. Nu so ghevielt datter een edel man was van groten name rijc van goede *ende* lande. die *met* VRIAN geweest hadde int verlossen van CYPREN tegens die SARASYNEN/ *ende* die *met* den eersten wt POYTAU ouer gecomen was. *ende* te LUSIGNEEN geweest was/ *ende* bi RAYMONDIJN *ende* MELUSINEEN grotelijcken beghift was geweest/ so voer geseyt is Ende hadde daer te LUSIGNEEN gesien ANTHONIS *ende* REYNAUT die seer steerck *ende* groot waren *ende* oec van vromer continancien. *ende* *hem* docht wel datse genoeg na volghen soudent het wesen *ende* die maniere van haren broederen Dese edel wel gheboren man was oec binnen LUTZENBORCH daer die coninc van ANSSAY voer lach. hij nam die edele vanden lande ouer side te hemwaerts als een die *hem* des werts van orlogen verstont *ende* seyde. ghi heeren ghi moecht wel ghevoelen dat wi ter langher tijt desen coninc niet en mogen wederstaen Ende daer om waert wel mijn meyninge op dat v goet dochte dat men daer op *versage* beter in tyts *dan* te spade want al eer die perden verlore syn soe es *den* stal goet ghesloten Dats wel waer spraken dander maer wi en sien daer gheen remedie toe sy en quame van gode Hi antwoerde van gode moet doch al comen. mer tot dien eest goet hulpe ghenomen diese crighen mach Sy seiden *dat* is oec waer. weet ghy eenich middel dat onser ioncfrou[L5rb]wen dienen mach dat segt. want ghy dat sculdich syt van doene. aengesien dattet so wel v vrouwe is als de onse Doen ghinck hi hem vertellen van woerde te woerde hoe VRIAN *ende* GUYON getrocken waren van LUSIGNEEN *ende* alle die auentuere van haerlieder reysen *ende*

van haren conqueste. ende vanden state van haren vadere ende moeder ende hier na het wesen van ANTHONISE ende REYNAULDE Ende hoe dat hi wel wiste die hulpe aen hemlieden sochte dat sij comen soudent met groter macht als men hemlieden die sake ontdeckte Bij mijnre trouwen spraken die edele ghi segt wel Sij ontboden doen haer ioncfrouwe ende verteldent haer desghelycs Sy antwoerde mijn lieue ende getrouwe heeren ic beuele v myn lant ende het uwe. doeter inne soet v best dunct tot mijnre ende uwer eeren want weet dat voerwaer dat om te steruen oft eewelijc ontgoet te wesene en sal ick den coninc nemmermeer nemen ten manne. niet hi en es meer weert dan mijns: maer om dat hy mi hebben wilt met geweld. Weest niet vervaert spraken sy. die macht en sal hi nemmermeer ghecrighen also langhe als wi ons lyfs gebrucken moghen Sij dancte de heeren seere. ende schiet so van daer Doen hief daer een van hemlieden die sprake weder op tot den edelen ridder die hemlieden vanden kinderen van LUSIGNEN gheseyt hadde aldus Segt ons doch voert wat v goet dochte ghedaen. Gherne sprack hi eest dathet v lieden [L5va] goet duncket so suldi uwer twe met mi gaen te LUSIGNEN. om te weten oft wi yet vinden conden dat ons diende Sy spraken dat syt gherne doen soudent ende koesen wt hem twee die notabelste om met hem te gane. Sy geraecten al heymelicken wech verby het heer datse niet ghesien en warden ende reden alsoe henen tot datse te LUSIGNEN quamen

Van MELUSINEN ende van ANTHONISE ende REYNAUDE haren tween kinderen

Als dese twee ridders te LUSIGNEN quamen so vonden sy die feeste seer groot in de beemden men stacker ende bracker. maer onder alle dander so dedent die ij. ioncheren ANTHONIS ende REYNAUT alder best ten seggen vanden vrouwen. ende daer werden vele schone giften gescenct MELUSINE peynsde nernstelic altijt op tstuc van haren .ij. kinderen ende dede hemlieden maken vele schone habiten ende versachse met seer wise mannen om hem te regeren ende te bestieren daer si comen soudent Binnen deser tyt soe quamen die ambassaten van LUTZENBORCH die RAYMONDYN ende MELUSINEN seer groetten ende alle tgeselschap ende sy werden seer blydelicken ontfangen Die ridder die mede geweest hadde in CYPERS wart terstont bekent ende hoechlicken ghesfestiueert Ende alsoe vraechde hem ANTHONIS doer die duecht die hi van hem hadde horen seggen oft hi niet en soude willen trecken met hem ende met REYNAUDE synen broedere. Hi vraechde heere [L5vb] waer hebdy

gepast te reysen. ANTHONIS antwoerde daer god ons heere *ende* dauentuere gebieden *sullen* om te verweruene eere *ende* doerden vanden ridderscape Bi mijnre trouwen sprac die ridder/ ic sal v wisen die *alder* scoenste *ende* eerlicste auentuere die oyt ioncheere beiaechde *Ende* als die ioncheeren *dat* verhoirden quamen sy hem vlieghe om den hals *van* groter bliscapen *ende* spraken aldus o edel man wilt ons seggen wat dat is. gherne sprac die ridder want ic seer gherne lage dat ghi voerspoet hadt. ouermits der goeder redenen dier inne gelegen is. oec so es men schuldich te beweghene alle die ghene die gherne eere *ende* duecht suecken Doen seide die ridder voert aldus Mijn lieue heeren het is waer dat alle die ghene die de waerheyt *ende* eere beminnen *ende* oeck die ordene vanden ridderschappen. dat si moeten hulpen tot haren rechte weduwen vrouwen *ende* weezen. Ten propoeste van deser redenen so yst te weten dat in de maertse van LORAYNEN *ende* ARDENNEN gheleghe is een seer wtneemende rijcke plaetse gheheeten thertoechdom *van* LUTZENBORCH. het welcke dat langhen tijt geregeert heeft als gherechtich erfheere een seer edel *ende* vroem man Binnen cortter tijt hier na soo eest gebuert dat dese hertoghe aflyuich gheworden is. *ende* en heeft gheen oorije anders achter ghelaten dan alleenlic een seer edele *ende* schone ioncfrouwe der welcker die steden [L6ra] *ende* alle dlant hulde *ende* eed ghedaen hebben Nu suldi voert weten hoe die coninc *van* ANSSAY die selue dochtere heeft doen eysscen te huwelicke maer sy en heeften gheen consent toe willen geuen om deswille *dat* hi *van* te voren is gehuwet gheweest des die selue coninc seer droef is *ende* gram. *ende* heeft die maegt daerom ontseyt met allen haren hulpers. *ende* so is hi mits dien in haer lant gecomen *met* openen banieren *ende* wimpelen. *ende* oeck *met* brande bloetstortinghen *altemael* sonder recht *ende* redene dan alleen wt synen hoghen moede. *ende* heeft daer toe die maegt beleghen in hair stad te LUTZENBORCH *ende* heeft gesworen *van* dair niet te sceiden voer dat hise gecregen heeft. het sy *met* fortzen oft anders Soe dunct my mijn heeren dat inder werelt gheen schoender noch eerliker reyse en mochte gewesen noch redeliker dan dese In goeder trouwen sprac ANTHONIS het is waer. ick wil gaen spreken mijn vrou moeder om te weten wat hulpen *dat* myn heer vader *ende* sy ons selen doen *ende* hoe dathet valt wi *sullen* doch de maegt bystaen die de coninc *van* ANSSAY bi fortsen hebben wilt. als een die qualic beraden is want al yst *dat* sy vergaderen goets moets willen *ende* bi der heyliger kercken. so gevalt nochtan wel tusschen man *ende* wijf groot gekijf *ende* tweedrachticheyt.

Ghi segt doch waer sprac die ridder. also bid ick v dan mijn lieue heere dat ghij die reyse aen nemen wilt. ic *ende* mijn twee gesellen die hier met my gheco[L6rb]men syn sullen v gheleyden *ende* hulpen met alle onser macht Met desen ghingen sy voer haer moeder *ende* die ridder keerde weder tsynen gesellen waert. *ende* vertelde hem hoe hi ghedaen hadde *ende* dat hi sonder hairlieder bede die bijstandicheyt vanden twee gebroeders hebben soude. *verhalende* hoe hijt gedaen hadde *ende* dat het groote weldaet ware dier edelder maecht bi te stane Die historie seyt voert ghelijc hier voer geruert is hoe die twee gebroeders ghingen tot haren vader *ende* moeder hemlieden biddende datse hem wilden hulpen volbrengen haer opset Voerwaer sprac RAYMONDYN in dit stuc is gelegen een behaechlic beghin van wapeninghen. Daerom bidde ic vrouwe hertelicken dat ghise toe maken wilt dat wi daer af eere *ende* profyt verweruen mogen MELUSINE antwoirde om v te belieuen sal ict doen ten ynde vander feesten also dat ghys mi bedancken sult Doen dede sy wt roepen dat alle edele *ende* onedele die in gaygien van ANTHONIS *ende* REYNAUT wesen wilden dat die teenen genoemden dage te LUSIGNEN comen soudent: men soudtse daer betalen voer een gheheel iaer: Inghelycs so dedet sy oec wt roepen ouer alle tlant van POITAU *ende* al omme daer omtrent Ende hier met soe eynde dese feeste

Hoe MELUSINE haer .ij. kinderen toe maecte *ende* bereyde om te trecken in de hulpe vander maecht vrouwe van LUTZENBORCH

[L6va] Inden laetsten daghe vander wtroepingen so versaemde in die beemden van LUSIGNEN een groote menichte van edelingen so van POYTAU so van ander plaetsen dair omtrent gelegen. so datter ghetelt waren omtrent vier duzent ghewapende hoefden *ende* v. hondert archiers oft arbalestriers. daer en waren gheen pagien anders dan grote knechten van wapenen gewapent met groten iacken *ende* waren alle nedergeslagen in tenten *ende* pauwellioenen *ende* so wel geordineert dats hem elckerlick beloefde Daer dede hem RAIMONDYN *ende* MELUSINE betalen haer gaigien voer een iaer Ende die wile datmen dese gereetscap maecte so hielden dese ij. gebroeders den ridder vastelic coutende. *ende* die twee baroenen des gelycs *ende* vraechde hemlieden na den staet vander maecht *ende* vanden lande. *ende* sy vertelden hem die waerheyt gheheelic *ende* waren seer verblyt vanden bystande datse saghen so na bereet. want sy en meynden binnen eenen haluen iare so

vele gereetscapen niet gecregen te hebben Sij scicten terstont eenen bode totten baroenen te LUTZENBORCH om hemlieden te verbliden van desen edelen secourse dat hem god toe gheschicht hadde Ende die baroenen seident voert der ioncfrouwen van LUTZENBORCH dyer seer verblyt om was ende dancte gode haren scepper seer oetmoedelijcken Als die nieumare onder alle dat volc vander stad was so waren si vtermaten seer verblyt ende ghingen daer [L6vb] omme grote vieren maken. ende alle ghenuechte bedriuen met trompetten ende alle spelen. ende riepen met luyder stemmen: bliscap ende victorie sy onser ioncfrouwen Doen die van buyten dat hoorden verwonderden sy hem seere ende ghingen dat haren coninc kundighen die niet en wiste wat peyzen Met dien quam hem een seggen. heer coninc weest op uwe hoede want die vander stad verwachten secours ende dat cortelinge. ick en kan niet ghepeysen sprac die coninc hoe hem eenich secours ghecomen soude oft van waer. ic en twifel daer niet aen. ick en salse ghecrigen het sy met foertsen oft bi honger ende ghebreke

¶ Hoe MELUSINE haer kinderen leerde ende onderwees hoe sy hem hebben ende draghen souden

Nu so eest waer dat MELUSINE hier en binnen haer kinderen al bereet maecte des sy seer blide waren. deedse vanden vader ridderscap ontfangen: op den seluen dach warden daer noch iij. ander ridders gemaect ter liefden vanden ij. gebroeders die oec harnas paerden ende cleeder hadden MELUSINE riep hier na hair twee kinderen tot huer ende seide aldus Mijn lieue kinderen ghi scheydt nv van my ende van uwen heer vader. het is misselic oft ic v hier emmermeer meer sie. ende daerom wilt doch onthouden tgene dat ic v hier leeren ende segghen sal tuwen voerdele want het sal v noch voer den toecomenden tijt dienen Ghi sult ten eersten male [M1ra] voer alle dinc gode onsen sceppere alle dage louen ende dancken. ende voecht v dat ghi vastelieken houd die geboden van onser moeder der heyligher kercken ende onsen gheloeue. Syt oetmoedich goedertieren den goeden ende wel scarp den quaden/ syt minnelijcken van uwer talen also wel den cleynten als den groten Ende en beloeft niet dat ghi niet weet te volbringhen En haelt nemmermeer aen ouerdragers van woerden: ende den nidigen en geloeft niet haest want dat maect dicwille vele vianden En stelt tot gheen dienst den ghierighen noch den fellen. en slaet gheen gade eens anders wyf Scheydt van uwen geselscape getrouwelicken ende

tghene dat v god verleent deylt mildelicken. uwen ondersaten weest goedertieren *ende* uwen vianden wreet tot dat ghise tonder hebt alsoe verre alst bi fortsen gheschieden moet. *ende* eest dathet bi tractate ghebuert so handelse minnelicken *ende* weest met redenen te vreden/ maer wat v gheschiet en gheeft uwen vianden gheen lange tractaten want daer bi synder vele bedrogen geweest Wacht v wel van yemande te dreygen/ *van* beroemen. maer beschiet uwe dingen *met* luttel woerden daer ghi moecht En acht uwen viant niet te cleyne hoe onmachtich dat hy es/ maer weest altijt op v hoede Onder uwe gesellen en weest niet ghelijck een heere maer weest gemeynsaem *ende* eert yeghelicken na sinen state Gheeft uwen goeden *ende* vromen mannen van wa[M1rb]penen paerden harnas *ende* ghelt *ende* daer ghi siet eenen goeden man tot v comen qualic gecleet oft qualijcken op gheseten dien roept goedertierlycken *ende* versieten van cleederen harnasch *ende* paerden naden heysch *van* synen persone *ende* na uwer macht als dan Myn lieue kinderen ic en weet v op dit pas wat meer te seggen dan syt altyt warachtich in allen uwen dinghen. houdt daer ick gheue elcken *van* v eenen gouden rinck daer af die gesteynten *van* eender cracht syn want also langhe als ghi goede sake hebt so en suldi *nemmermeer* verslagen worden in stryde *Ende* *met* dien custe syse minnelicken als haer moeder. *ende* sy danctense seere *ende* namen orlof *van* haren vader die seer droeuich was *van* haren vertrecke Sij deden doen die trompetten slaen *ende* vertrocken. die auant voer *ende* hier na alle die sommagien *ende* bagaigien. *ende* daer na die groote bataillie. *ende* daer na die achtergaerde in sulcker schoenheden dat het een wonder was om sien *Ende* die hadde te bewaren een seer vroem *ende* goet riddere van POITAU: die edelen *ende* die ij. ambassaden *van* LUTZENBORCH *ende* die .ij. gebroeders leydden die grote bataillye. *ende* in dachtergaerde waren die ij. ridders *van* POITAU die VRIAN *ende* GUYON in CYPERS gheleydden: *ende* desen ij. ridders hadde RAIMONDYN *ende* MELUSINE beuolen te bewaren hair twee kinderen *ende* hem tonderwysen Den eersten nacht so logeerden sy onder een stercke stad geheeten MIRABEL. [M1va] die op een cleyne riuiere gheleghen was *ende* *van* MELUSINEV ghesticht. *Ende* *van* dyer nacht ane so deden ANTHONIS *ende* REYNAUT seer scarpe wake houden rechs oft sy geweest hadden inder vianden lant. des hem alle dandere verwonderden. maer om des ontsichs wille *van* ANTHONISE die welcke dat een seer wreet man was en dorften sy niet vrAGEN die redene wairomme Des anderdaegs tsmorghens vroech deden die twee ghebroeders roepen op die *verbuerte* *van* perde *ende* harnas dat een

yeghelijck ryden soude al ghewapent onder syn baniere in schoenre ordinancien. dwelck alsoe gedaen wert hoe wel dattet hem groot wonder gaf Ende in deser manieren aldus ghewapent reden sy wel x. daghen lanck tot datse quamen in CHAMPAIGNYEN. het verdroet vele vanden edelen ende oec den anderen om deswille dat het sonder noot was/ soe om deswille dat syt onghewoen waren. Hierom so ghinck die ridder die de auantgaerde leidde tot den twee ghebroeders segghende hemlieden hoe dat den meesten deel van haren volcke seer tonvreden waren om des wille dat sy haer harnas moesten bliuen draghende. aenghesien dattet gheen noot en was voer dat sy der vianden lant genaecten. Hoe soe her riddere sprack ANTHONIS. en weet ghi niet dat dat ghene *dat* van langer hant gheplogen is. ghereeder es den genen diet pleecht. *dan dat* hi eerst [M1vb] bestaet *ende* nieuwelinge geleert heeft Het is beter sprack ANTHONIS *dat* sy gewoen worden *der* pynen van hair harnas te draghene die wile dat sy des moeyte hebben tharen ghemake *ende* hem daer na vastelicken te voeghene: dan als men des te doen sal hebben. Want ghevielt hemlieden *dat* syt moesten leeren tusschen hair vianden. *dan* soude hem *dat* leeren dobbel scade in bringhen. Die ridder hielt hem met desen redenen ghepayt *ende* schiet wederom tsynen volcke waerts hemlieden seggende hoe hi gheuaren hadde. *Ende* als alle tvolck int ghemeyn dat verhoirde seyden sy hoe *dat* die ij. ghebroeders niet missen en mochten noch groot goet te vercrighene op *dat* sy leuen mochten: *ende* comen tot hoogher eeren Op dien nacht logeerde theer op een riuere gheheten doen ter tijt AYNE. *ende* alst volc in synen eersten slape was. so deden dese ij. gebroeders seer vervaerlicken roepen alarme alarme alle theer doer: dair worde een groote beroerte *ende* elckerlijc pijnde hem haestelicken te wapenen *ende* voechden hem in bataillien ieghelijc onder syn baniere met toertzen *ende* vierpannen voer hair tenten dattet also claer was oft dach geweest ware. die banieren quamen alle vastelijc ane om in bataillien te stane Het was een grote genuechte om sien die edele ordinancie ende goede continancie vanden volcke van wapenen ende hoe nernstich dat die twe ghebroeders waren die welcke ghingen [M2ra] bataillie tot bataillien *ende* daer ghebreck was in der ordinancien daer waren sy teghen Dit saghē die drie ambassaten van LUTZENBORCH/ ende seyden hierom tot malckanderen. Certeyn dese .ij. ghebroeders syn gescapen noch wel te crigen een grote partije *der* werelt Die coninc van ANSSAY mochte syn dwaesheyte noch wel beuinden *ende* geloont worden vander scaden die hy onser iocfrouwen gedaen heeft *ende* haren lande In desen

doene stont tghehele heer stille tot dat die *verspieders* het velt ouer al *versien* hadde *ende* dat sy weder int heer gecomen waren seggende datse niet gesien noch gevonden en hadden. des sy hem alle *verwonderden* wie dat sulcken *vernoy ende gherucht* gemaect mocht hebben. maer niet te min ten laetsten vernamen sy dattet die ij. *gebroeders* hadden gedaen Doen quamen die twe ridders vander achtergaerde *ende* oec die vander auantgaerde tot den ij. *gebroederen* seggende Mijn heeren het is wel een groote slechtheyt van v dat ghi *volc van wapenen* aldus *vermoeyt* sonder sake Hoe dat sprac ANTHONIS als ghi een nieuwe habyt hebt doen maken en pleechdi *dat* niet te proeuen om te weten oft yets yet aen gebrake. ia wy heeren spraken sy. also heb ic willen proeuen sprac ANTHONIS myn volck. op dat ick weten mochte als icx te doen soude hebben wat icker aen hadde aengesien dat wi seer bi onsen vianden genaken. op auentuere offer [M2rb] eenige faute aen ware datmen dat *versien* mochte ter minster scaden Doen sy dat verstonden verwonderden sy hem seer van haren *regimente ende* scerpe sinnen die dese *gebroeders* hadden seggende hoe dattet noch mannen werden soudent van groten *verstande* Onder des soe begonstet vast te dagen. *ende* den dienst gods wart gedaen. men dede die *trompetten slaen*. die auangaerde metten *bagaigien ende waghene* *vertrocken*. *ende* daer na het heer. *ende* reysden so vast voert tot *dat* sy op eenen auont neder sloeghen op een riuere gheheeten die MAZE onder een fortresse geheeten DANCASTEEL *ende* van daer en hadden si gheen logys meer voer te LUTZENBORCH Doen quamen die twe *ambassaten* totten ij. *gebroeders* seggende: ghi heren ten is van hier mer xij. mylen tot der siegen oft belegghe. het waer goet *dat* ghi v volc deedt hier *verversschen* op dese riuere want het is hier wel gelegen: *ende* dat wi oec sagen hoe wyt *aenlegghen* soudent Doen antwoerde ANTHONIS bi mynre trouwen ghi heeren het is al begrepen al eer dat wi *schiedent* van LUSIGNEN. want alsoe *gheringe* als wi aen den coninck van ANSSAY gesonden hebben *ende* hem ontseyt yst bi dien dat hi weygart te doene dat ghene dat wi aen hem *versuecken* selen. soe mach hy dies wel *versekert* wesen dat hi strijt hebben sal. god *verleene* anders *victorie* dien hijze *gonnet*. ick verlaet mij op die goede *ende* [M2va] *rechtverdighe* sake die wi hebben so ick hope. *ende* daerom *betrouwe* ick mi bi der hulpen gods. niet te min. wi moeten *van* *rechtswegen* ierst hem ontseggen. laet sien wie ons bode dair af syn sal Bi mynder *edelheit* sprack die ridder vander auangaerden Heere ic sal die boetscap doen ghelieuet v. *ende* dese edel man die den wech *ende* het lant kent *Inden*

naem gods sprac ANTHONIS maer wi willen beyden tot dat wi hem syn op ij. oft iij. mylen na bi syn. op auentuere oft de bataillie tot ons quame dat wi niet alte lange en *vertoefden* Ende also lieten sy *dat* tot smergens dat die misse ghedaen was Doen vertrac het heer *ende* passeerde die riuiere in schoender ordinancien. ende reden *henen* tot datse tsauons quamen nederslaende tusschen VERTON *ende* LUTZENBORCH Ende des merghens wel vroech seynde ANTHONIS den ridder vander auantgaerden ende den ioncheere tot den koninc van ANSSAY met sulcker boetschappen als ghi hier na hooren sult Ende comende int heer vanden coninc aldaer sy terstont bekent waren dattet boden waren. *ende* sy deden den coninc die behoerlicke reuerencie *ende* seyden aldus Heer coninc wij syn al hier gesonden van ANTHONIS *ende* REYNAUTS wegghen ghebroeders van LUSIGNEN. om v te onderwysene het groot onghelyc *ende* den hoemoet die ghi doet mijnre iongfrouwen van LUTZENBORCH. *ende* *versuecken* daerom aen v oft ghi haer [M2vb] wilt restitueren van harer scaden ende beternissen doen na redenen vander iniurien *ende* *velonien* die ghi ghedaen hebt haer. haren volcke *ende* lande. *ende* *vertrecken* wt desen lande so suldi wel doen. oft neen. anders so is haer meyninge dat syt v sullen doen doen bi fortsen van wapenen Ende daer op gelieue v ons tantwoerdene wat ghijer af denct te doene. ende so sal ic v voert seggen *ende* *openen* tgene dat mij meer belast es Die coninc sprack. syt ghy hier gecomen om te prediken. bi mynder trouwen lutter moecht ghi *verweruen*. want om uwer heeren wille en sal ic myn voernemen niet achterlaten: prediket anders so lange als ghi wilt want ick nemer myn *vermaken* inne. ick meyn oec *dat* ghi dit niet *dan* in boerden en segt Her coninck. bi mijnen hoofde sprac die riddere *ende* wart toernich. eest dat ghi niet gheringhelicken en voldoet alle tghene dat v mijn heeren ontbieden soe segghe ick v dat v die boerde sal sekerliken onderwesen worden: ten alder langsten binnen drie daghen naestcomende Her ridder sprac die coninc ick laet v dreygen ghenoech. maer anders en suldi my niet ontdragen. want uwen meester noch v dreygen noch alle die v helpen moghen/ en acht ick met allen *niet* Wt dien woerde her coninc sprac die ridder so *ontseg* ick v *dan* vanden ij. ghebroeders wegen van LUSIGNEN *ende* van haer hulpers wegen Nu *dan* sprac die coninc. ic sal mi hoeden van [M3ra] scaden so ic best kan Bi mijnre trouwen sprac die riddere ghi sulles behoeuen Ende also schiet hi *van dair*. *ende* als hi quam buten den logise soe *nam* die edele ionckere die met hem ghecomen was aen hem orlof *ende* ghinck te LUTZENBORCH binnen om te vertellen die tidinghe vanden twee

gebroeders Ende als hi ter poerten inne quam wert hi terstont bekennt. ende hem wart ghevraecht wat tijnghe dat hi brochte Bi mijnder trouwen sprac hi al goede tijngen. weest blide want ghij sult eer iet lanc hebben het schoonste secours dat oyt gesien was. ende weet dat voirwaer eest datse die coninc van ANSSAY verwacht hi esser om doot oft gheuangen ende alle syn volc des ghelycs. Daer wert so grooten blischap onder tvolc dat die van den here tgherucht hoorden Sij verwonderden hem seer wat het bedieden mochte of wat hem nieus toe ghecomen mocht wesen Sy ghingen ende seydent haren coninck Bi mijnder trouwen sprac die coninc si verlaten hem opt secours van desen tveen ioncheeren: van wiens wegen dat die riddere ons ontseide. sy sullen daer tidinge af hebben geloue ic. ende daerom driuen sy alsulcken genuechte In gods namen dan sprac daer een oudt ridder het waer goet raet daer op gesoecht want niemant en sal synen viant te cleyn achten En sorcht niet sprack die coninc. ick kense wel sprack hy voert genoegh bi gelijckenissen. al eer sy hier comen sullen wt POITAU hueren lande so sullen wi eens[M3rb]deels gescaft hebben onsen wille Dese ridder voerseyt die te LUTZENBORCH binnen gecomen was om der ioncfrouwen te bringen die tijnge. ghinc haer vertellen alle die ghelegentheyte vanden tveen ghebroeders. ende hoe sy daer ghecomen waren om haer te helpen Ende sy ondervraechde nernstelic van haerlieder continancien ende state Ende hy antwoerde haer hoe ANTHONIS eens leeuwen clauwe voerde in syn wapene. ende hoe ontsienlic ende starck ende vroem dat hi was. ende hoe dat REYNAUT maer een ooghe en hadde ende vander schoenheit van haren lichamen ende leden daer sy seer af verwonderde segghende dathet scade ware dat sulcke edele mannen ghebrec hadden aen haer leden.

¶ Vanden ridder wt POYTAU die met groter nernsticheyt weder om haeste tot den ij. ghebroeders in theer

Dese ridder spoedde hem tot dat hi quam int heer vanden tvee gebroeders. ende seide hem hoe hi syn boetscap ghedaen hadde ende hoe houerdelic hem die coninc gheantwoirt hadde doen hi hem ontseyde. ende hoe dat die ander ridder van hem ghescheyden was ende te LUTZENBORCH gegaen was om daer die comste van den ghebroeders te kundigen Als sy dit hoirden so waren sy seer verblyt ende deden terstont wt roepen ouer alle theer dat alle die niet wel gehert en waren om striden datse hem orlof gauen om thuysweert te

keren. mer sy riepen *allegader*. o ghi edele heeren maect v bereit *ende* stelt v opden wech [M3va] want wy en syn niet ghecomen in uwe gheselschap dan om dauentuere te nemen die ons god *verleenen* wille Wel *aen dan* ghy heren laet ons onse vianden coenliken *besuecken* want si sullen bider gods hulpen *ende* den goeden wille die wi hebben gheringe *vernielt* syn Als die twe gebroeders hoirden die antwoerde van haren volcke waren sy seer blide. *ende* terstont deden sy haer volc *verlogieren* *ende* quamen logieren op een cleyn riulierken. *ende* die auantgaerde *ende* die grote batailgie metter achtergaerden waren tsamen ghelogiert om deswille dat sy niet voerder en mochten *ende* daer deden sy haer auontmael bi een te samen *Ende* dair ghiuc elckerlijc in syn ruste. *ende* daer wart elcken beuolen *dat* sy tsmergens vroech metten daghe al bereet waren *Ende* lieten twee hondert mannen om haer logijs te bewaren *ende* hondert alebastroers *ende* smergens steldense hem op de reyse Daer so mochtmen sien die bloeme van allen ridderscape. daer mochtmen tharnas horen clincken. *ende* die banieren sien op gerecht *ende* de helmen blincken dathet een wondere was om sien Sij hielden so na bi een dat deen voer den anderen niet enen voet en passeerde ANTHONIS *ende* REYNAUT waren beide geseten op twee schone hengsten. wel ghewapent van allen stucken *Ende* also trocken si voert ane tot dat sy quamen op een cleyn berchelken van daer sy saghen het casteel *ende* oeck die stad van LUTSENBORCH *ende* [M3vb] die grote siege des conincx voerscreuen Die vander siegien oft belegge en waren noch niet gheware gheworden van desen twee ghebroeders van LUSIGNEN: niet te min sy waren des wel versekert dat si stryt hebben soudent Doen zende ANTHONIS omtrent iij hondert ghewapende mannen wel op geseten om dat heer vanden coninc te verstoren. *ende* hi volchde hem vaste al suerlicken na in schoender ordinancien. *ende* die vlogelen vander bataillien waren wel bewaert van scutters *ende* arbalestriers

Dese vierhondert ghewapende mannen quamen opt heer *ende* sloeghen dair inne al *rennende* *ende* spoerslaechs roepende LUSIGNEN al slaende *ende* vellende al dat hem gemoette. *Ende* als sy quamen voer des conincx tente *ende* arbeiden om daer inne te comen: so vonden sy in haren wech den wakers die dien nacht die wake gehouden hadden die noch niet ontwapent en waren. die welcke hem ter were stelden alsoe datter vele scaden gheviel op die vanden here Die coninck die wapende hem seer haestelicken *ende* stelde hem gheringe onder syn baniere voer syn tente *Ende* die wyle sy aldus stille hielden soe wapende hem

tgheheele heer. ende trocken onder des conincs baniere. *ende* die coninc seide Heere god wat ghebaer is dit Ende hem antwoerde een riddere: hoe dathet volc ware van wapenen die seer fellicken ghecomen syn int heer slaende en[M4ra]de roepende LUSIGNEN. *ende* hebben v alreede groote scade ghedaen. ende en hadt die nachtwake ghedaen sy soudent v noch meer bescadicht hebben ghehadt. maer die quamen hem teghen *ende* hebbense sterckelicken buyten den logysen beuochten *ende* dedense met fortsen wederkeeren Bi mijnder trouwen sprac die coninck dese ioncheren die my ontseit hebben en slapen niet. maer datse mi dese scade ghedaen hebben des dencke ic mij te wreken Met desen so quam ANTHONIS aen met synre bataillien ende dede syn trompetten slaen wel claerlicken also dattet die coninck ghewaer wart *ende* quam buten synen logise gheringhelt in schoenre ordinancien Dair gemoetten die bataillien malckanderen. die archiers stonden al schietende Daer vielen vele doden van des conincx volcke. niet te min sy versaemden weder bi een *ende* daer gherees een grote bloetstortinghe Doen sloech ANTHONIS syn paert met sporen. hebbende die lancie ghevelt ende reet daer eenen ridder opt lijf dats die targie ende die wapenrock niet verdragen en mochten soe dat hi doot ter aerden viel: *ende* voirt greep hi syn sweert *ende* sloech aen alle syden dat hi alle die bataillie doer bekent was ende dat die alder stoutste hem niet en dorste verbeyden. Doen quam REYNAUT oec aen gheseten. op eenen groten cousier roepende LUSIGNEN ende dede so vele fayten datten een ieghelic ontsach. Daer ver[M4rb]gaderde elck die syne wederom aen beiden syden. ende daer so wert die bataille *ende* den stryt wederom vernieut ende soe fel dattet niet te volsegghen en ware. niet te min die coninc behielt die meeste scade des hy seer droeuich was. Maer hi *vercloecte* hem ende bewees dat hy een vroem man was/ nochtans soe en mochtet hem niet seer baten. want die van POYTAU vielen hem te fel ende oeck te strenge ghelyc leeuwen/ want nyemant en dorste haren tween heeren ghenaken: waer bi dat die coninck wel sach dat hyse niet en soude connen wederstaen

¶ Hoe dat die coninck van ANSSAY voer LUTZENBORCH ghevangen wart.
[M4va]

[houtsnede 20: strijd tussen Anthonis en Reynaut
en de koning van Anssay; dezelfde als 15 en 18]

Die coninck die een seer vroem man was. riep met luyder stemmen.
ANSSAY ANSSAY. wel aen ghi heeren ende baroenen en *verslaet* v niet want
desen dach is voer *ons*. laet ons ons tsamen houden wi sullense terstont
alle *verwonnen* sien Met dien versaemden sy hem alle bi haren coninc
ende voeren ANTHONIS volc seer fellicken inne. daer bleef menich
mensch doot. den mergenstont was schoon ende claer. ende die zonne
scheen op die helmen ende dede het gout zeluer ende den [M4vb]
lazuere blincken. ende die coleuren vanden wimpelen ende banieren
des ghelijcs. die hengsten brieschten ende vele lieper achter velde
sonder meestere Het gheluyt vanden bussen/ vanden zweerden ende
vanden haetzen ende tgheroep vanden ghenen dyer gevelt ende
ghequetst lagen was deerlick om hooren Die vander stad dit gerucht
hoorende pijnden hem op haer hoede want sy anxst hadden voer
verraderije Die ridder die daer ghecomen was binnen der stad was op
eenen hoe[M5ra]gen torre bider ioncfrouwen. ende also hi oec het
geruchte doen hoorde. so sach hi ter vensteren vte ende sach dat den
stryt seer groot was. ende wert terstont bekennde dathet ANTHONIS
ende REYNAUT waren die den coninc seer beuochten. Hi riep die
ioncfrouwe segghende coemt ende besiet die bloeme van allen
ridderscapen. vroemheyt ende coenheyt/ coemt besiet hier die eere
sitten in haren stoel. coemt siet hier den god van wapenen in propre
figueren Wat is dat ghi mi segt sprac die ioncfrouwe. ick segghe dat ghi
hier coemt sien den fleur van allen ridderscape. die edelheyt ende alle
huescheyt: die van verre landen hier ghecomen is al hier. om uwe
vianden te beuechtene. om te bewaren uwe eere ende v lant ende volck.
dat syn die twee kinderen van LUSIGNEV die gecomen syn v te bescermen
teghens den coninc van ANSSAY ende alle synder macht auentuerende lyf
ende goet ende alle dat sy hebben Doen quam die ioncfrouwe ter
venstren ende sach dien dootlicken stryt: den welcke siende sprac sy.
och ghewarich god wat sal dese arme weese beghinnen. het waer beter
dat ick waer *verdroncken* gheweest. oft anderssints ghedoot oft doot
gheboren. dan dat aldus vele edele creatueren om mijnre sonden wille
vergaen. Sy was van groten rouwe seer weemoedich vander groten
iammer dat sy sach

Wt dien verstouten ende goeden moede die de coninc synen volcke
al[M5rb]so wederom gaf. soe geviel den stryt vter maten seer fel ende
wreet. ende syn volck deden die van POITAU groote scade Dwelc
ANTHONIS siende hadde groot mishagen daer inne seggende teghens
hem seluen dat hyt beteren soude oft het soude aen hem ghebreken.

want hi dacht ic heb lieuer te steruen dan mijn volc aldus sien voer myn ogen vermoerden Met dien begonste hi syn paert te steken met sporen ende dedet lopen tegens den coninc met den messe in de hant ende sloech hem op sinen helm dat hi metten hoofde neech op den hals van synen paerde ende dat hi also verbaest was dat hy niet en wiste weder het dach was of nacht. ende dat hi gheen macht en hadde hem seluen te behelpene. dit siende ANTHONIS stac hi sijn zweert op ende greep den coninc met den halse ende tracken vanden perde ende werpen also rudelicken teghen die aerde met soe grooter stercheit dat hi hem bi na therte gebroken hadde. ende doen terstont gaf hijen vier van synen ridders te bewarene. ende beual hemlieden op hair lyf dat sijen hem voer inne stonden. ende si seyden dat syt alsoe doen souden. ende alsoe namen en sy ende bondenen ende leydden hem buyten. ende riepen van haren volcke dat syen souden helpen bewaren Ende hier nae keerde ANTHONIS inde bataillie roepende seer luyde LUSIGNEN. wel aen mijn heeren slaet al toe ende ane wat ghi moecht sonder sparen. desen dach is al voer [M5va] ons god syer af geloeft ende gedanct want ick hebbe gheuanghen den coninck van ASSAY die welcke dat soe vele velonyen ghedaen heeft deser ioncfrouwen Doen begonste daer een felle schermutsinghe. dair bleef menich mensche doot ende ghequetst. Ende daer deden die twee ghebroeders soe vele fayten van wapenen dat een yghelijck diese sach seyden datse noyt ridders ghesien en hadden soe vele doen als sy deden. want teghen ANTHONIS en dorste niemant comen hoe vroem datse oec waren Met den cortsten geseyt als des conincs volc van ANSSAY saghen dat haer coninck gheuanghen was so waren sy seer verflaut ende en boeden daer na geen were meer. ende bleuen daer alle doot oft ghevanghen Also dat die van POITIERS met haren gheselscape ghewonnen een grote rijcdom. ende ghingen logieren in die tenten van haren vianden. Doen wort die coninck ghebracht in ANTHONIS tente die welck dat den coninc selue toe behoort hadde Hi en conde hem niet langer onthouden van spreken ende beclaechde syn crancke auentuere ende seyde aldus Men seyt ende het is oeck warachtich dat god ons here in corter stont alle dinc verkeeren kan tsynen wille. Ghister merghen en soude men hier om uwen twille niet vele ghedaen hebben ghehad: maer nu eest seer verkeert/ want ick worde hier ghevanghen ghebracht voer v in [M5vb] mijns selfs tente. die welcke dat v selue meynde gheuanghen te hebbene. des ic mijns lyfs genade bidde Her coninc sprac ANTHONIS van uwen lyue en hebt ghi gheen noot Maer weet dat het is uwer sonden schult om des wille dat ghi deser maecht so groten onghelyc aen

ghedaen hebt als dat ghise *met* fortsen hebben wildet: *ende* weet dat ghi met rechte daer na gheloent syt. ende ick sal v brengen tot onderdanicheyt van haer die ghij met fortsen hebben woudt Die coninc dit hoorende was seer bescaemt ende antwoerde met bedructer hertten. In dien het my aldus cranckelicken steet so heb ic also lief te steruen als te leuene Neen sprac ANTHONIS ick sal v brenghen ter genaden *ende* subiectien vander maegt sonder enighe sorge van uwen liue

¶ Hoe dat die coninc van ANSSAY gebracht wert voer die maegt KERSTINE vrouwe van LUTZENBORGH [M6ra]

[houtsnede 21: de koning van Anssay gevangen genomen]

ANTHONIS riep doen die twee ridders die te LUSIGNEN quaman metten anderen edelen mannen in ambassaden. *ende* daer toe noch xij. ander ridders van POITAU ende seyde hemlieden aldus. leydt den coninc in die stad voer die maecht *ende* segt haer dat ic hueren viant hair seinde. om daer mede haren wille te doene. Sij deden alsoe hemlieden belast ws. *ende* als sy in die stad quamen so warden sy seer feestelijken ontfangen vanden borgheren *ende* werden geleidt [M6rb] vanden edelinghen voer die maecht die vander victorien volcomelicken die waerheit wiste Ioncfrouwe spraken sy die twee iongelingen van LUSIGNEN ghebieden hem vriendeliken tot v. ende seynden v desen coninc uwen viant geuanghen/ om uwen wille mede te doene Die ioncfrouwe antwoerde aldus Mijn lieue heren dit staet mi grotelicken te verdienen ende wanthet niet en es in mijnre macht te verdienen/ so bidde ic gode almachtich dat hyt hem loonen wille [M6va] doer syn grondeloese gracie. Myn heeren ick bidde v dat v gelieuen wille hem te seggen datse willen comen logieren hier binnen *ende* datse met hem brenghen van haer baroenen als hem gelieft *ende* dan salmen die dooden doen begrauen *ende* de doode perden verbernen. *ende* als dan mach men raet houden hoe men hemlieden loonen sal van harer moeyten *ende* arbeyde. *ende* ghy her coninc sult my zweren bi uwer coninlijcker croenen dat ghi van hier niet scheyden en sult sonder consent van desen tween ioncheeren die v my gesonden hebben. want ic weet wel dattet mesdaen ware dat ick in beslotender gheuanckenissen leyde: niet om uwent wille alleen maer om der gheenre wille die v hier gesonden hebben. Die coninc antwoerde doen al bescaemdelic. ioncfrouwe set mi dairt v ghelieft. ic zweere v dat ick nemmermeer van hier scheyden en

sal sonder uwen orlof ende den hueren: want ick hebbe in hemlieden ghesien soe vele duechden eeren ende vroemheyden dat ick beghere bi hemlieden te wesen om des verbeterd te wordene. hoe wel sy my in groter scaeden ghebracht hebben van mynen volcke. als van mijnen goede dat en beclage ic niet Doen dede hem die ioncfrouwe setten in een seer rijckelicke camer. ende daer bi hem vrouwen ende ioncfrouwen. ridders ende edelingen om hem syn verlies te doen vergheten ende wt ghepeyse te houdene Ende met desen schieden die boden van daer tot haren tenten. ende deden [M6vb] haer boetscap vander ioncfrouwen. Ende die ij. ghebroeders ouerdroegen dat sijn trecken souden ende ordineerden eenen marscalc vanden here: om haer volc te regeren tot dat sy weder quamen: ende beuolen voert die dooden te begrauene ende die plaetsen te reynighen daer den stryt gevochten was Doen trocken sy daerwaerts met eenen schonen state van baenreheren. ende hadden omtrent hondert edel mannen voer hem gaende. ende alle die baroenen vanden lande quamen ende deden hem grote reuerencie hemlieden biddende datse wouden comen logieren binnen by der ioncfrouwen ANTHONIS was gheseten op eenen schonen schymmelen hengst. ende hadde eenen tabbaert aen van flouweele alomme geboert met paerlen seer rijckelicken met enen cortten stocke in de hant Ende inder seluer manieren was syn broeder gheabilliert ende gestelt. Als tvolc dese twee gebroeders saghen verwonderden sy hem seere van harer grootten ende crachten. ende seyden en hadde gedaen den leeuwen clauwe die ANTHONIS droech soe en had men gheen en schoenre man mogen vinden ter werelt. Ende beclaechden REINAUT seere dat hi maer een oghe en hadde want anders was hi volmaect van allen schoenheden. Aldus quamen sy binnen der stad van LUTZENBORCH met schonen geluide van trompetten ende met alle der chierheit die de borgheren hem bewysen consten met tappezeryen te hangen [N1ra] alle die straten doergaens totten casteele ende anderssints

Die historie seyt ons hoe die vrouwen ende heren sagen dese .ij. gebroeders incomen ende seiden datse noyt geen .ij. ionckeren gesien en hadden van edelre doene Doe sy ten casteele opwärts quamen. soe quaem hemlieden te gemoet beneden aen duiers vanden trappen die edel ioncfrouwe KERSTINE seer hoechlicker verselscaept met vele vrouwen ende ioncfrouwen ridderen ende knechten ende ontfinckse daer vter maten seer eerlicker ende namse metter hant ende leyddese also tusschen hem beyden gaende opwärts ter groter zalen die vter maten

rijckelike behangen was met tappisserijen na de costume vanden lande op die tijt. *ende van* dair ghingen sy in een camer oec wel toegemaect. dair begonst de maegt te sprekenne *ende* seide aldus. myn heeren ic danc v alsoe seer als ick *emmermeer* mach vanden bystande dat ghi my gedaen hebt. ic en heb so vele ter werelt niet dat ic v loenen mocht: niet te min ic salder mijn best *om* doen versettende miin lant x. iaren lanc *Ende* oec mijn heeren ghi hebt mi wt uwer duecht gesonden den coninc van ANSSAY in mijn behout mynen viant. daer af ghi weten sult dat ic niet en ben alsulc die *van* hem punicie nemen sal oft hem geuanghen houden: maer het behoirt v toe daer af punicie te doen uwe goede gheliefte. ouermits dat ghyer die sorge *ende* pyne om gehad hebt *van* hem te cryghene *Ende* als vander ghiften die ghi [N1rb] mi gedaen hebt so dancke ick v als ic *emmermeer* mach. niet te min ic stellen v weder in uwen handen *omme* hem te dooden of syn leuen te geuen want bouen v en sal icx mi *nemmermeer* onderwinden. ioncfrouwe sprac ANTHONIS in dien het v also gelieft so sullen wi dan daer af alsoe ordineren dathet wesen sal tuwer eeren *ende* proffyte *ende* tot sijnder groter scaemten *ende* confusien. *ende* weet dat mijn broeder *ende* ic hier niet ghecomen en syn *om* v te helpene om gelt oft goet. maer om trecht *ende* die redelicheyt te sustineren. gemerct dat alle ridders schuldich syn te helpene. weduwen weesen *ende* maechden *Ende* wt dien dat wij ghehoort hadden *ende* wel gheinformeert waren. hoe *dat* die coninc van ANSSAY v swaer orloghe dede so hebben wyt begonnen. niet dat ghi meinen moecht dat wi daerom eenen penninc vanden uwen hebben willen dan alleenlic uwe vrientscap *ende* goede gracie sonder velonye. Als die maecht dit hoorde *verwonderde* sy haer vander eeren die haer die ij. gebroeders bewesen Niet te min sy seide noch aldus. ghi heren v sal ten minsten *emmers* ghelieuen *dat* ic betale v volc *dat* hier gecomen es op uwe gaigien *ende* soudie. Ioncfrouwe sprac ANTHONIS syt ghi te vreden. want ons heer vader *ende* onse vrouwe moeder heeftse vernuecht *van* eenen geheelen iare van dat wi schieden wt onsen lande *Ende* ten is noch gheen maent geleden dat wi *van* dair schieden *Ende* oec hebben wi noch gouts *ende* sel[N1va]uers genoegh. *ende* dairom lieue ioncfrouwe wilt te vreden wesen

¶ Doen *quam* die hoefmeester die der maegt reuerencie dede seggende haer ioncfrouwe alst v gelieft tes bereet die handen te dwaen: alst mynen heeren gelieft sprac de ioncfrouwe ANTHONIS antwoerde alst mynre vrouwen gelieft soo syn wi alle bereet. Hier na namen sy malckanderen bi der hant *ende* ANTHONIS dede halen den coninc van

ANSSAY *ende dede hem sitten ten vorsten vander tafelen ende daer na die maegt. ende daer na synen broeder. ende na hem quamen vier sitten vanden hoechsten baroenen vanden lande. sy werden rijckeliken ghedient ende betamelicken na haren state. ende naden etene wiesschen sy hem wederom Ende terstont hier na seyde die coninck van ANSSAY Mijn heeren ghi ionckeren wilt mi doch een weynich hooren. this waer het heeft gode gelieft dat my FORTUNE tot desen ghebracht heeft dat ic ende mijn volc doer uwe vroemheyt die nederlaghe gehad hebben ende dat ic uwe geuangenne ben. ende voerwaer ic hebs mijn seluen niet tonweerder wat scaden datter mi oec af coemt. om deswille dat ic in v sie soe vele duechden eeren ende vroemheden. ende mi ysses te bat dat ick v zie want ic en kan maer van v verbetert wesen Mijn lieue heeren sprac hi voert om my lange geuanghen te houden en kan v niet gebaten. ic bidde v wilt my setten in ranchoene van financien also redelicken dat ic doch daer bi niet al verdoruen en sy noch onterft van alle myn[N1vb]re heerlicheyt. en wilt miin sot voertstellen niet te hoghe wegghen. al eest dat ic strenghe punicie verdient hebbe Bi mijnre trouwen heer coninck sprac ANTHONIS die v straffen soude na dat ghi verdient hebt. ghi en hebbes niet daer ghijt mede beteren mocht die velonie/ het ongelyc/ ende die scaede die ghi deser maegt sonder redenen gedaen hebt. maer niet te min om deswille dat ghi v quaet selue belijdet so suldys te lichter penitencie hebben ic wil wel dat ghyt weet dat mijn broeder noch ic niet gecomen en syn wt onsen lande op hope om ghelt te winnenne op v oft op iemant anders. maer op hope ende wt begherten om eere te gewinnenne ende goeden name sonder dat ons daer toe beruert heeft eenighen lust der ghiericheit. Ende daerom schelden wi v emmertoes quite als van onser syden uwe geuanckenisse. behoudelicken dien dat wi onser ioncfrouwen ouermits dien taxeren sullen ende alle die scaden van rouen pillagien ende allen anderen dingen. ten segghen van goeden notablen mannen die daer toe ghecoren sullen worden. Ende als op dat suldy setten goede vaste borgen eer ghi vertrect ende ghi sult gelouen bi uwe trouwe ende biden heiligen ewangelie gods te volbrengen tghene dat ic v geseit hebbe ende geuen daer af uwe letteren onder uwen zegel Ende sult oec ghelouen dat ghi nemmermeer mijnder ioncfrouwen scade beiagen en sult of laten doen daer ghyt benemen kont. maer sulse helpen haer lant bescudden tegens eenen ieghelijcken [N2ra] die haer scade oft onghelyc souden willen doen. ende si wil wel dat ghyt weet also verre ghi alle dit niet gheloeuen ende zweren en wilt tuwen dancke dat ic v*

dan zeynden sal tot sulcker plaetsen daer ghi uemmermeer leuende wt
geraken en sult Als die coninc dese woerden hoirde antwoerde hi aldus.
here ic gelone v dese taxacie ende ordinancie wel ende getrouwelic
tonderhouden. behouden datter mijne ioncfrouwe mede te vreden sy. ia
ic en trouwen antwoerde sy in dien het mynen heere gelieft Nu wel dan
her coninc sprack ANTHONIS ic en heb v noch niet al geseyt dat ic wille
dat ghi doet. ghi moet noch doen fonderen een godshuys van xij.
monnicken ende die welversien ende behoerlicker ter plaetsen daert
mynre ioncfrouwen ende haren rade ghelieuen sal om te bidden voer
die sielen van alle den ghenen dier doot gebleuen syn aen beide syden
bi uwer sculden ende toedoen Ende van dien suldij stellen goede vaste
borgen. daer zwoer die coninc bi synder trouwen ende op dat heylich
ewangelium te volbrenghenne ende te voldoene alle tghene dat voerseyt
is ende stelde daer af obstagiers. ende daer werden letteren ende
brieuen af ghemaect beseghelt met des conincs segel ende vanden
meesten baroenen van synen lande Nu gheue ic v sprac ANTHONIS los
ende vry alle uwe geuangenenen die wi ende onse lieden van v hebben.
ende alle uwe tenten ende pauwellioenen. maer tgoet dat onder ons
volc gedeylt ende gepaert es: dat en kan ic v niet weder ghegeuen.
[N2rb] Ende met dien dede hij hem leueren wel vier M. geuangenenen
alle gader eerlicke ende deghelike mannen. doen dancte hem die coninc
seer oetmoedelicken Wat baten vele lange redenen. daer begonst doen
een seer groote feeste ende daer sprac men seer vander grooter
vroemheyt die ANTHONIS aen den coninc daer bewesen hadde
Doen riep die coninc van ANSSAY alle de baroenen vanden lande tot hem.
ende seyde Mijn lieue heeren die wyle het yser heet is so salment
smeden. al eest dat ic gheweest hebbe uwer alder viant ende uwer
ioncfrouwen. zoe yst nochtans also ghekeert dat ick wel woude haer
eere ende proffyt ende oec dat nwe God heeft v schoen auentuere
verleent cont ghyse genemen in dancke Her coninck spraken sy segt
voert dat ghi begonnen hebt. gheerne sprac die coninc. wi moeten so
vele doen dat ANTHONYS VAN LUSIGNEN neme uwer ioncfrouwen te wiue
ende dat hi v heere sy. soe moechdi sekerlicker seggen dat ghi geen
marscalc te doen en hebt. want daer en sal niemant so stout syn die uwe
kercken roouen sal sonder synen danck Sij antwoerden allegader Her
coninc gheliefdet ANTHONISE wi waren dies alle wel te vreden Die
coninck seide. laet mi geworden. ick meyn dat wel bi te brenghen Met
dien ghinc hi tot ANTHONISE ende seyde hem aldus Heer ioncheere die
baroenen van desen lande bidden v minnelicken dat ghij uwen broeder

ende uwen raet brenghen wilt [N2va] in dese camere: want sy begheren v te sprekenne tuwen profyte. gherne seide ANTHONIS. *ende* riep sinen broeder *ende* die voersejde van sinen rade *Ende* comende inder cameren deden sy hem alle huescheyt so dat betaemde Doen seide die coninc van ANSSAY tot den baroenen die daer waren. ghi heeren dese ij. ionckeren syn gecomen tuwen ontbiedene. nv segt hem waerom dat ghyse ontboden hebt *Ende* sy antwoerden her coninc wi bidden v hertelicken dat ghy hem onse meyninghe verclaren wilt want ghi weetet bat te doen dan wi Wel dan seyde de coninc *ende* keerde hem tot ANTHONISE segghende aldus Heer ANTHONIS vrij edele heere die baroenen van deser contreyen hebben aengesien *ende* gemerct die grote eere die ghy harer vrouwen *ende* haren lande ghedaen hebt *Ende* oec dat ghi vanden haren niet hebben en wilt *Ende* so hebben sy dair op ghelet *ende* beninden bi also dat in dien punte bleue staende dat van harer siden die eere luttel bewaert soude wesen. *ende* daerom bidden sy v dat v gelieuen wille hem te accorderen een ghifte sonder uwen cost Bi mijnre trouwen seide ANTHONIS yst eenich dinc dat ic behouden mijnre eeren doen mach. ic saelt gherne accorderen Die coninc seyde sy en suecken maer v proffyt *ende* eere So segt dan seide ANTHONIS. maer ioncheere sprac die coninc. sy willen v gheuen haer ioncfrouwe de hertoghinne van LUTSENBORCH teenen wiue. dat een vanden scoensten vrouwen is van [N2vb] deser contreyen Hierom ANTHONIS en wilt dese presentacie niet versmaden ANTHONIS dit hoorende bepeysde hem een goede wile. *ende* doen antwoirde hi Bi mijnre trouwen heere ick en meynde in deser contreyen niet ghebleuen te hebben. maer om deswille dat ict v toe gheseyt hebbe soe en sal icx v niet ontseggen Men doe de ioncfrouwen ontbieden want ghelienet gode *ende* haer het ghelieft mi. Doen wart die ioncfrouwe ontboden met iij. vanden meesten baroenen. *ende* als si gecomen was verhaelden *ende* vertelden sy haer dese materie: *Ende* eensgancs veranderde haer hair verwe veel rooder dan een roeze *Ende* als sy hemlieden te vollen verstaen hadde so antwoerde sy aldus Mijn lieue heeren ic danck ten vorsten gode *ende* sijnre moeder. *ende* daer na v vander eeren die mi gemoet want alsulcken scamelen weese als ic ben en is niet weerdich te geraken tot sulcker hoecheit: dats te hebbenne den fluer van allen ridderscape. *ende* de edelheyt van alle krestenheit *Ende* ter anderen syden so weet ic wel *ende* bekenne dat ghi die myn mannen sijt in miin stuc vele cleerder siet dan ic selue gedoen kan *Ende* dat ghi mi niet gherne raden en soud dat niet en ware tot miinder eeren *ende* proffyte. ick en behoore noch ic en

wille v niet *ontseggen* mer ic ben bereet om te volcomen uwe gheliefte
[N3ra]

[houtsnede 22: Anthonis huwt Kerstine]

¶ Hoe ANTHONIS trouwede KERSTINEN hertoghinne van LUTZENBORCH

MEtten cortsten gheseyt dese twee werden *ondertrouwe* gedaen met groter bliscapen *ende* des anderdaechs warden sy ghetrouwt. *ende* daer af was die feeste seer rijckelicken *ende* costelicken met groter bliscapen vanden ghemeynen volcke als sy dat wisten. Op dien nacht besliep ANTHONIS syn huysvrouwe *ende* ghewan aen haer eenen seer vromen sone die geheeten wart BERTRANT. Dese feeste vander bruloften geduerde .xv dagen. *ende* ANTHONIS gaf binnen dier tijt wech vele schoene *ende* rijckelicke [N3rb] ghiften: *ende* alle syn baenreheeren swoeren hem hulde *ende* manscap. *ende* daer na gaf hi den coninck van ANSSAY orlof met sinen volcke *weder* te keerene tharen lande/ daer so bleef bi ANTHONIS een seker menichte van des conincs volcke in obstagien ghelijc voer besproken was int tracteren vanden peyse Ende so ghinc die hertoge met sinen broeder *ende* met den coninck van ANSSAY *ende* oec met den baroenen doer tlant besierende syn steden *ende* stercten *ende* stelde alle dinck in goeder ordinancien soe wel datse alle seyden dathet een die wyste prince was dien sy oyt saghen Ende als hyt al gevisiteert hadde so keerde hi *weder* na LUTZENBORCH [N3va] daer hem die hertoghinne seer blydelicken ontfinc Ende doen wert hi van rade dat hi voerdaen dragen soude voir syn wapene den schijn van eenen leeuwe: so om der saken van sinen hertoechdomme so oec om deswille dat hem die hertoghinne dies dicwylen daer te voren *vermaent* hadde *ende* ghebeden. *ende* also trocken sy *weder* te LUTZENBORCH met den coninc van ANSSAY *ende* REYNAUT synen broeder Binnen deser wilen soe quam daer een bode van BEMEN van des conincx FREDERICX wegen. die broeder was vanden coninck van ANSSAY brenghende die tijnge hoe dat hem die heydenen *ende* die SARASINEN beleyt hadden in syn stad van PRAGEN. welcke coninc van BEMEN in synder tyt seer sterckelic hadde helpen houden *ende* sustineren dat heylich kersten gelooue tegens die SARASINEN den coninck van CRACHOUWEN *ende* andere na gelandde. *ende* daerom waren die ZARASINEN in syn lant gecomen. *ende* die coninck FREDERICK en was niet sterc ghenoech. *ende* daeromme was hij ghetrocken in syn stad te PRAGEN met eenen groten deel van synen

edelinghen Dese coninc en hadde oec maer een eenige dochter teenen erfghename die gheheeten was AIGLANTINE: dese bode hadde geweest te ANSSAY *ende* daer wart hem geseyt hoe dat die coninc te LUTZENBORCH was. Die coninc visiteerde de brieuen *ende* verstaende hoe dat syn broeder in dien noot was. so seyde hi ouer luyt dathet elckerman verstaen mochte O FORTUNE hoe ongestantich *ende* wan[N3vb]trouwich sydi. sekerlijc hi is wel sot die hem betrouw in v schoen toe segghen. Ten is doch niet lange gheleden dat ghy my vanden oppersten van uwen raje geworpen hebbes tot den alder ondersten Ende ten es v noch niet genoeg ghi en wilt my mijnen broedere die een vanden meesten coningen van kerstenrijc es/ oec verdriuen *ende* wt sinen rijcke stoeten op dathet van gode niet versien en worde Met dien so keerde hi hem tot den hertogae ANTHONIS *ende* seyde Och edel *ende* vroem heere. nv ghaet my hoelanc so qualicker. want uwe vroemheit *ende* macht en heeft my soe seere niet ghemat noch vermindert van mynen state *ende* eeren als mij nv ghebuert verdriets aen mijnen broeder een die alder beste man *ende* vroemste coninc die in allen onsen geslachte was *ende* die soe vromelicken voer theylige kersten ghelooue gevochten heeft teghens die vianden gods Nu ghelieftet aldus gode dat ic hem geenssints te hulpen gecomen en kan teghens syn vianden. *ende* also syn wi beyde bedornen bi uwer vroemheit. niet doer v maer doer mijn dwaes bestaen. *ende* daerom heeft mi god ons heere ghepinicht min dan ick verdient hebbe Ende begonst met desen te maken alsulcken rouwe dathet deerlic was om te siene.

ANTHONIS dit hoorende was seer droeuich als hi dese claghe verstont vanden coninc van ANSSAY Segt my sprac ANTHO[N4ra]NIS waer om ghy aldus droeuich syt. Die coninc antwoerde aldus. daer hebbe ick groote redenen toe. *ende* met dien gaf hi ANTHONISE den brief seggende. besiet in wat node dat myn broeder is. dien ic niet gehelpen noch ghetroesten en kan want ghi hebt alle mijn macht bescaemt. Ende als ANTHONIS den brief visiteerde soe sach hi in wat armoeden *ende* verdriete dat die coninc ZELODUS VAN CRACHOUWEN hielt den coninc FREDERIC VAN BEMEN binnen der stad van PRAGEN. al daer hi maer voir iij. oft iiij. maenden vitaellie en hadde als den brief luydende was ANTHONIS die hertoghe dit verstaende wart seer beroert *ende* beweecht wt compassien. *ende* dacht in hem seluen. hoe de SARASINEN noch ontghelden soudent die pyne die si den kerstenen aen deden Ende sprack den coninc hem aldus vragende Heer coninc oft ic v woude helpen secoureren uwen broeder en soud ghyer niet willen gaen Doen die coninc dat hoorde viel hi op

syn knyen. *ende* seyde: heere wildi mi die gracie doen ick zwere dat ick REYNAUT uwen broeder coninck van BEMEN maken sal na den ouerlydene van mijnen broeder den coninck die bi na twintich iaren ouder is dan ick: want weet *dat* mijn broeder gheen oorije oft erfgenaem en heeft dan alleen een schoen dochter die geheeten is AYGLENTINE *ende* mach oud wesen omtrent xv. iaren. die welc ic uwen broeder gheuen sal. op dathet v gelieft Bi mijnder trou[N4rb]wen seyde de hertoge ANTHONIS ic consenteret oec Gaet henen ghi sprac ANTHONIS in ANSAY *ende* versaemt v volc *ende* syt hier binnen iij. weken weder *ende* coemt logeren in dit velt in v tenten die daer noch staen *ende* dair en binnen sal ic myn volc ontbieden die inder reisen syn inder LEFFE daer men mi ongelyc ghedaen heeft Die coninc antwoerde Her hertoge dat moet v god loenen die om onsen wille gestoruen es Die coninc nam met dien orlof aen hem allen *ende* trac henen met synen gesinne tsinen lande waert van ANSSAY als een bedroeft man van synen verliese. *ende* weder verblyt van den secourse *dat* hem die hertoge ANTHONIS toe geseyt hadde Als die coninck in syn lant quam wart hi hoechlicken willecome gheheeten van synen baroenen. *ende* ghinc eensgancx besuecken METIDEE syn dochtere die noch gheen twee iaren oudt en was. *ende* keerde daer na weder tot synen baroenen hem vertellende syn gheschiedenisse. *ende* hoe hi synen broeder weder moeste te hulpen trecken: *ende* hoe dat die hertoge ANTHONIS *ende* REYNAUT syn broeder hem oec souden helpen met al harer macht Soe hopen wi alle spraken die baroenen dat het wel vergaen sal tot uwen proffyte. want haerlieder macht en sullen die heydenen niet wel wederstaen konnen Wel dan heere spraken sy doet uwe mandementen ontcommeren want wij willen allegader met v gaen Die coninck dede also. als dat hi in corter stont vergaderde wel vi. duysent [N4va] oft vij. dusedent vechtender mannen Doen liet hi syn lant voert wel bewaert *ende* besorcht. *ende* nam sinen wech metdien volcke na LUTZENBORCH so dat hijer binnen iij. weken quam in syn tenten die hi daer ghelaten hadde Daer vergaderden mede des hertoghen lieden die inder orloghen geweest waren: also datse oec wel v. duzent sterc waren geredender mannen van wapenen: *ende* ander half duizent arbalestriers *ende* archiers. sonder die ghene te tellen die van LUTZENBORCH waren dier oec omtrent ij. duysent waren. niet te min. die hertoge en nam van dien maer een duyzent mede. *ende* liet die andere ten bescudde van den lande met noch eenen baroen van POYTAU geheeten die heere van AIGREMONT. dien hi dat seer nernstelicken beual.

Hoe ANTHONIJS die hertoge aender hertoghinnen orlof nam *ende* met synen here trac te PRAGEN waert

ALS die hertoghe orlof nam aender hertoghinnen so was sy seer droeuich *ende* hoe seere noede *dat* syt nam so bat sy *hem* nochtans dat hy weder quame also corts als hi emmermeer mochte. Hi beloefde haer dat hyt doen soude. *ende* beual haer datse emmers haer *ende* harer vruchten gade soude slaen. *ende* oft god gheeft dathet een sone is: so doetet doopen *ende* den naem gheuen BERTRANT Mijn heere sprac sy alsoe het v ghelieft so saelt gheschieden. *ende* met dien omhelsden sy malckande[N4vb]ren. *ende* hy schiet doen van haer *ende* ghinc tsynen volcke waert. *ende* dede die trompetten slaen. *ende* terstont begonst dat heer te *vertrecken*. die auantgaerde vore die den coninc van ANSSAY beleydde. *ende* REINAUT VAN LUSIGNEV die geseten was op eenen hoghen hengst al ghewapent. wt genomen vander hootwapenen: *ende* hielt in syn hant enen groten stoc. *ende* ordineerde syn volc seer wyslicken *ende* scheen wel een prince van hoeger weerden *ende* bestane Na der auantgaerden so volchden die sommierpaerden *ende* bagaigien: *ende* daer na die groote bataillie. *Ende* daer na volchde die achtergaerde die ANTHONIS die hertoge selue beleydde. want hi hadde ghehoort dat in dat lant vele grooter rouers *ende* moerdenaers waren: niet te min hi ontboet van casteele ten casteele/ bi alsoe daer yemant ware die hem yet name vanden synen oft van synen volcke hi souder alsulcker iusticie ouer doen datter hem andere by spieghelen souden *ende* also leed hi alle die leisse doer datter noyt mensch en was die *hem* yet af nam *Ende* quam also op eenen auonstont logieren voer AKEN met allen synen here Daer schencten hem die van AKEN groote rijckelicke giften daerse ANTHONIS grootelijcken af bedancte *ende* boet hem synen dienst op dat sys te doen hadden *Ende* smerghens vroech verlogierde hi na dat die misse ghedaen was *ende* reysde so verre dat hi corts dair na quam nederslaen opten RIJN. dat een groote [N5ra] riuiere is in dwelc die van COLENE groce swaricheyt maecten om theer te laten passeren doer tstad ouer twater ANTHONIS en was niet wel te vreden dat die van COLENE aldus onwillich vielen om *hem* *ende* syn heer te laten passeren. waerom hi hem ontboet wel herdelijc hoe hi inden wille was om op te slane de siege die die coninc van CRACHOUWEN met lxxx duser SARASINEN gheslagen hadde voer PRAGEN daer de coninck van BEMEN inne beleyt was *Ende* datse hem hierom lieten weten weder sy vander SARASINEN partie waren op dat hi weten mochte wat hem te doene stont *Ende* oeck dat hi

ondancs *van* hem wel passagie crighen soude: maer niet soe nae als doer haer stad Als die van COLEN dat verstonden *ende* datse wel onderwesen waren *van* deser .ij. ghebroeders felheyt soe waren sy seer begaen *ende* seynden daeromme eensgancs vier van haren notabelsten borgheren tot den hertoge ANTHONISE. die welc *hem* met oetmoedicheden bewesen grote eere *ende* reuerencie. hem vtermaten seer verwonderende *van* synder felheyt *ende* continancien *ende* seyde hem aldus Edele *ende* mogende heere die borghers *vander* stad *van* COLENE hebben ons gesonden tuwaerts. *ende* ontbieden datse v gherne selen laten passeren doer haer stad. bi also ghy hem versekert dat ghi *hem* bi v noch bi uwen volcke gheen scade aen en salt doen Bi mijnre trouwen antwoerde ANTHONIS hadde ic des wil [N5rb]le gehad. ick haddet hem langhe te weten oft te kennen ghegheuen. *ende* oec ic en hebbe daer toe gheen redene. want ic en weet niet dat si mi oyt misdeden noch den mynen Sy gheuen mi redene om te peynsene datse my misdaen hebben. oft dat ick hem misdaen moet hebben: in dien sy mi voertkeeren het beletsel. ganck henen *ende* segt hem. ten sy *dat* sy mi kennen mesdadich teghen mynen heer vader *van* ouden tiden daer af alnoch negeen accordt gemaect en is. datse mi coenlicken laten passeren oft dat syt mi laten weten. hier mede namen die borghers orlof *ende* deden dit den anderen te wetene. die welcke daer op vergaderden haren raet *ende* de ouden. *ende* en beuonden niet datse oyc twist gehad hadden met *aen* hertoghe *van* LUTZENBORCH oft haren vrienden *ende* geallierden Ende want hi also vroem *ende* notable was dat sijen soudent laten passeren dwelc sy hem also ontboden. *ende* seinden hem metten seluen vele schoender giften. *ende* oeck hauere wijn vleesch *ende* ander vitaille *met* groten hoopen Doen ANTHONIS de hertoghe des ghewaer wart dancte hise zeer. *ende* was wel blyde dat die *van* COLENE sijne vrienden waren: *ende* ontboet hem weder soe wanneer sy synre te doen hadden hi ware tharen besten *met* alle synre macht. *ende* voett versach hi rijckelijcken die ghene die hem de presenten ghebracht hadden. die *emmers* also vele [N5va] weert waren als die presenten die *hem* bider stad gesonden waren. want hi en woude niet dat die borgers meynen mochten dat hi iet hebben woude vanden haren. dwelc men hem toe screef al tot grooter eeren. Tis waer dathet heer dien nacht bleef voer de stad *van* COLENE. al dair hem tvolck wel te ghemaecke dede *ende* *ververschte* *van* des *hem* behoefde vter stad Des anderdaegs tsmerghens wel vroech quam die hertoghe in de stad *omtrent* *met* twee hondert mannen *van* wapenen. *ende* verboet hemlieden op hair lyf

datse niemande niet nemen en souden sonder betalen Daer passeerde die auantgaerde in schoenre ordinancien so dat die vander stad seyden *dat* sy noyt volc en saghen in so properden ordinancien Hier na passeerde die bagaigie. *ende* logeerden *allegader aen* dese syde vander riuieren lants het *water*: *ende* het was wel vespertyt. eer al die sommaigie passeerde. *dien* nacht bleef de hertoghe selue logierende te COLENE binnen *ende* met hem een groot deel van synen meesten baroenen vander achtergaerden. al dair men hem bewees grote eere *ende* daer schencte hi een maelyt voer die vrouwen *ende* ioncfrouwen *ende* voer die borgheren *ende* edelingen vander stad. *ende* na den etene bedreef men daer vele ghenuechten. *ende* ten scheydene en was daer geen vrouwe noch ioncfrouwe hi en gaf hair een schoen iuweel na die weerde *van* haren persoene: *ende* alsoe dede hy [N5vb] sommighen vanden burgheren oeck *ende* besonder den edelen *ende* schiltboertighen mannen. alsoe dat sy *hem* so lief ghecreghen datse wel gewilt hadden dattet haer here gheweest ware

Des anderdaechs smergens passeerde die grote bataillie *ende* dair na die achtergaerde in schoenre oordinancien *ende* logeerden doen ouer den RIJN. *ende* die hertoghe nam doen orlof *aen* die vander stad *ende* danctese seer vander eeren die sy hem gedaen hadden Die vander stad riepen alle ghemeynlicken met luder stemmen Och edele heere die stad *ende* wi alle syn tuwen besten bouen allen anderen heren hier omtrent ons geseten: *ende* daerom so en spaert ons niet in alle des wi vermoghen tuwaerts *Ende* alsoe schiet hi van daer *ende* ghinc tsynen volcke waerts. Des anderdaechs als die hertoge vander missen ghecomen was *ende* dat hi hadde doen trompen *ende* die auangaerde op den wech gestelt. so quamen daer vander stad iiij. ridders wel opgeseten *ende* gewapent wt ghenomen van hoetwapenen *ende* stonden af voer des hertoghen logijs met vier hondert mannen van wapenen *ende* hondert arbalestriers die *hem* volchden. Daer groetten die ridders ANTHONISE den hertoge hem seggende voert aldus Herde mogende *ende* edele hertoghe die stad van COLENE ghebiet haer tuwer goeder gracies *Ende* doer die grote edelheyt die sy in v ghesien hebben. soe begheren sy [N6ra] te wesene uwe goede vrienden: *ende* in *dien* ghise hebt in goeder recommendacien. so zenden sy v iiij. hondert mannen van wapenen *ende* een hondert arbalestriers al toe gemaect voer v. maenden betaelt om met v te trecken. ouer al daert v gelieft. die hertoge danctese seer. *ende* hietse willecome: seggende voert hoe *hem* die hoescheit *niet* en stont te wedersegghen Weet voerwaer *dat* ic dier

niet en sal *vergeten* in toecomenden tijden. Heer spracker een van hemlieden. wi weten alle die weggen van hier tot in CRACHOUWEN Ende daerom eest van node dat wi v gheleyden want wi kennen alle die weggen ende riuieren. Die hertoghe antwoerde hoe hem dat niet scaden en mochte: ende daerom en woude hys niet ontsegghen alst tijt wesen soude Doen dede hi die stellen in ordinancien ende ontfinse onder syn baniere Ende doen brac tgeheele heer op ende reysden voert sonder ophouwen tot datse quamen in BEIEREN bi eenre stad gheheeten NOIRENBERCH. Daer was hertoech OTTE met groten volcke. want hi hem seer ontsach voer coninck ZELODUS VAN CRACHOUWEN die den coninc FREDERIJCK VAN BEMEN beleyt hadde. want hy hadde bi hem wel tachtentich duysent heydenen. ende het was des hertogen OTTEN sorghe dat die coninc ZELODUS hem soude voert comen ouerloepen als hi coninc FREDERIC tonderbracht hadde Ende daerom hadde hi alle synen raet vergadert om te weten wat hi best doen mochte [N6rb] Met dien soe quam daer een oudt riddere die bi hertoghe OTTE was ende seyde tot hem aldus Mijn heere ick coeme wt der maertsen van ALMAENGIEN. ende soe suldi weten hoe dat hem op de reise stelde een groot heere om herwaerts te comene. ende brengt met hem die heerlicste mannen van wapenen die ic oyt gesach. ende ick en weet niet waer sy henen willen anders dan sy het hoot herwarts hebben Mij gheeft wondere sprac hertoghe OTTE wat volc dathet wesen mach. want dat die coninck van ANSSAY deser wylen niet en hadde ghehad alsulcken nederlaghe. soe mocht ick dencken dat hyt ware die den coninc FREDERIC sijnen broedere quame helpen teghens die SARASYNEN Bi mijnre trouwen waer hijt gheweest ick trocke met hem om te secoureren Heer sprac die ridder het waer goet gheweten wat volc dathet ware ende oftse v niet dan goet en willen. Die hertoghe seyde. Ghij sulter gaen in dien ghise gesien hebt Die ridder viel ghereet ende reysde tot dat hi het heer weder vant in de diepte van eenre valleyen op een riuere. daer sach hi van bouen alle die ghereetscap van cokengewande. hi sach die perden voederen. de hengsten hoorde hi neyen. hi sach de mannen van wapenen met hoepen rijden haer harnasch proeuen. met lancien met gheschutte ende met targyen. ende in alle andere manieren Bi mijnder trouwen seyde die selue riddere [N6va] dits doch een edel continancie van volc van wapenen. ten syn seker gheen leerkinderen van haren ambachte Doen sach hi voert ter rechter hant op eenen cleynen berch daer wel vijf hondert mannen van wapenen. ende sach die wake houden ende die acouters omtrent den here ryden ende keeren. Hi ghinck voert tot int

heer. ende vraechde na den ghenen die het bestier vanden heer hadde. ende eensgancs wart hi ghebracht voer ANTHONISE den hertoge. ende als hi *hem* sach wart hi seer verscript van sinen fautoene Niet te min hi groetten oetmoedelicken ende seyde aldus. Mijn heere hertoghe OTTE VAN BEYEREN seyndt my aen v heere. om te wetene wat ghi hier suect in syn lant *ende* oft ghi hem yet anders wilt dan goet: want sonder niet en brengdij sulcdanighen gheselschap met v ANTHONIS antwoerde hier op aldus. ganc henen segt uwen heere dat ic hem noch synen lande niet dan alle goet en wille Ende segt *hem* voert dathet syn die coninck van ANSSAY ANTHONIS VAN LUSIGNEN hertoghe van LUTZENBORCH: ende REINAUT syn broeder. *ende* meer andere baroenen ridderen *ende* schilcknechten. die den coninc van BEMEN te hulpen comen die nv vanden SARASINEN beleggen is in syn stad te PRAGEN Die ridder seide *ons* lieue heere god laet u uwen wech volbrengghen trect inden naem des heeren. ic saelt mynen here gaen kundighen. ende also dede die ridder *ende* seyt synen here *van* woerde te woer[N6vb]de alle tghene dat hi ghesien hadde ende seyde voert hoe dathet die *ontsienste* mannen waren die hi oyt gesach. ende verhaelde hem voert *van* ANTHONIS fellen ghesichte ende vanden fautoene vanden here Bi mijnre trouwen sprac hertoge OTTE VAN BEYEREN. het moet wel groote edelheyt desen tween ghebroeders hier toe beroeren datse van so verre landen comen om auentuere te suecken *ende* het moet wel in hemlieden grote duecht wercken dat sy comen secoureren den coninc *van* BEMEN tegens die vianden ons heeren IHESU CHRISTI Ick gheloeue gode dathet oec sonder my niet wesen en sal want het soude my anders grootelic te verwite staen aengemerce dathet mijn neue is. *ende* dat mijn lant so na synen rijcke gelegen is. *ende* dat hem die *vreemde* te hulpen comen van so verre landen Hertoge OTTE dede so vele dat hi *vergaderde* omtrent iij. oft iiij. duisent vechtender mannen Met den cortsten het heer vertrac *ende* passeerde voer NOIREN BERCH Doen sloech hertoge OTTE wt met eenen schonen gheselscape *ende* quam hem vertoenen den coninc van ANSSAY *ende* oec ANTONISE dien seer blidelicken ontvingen. *ende* also reden sy vi. dagen lanc.

Van coninc FREDERIC VAN BEMEN hoe hi beleggen was:

Die coninc *van* CRACHOUWEN was so machtich *dat* die coninck *van* BEMEN niet wel wt en dorste coemen. niet te min dair gevielen vele scermutsingen den meesten tyt alle dage eens Int stad waren omtrent hondert mannen *van* [O1ra] wapenen wt ONGERYEN *dat* seer vrome

ridders waren die *den vianden* groote scade beiaechden wantse dagelycs wt quamen scermutzen. soe gebuerdet *dat* op eenre mergenstont vroeck die heydenen scermutsten voir die stad. *ende* die vander stad lieten hair bruggen neder vallen *ende* deden haer poerten *ende* draybomen open. *ende* die coninc trac wt met schoenen geselscape *ende* dreuen die heydenen wech al tot haren logize toe De coninc van CRACHOUWEN was op dat pas geseten op eenen hogen hengst syn baniere voer hem int velt verselscapt wel met xv. duysent SARASINEN *ende* quam in schoender ordinancien ter bataillien waert. daer was groot ghevecht. niet te min *onsen* lieden beuiel ten laetsten het vel te ruimen al tot den drayboemen toe Die coninc FREDERIC VAN BEMEN siende dat de coninck van CRACHOUWEN syn volc seer bescadichde gaf synen volcke confoert *ende* goeden moet *ende* stac syn paert met sporen voir ridende seer nernstelicken het zweert in de hant hebbende *ende* sloech den coninc van CRACHOUWEN op syn hoofd met sulcker macht *dat* hi neichde op syns peerts hals. *ende* hadde bi nae ter aerden gevallen want hi beyde syn stegelreepen ghemiste. maer syn volc wart des terstont ghewaer *ende* quamen hem te helpen Coninc FREDERIC sloech hier om eenen heydenen dat hi doot ter aerden viel. Hier en binnen quam die coninc van CRACHOUWEN tot hem seluen *ende* sach dat coninck FREDERIC syn volc bescadichde wairom [O1rb] hi synen wech nam te hemwaerts met enen scarpen strale *ende* sloech *dat* met crachten inden coninck van BEMEN soe styf dathet hem doerghinc Met dien soe zanck die coninc van BEMEN ter neder als die gene die hem niet langher onthouden en conste vander doot. Doen was tvolc seere verslagen *ende* droeuich. *ende* pynden hem weder ter stad in. *ende* hieuen de brugghe op *ende* sloten die poerten ghelyc die ghene die seer bedroeft waren

Hoe die coninck van CRACHOUWEN dede verbernen het lichaem vanden coninck van BEMEN doen hi doot ghebleuen was. [O1va]

[houtsnede 23: de koning van Beemen verbrand]

Die coninc van CRACHOUWEN dede tlichaem van coninc FREDERIC al doot op nemen *ende* verbernen voer de poerten om syn volc *ende* die vander stad te meer te ververen. Als die vander stad wisten dat haer coninc doot was waren sy seer verslaghen *ende* bedroeft. *ende* bedreuen dairom grooten rouwe *ende* sonderlinghe syn dochter AIGLENTINE die welcke seyde. o here god wie sal mi nv vertroesten. ic sie minen vader voir mi

doot *ende* die *verderfnisse van* mynen volcke. *ende* ick en weet niet *van* waer [O1vb] mi *bystant comen* mochte: want ic heb toch ghehoirt dat mijn oem die coninc *van* ANSSAY dair ic mi meest toe *verlaten* hebbe ter neder geworpen is voer LUTZENBORCH. och gewarich god nu en weet ic my tot wien *verlaten dan* alleen op uwe ghenade. o schoone moedere gods wilt doch *vertroesten* dese arme weeze *ende* wilse nemen in uwer hoeden/ dat doch dese valsche heidenen *gheen* macht en crighen ouer mijn lyf Sy *wranc* hair *handen* *ende* trac haer haer *ende* bedreef so grooten rou [O2ra]we dattet elckerliken deren mochte Wat troest dat haer huer ioncfrouwen *gauen* en *halp* al niet Aldus waren die vander stad oec in *groten lyden*. want de coninc *van* CRACHOUWEN besendese alle dage *ende* dede hem te *verstaen* geuen hoe sys tegens die macht vanden SARASINEN niet houden en mochten: *ende* waren hierom seer begaen weder sy hem op geuen wouden behouden lyf *ende* goet/ want anderssints op dat hise met crachte *gewonne/* geloefde hyse te *verbernen* geheel te pulueren *sonder* iemande te *verranchoenen* Maer alsoet god woude so waren daer enige oude ridderen die den coninc oec seer lief gehad hadden: *ende* die de maegt syn dochter daerom oec beminden. die welcke *verhoorende* die *wanckeling* vanden volcke seiden tot hem aldus O valsch volck wat wildi maken: die bode die om *bystant* wt is tot den coninc *van* ANSSAY/ en is noch niet weder *ghecomen*. hebt goet herte *ende* *verstout* v seluen. ghi sult certayn cortelinge goede tijnge hebben ghelieftet gode. Doen sy dese ridders aldus hoirden spreken. antwoerden sy den bode des conincx *van* CRAKOUWEN dat si hem al noch niet opgeuen en wouden *ende* datse syn macht verwachten soudent Doen de coninc *van* CRAKOUWEN dat *verhoirde* was hi seer toernich *ende* zwoer bi sinen goden dat hise al in *polueren* *verbernen* soude Hi dede de stad belopen *ende* bespringen met alle synder macht. *ende* die *van* binnen *verweerden* hem vast slappelic van groter *sorgen* die sy hadden: want sy soudent hem op geghe[O2rb]uen hebben en hadde gedaen het ontsich vanden edele vanden lande. Het es waer dat ANTHONIS die hertoge *van* LUTZENBORCH. REYNAUT syn broeder. die coninc *van* ANSSAY *ende* hertoge OTTE VAN BEYEREN *verhoirden* de grote armoede vander stad. maer en wisten niet vandes conincs doot. *ende* soe leydden sy haer heer also haestelijcken voert als sy consten. also datse op eenen donredach tsauons quamen logeren aen een riuere op onderhalf mile na PRAGEN *Ende* *van* dair wert terstont gesonden een ridder van dien lande haestelinge in de stad om hem te *kundigen* haerliedder coemste Als dese ridder *quam* omtrent der stad soo

vant hi dat die coninc van CRAKOUWEN de stad sterckelyken dede bespringen. om deswille dat hise seer cranc gevoelde. ende het souder sonder twiuel al qualic gegaen hebben Dese ridder pynde hem metten assaute aen de stad te comen ende stiet daer op een cleyn poerte ende seyde datmen hem in laten soude. ende also die vander gaerden hem kenden. waert hi inne gelaten Ende binnen wesende liep hi eensgancs ronts om de mueren vander stad ende tot allen torrens roepende met luder stemmen. ghi heren weert v vromeliken. want de bloeme van allen riddeerscape der werelt coemt v hier te hulpen met den coninc van ANSSAY. ghi sult die terstont sien beghinnen den stryt. hout v daeromme vromelic ende weest blide. want daer en sal een SARASYN niet van hier geraken hi en sy geuangen oft doot. Als [O2va] sy dit hoirden gauen sy alle eenen roep so lude dathet wonder was. seggende geloeft sy ons heere. ende doen stelden sy hem so heerlicken ter weere datter een groot deel SARASINEN bleuen so doot so gequetst Als coninc ZELODUS dat vernam datse sulcken moet ghegrepen hadden verwonderde hi hem seer niet wetende wat dat bedieden mochte. want sy hadden hem so vromelicken datter geen SARASYN hem genaken en dorste. maer dedense eersselen alle achterwaerts

Binnen deser wilen haeste hem ANTHONIS met alle den here na de stad. ende liet syn logys bewaert met v. hondert mannen van wapenen. Die coninck van ANSSAY ende hertoge OTTE VAN BEYEREN leydden die achtergaerde. ende ANTHONIS ende REINAUT de vorste gaerde Daer mochtmen sien die banieren inden velde wayen. ende helmen scheenwapenen gout lazuer ende menigherleye uerwen van banieren wimpelen schinende tegens die zonne. ende reden alsoe lange haer ordinancie houdende dat sy die stad sagen die vanden SARASYNEN seer bescoten ende beuochten wart. ende sagen oec der SARASINEN tenten ende pauwellioenen met groten volcke ANTHONIS dede syn volck doen verbeyden tot dat die achtergaerde bi quam. ende stelde op de vlogelen vander batayllien archiers ende arbalestriers Ende doen werdens de SARASYNEN gewaer ende seydent den coninc hem verweckende dat hi den assaut liet die ter quader tyt beghonnen was: want daer quamen so vele kerstenen datter al tvelt af bedect was Die co[O2vb]ninc dit horende wart seer toernich ende liet het assaut staen ende ghinc syn volc buten synre tenten stellen in ordinancien ten besten dat hi mocht. Met dien dede ANTHONIS syn trompetten slaen. ende die bataillie al suerlicken voirt gaen Ende als sy bi malckanderen quamen. so gerees daer een groot ghecrysch ende gevecht: want int aencomen so vielen daer vele

doden aen beyden siden. daer was groot gecrac *der lancien*. daer hoerde men die sweerden *clincken*. maer die SARASINEN hadden die meeste scade Die van POITAU lieten hem daer wel kennen Ende als coninc ZELODUS dat sach so riep hi synen roep wel luyde ende schicte sinen schilt voir hem op ziin borst ende sloech syn paert met sporen die glauie gheuelte hebbende ende na hem wel x. duisent heidenen. ende so rennede de coninc op enen kersten met sulcker macht dat hem die lancie doer tlyf schoet ende dat hi doot ter aerden viel. die SARASINEN volchden hem seer vromelicken ende deden den kerstenen groote scade. onermits de grote vroemicheyt die coninc ZELODUS daer dede. ende dreuense achterwaerts die lengde wel van eenre lancien. Die coninc riep wederomme synen roep segghende. wel aen ghi heeren ridders ende knechten slaet al toe sonder sparen. desen dach is voer ons want sy en mogen ons niet ontgaen Die van POITAU ontfinghense seer hardelicken soe dat daer menich heyden ende menich kersten doot bleef. want der SARASINEN was seer vele. Als ANTHONIS die vroeme [O3ra] hertoge sach syn volc eersselen so quam hi aen syn sweert inde hant hebbende als ongemoedt van toerne. ende riep LUSIGNEN met luder stemmen. ende werp hem onder die SARASINEN also snellicken als dat weerlich wt den hemel schiet. ende sloecht al ter neder dat hem gemoette ouer beide siden: ende syn volc volchde hem seer cortelicken verwonderende seer van datse hem sagen bedriuen. want dair en was gheen SARASYN so koen dien verbeyden dorste. maer sy eersselden alle tharen tenten waert Als coninc ZELODUS dat sach riep hi. wel aen ghi heren ende baroenen verweert v. hoe coemt [O3rb] dat ghi voer eenen man alleene allegader die vluchte neemt. het is grote scande Met desen woerden versaemde hi syn volc weder bi een. ende die SARASINEN hielden doen ANTHONISE stede ende synen volcke seer vromelicken. Met dien quaem die ammirael ane met thien duzent vechtender mannen ende daer verstercte die bataillie seer wreedelicken soe datter menich SARASYN doot bleef

Hoe die coninck van CRACHOUWEN inden strydt doot bleef voer die stad van PRAGHEN die hi beleyt hadde

[houtsnede 24: de strijd voor Praag; dezelfde als 15, 18 en 20]

[O3va] Doen quam die achtergairde aen die de coninck van ANSSAY ende hertoge OTTE beleidden ende sloeghen seer vromelicken in de bataillie.

ende bleuen daer inne *verduerende* ouer beide syden so lange datter ontallike vele doden bleuen *Ende* alsoe keerden hem ANTHONIS *ende* syn broeder weder daer inne so fellicken datter noch heyden noch kersten en was. hi en *verwonderde* hem dies vanden *vervaerlicken* slaghen die dair gevielen Ten laetsten en was daer een SARAZYN niet diese *verbeiden* dorsten *ende* daer hadden hem die kerstenen so vromeliken dat die heydenen rugghe gauen maer coninck ZELODUS belettet diese seer vromelicken bi een hielt *ende* dede den kerstenen grote scade ouermits den moet die hi synen volcke gaf Als REYNAUT den coninc sach syn volc aldus beleyden dat hi niet en mistede. *ende* syn volc scuttete: soe zwoer hi bi onsen here dat hijer voer doot blyuen soude. oft hi soude die plaetse aldaer verlegghen vanden SARASYNEN Doen werp hi syn targie opten rugghe *ende* sloech syn paert met sporen. *ende* rende volles loeps wat hi mochte ten coninc waert van CRACHOUWEN *Ende* als hem die coninck sach comen soe hief hi syn zweert op *ende* gaf REINAUDE eenen slach op synen helm die seer ruyd was. maer het mes scampte af tot op syn slincker been *ende* ontfinck daer een quetsuere dat hem tbloet ten hielen af liep Als REINAUT dat gewaer wert greep hi syn zweert met [O3vb] beyden handen *ende* sloech den coninc met sulcken toerne op syn hoeft dat hi ziins selfs *vergat* *ende* dat hi syn zweert liet vallen *ende* met den hoofde neder neichde op den hals van synen paerde *ende* dat den riem ontwee brac wt sinen hootwapenen Doen ghinc hem REYNAUT laden met slagen dat hi ter aerden viel *Ende* eensgancs vant hi hem onder die voeten vanden volcke *ende* vanden paerden maer syn lieden quamen hem te hulpen onder der perden voeten maer sy en konsten hem niet wel ghehelpen. *Ende* als die SARASINEN dat sagen begonsten sy te vlieden. in dwelc doende die kerstenen hem seer sterckelicken veruolchden al smitende *ende* iagende datter seer luttel ontquaem *Ende* so eynde die bataillie *Ende* doen quamen die kerstenen int wederkeeren logeren inder SARASYNEN tenten *ende* daer na trocken die ij. gebroeders die coninc van ANSSAY *ende* hertoge OTTE VAN BEYEREN met hondert ridderen in de stad. al daer sy blidelicken warden ontfanghen alst gheen wonder was. want die borghers doen *verlost* waren: Sij quamen voert beneden int palays al daer die ioncfrouwe AIGLENTINE den coninc van ANSSAY haren oem *ende* den anderen te ghemoete quaem

¶ Hoe die coninc ZELODUS VAN CRACHOUWEN *ende* dander SARASYNEN alle verbrant werden [O4ra]

[houtsnede 25: koning Zelodus verbrand; dezelfde als 23]

AYGLEYNTYNE die ioncfrouwe was vtermaten blide vander nederlaghen die de SARASYNEN hadden. *ende* oec vander coemsten *ende* vander victorien *van* haren oem nochtan so was hair therte alnoch so vol drucs vander doot *van* haren vader dat sys niet *vergeten* en conste *Ende* als sy aldus quam bi haren oem soe dede sy hem die behoerlicke reuerencie *ende* hieten hoechlicken willecome segghende aldus Mijn lieue oem oft gode ghelieft hadde *ende* ghi twee da[O4rb]ghen eer gecomen waert soe soudy mynen vader geuonden hebben in leuenden lyue die ZELODUS nv doot heeft. *ende* doen verbernen ter meerder scanden vanden heylighen kerstenen ghelooue Als die coninck dat verstont was hi seer *verstoert*. *ende* zwoer bi gode *ende* allen synen heyligen dat hi niet min doen soude den coninc met allen den SARASYNEN die hi vinden mochte het waer leuende of doot. *Ende* terstont wart daer geboden *ende* wt geroepen dat wt elcken huysse een ghin[O4va]ge te velde *vergaderende* alle die doede SARASINEN op eenen berch *ende* dat wret also gedaen. *ende* bouen op alle die lichamen wert het lichaem van coninc ZELODUS gheworpen *ende* werden al tsamen verbrant op eenen hoep *ende* der kerstenen lichamen die men dair doot beuant die werden ter aerden gedaen opt ghewide. Hier na dede die coninc *van* ANSSAY ghereescap maken tot der wtvaert van coninck FREDERICK synen broeder. *ende* trad hier na te peerde *ende* met hem hertoge OTTE VAN BEYEREN *ende* meer ander baroenen *van* BEMEN *ende* ghingen alle int swertte ghecleet tot in de tenten dair de SARASINEN inne gelogiert hadden daer die twee gebroeders inne waren. die welcke hadden doen aencomen die bagaigien *ende* sommagien. *ende* die het logys bewaerden. *Ende* ghinghen voert haren gesellen deylen tgoet datse vanden SARASYNEN behouden hadden. alsoe wel den cleynen als den groten also *dat* daer niet een en was hy en hielt hem wel te vreden Doen quamen de coninc. hertoghe OTTE *ende* alle die baenrye *ende* groetteden die twee ghebroeders oetmoedelicken: *ende* die ontfinghense met groter eeren Daer ghinc de coninc *van* ANSSAY den ghebroeders vertellen hoe coninc FREDERIC inden stryt doot gebleuen was. *ende* hoe dat coninc ZELODUS hadde doen *verbernen* syn lichaem in spyte van allen kerstenen. *ende* dat hi dairom weder hadde doen *verbernen* syn lichaem *ende* oec alle der anderen SARAZINEN Ghi hebt seer [O4vb] wel ghedaen sprack ANTHONIS. want coninck ZELODUS daer een vuyl fait aen dede. want het is doch grote scande dat yemant synen viant meer raect na dien dat hijen

doot heeft Bi mynder trouwen sprac hertoge OTTE. heere ghi segt die waerheyt Nu heere seide die hertoghe voert. die coninc van ANSSAY is hier ghecomen om v ende REYNAUDE uwen broeder te biddene ter wtvaert van coninc FREDERIC sinen broeder daer af dat die vigilien al ghisteren auont af gedaen syn Wy sullen daer gherne comen antwoerden die twee ghebroeders Sij ghingen te paerde ende reden met eenen notabelen gheselscape in stadt. daer een ieghelyc groote begheerte hadde hem te siene. vrouwen ioncfrouwen ridderen schiltknechten ende alle datter was. ende verwonderden hem seere vanden leeuwen clauwe die ANTHONIS hadde. ende dat hi anders van leden so wel gemaect was. ende seyden onderlinghe dat dese ij. ghebroeders wel ghescapen waren menich lant te vercrighenne in vele ende diuerschen plaetsen ende alsoe quamen sy ter kercken. ende daer stonden sy af van haren paerden

AYGLENTINE die daer tegens der kercken ouer was: bewees hemlieden groote eerweerdicheyt ende danctese oetmoedelicken vanden edelen secourse dat sy haer ghedaen hadden. want naest gode hadden sy bescermt haer eere. haer leuen ende haer lant. ANTHONIS antwoerde. mijn ioncfrou[O5ra]we wi en hebben niet ghedaen wi en synt schuldich van doene. want alle goede kerstenen syn van gods wegghen verbonden te helpen verdriuen ende te verderuene de vianden gods Met dien recheden sy de ioncfrouwe op met beiden armen ende steldense weder te sitten. die ioncfrouwe was seer rijckelicken verselscapt met vrouwen ende ioncfrouwen van dien lande. den dienst gods gedaen synde werden de perden geoffert gelyc tot sulcken edelen coninck behoirt Ende na dien saten die ij. gebroeders met haren gesinne weder te paerde ende die coninc van ANSSAY ende hertoge OTTE VAN BEYEREN gheleidden die ioncfrouwe al tot int palays. Daer comende vonden de tafelen gedect: ende ghinghen eten. ende werden seer rijckelicken ghedient. ende na den etene wart de ioncfrouwe gheleyt in een camere Doen riep de coninc van ANSSAY die baroenen vanden lande tsamen ende seide hem dese woerden Ghi heren ghi moet onder v ouerleggen dat ghi hebt eenen vroemen man om het rijcke van mijnre nichten te regeren. want een lant dat in eenre vrouwen hant staet is luttel beschermt. besiet wat goet ware voer mynre nichten ende oec voer v Doen antwoerde daer een voer hem allen Heer coninc wi en weten niemande die hem des voer v onderwinden sal want waert dat v nichte storue: alle het lant van BEMEN soude op v versteruen. ende daer omme belasten wi v hier mede ende doetet soet vghelieft dwelc een reden is

Die coninc antwoerde. bi mijnder [O5rb] trouwen men moet haer gheuen eenen man. ende daerom suect haer eenen die des weerdich sy het lant te regere. want als aengaende mi soe hebbe ick selue sants ghenoech om te beherene. ende alsoe en behoef ick des niet Sy antwoerden allegader seggende aldus. heer coninc eest uwen wille dat uwe nichte huwelijc doe. soe suect hare oeck eenen man die v ghenuecht want bouen v en sals hem niemant onderwinden Wel dan seyde die coninck ick salder op dencken tot haren proffyte ende totten uwen alsoe gheringe als ick mach want ick salder haer terstont af gaen segghen Sy dancten den coninc ende schieden so van hem Ende hi orlof genomen hebbende ghinc in synre nichten camere dien seer blidelicken ontfinc. Hi sprac haer toe ende seide aldus Mijn schone nichte uwe dingen syn nu in goeden punte gode lof: want ghi ende v lant syt verlost vander sorghen der SARASYNEN bider hulpen gods ende der twee ghebroeders van LUSIGNEV. Nu moet men voerdaen sien hoe dat uwe lant voertmeer geregeert sal werden tot eeren ende profyte van v ende van uwen volcke Die ioncfrouwe antwoerde mijn lieue oem ick en hebbe ghenen troest noch raet dan alleen v. ende dairom bidde ic v dat ghi doch daer op letten wilt. want het my betaemt meer na v te hoorene oft na uwen raet te leuene/ dan na yemande anders. Die coninc antwoerde. myn lieue nichte [O5va] ic hebber al gereet op versien wi moeten sien dat wy gheraken eenen man die weert sy te beherene v ende uwe lant. ende niet verre van hier is een die goet schoen edel vroem ende stout is Bi mijnre trouwen sprac die ioncfrouwe so heeft hi menichte van vele goeder licteykenen Ick ben dies wel seker dat ghi my niet raden en soud dat tot mijnre eeren ende profyte niet en ware na v beste. Maer mijn lieue oem als van my so gheringhe te houene na die doot van mijnen vader. so en soude ics emmer niet met allen bewysen dat mi syn doot ter herten ghinge. ende so dunct mi dat ic grotelicken mesdoen soude ende daeromme grote achtersprake verweruen Die coninc antwoerde myn schoen nichte men moet van twee quaden het minste kiezen alst emmers deen wesen moet Het es wel waer dathet beyden uwer eeren niet hinderen en mochte. waert datmen anders verbeiden mochte Maer mijn schone nichte ic ben gheseten verre van v ende en mach al hier niet langhe bliuen. sonder groote schade van mi ende van anderen. Ende oec soe moet men desen ij. ghebroeders voldoen vanden edelen bijstande datse v ghedaen hebben. ende dat vanden mijnen of vanden uwen dat ghi dencken moecht dat ghi hem haer huescheyt die sy v ghedaen hebben verghelden soudet. half v rijcke en

waer daer toe niet ghenoech. als men ouerlegghen soude die sorghe pyne ende arbeyt [O5vb] die sy doer v gheleden hebben. Ende ouer dander syde soe en sydt ghi oec niet weerdich te man te hebben. ia alsulcdanigen man als REINAUT VAN LUSIGNEN es. want voerwaer hy is weerdich te hebbene een de meeste vrouwe vander werelt: soe ouermits synre duecht schoenheit ende vroemheyt Als die ioncfrouwe haren oem aldus hoorde spreken viel sy te mael beschaemt ende en wiste wat segghen. anders dan sys haer al screyende gansselicken keerde inden goeden wille vanden coninck haren oom. segghende. Mijn lieue oem ic en hebbe ter werelt ghenen troost dan aen v naest gode. ende daeromme wilt met my ende mijnen rijcke doen soet v alder best dunct. Ghi segt wel sprac die coninck. ende daerom gheloue ick v dat ick nemmermeer hier inne doen en sal dan na mijn beste Nu wel dan mijn schone nichte en weent niet meer. want ic bemercke wel dat ghi v deser boetscappen ledich stelt: want hoe dese wapeninghe langher al hier op v lant leyt hoe ghi meerder scade ghecrighen sult Ende met dien ghinck van ANSSAY van dair inder grooter zalen daer die twee gebroeders waren met vele baenreheeren soe van binnen den lande soe van buyten lants Daer begonst die coninck de sprake op te heffen segghende tot ANTHONISE aldus. nu edel hertoge wilt na my horen Die baroenen van desen lande die al hier vergadert syn [O6ra] bidden v ende so doen ic oec dat v wille gelieuen dat REYNAUT v broeder coninck van BEMEN sy. ende dat hi AIGLENTINEV mynder nichten te wiue neme. ende wiit hem bidden dat hij hem in dat niet en weyghere. want die baroenen vanden lande begherens vter macen seer ANTHONIS antwoerde. heer coninc die begeerte is weerdich verhoort te wesene ende so salse oec volbracht syn op dathet v gelieft: doet die ioncfrouwen comen. Die coninc ende hertoech OTTE ghinsense doen terstont halen. ende deden haer wt het swarte habyt ende dedense cleeden met den alder rijckelicsten ghewaden die sy hadde ende haer ioncfrouwen seer ryckelijcken toe ghemaect met perlen ende anderen costelijcken ghesteynten Die coninc ende die hertoghe recheden die ioncfrouwe op. ende die andere ioncfrouwen volchden haer naer: als die ioncfrouwe met haren geselschape in der cameren trad was sy gansselic verlicht van rijckelicheden ende schoenheden. ANTHONIS ende alle die ander baroenen deden grote eere der ioncfrouwen die so wtnemende schoen was dattet wonder was Ende insghelycs dede si hemlieden oec wederomme grote reuerentie

Doen nam die coninck de maecht *ende* seide. heer hertoge van LUTZENBORCH syt ghi bereet te voldoene uwe voirwaerde Siet hier daer mede *dat* wy de onse voldoen willen. Bi mijnre trouwen sprac ANTHONIS het is gro[O6rb]te redene Houd daer mijn broeder sprac ANTHONIS. ontfanct die edele maegt die vrouwe vanden conincrijcke van BEMEN. Met dien tradt REYNAUT voert *ende* seide met luder stemmen Ic danc ten vorsten gode almachtich/ den coninc die teghenwoerdich is. *ende* alle den baroenen van desen lande van deser hogher eeren. want al en ware maer die maget alleene *ende* sonder erue. soo en soude icse niet ontseggen. Ick hoepe bi den gehenghene gods lants genoegh te ghecrighene voer haer *ende* my. hoe wel dat icket al in dancke neme Myn broeder sprack ANTHONIS het is groote redene want ghy hebt emmer dit conincrijc in auantagien. god gheue v anders gracye dier meer te ghecrigene op die vianden gods Met den cortsten gheseyt. daer wert ontboeden een bisschop diese ontrouwe dede *Ende* doen begonste die feeste daer groot te wordene. want men wistet *terstont* alle die stad dore Die vander stad maecten die stad costelicken toe *met* rijckelicken gulden lakenen *Ende* daer wert gesloten datmen die brulofte houden soude. midden inden velde int meeste pauwellioen Daer wert gemaect menich costelijck cleet: soe voer der bruyt so voer die ioncfrouwen. *ende* oec voer die twee ghebroeders. *ende* oec voer die baroenen vanden lande *ende* van buyten. Alst quaem ten derden daghe dat men trouwen soude so leyde men die maecht *ende* met [O6va] haer die vrouwen *ende* ioncfrouwen in de hoechste pauwellioen. *ende* dair dede men vele tenten omme slaen rijckelijcken toe ghemaect voer die vrouwen: *ende* die coninc van ANSSAY *ende* die hertoghe van BEYEREN die logeerden met harer baenerien ouer deen zyde vanden vrouwen tenten *Ende* ANTHONIS *ende* REINAUT ouer dander syde. *ende* dien nacht hielt men starcke wake recht oft haer vianden daer bi geweest hadden Daer was het auontmael seer groot *ende* no[O6vb]tabel. *Ende* alst tyt wart so ghinck een ieghelyc ter rusten tot smergens dat dlicht vanden dage aen ghecomen was

¶ Hoe *ende* in wat manieren dat REYNAUT trouwede des conincx dochter van BEMEN gheheeten AYGLENTINE

[houtsnede 26: Reynaut huwt Ayglentine van Bemen; dezelfde als 16 en 19]

[P1ra] ALs dlicht vanden dage aen quam so viel die mergenstont schoen ende claer ende die zonne scheen wel schoen Die bruyt wert doen toe gemaect. ende wert geleyt ter plaetzen daer men die misse soude doen. die misse gedaen synde soe werden sy seer feesteliken getroud. ende daer na wert sy geleyd int opperste pauwellioen. Ende die maeltijt was seer costelicken bereyt van menigerley gerechten. Ende als sy alle ghegeten hadden soe ghinghen de vrouwen op die scauotten ende stellagien dyer bereet waren: ende die ridders ghingen hem wapenen/ ende ANTHONIS oec om synen broeder eere te doene. Daer begonsten die ridders een schoen steecspel. ende dair en was geen ridder so vroem die hem tegens ANTHONISE oft teghens REYNAUDE sinen broeder stellen dorste Ende als sy saghen dathet steecspel voer hem te cranck viel ende niemant ter banen en quam. so ruymden sy wt der banen ende ontwapenden hem Dit duerende een lange wile so verhoirden die coninck van ANSSAY ende die hertoge van BEYEREN wel hoe dat daer geuaren was Den auont quam ane. waerom dattet tsteecspel verlaten wert. ende die ridders ende sciltknappen schieden van daer ende ghingen ten auontmael eten. ende na den etenne so wart daer groote genuechte bedreuen als van danssen ende alreley spelen. ende tsauonts doet slapens tijt wert doen leyde men de bruyt slapen op een rijckelijc bedde. ende corts hier na quam REINAUT [P1rb] bi haer slapen doen tbedde gezeghent was Doen vertrocken sy wt der cameran die sommige al roepende ende danssende. ende sommige vertellende vele schone auentueren. Ende also bedreuen sy genuechte ten besten datse vermochten. ende sommige andere ghinghen slapen REYNAUT ende die maegt waren bi een gheleyt: ende de maegt vercleynde haer seere teghens hem segghende aldus En hadde gedaen die gracie gods. ende die macht van uwen broeder ende van v. dese arme weeze waer geheelic ende al gesceynt ende verloren geweest ende alle haer lant geuallen in groten wederspoede in die handen vanden quaden SARASINEN. dies v god lonen moet. ende dat ghi sulcken armen maegt als ic ben v gheweerdicht teenen wiue te nemen Bi mynder trouwen schoen bloeme sprac REYNAUT ghi hebt vele meer doer mi gedaen dan ick doer v/ in dien ghi mi gegont hebt v edele lichaem ende tot dien ghemaect erfghenaem van allen uwen rijcke Met mi en hebt ghy niet ontfaen dan alleenlic mijn lichaem Die maecht antwoerde. v lijf es meer weerdich dan x. conincrijcken na mijnen presente. afslaende harer beyder tale: daer wart dien nacht van hem gewonnen een schoen zone die geheten wart OLIPHART. dese dede groote sware orloghen. ende gewan alle die neder

maertsen *van* HOLLANT *ende* ZEELANT. DENNEMERCKE *ende* NOERWEGHEN.
Des *anderdaegs* smergens stont [P1va] elckerlijc op *ende* daer wart die
misse gesongen *ende* de vrouwe dair gebracht *ende* na der missen
ghingen sy *weder* int pauwellioen. *Ende* rechts als sy haer handen
gewasscen hadden *om* te gaen eten. soe quamen daer ij. ridders *van*
LUTZENBORCH die ANTHONISE brieuen brachten *van* KERSTINEN synder
huysvrouwen Sy groetten ANTHONISE seer *hem* segghende hoe hy wel
blide wesen mocht *want* syn huysvrouwe *hem* gebracht hadde een dat
scoenste knapelkint *dat* men sien mochte oft oyt gesien was Geloeft
moet god syn sprac ANTHONIS mijn lieue heeren. *ende* hietse
hoechlijcken willecome *ende* visiteerde den brief
ANTHONIS die hertoghe *van* LUTZENBORCH was seer blide *van* deser
tijngen *ende* so was oec REYNAUT syn broeder Hi nam die ij. ridders in
den arme. *ende* custese *van* bliscapen *ende* deedse grotelijcken
beghiften Doen ghinc hi *sitten* ten eten. *ende* die feeste geduerde viij.
dagen lanc *ende* daer na kerden sy *weder* in de stad *Ende* hier na namen
si orlof te weten de coninc *van* ANSSAY. ANTHONIS. die hertoge *van*
BEYEREN. *ende* alle die baroenen *van* coninck REYNAUT. *ende* vander
coninghinnen AYGLENTINEN die beyde seer droeuich waren *van* haren
vertrecke: Daer geloefde ANTHONIS den conint REYNAUT. waert dat hem
die heydenen eenige orloghe dede *dat* hy *hem* soude te helpen comen
met vele baenreheeren Dies hem coninc REYNAUT seer dancte. Doen
custen sy malckanderen *ende* schieden. *ende* het heer reysde soe verre
dathet quam [P1vb] te MONTHIN in BEYEREN. *ende* bleef daer logerende
voer de stad *Ende* daer dede *hem* hertoghe OTTE groote feeste iij daghen
lanc Ten vierden dage namen sy orlof *ende* reysden also verre tot datse
quamen te COLENE. Doen quamen die iij. ridders die tvolck *van*
wapenen bestierden die de *van* COLENE ANTHONIS mede gegheuen
hadden *ende* seyden. het is tbeste dat wy voer reysen int stad. om v te
bereyden uwe passagie. ANTHONIS wasser mede te vreden. *ende* als sy te
COLENE quamen warden sy feestelicken inne ghehaelt. *ende* de opperste
borgeren vraechden hoe die reyse vergaen was Sij nertelden hem alle
die gheschiedenissen. *ende* hoe REYNAUT coninc *van* BEMEN was Als die *van*
COLENE *dat* hoirden waren sy seer blide segghende. aldus dat *hem* daer
toe seer lief was. dat sy die vrientscap hadden *van* alsulcdanighen tween
princen *Ende* ghinghen grote bereetscap maken om tontfanghen
ANTHONIS *ende* den coninc *van* ANSSAY *met* haren volcke Het heer quam
hier na te COLEN *ende* die borgers vander stad quamen *hem* tegen *met*
grooten gheselscape. *ende* deden *hem* grote eerwerdicheyt *ende* baden

hem dat sy doch dien auont quamen logerende in de stad met haren edelen. dander volck vanden here track voert ouer den RIJN aen dese syde vander stad logierende ende dien auont waren sy te COLENE seer blidelic onthaelt Des anderdaegs nam ANTHONIS orlof seggende den borgers waert dat sy sijnder te doene hadden. [P2ra] hi waer tharen besten met alre synre macht: ende danctese seer vander vrientscappen die sy hem ghedaen hadden Ende reisde van dair tot dat hi quam inden velde voer LUTZENBORCH

Hertoghinne KERSTINE was seer blyde als sy vernam die coemste van hertoge ANTHONIS haren man Ende ghinc hem teghen met vele vrouwen ende ioncfrouwen ende edelen vanden lande/ ende oec met der clergien ende den borgers vander stad. ende omtrent een half mile vander stad daer ontvingen de hertoghe ende die hertoghinne malckanderen seer blideliken Ende alle tgemeyn volc riep noel noel. dats te seggen groote blischap. ende dancten gode onsen here vander wedercoemst van haren heere. Theer bleef ligghende voer LUTZENBORCH ende die coninc van ANSSAY bleef dair liggende noch vi. dagen lanc dat hem de hertoge grote chiere dede. ende gaf hem alle syn obligacien weder ende scouten ganslic quite wt genomen vanden godshuze te fonderen om voer die dooden te bidden. ende dit dede hy al ter liefden van coninc REINAUT sinen broeder Die coninck van ANSSAY dancte hem seer vriendelic ende schiet doen van daer ende quam weder in syn lant van ANSSAY daer hi seer blidelyken oncfangen wert Ende hertoge ANTONIS bleef doen voert thuyt bi synder huysvrouwen. ende ghecreech dat iaer eenen sone gheheten LOCHIER. die welc heel ARDENNEN verlost vanden rouers/ ende dede int bosch fonderen een abdye. ende dede oec maken de brugge te MASIERES op de MAZE. ende [P2rb] meer ander fortressen beneden in HOLLANT. ende dede oec vele schoenre fayten van wapenen met coninc OLIPHART VAN BEMEN die syn neue was coninc REYNAUTS zone. Het gebuerde hier na dat die coninc van ANSSAY te doen hadde metten graue van FRIBORCH ende metten hertoge van OESTRIJC ende screef aen ANTHONISE dat hi hem wilde te hulpen comen als hi dede. ende ghewan met fortsen het greefschap van FRIBORCH. ende passeerde voert in OESTRYC ende verwan den hertoge ende dede hem voert pays maken metten coninc van ANSSAY tsynre eeren Ende hier na nam BERTRAM ANTHONIS zone te wiue MELIDEE des conincx dochter van ANSSAY die na des conincs doot selue coninc was ende het hertoechdom van LUTZENBORCH bleef na ANTHONIS doot synen sone LOTHIER

¶ Nu valt die historie weder op RAYMONDYN op MELUSINEN ende op haer ander kinderen

Nu suldy voert hooren hoe RAYMONDYN gecreech bi der hulpen van synen vassalen menich lant. ende baenneryen die hem te dienste stonden/ al tot in BRETANIEN. ende binnen ij. iaren hier na hadde MELUSINE noch twee kinderen. daer af dat deen gheheten was FROMONT die seer beminde die kercke gelijk hi wel bewees int eynde. want hij begaf hem monninck te MAILLIERS int cloestere. daer na der hant binnen eeneu iare groot quaet af quam ende een deerlick ongheual ghelyc ghi hier na wel hooren sult. [P2va] die ander zone was gheheten DIEDERIC die een groot man was van wapenen Hier mede so swighe ick van desen DIEDERIC. ende wille seggen van GODEFROY METTEN GROTEN TANDE die de stoutste vroemste ende die ontsienste was van allen synen broederen Dese GODEFROY en ontsach noit man hoe vroem hoe groot ende hoe fel dat hi was Die croniken ende warachtighe historien seggen dat hij teghen eenen gheest oft viant eenen kamp vacht inde beemden voir LUSIGNEN ghelijck ghi noch hier na wel horen sult Het is voert te weten dat GODEFROY doen hi te manne ghecomen was dat hem een tijnghen aengebracht wart hoe datter eenrehande volck in YERLANT was dat synen vader RAYMONDIJN niet gehoersam wesen en woude alsoet met rechte schuldich was van doene GODEFROY dit hoorende zwoer dat hijse tot onderdanicheyt ende subiectien brenghen soude Ende nam hieromme orlof aen RAYMONDIJN sinen vader. die welc dat om syns scheidens wille seer bedroeft was. ende nam met hem omtrent vijf hondert mannen van wapenen ende hondert arbalestriers. Ende als hi in YERLANT quam vraechde hi terstont waer hem die onghehoorsamighe onthielden Die ghene die de partije met RAYMONDIJN synen vader hielden wesen hem die plaetsen vanden onghehoirsamigen. ende ghingen hemlieden oec wapenen gheloenende hem ghetrouwelicken by te stane om [P2vb] syn vianden te crancken. GODEFROY dit hoorende danctese seer van haren dienste die sy hem boden. maer hi seyde dat hijs op dat pas niet en behoefde. want hy hadde daer toe volcx genoeg om syn dingen mede te beschicken Heer seyden sy voert ghi hebt meer te doen dan ghi weet. want uwe vianden syn seer fel ende wreet. ende syn alle vanden meesten geslachte van desen lande GODEFROY antwoerde. mijn heren en sorcht daer voer niet want dair en is gheen van hem allen hoe cleyn dat hi is die niet ter gehoersamheyt comen en wille hi en salder om steruen Ende dairom

mijn lieue heeren yst *dat* ic uwer te doen hebbe so sal ic v wel ontbieden Sij antwoerden here alst v belieft so syn wi bereet Hi danctese seer *ende* nam sinen wech teenre borch waerts geheeten SYON. daer een *van* GODEFROYS vianden was *met* noch .ij. syn ghebroeders die seer stout *ende* wreet waren op haer gebueren om selue heeren te wesene GODEFROY die dede dese .ij. ghebroeders ontseggen. datse souden comen hem ghehoersamicheit doen *van* syns vaders weghe Sij antwoerden daer op. hoe sy *om* RAYMONDIJN noch *om* niemande *van* synent wegen doen noch laten en souden. *ende* *dat* hij daerom niet naerder en quame oft het soude hem qualicken vergaen. Die bode antwoerde *dat* hy hem *dat* wel wachten soude. maer ic sal v mynen meester zenden die v wel anders leeren sal. *ende* die v allegader sal doen steruen. *ende* vanghen Die drie ghebroeders horende dese antwoerde waren ouer [P3ra] seer ontstelt. *ende* en had hi hem niet so seer wederom gehaest *met* den perde hi soude geuangen hebben geweest *ende* gedoot sonder ophouwen. want sy waren onghenadich houerdich *ende* sot. noch god noch mensch ontsiende. doen de bode weder bi GODEFROY gheraecte vertelde hi hem die hoechmoedicheyt *van* desen .ij. broeders. Laetse wel sprac GODEFROIT toesien want groten wint gaet *met* luttel regens liggen. *ende* dair aen en twifelt niet ic salse wel betalen *van* haren gaigien GODEFROY quam rechts logeren op een halue mile na der voerseyder fortressen. *Ende* doen hi alle syn volc gelogiert *ende* beschict hadde soe ghinc hi hem wapenen *van* bouen tot beneden. *ende* nam *met* hem eenen ridder die alle dlant kende. *ende* dien dede hij sitten op eenen schonen hengst die *van* voerdeel was *Ende* ontboet sinen volcke datse hem *van* daer niet verroeren en souden voer datse tijnge *van* hem hadden Doen schiet GODEFROY *met* dien ridder *van* daer. *Ende* so was daer bi geualle een *ander* ridder die GODEFROY hadde opgehouden *ende* ghevoestert also dat hi GODEFROYS herte wel kende *ende* dat hi niemant ter werelt en ontsach Dese ridder was geheeten PHILIBERT VAN MONTMORET. *ende* was seer vroem ter hant *ende* hadde te menigher plaetsen geweest. hi beminde GODEFROY herteliken seer. *ende* ghinc hem hierom wapenen *met* noch x. ridders al cloecke mannen *ende* hielt GODEFROY altijd int ghesichte Als GODEFROY omtrent der for[P3rb]tressen *van* SYON quam die ter syden af laeh op eenen hogen berch. sprac hi tot den ridder die *met* hem reet Is dese fortresse also starc *vander* *ander* syden als sy schynt ouer dese syde. so salse mi noch leets genoech doen eer datse ghewonnen sal worden. ic moet emmers weten ofte sy *van* daer so sterc is. sy namen haren wech al *omme* doer cleyne bosselkens

datmense niet en sach. *ende* quamen ten laetsten den berch af in een schoen velt. ende altyt volchde hem PHILIBERT al heymelicken Ende als GODEFROY de plaetse aldus al omme reden hadde so beuant hi datse omtrent der brugghen crancxst was. *ende* liet hem duncken datmense van daer wel bespringen soude. want die mueren waren daer leghe. ende dat het daer onorschlicxst was. anders dan op der poerten stont enen groten torre die grote weer scheen biedende Niet te min GODEFROY dachte dat hi hem daer tegens besorgen soude met mantelen/ tegens het werpen van yzer *ende* stenen Als GODEFROY met desen hem aldus veronledichde soe quam hi in een cleyn straetken dat den berch weder op liep/ al ronts omme te keere ne weder tsynen logise Als PHILIBERT sach dat GODEFROY weder op de vaert was van te keerenne soe reet hi al heymelicken tsynen volcke *ende* berchde hem in een bosselken tot dat GODEFROY verbi gheleden soude hebben: om dat hi hem van achter volghen soude Ende met dien dat hi GODEFROY sach comen wt den hole vander val[P3va]leyen so versach hi eenen hoep van volc van wapenen die de selue karrebane inne reden van daer GODEFROY quam Ende dien wech was so nauwe dat qualicken twee lieden neffens een dair gheliden en mochten als sy deen den anderen ghemoetten: so datter dicwijls deen wederom eersselen moeste als die paerden groot waren PHILIBERT dit siende en wist wat peysen. ende bleef stille houdende want hy ontsach GODEFROY soe seer dat hi niet en dorste voert rijden. rechts omtrent den haluen weghe vanden berghe int nedercomen/ daer gemoette GODEFROY den hoope vanden voerseiden gheredenen. *ende* dier wasser omtrent xvi. oft xvij. soe een so anders. ende daer onder wasser xiiij. wel gewapent *ende* rijckelicken op gheseten *ende* daer was een van GLAUDES ghebroederen die tot sinen broeder quam. om deswille dat hij hem ontboden hadde om raets met hem te plegghen wat hi doen soude vanden beuele oft versuec dat hem GODEFROY ghedaen hadde. want hi hadde verstaen hoe dat GODEFROY seer fel *ende* wonderlic was Als GODEFROY te ghemoet quam den vorsten vanden hope/ so hiet hi hem dat hy eersselen soude met sinen gesellen tot dat hy den berch ghepasseert ware Bi mijnre trouwen sprac die ridder die oec fyer *ende* hoechmoedich was. Ghi moyaert men moest wel oeck eerst weten wie ghi syt die ons om uwen wille heet eersselen GODEFROY antwoerde Welaen ghi sultet weten terstont *ende* dan suldy [P3vb] keeren tuwen ondancke Ick ben GODEFROY VAN LUSIGNEU Nu eersselt geringe oft bi gode ic sal v doen eersselen GUYON die broeder van GLAUDE horende dattet GODEFROY METTEN GROOTEN TANDE was so riep hi tot sinen volcke. comt

voert ghi heeren. ontgaet hi ons allen dat ware emmers grote scande. hi is qualic gheraect om ons te comen eysschen te dienste in ons lant Doen GODEFROY dat hoorde track hi syn zweert sonder meer woerden ende sloech den vorsten op synen helm dat hi van hem seluen ter aerden viel. ende mits dien passeerde hi verbij dat pert ouer den ghenen dien hi daer ter aerden geslagen hadde. ende gaf den seluen noch meer slagen tot dat hi hem niet langher en verruerde. ende sloech doen voert eenen anderen met eenen stocke op syn borst dat hi doot ter aerden viel. ende riep doen ghi valsce verraders ghi en moecht mi niet ontgaen/ ghi sult wederom keeren al soude men v weder thuyswaerts sleypen. ende doen leed hi oec verby syn pert. ende lieten doot liggen ende quam voert tot den derden die welcke dat seer sterck was. ende sloech GODEFROY op syn hootwapene seer herdelic/ maer de hootwapen was so hart dat den slach af scampste sonder GODEFROY te quetsen Doen greep GODEFROY syn sweert met beide handen ende sloech den anderen op syn herssenbecken doer den cop tot den herssenen toe ende werpen doot ter aerden GUION dit ongeluc siende wart seer toernich. want hy en mocht aen GODEFROY niet geraken dan met eenen smaels. ende [P4ra] hi ontsach GODEFROY ouer seere. ende riep daerom totten laetsten. Keer weder ende rijdt soe verre tot dat wi opt ruyme comen daer wi ons moghen verweren. want desen duuel soude ons allegader hier vermoerden. Met dien keerde hem die wel cort ende dander nae. ende clommen properlic den berch op. ende GODEFROY hem na metten zweerde in de hant/ ende syn ionghelinc die met hem was iaechde die drie paerden weder omme daer die iij. mannen af verslaghen waren. Nu suldij voert hooren ende weten hoe dat PHILIBERT VAN MONMORET was al bi het hol vander diepten ende hoorde dat gheruchte. Hierom riep hij syn gesellen: ende met dien haesten hem GUYON ende syn gesellen den berch af ende GODEFROY hem na metten zweerde in de hant Ende als sijen vernamen so besprongen sy hem van allen syden. ende hij verweerde hem als een vroem man. so dede oec syn ionckere die hi bi hem hadde so dat daer groot gevecht geviel Nu hoort vanden ghenen die GODEFROY beneden inder wagheneleezen ter neder ghevelt hadde. als hi sach dat GUYON bi die macht van GODEFROY hadde moeten keeren. ende dat syn ij. gesellen doot waren bi hem so was hi seer droeuich: ende sach al omme. ende vant syn paert/ ende sat daer weder op met groter pynen. ende reet henen na SYON. ende daer comende. vant hij GLAUDE voer der poerten met sinen lieden GLAUDE hem siende kenden terstont. ende vraechde hem wien soe [P4rb] begaet hadde want hi was

seer bebloet: ende daer ghinck hi hem vertellen vander auentueren die sy int ontmoeten *van* GODEFROY gehad hadden. *ende* hoe dat GODEFROY sinen broeder bi fortzen hadde doen ryden wt der diepten vander valleyen. ende dat die bataillie noch gheduerde. Als GLAUDE dat verstont was hi seer verslaghen ende ghinc hem eensgancx wapenen met sinen lieden die hi bi hem hadde. die in getale waren omtrent hondert ende veertich mannen van wapenen. ende liet CLARENBOU synen broeder binnen der fortressen omtrent met tsestich mannen al ghewapent om die fortresse te bewarene. GLAUDE die haeste hem seere daerwarts. maer het was te vergheefs. want PHILIBERT *ende* sijn x. ridders waren daer ten aenganghe comen. *ende* hadden hem so gehad dat alle GUYONS lieden doot gebleuen waren. *ende* GUYON ghevanghen GODEFROY swoer dat hijen terstont soude doen hanghen Met dien so quam GODEFROYS ionckere die weder beneden in diepte vander wagheneleezen hadde geweest *om* een schoen zweert dat hi daer hadde sien ligghen dat een vanden dooden toe behoorde die GODEFROY verslaghen hadde. ende hoorde dair het gheluyt ende het gebriesch vanden perden ende volcke *van* wapenen dat GLAUDE aen bracht. alsoe dat hij seer haeste tot GODEFROY warts om hem dat te kundighen Terstont dede GODEFROY GUYON opnemen [P4va] ende deden voeren in enen bosch *ende* lieten daer aen eenen boem binden. *ende* beual eenen ridder dat hijen bewaren soude. *ende* terstont ghinc hi *van* dair tot in de diepte *verwachtende* die auentueren PHILIBEERT clam bouen opt hoeghe om beneden in den heerwege te siene. *ende* also sach hij comen GLAUDE met sinen volcke in de diepte vanden wege Hi keerde hem omme tsinen volcke waert segghende tot GODEFROY. here wi en hebben anders niet te doene dan wel te wachtene desen pas. siet hier comen uwe vianden. Wel aen sprac GODEFROY en ontsiet v niet. hi riep sinen ioncker die met hem ghecomen was *ende* seynde dien terstont ten heer waert om syn volc hem beuelende datse geringe aenquamen Hij reed wat hy *rennens* mochte *ende* int heer comende seide hi aldus. Mijn lieue heeren gheringe maect v gereet want GODEFROY die vecht teghens syn vianden Sy pijnden hem terstont in de wapene: *ende* die ionckere gheleyddese so hi alder rechts mocht ter plaetsen daer hi GODEFROYT weder vant vechtende teghens syn vianden

GLAUDE spoedde hem seer meynende wel te ghewinnen die hoechte vanden berghe. maer GODEFROY hadde hem den wech ondergaen/ *ende* was voer int pas hem benemende de passaije. want daer en wasser gheen so stout GODEFROY en deedtse keeren Hi hadde twee van sinen

ridders die afghestaen waren te voete *ende* hadden haer glaiuen in die hant hem hou[P4vb]dende zyde aen zyde neffens GODEFROY int diepe vanden hollen weghe aldaer sy vele van GLAUDES volcke quetsten ouer doot PHILIBERT was doen *met* hem vieren neder gecomen rechts bouen den hollen wech. *ende* deden dair die steenen *vergaderen* daer mede *dat* sy so sterckeliken worpen in GLAUDES volcke datse hem niet en consten onthouden also datter wel xx. doot bleuen Met dien quam GODEFROYS ionckere aen metten volcke dair hi om ghesonden hadde *Ende* als GODEFROY dat wiste so dede hi driehondert mannen van wapenen leyden den wech die sy tsmerghens ghereden hadden om den pas inne te nemene: op *dat* die benemen souden dat GLAUDE *ende* syn volc niet weder en souden keeren tharer fortressen waert Dese ionckere die reed henen met dien volcke verbij de fortressen tot al voer die beemden. *Ende* also CLARENBOU *versach* so meynde hi dathet enich seconrs geweest ware *dat* hem te hulpen quame. *want* hi en meynde niet *dat* haer vianden soe sterc int lant gheweest waren Sy quamen al suuerlicken aen voet voir voet. rechts oftse hem gheen arch ghewilt en hadden Also *dat* CLARENBOU ouermits dien dede vellen *ende* nederlaten die valbrugghe *ende* die poerten openen. *ende* quam synder xx. al gewapent op de brugghe. doen dese ionckere *ende* syn gheselschap des gewaer werden *dat* de brugghe nedergheslaghen was *ende* die poerte open. soe namen sy den wech [P5ra] so verdich *ende* geringhe als sy emmermeer mochten inne waerts. CLARENBOU die vraechde hemlieden int passeren voer der poerten wat lieden *dat* sy waren. *ende* sy antwoerden wi syn alle goede vrienden *Ende* als harer omtrent twintich ouer der bruggen ghecomen waren. soe vraechden sy waer GLAUDE VAN SYON ware. segghende hoe *dat* syen gherne spraken CLARENBOU antwoerde. hi sal hier terstont wesen. hi is wt gereyst om GODEFROY METTEN GROOTEN TANDE te beuechten in dien berch dien ghi daer voer v siet/ *want* hi en kan hem daer niet ontgaen al waer hi so fel als die duuel Dats voerwaer goede tijnge seyde die ionckere Met dien quamen sy hem vaster bi vraghende oft sy hem wilden gaen helpen CLARENBOU danctse seere segghende dattet gheen noot en ware Als die ionckere aldus met schonen woerden die brugghe ghewonnen hadde. riep hi tot synen lieden Wel aen ghi ridders *ende* knechten dese fortresse oft borch is onse Met dien woerde so trad CLARENBOU achterwaerts meynende die brugghe op te slane. maer die twintich mannen dier voer der bruggen waren sloeghen soe verveerlicken inden hoop vanden volcke die CLARENBOU bij hem hadde datse haers selfs vergaten Terstont

spronghen sy van haren paerden ende namen die brugghe inne *ende* traden binnen der poer[P5rb]ten. *ende* terstont staken sy twee glaiuen inder ketenen vander bruggen Corts daer nae satender noch hondert af ende quamen allegader binnen bouen ende beneden: ende eensgancs namen sy CLARENBOUDE gheuughen met allen synen hulpers ende dedense bewaren al ghebonden in een camere met veertich mannen van wapenen Die ionckere ghinc te rade *met sinen lieden* dat hi dat feyt woude gaen ontbieden GODEFROY. *ende* dat sy de geuangen daer binnen soudent houden al ghesloten. om te besien oft GLAUDE oeck wedercomen soude. Ende dese ionckere voerseit reet geringe na GODEFROY toe ende vertelde hem alle die geschiedenissen hoe CLARENBOUD *ende* alle syn volc geuangen was *ende* hoe die borch oec gewonnen was GODEFROY dit horende was seer verblyt *ende* sloech den ionckere ridder. *ende* dede hem hondert mannen van wapenen. *ende* beual hem dat hi terstont daer mede opt lant slaen soude. *ende* wachten dat GLAUDE gheen anderen wech en name dan ter fortressen waert. want waert dat hi ontghinge hi mochte hem noch vele verdriets aen doen/ eer dat syen soudent connen ghecrighen *ende* dat hy daerom beter ware inden hollen wege besloten *ende* dat GLAUDE also gheuangen worde Heer sprack die nieuwe ridder en hebt gheen sorghe hi en sal ons niet ontgaen. ten sy dat hi vliegen kan/ mach icker anders te tyde comen. Ic gheue v mijn [P5va] hoot op dat hi mi ontgaet. Met dien reed die nieuwe ridder *met sinen volcke* den berch af. *ende* GODEFROY bleef daer vast scermutzende tegens syn vianden Daer wasser harer wel xl. afghetreden van haren perden bouen op den berch. die so crachtelicken *met steenen* werpen dat GLAUDE *met sinen volcke tharen* ondanche wederom keren moesten GODEFROY *ende* syn volc die inden hollen wege sloech stoudense doen voert eersselinge ouer rugge. maer qualiken consten sy gheersselen om der dooden wille die onder de voeten laghen.

Als dese nieuwe ridder rechts tegen den hollen wech ouer quam met sinen hoope *ende* het ghebriesch vanden perden hoirde so dacht hi wel dat het GLAUDE was die wederom keerde Ende daerom nam hi het decsel vanden berghe *ende* liet GLAUDE den rechten wech houden ter fortressen waert Hi reet ane wat hi mochte. *ende* als hi bi der fortressen quam wel meynende dat hi ontcomen ware/ soe riep hi doet op doet op. *ende* sy dedent dier binnen waren. Hi quam op *ende* passeerde die brugge. *ende* binnen comende so trad hi van sinen paerde al eer hi wiste dat hi synre fortressen quyt was

Eensgancs was hi van allen syden beringhelt *ende* gebonden Doen was hi seer verslagen want hy en sach daer eenen mensch niet dien hi kende. wat is dit sprac hi waer is mijn volc gebleuen Bi mijnre trouwen sprack daer een ridder die hem wel kende: ghi sult terstont bi hemlieden gelogeert [P5vb] syn. ende eensgancs wert hi gheleit in die selfde camere daer CLARENBOU syn broedere ende die ander ghevanghenen inne waren. Doen GLAUDE dit sach soe wart hi vtermaten seere beschaemt Ende also gheringe als CLARENBOU syn broedere hem sach/ seyde hi Ha mijn lieue broeder wi syn bi uwer houerdynen alle gevallen in grooter katiutheyt. daer wi *nemmermeer* wt en geraken. *ten sal ons leuen costen.* want GODEFROY is te wreet GLAUDE antwoerde wi moeten verwachten datter ons af comen sal. Doen quam GODEFROY binnen der fortressen *ende* het remanant van GLAUDES volcke wert al gevangen *ende* dootgeslagen Daer wart GUYON die derde broeder oec inder cameran bracht bi dandere. Doen ghinc GODEFROY dair binnen *ende* seyde tot GLAUDE aldus Ghi valsch verrader hoe hebby soe koen geweest. mijns vaders lant te quellenne *ende* syn volc. die *met* rechte syn ondersate syn soud Ic salder v bi mijnre edelheyt om pinighen. want ghij sulter om ghehangen werden voer de valeye van BRUYANT daert GWERIN v neue sien sal/ die oec een verrader is als ghi syt teghens mijnen heer vader GLAUDE en was van deser groeten niet seer verblijt Ende als tvolc vanden lande hoorden dat SYON *ende* GLAUDE geuangen waren met sinen twee ghebroeders ende hair volc doot geslagen Soe quamen dair grote clachten van roouen *ende* anderen quaden stucken ouer GLAUDE ende syn volc Ende metten seluen beuant men dair [P6ra] binnen meer dan. hondert geuangenenen so van binnens slants soe coeplieden *ende* andere vreemden die al beroeft hadden gheweest. die elc haer ongheluck quamen te kennen geuen: want daer en moch niemant verbi lyden hi en wert af gheset Als GODEFROY alle dit hoirde so dede hi terstont rechten ter siden vanden berge een micke oft vorcke. *ende* dair dede hi aen hangen alle GLAUDES volc Maer GLAUDE *ende* syn twee ghebroeders spaerde hi op dat pas Voert beual hi het slot eenen ridder van dien lande dat een vroem degelic man was. *ende* beual hem op syn lijf dat wel te bewaren *ende* dat hi dondersaten wel *ende* getrouwelicken regeren soude *ende* iusticie onderhouden Die ridder gheloefde hem dat hyt doen soude na syn beste vermoghen Ende hier na schiet GODEFROY op eenen mergenstont van daer: *ende* nam synen wech ten dale BRUYANT waert. *ende* dede met hem bringen alle .iij die

gebroeders die in groter vreezen waren *van* steruene alst *gheen* wonder en was

¶ Als GODEFROY met *sinen* volcke ter valeyen quam *van* BRUYANT/ stonden die tenten aldaer ghespareet. *ende* elck logierde na der ordinancien Doen dede GODEFROY terstont oprechten een galge oft vorcke voer die poerte vanden casteele. *ende* dede daer *aen* terstont hanghen GLAUDE met synen twe gebroeders *Ende* ontboet dien vanden casteele bi also si hem niet op en gauen dat hyse allegadee hanghen soude op dat hyse ghecrighen mochte.

[P6rb] Als GHERIJN VAN VALBRUYANT dat *aen*hoorde sprack hi tot synen wyue. ic en sal my teghens die macht van desen fellen GODEFROY METTEN TANDE niet connen onthouden Ic wille *van* hier trecken te MONFRIJN waert bi GERAIRDE mynen neue *ende* by myn andere vrienden om te besiene hoe dat wij met desen GODEFROY eenich tractaet van peyse ghemaken mochten Sijn wyf die seer verstandel *ende* subtil was die hieten henen rijden maer dat hi hem *emmers* wel wachten soude dat hij niet ghevanghen en worde. *ende dat* hy niet weder en quame van MONFRIJN voer dat hij weder warachtighe tijnghe van haer hadde. want ick hope sprac sij voert dat ick metter hulpen *van* gode een goet tractaet maken sal voer ons allen met GODEFROY. Ghy weet doch wel hadt ghi mij willen geloouen ghi en soudes v niet onderwonnen hebben te doene tghene dat v GLAUDE met *sinen* ghebroeders gheraden hebben gehad. hoe wel nochtans dat ghi gode lof al noch v ghelofte niet ghevalscht en hebt tegens RAYMONDIJNEV VAN LUSIGNEN uwen gherechtighen heere Mijn wtvercoren wijf antwoirde hi. doeter ghi v beste inne na v vermoghen. wat ghi my raedt dat wille ick doen. *ende met* dien track hi doer een posterne gheseten op eenen gerayen hengst. *ende* reed onder dat bedecsel vanden grauen neffens die logysen dat hij noyt ghekent en wart Doen hi een [P6va] cleyn stuc van dair was sloech hi syn paert met sporen van grooten anxste dat hi noch ghemerct soude hebben gheweest Niet te min hi *dancte* *ende* loefde gode *onsen* heere doen hi hem bij dbosch vant twelc wel ij. milen lanc was. *ende* soe nam hy synen wech te MONFRIJN waert wat hy ryden mochte. Als hi te MONFRIJN quam bi GHERAERDT synen neue soe *vertelde* hi hem dit werck te wetene. hoe *dat* GODEFROY METTEN GROTEN TANDE GLAUDE haren neue *ende* syn twe gebroeders gheuangen hadde. *ende dat* hi alle syn volc hadde doen hangen voer het casteel van SYON. *ende* dat hi die drie ghebroeders hadde doen brengen voer VALBRUYANT *ende* hadse dair doen hanghen *Ende* dat hi hierom van dair ghetrocken ware op auentuere ofte die

fortresse yet ghewonnen warde. Bi mijnre trouwen sprac GERAERD Mijn schoen oem ghy hebt gedaen als die vroede/ want na datmen my seyt van dien GODEFROY. soo eest een seer groot ridder van hoghen ende mogenden doene ende so wonderlijken wreet ende ontsichlic. hoe qualic becoemtet ons dat wi oyt ghingen tot GLAUDE. want wi wisten wel dat hy ende syn broeders van quaden leuene waren ende dat niemant doer hair lant passeren en mochte hi en wart beroeft Ons heere god wil ons hier wt helpen tonser eeren/ wij moeten op dit werc wat leettn/ het is best dat wi ontbieden alle onse naeste ende alle die gene die van deser dwaser aliancien syn GHE[P6vb]RAERDT antwoirde dat hem dit also goet ghedaen dochte Sij warden allegader ontboden datse souden comen te MONFRIJN om met malckanderen te spreken hoe syt met desen wercke aen leggen souden. ende oft men eenichssints weggen gevonden mochte hoe sy hem teghens GODEFROY ontsuldighen souden

¶ Int vervolch seyt die historie hoe die vrouwe van VALBRUYANT die seer wijs ende subtyl was ende die haren man gestraft hadde die aliance met GLAUDE ende synen broeders/ een dochter hadde van viij. oft neghen iaren die welcke seer schoon ende gracelyken was Ende dat sy oeck hadde eenen zone omtrent van thien iaren oud oeck seer schoen ende wel gheleert Sij en was so sot noch so verveert niet sy en ghinck sitten op eenen rijckelicken tellenaer die schoen was. ende nam haer twee kinderen met haer oeck op twee tellenaers die sy dede leyden met tween ouden houelingen bi den thome. ende nam noch met haer omtrent vi. ioncfrouwen: ende dede die poerten open doen. ende met dien vant sy daer den nieuwen riddere daer voer af gheseyt es. die van GODEFROYS wegen het beuel brachte. den welcken sy sueteliken ontfinc ende insgelycs dede hi haer oec weder groote reuerencie: Die vrouwe seide hem met getemperden sinne aldus. Her ridder mijn heere en is hier binnen niet. ende daerom wil ic mijnen [Q1ra] here spreken om te weten wat het is dat hem gelieft. want my dunct dat hi hier ghecomen is in manieren van orlogen te pleghene. maer ick en ghelooue niet dattet is oft wesen soude teghens mijnen heere mynen man. oft tegens yemant van deser fortressen Want nemmermeer en moet dat god gehenghen dat mijn heere oft yemant van hier binnen enige dingen ghedaen mocht hebben dat GODEFROYE noch mynen heere sinen vader tonwille ware Ende of bi auentueren iemant GODEFROY anders geïnformeert mocht hebben wt hate oft nyde So woude ic hem bidden oetmoedelicken dat hi mijnen heere mijnen man hooren woude in syn ontschult Doen die

nieuwe ridder haer so wijsliken hoorde spreken antwoerde hi. Mijn vrouwe dese begherte is redelic. *ende* daerom sal ic v leyden voer mynen heere. ic gelooue dat ghyen goedertieren vinden sult. *ende dat* ghi *met hem* wel ouercomen sult hoe wel *dat* hi seer qualiken tegen GHERIN gheinformeert is *Ende* also trocken sy ten logize waert. Als si daer quamen *ende* af geseten waren. *ende* GODEFROY der vrouwen coemste gewaer wart so quam hi tsynre tenten vte haer teghen *Sij* die wel gheleert was hielt haer ij. kinderen voer GODEFROY *ende* dede hem oetmoedelicken reuerencie GODEFROY die neychde haer toe *ende* namse weerdeliken op seggende. vrouwe syt willecome *Ende* ghi mijn heere antwoerde sy/ moet hier wel gevonden syn *Doen* groetten hem die ij. kinderkens oec suete[Q1rb]licken *ende* eerweerdelicken *Hi* dancte hem weder *van* harer groeten. *Doen* hief die vrouwe die tale op/ haer gelatende rechts oft sy *van* synen euelen moede niet geweten en hadde *ende* seyde *Her* GODEFROY mijn heere mijn man en is op dit pas in deser contreyen niet. *ende* daerom ben ic tuwaerts gecomen om v te biddene dat v wille ghelieuen te comen logieren in uwer fortressen met v brenghende *van* uwen volcke soe vele alst v ghelieft. want mijn lieue heere heeft wel uwes te doene gode lof. *ende* ic *ende* mijn gesinne sullen v gheerne ontfangen ghelijc wi sculdich syn van doene den sone van onsen natuerlicken heere GODEFROY verwonderde hem seere van deser talen. hoe sy hem *dat* dorfde aensuecken. ghemerct tghene daer men hem af gheinformeert hadde teghens GHERIJN VAN VALBRUYANT haren man Niet te min. hi antwoerde haer *Bi* mijnder trouwen schoen vrouwe ick danc v vander grooter huescheyt die ghi mi biedt: maer die begherte en ben ick v niet schuldich te verhooren. want men heeft mi doen verstaen dat v man des niet verdient en heeft tegens mynen heer vader *ende* my Niet te min *Mijn* vrouwe ic wil wel dat ghyt weet *dat* ick niet ghecomen en ben om vrouwen oft ioncfrouwen orloge aen te doen daer wil mi god af behoeden *Ende* also eu sal ick uwen volcke noch uwer fortressen niet mesdoen in dien v man daer niet en is. Sy dancte hem seer. *ende* badt hem dat hi haer seg[Q1va]ghen woude waeromme hy tegens haren man so verbolghen ware. want ick weet wel voerwaer dat hi noyt en dede dat hi oft ic weet dat v meshaghen mochte *Ende* ick meyne wel yst dat v ghelieft mynen man te horen in synre ontschult dat ghi beuinden sult dat die ghene die hem voer v beschuldicht hebben gelogen hebben. *Ende* daeromme lieue heere neme ic *dat* op mijn doot *dat* ghyt also beuinden sult. GODEFROY horende dese vrouwe bedachte hem een luttel. *ende* daer nae antwoerde hi *Eest* sake vrouwe *dat* hi

hem *ontschuldigen* kan als *dat* hi tegens synen eed niet gedaen en heeft: so sal ic selue blide wesen *ende* nemen hem gherne tsynre ontscult met sinen gesellen *Ende* daer toe gheue ic hem *ende* den sinen tot xl. toe vast geleyde gaende *ende* keerende acht dagen lanc geduerende Doen keerde sy wederomme te VALBRUYANT latende daer haer .ij. kinderen. *ende* nam met haer x. edelinghen *ende* drie ioncfrouwen. *ende* reet henen te MONFRYN daer sy blidelijcken ontfanghen was bi den edelen die daer versaemt waren. Sy vertelde hem hoe GWERIN haer man viij. dage lanc geleyde had van GODEFROY gaende *ende* keerende met hem xl. segghende waert bi alsoe *dat* GWERIN haer man hem weet tonschuldighen datten GODEFROY gherne horen sal. *ende* doen hem alle redelicheyte Bi mijnder trouwen sprac daer een oudt ridder soe sullen wi met hem een goet tractaet vinden. want niemant die leeft en kan gesegghen dat wy in eenigher [Q1vb] manieren mesdaen hebben Eest dat GLAUDE die ons neue was ons gebeden heeft ghehad om bystant dies hadde hi van doene. daeromme en hebben wi niet mesdaen. want GODEFROY noch niemant en kan gesegghen *dat* wijer oyt wapene om aen gedaen hebben. oft *dat* wijer oyt eenen voet om wt onsen huise geset hebben gehad om hem eenichsints hulpe oft bistant tegens GODEFROY te doene. laet ons dan vrijlicken gaen. *ende* laet mi alleen geworden sprac die oude riddere. ic en twifel daer aen niet wi en sullen met hem een goet middel vinden Alle die vrienden bleuen bi desen propoeste. *ende* ordinnerden eensgancs enen dach om hem te bereydene *ende* voerts te trecken Die vrouwe sat weder op *ende* reysde na VALBRUYANT Sij dede doen terstont schicken om wyn broot hoendere *ende* hauere om GODEFROY te zendene. maer hi en wildes niet ontfanghen. niet te min hi lieter elcken af nemen voer syn ghelt *Ende* die vrouwe ontboet GODEFROY den dach *dat* GHERIN *ende* syn magen tot hem comen soudent GWERYN VAN VALBRUYANT *ende* GERAERT syn neue verbeydden haer maescap te MONFRYN: *ende* doen sy comen waren reden sy te VALBRUYANT waert. *ende* dair ontboden sy GODEFROY hoe sy bereet waren bi hem te comen om hem allen tontschuldigen GODEFROY ontboet hemliden datse comen soudent Sy reden voer syn tente *ende* daer comende saten sy af *ende* deden hem grote eere Doen sprac die voerseide ridder Her GODEFROY heere wi syn [Q2ra] hier ghecomen om deswille soe wij ghehoirt hebben *dat* men v heeft doen verstaen *dat* wi onse consent ghedraghen soudent hebben tot dien quade *dat* GLAUDE begrepen hadde tegens onsen gerechtighen heere uwen vader. tis wel waer al eer GLAUDE dese dwaesheyte begreep/ so vergaderde hi ons allen verclarende hoe *dat* wi

alle syn gemagen waren *ende* hi insghelycs die onse. *ende* dat wel redene ware dat wi *ons* onderlinge daeromme beminden als geneven. wi spraken alle hoe dattet emmers warachtich ware. hem ondervragende voert te wat meininghen dat hi *dat* seyde Hi antwoerde ons al bedectelicken hoe *dat* hij hem beduchte cortelinge van eenre groter orloeghen tegens een stercke partye. hierom eest dat ic v ontboden hebbe om *dat* v gelieuen soude mi te helpen te comen. wy vraechden hem tegens wiene Hi antwoerde ons dat wijt na der hant wel weten soudon seggende voert aldus Ten is gheen volmaect vrient die synen naesten afghinge inder noot Doen seiden wi hem aldus. hier int lant en is niemant so groot yst dat hi vanden uwen neemt wi en sullen v helpen v recht onderhouden. *ende* hier op sciet hi van ons. *ende* nam ane veelrehande oude reculen daer hij een luttel rechts toe hadde: *ende* in dat deden wi hem hulpe *ende* bistant. Maer lieue heere na dien dat hi begonste hem te stellene *ende* ongehoirsam te wesen mijnen heere uwen vader. soe en sal nemmermeer mensche connen gese[Q2rb]gen dat wi oyt harnas om synen wille aen trocken. noch datter yemant van ons daeromme oyt van sinen sloten voet settede. *ende* men en sal *dat* nemmermeer anders beuinden. *ende* oft ghi die contrarie emmermeer anders beuint wy syn des te vreden daer af gestraft *ende* gepinicht te wordene. *Ende* oft ons yemant tegens v anderssints vermaect heeft wt hate oft nyde: wy seggen heere dat ghi van rechts wegghen daerom niet en behoort eenich quaet oft arch ons te doene die welc *dat* goede *ende* getrouwe ondersaten syn. van mynen heere uwen vader. want waer dair yemant die ons arch woude ghi waert ons schuldich te bescuddene. *ende* dies te meer want wi niet bevroeden en connen dat wy oyt dinghen deden die mynen heere uwen vader mishagen mochten. daerom bidden wi v dat ghi die redelicheyt hier inne voer oghen nemen wilt

GODEFROY ghehoort hebbende desen ouden ridder spreken voer hem allen. nam synen raet ouer deen syde hem vragende wat hem dochte van dien stucke/ als aengaende sinen persoene dochte hem dat sy hair ontschult wel deden Sij antwoerden alle ghemeynlicken dathet hem oec alsoo dochte. *ende* datse niet en sagen hemlieden yet te witen. anders dan ghyze moecht doen zweren opt heilich ewangelium. oftet also is *ende* anders niet dan so sy geseit hebben.: *ende* na dien moecht ghi v dan voegghen. *ende* dit dochte GODEFROY goet. *ende* deedse alle zweren. *ende* alsoe vele [Q2va] meer of hise selue versocht hadde te dienste. datse hem in dien geualle soudon te dienste gecomen *ende* geholpen

hebben tegens syn vianden Sy zwoerent also allegader. ende also vercreghen sy met GODEFROY haren pays. Hier na trac GODEFROY voerts dlant besuecken .ij. maenden tyts. ende nam doen oerlof aen die baroenen latende het lant in goeden regimente: ende trac wederom na LUSIGNEN. daer hi blidelicken ontfanghen wert van allen den volcke. want sij hadden wel ghehoort hoe hi die vianden bedwongen hadde. Op die tyt quam daer wt CYPREN een ridder van POITAU vanden geslachte van TOURS. die welcke een tijnge brachte hoe dat die caliphe van BALDACH ende die GROTE KAN/ waren gheweest in ARMENIEN: ende hadden GWYON den coninc grote scade ghedaen Ende hoe dat VRIAN die coninc van CYPERS verstaen hadde hoe sy voert in CYPREN comen wouden. waerom dat VRIAN syn gereeschap maecte van scepen om hem te beuechten opt zee ende in haer selfs lant bi alsoe hyse opt zee niet en vonde want hi en meyndese niet laten in syn lant te slane GODEFROY dit hoorende zwoer hi dat dat sonder hem niet wesen en soude. segghende dat hi thuyt te lange gewacht hadde. biddende synen vader ende moeder datse hem daer helpen wouden van gelde om syn broeders bijstant te doene tegens de ZARASINEN dwelc RAIMONDIJN ende MELUSINE deden behoudelijcken dien dat hi binnen iaers weder quame

[Q2vb] GODEFROY was blide dat hij syns vaders ende moeders consent hadde ende badt den ridder die wt CYPREN gecomen was dat hi doch met hem wederkeeren woude/ hi soudet tegens hem verdienen Die ridder antwoerde. ic hebbe gehoirt dat niemant by uwer vroemheyt te ghelijcken is. ic sal doch met v trecken om te besiene of ghi meer gedoen sult connen dan VRIAN v broeder oft dan GUYON die coninc van ARMENIEN want die ij. kenne ic genoeg Bi mijnder trouwen her ridder sprac GODEFROY Mijn werc en is niet te ghelijcken bi die wercken van mynen ij. broeders. maer ick dancke v om dat ghi so willichlick v presenteert met mi te gaen ende daerom ben ic so vele in v ghehouden Hi nam met hem xiiij.C. vechtender mannen wel gereden ende iij.C. archiers. ende die dede hi alle reyzen na ROCHELLE toe: al daer RAYMONDIJN ende MELUSINE waren/ ghereetscap makende van scepen wel voersien van vytaeillien ende van alle des hem noot was: Hi nam orlof van synen vadere ende moedere. ende ghinc met sinen geselschap tscepe Nu wil ic weder spreken vanden caliphe van BALDACH ende vanden soudaen van BARBARIJEN. die neue was vanden soudaen die onder den SWARTTEN BERGHE tsINTE ANDRIES TEN HOODE doot gebleuen was: bi der macht van VRIAN

Die caliphe van BALDACH. die soudaen van BARBARIEN. coninc ANTHENOR VAN ANTHYOCHIEN. ende die ammirael van CORDES/ hadden onderlinghe verbonden dat sy [Q3ra] nemmermeer en souden op houden eer datse verdoruen hadden coninc VRIAN van CYPERS ende coninc GUYON van ARMENIEN synen broeder. ende hadden versaemt wel lxxx. duizent SARASINEN. ende hadden haer scepen al bereet: ende namen vore dat si ten eersten vallen wouden in ARMENIEN. ende voer al bederuen ten eersten het eylant van RODES. ende hadden gezworen datse coninc VRIAN aen een cruyce souden doen steruen. ende syne huysvrouwe met haren kinderen verbernen Sij hadden op die tijt vele verspieders. ende onder dandere soe hadde die grote meester van RODES oec eenen verspiedere die seer wel scheen een SARAZIJN te wesene. ende const oec wel haer sprake. Dese quam metten SARAZINEN ouer te BARUTH ende wiste alder SARASINEN secreet. Daer vant hij een barke. die nae TURKYEN woude om comanschap te doene Hi zat daer mede inne ende quam met dien te RODES. al daer sy aensloegen om hem te verversschen. Die verspieder seyde hoe hi voert in de stadt gaen woude Dander antwoerden aldus. waert dat hi niet geringe weder en quame/ sy en soudens niet verbeiden Binnen comende vant hi hem seluen terstont byden meestere van RODES die hem goede chiere dede. hi vertelde doen alle der ZARASINEN opset Die meester als hi dat hoirde vraechde hi hem oft het inder waerheit oec so was Dander antwoirde Ia. ende terstont screef hi den coninc van CYPERS ouer al dese dingen. ende den coninc van ARMENYEN oec. hem biddende [Q3rb] dat syer hem op ghereet maken souden met al harer macht. ende verwachten hem op te palen van IAFFE. want al daer omtrent souden die SARASINEN tscepe gaen Die coninc was blide van deser waarschuwingen/ ende sloech terstont ter zee waerts inne met ix. dusent mannen. ende quam ouer dzee te RODES. al daer hi den meester van RODES vant in die hauene Als die meester hem sach was hi seer blide ende eensgancks ghinc hi met hem oec tscepe met driehondert mannen so ridders vander oerdenen/ so andere. ende tusschen vi. ende vij. hondert arbalestriers ende archiers. soe dattet een schoen vlote was om sien doen sy bi een vergadert waren. want sij waren omtrent x.M. starc. ende omtrent xvij. hondert arbalestriers Ende also namen sy haren wech na die hauene van IAFFE. daer die SARASINEN haer vergaderinghe hadden doen maken.

Die hystorie seit voert hoe dat coninc VRIAN ontboden hadde ouer alle CYPREN syn volc van wapenen. ende deedse comen in de hauene van LYMASSON. dair die coninghinne HERMINE op die tijt was op tcasteel met

veel vrouwen ende ioncfrouwen ende met haren sone HEYNRIC die doen v. iaren oud was Doen die coninc orlof ghenomen hadde ende in syn schepen ghecomen was/ was hij omtrent xiiij. duzent manen starc so gheredenen so archiers Sij trocken haer zeylen op ende zeylden ter zee waerts inne also zeere dat die coninghinne terstont tghesichte van hem[Q3va]lieden verloren hadde al vanden hoechsten torre daer sy op lach. Ten derden dage hier na soe is te wetene dat GODEFROY METTEN GROTEN TANDE aen quam. onder LYMASSON. maer die meestere van dier hauenen en woude niet inne laten. maer verwonderde hem seer dat hi die wapene van LUSIGNEN in haer banieren sach. ende en wist daerom wat dencken. ende liep terstont ter coninghinnen haer dese tijnge segghen. Die coninghinne die wys was beual hem dat hi terstont besage wie dat het ware. segghende voert dat hi syn volc stelde op haer hoede. op auentuere oft dander bi fortsen arriueren wouden datmense dan weren mochte. dwelck hi also dede. ende vraechde hem wat sy sochten Doen antwoerde die riddere die van te voren in CYPERS gheweest hadde. laet ons opslaen ende landen. want het es een van coninc VRYANS broeders die hem te hulpen comt teghens die SARASINEN. Terstont als die meester vander hauenen dien riddere hoirde so wert hijen kennende. ende seide hem hoe dat die coninc binnen drie daghen van daer getrocken was met eender costelicker armeien ter hauenen waerts van IAFFE. want hi soude gerne benemen dat die ZARASINEN in syn lant niet op en sloeghen So wilt mynen heere des conincs broeder segghen. dat hi ende ghi met uwer .i. wt uwen schepen comen wilt tot mijnder vrouwen der coninghinnen die seer blide wesen sal van uwer coemsten Die ridder seydet GODEFROY also. die welcke [Q3vb] dat in een cleyn galiotken trad. ende quam voer der ketenen. die hem terstont open ghedaeu wart. ende alsoe quam hi opt lant daer hi vanden volcke blidelijcken ontfanghen wart. ende verwonderden hem allegader van synen fellen ghesichte ende gelate dat hij toende segghende hoe dat hi geschapen ware noch vele lants te vercryghene. ende dat hi in syn lant niet wederkeren en soude hij en hadde eerstwerf eenich lant van herwaers ouer vercreghen. Ende aldus quam GODEFROY voer der coninghinnen die synre vast verbeydde: HEYNRIC haren sone bi der hant hebbende. ende als GODEFROY bi haer quam so dede sy hem groote reuerencie. ende hi haer wederom des ghelijcx ende namse in syn armen ende custese seer vriendelicken segghende. mijn vrouwe myn suster god verleen v vruecht altyt geduerende Sy ontfinc hem eerlic so dat betaemde Ende daer na nam GODEFROY syn neefken dat voer hem op

syn knyen zat *ende* hief dat op tusschen syn armen seggende. mijn lieue neue god verleen v ghezonde *ende* voirspoet in toecomenden iaren: *ende* dat kint dancte synen oem wederomme. GODEFROY vermaecte hem *met* blischappen Die hauene wert open gedaen *ende* die scepen daer binnen gebracht. doen sy hem allegader *ververscht ende vermaect* hadden. Doen sprac GODEFROY totter coninghinnen. mijn lieue suster ick wil reysen. *ende* dus bidde ic v *dat* ghij mi enen scepper doet die de contreye [Q4ra] van deser zee weet. op dat ick mijnen broeder emmers vinden mach Die coninghinne *antwoerde* Myn broeder dat en sal v niet geweyghert wesen. ic woude wel dat het my duzent gouden bezanten ghecost ware *ende* ghi *met* uwen schepen emmertoes waert daer mijn heere is. want ick weet wel dat hem van uwer comsten seer wel wesen sal te moede alst redene is Met dien riep sy den meester vander hauenen: *ende* beual hem dat hi haer ghinghe halen eene galiote van xvi. riemen *ende* brenget mi den besten scepper *ende* wysten patroen die ghi beuinden condit *om* mijnen broeder te gheleydene bi mynen heere Die meester vander hauenen seide hoe hi selue daer een hadde liggende al ghereet ghewapent *ende* ghevitailliert daer niet aen en ghebrake dan terstont in te gane. GODEFROY was daeromme seer blide. *ende* nam orlof van synre susteren *ende* van synen neue *ende* den anderen gheselschape *ende* trad int schip. *ende* terstont was dat galioetken voer GODEFROYS scep Sij staken van lande. *ende* trocken haer zeylen op. *ende* waren in corter tyt wt den gesichte Het volck bat gode dat hyse bewaren woude want sys wel van doen hadden als ghy hier na terstont horen sult Ten gheleet gheen vier daghen VRIAN die coninc en geraecte so verre dat hi gesach die hauene van IAFFE *ende* die grote scepen die daer vergadert waren Die caliphe was alreede ghecomen *ende* de[Q4rb]de syn volck vastelic buyten trecken. Inghelijcs soe hadde die soudaen van BARBARIEN *ende* die coninc ANTHENOR VAN ANTHYOCHIEN. *ende* die ammirael van CORDES alle haer volc ghereet. so datter niet en ghebrack dan die heeren *ende* princen op te sittene *Ende* sloten daer. dat die coninck van ANTHYOCHIEN *ende* die ammirael van CORDES die auantgaerde houden souden. *ende* nemen haren wech na RODES *ende* daer landen. ouerscryuende den caliphe *ende* den soudaen hoe sy gevaren hadden op dat si hem volghen mochten waert sake dat sys te doen hadden *Ende* also trocken die coninck *ende* die ammirael wel met xl. duizent heydenen den wech na RODES waert datse coninc VRIAN niet geware en wart. *ende* ten gheleet gheen twee daghen/ dese en vernamen den coninc GUYON *ende* die scepen van RODES. *ende* die

kerstenen werden harer oeck gheware Doen sy malckanderen int clare saghē soe was dair een groot gecrysch. die kerstenen stelden hem in ordinancien. ende sy leyden boert aen malckanderen/ daer geviel een grote moert: want in den aencomst verdroncken daer vi. SARASYNSCHE schepen int zee Die kerstenen toenden seer wel haer macht ende vochten seer vromelicken: maer de macht der heydenen was te groot. also dat die kerstenen moesten dair vele lijden/ ende soudē die nederlaghe ghehad hebben en hadde god bi synre goedertierenheyt niet derwärts gezonden GODEFROY met sinen volcke.

[Q4va] Hier sult ghy nu horen hoe dat GODEFROY ende syn volck zeylden met vollen zeylen voer wint tot datse quamen daer die bataillie ghebuerde Ende alder eerst versach het schip dat GODEFROY gheleydde die bataillie Die meester sprac stelt v in ordinancien tot dat wy sien wat volck dat het es. Wel aen gaet henen sprac GODEFROY. wie dathet is oft niet ick sal doch den crancxsten helpen. ia op dattet mijne broeders niet en syn Dese die int gheley schip waren spoeden haren wech tot datse der bataillien seer bi quamen Alsoe dat sy hoorden roepen CORDES ende ANTHYOCHIEN ende ouer dander syde LUSIGNEV ende SINT IAN VAN RODES Dit scip quam doen weder tot GODEFROY ende seyden hem. heere het syn die SARAZINEV ter eenre siden ende die kerstenen ter anderen syden die welcke roepen LUSIGNEV ende SINT IAN VAN RODES Maer voerwaer ten is coninc VRIAN niet. ic ghelooue bat dat het coninc GWYON syn broeder is ende die meester van RODES die de ZARASINEV beuechten die opt zee gheslagen syn. wel ane geringe sprac GODEFROY. sy trocken haer seylen op. daer sloech den wint inne. ende zeylden midden onder der ZARASCHYNSCHER vloten so crachtelyken datter niet vier schepen vander geheelder vloten bi een en bleuen: daer riep GODEFROY LUSIGNEV soe lude dat GWYON ghemeynt hadde dat het VRIAN syn broeder gheweest ware comende van CYPERS Ende grepen hieromme eenen moet Die coninc van ANTHYOCHYEN [Q4vb] ende dammerael van CORDES versaemden weder haer volck bi eenen hoop ende liepen op die kerstenen met groter cracht: maer GODEFROY ende syn volc die al versch aen ghecomen waren stelden hem daer tegens ter were dat die heiden waenden ontsinnen Met dien leyde het schip dair GODEFROY inne was aen boert vanden scepe daer coninc ANTHENOR inne was ende werpen in malckanders scepen met yzeren gheerden. ende terstont spranc GODEFROY int dander scip. ende syn volc vander anderen syden. ende begonsten daer onder die ZARASINEV te slaen ende te worpen so seer datter niet een SARASYN en was die hem vertonen dorfste oft weer

bieden. mer harer vele die in des *ammiraels* scip meinden te springhen vielen int zee Ende soe ghevielt dat coninck GUYON vastelic den *ammirael* bevacht binnen dier tyt. niet te min coninck ANTHENOR salueerde hem seluen in des *ammiraels* scip. ende syn schip was terstont ghepilgiert van tghene datter inne was. ende tscip verzoncken sy. Item het gheleyscip vervolchde vastelick die groote schepen. ende verderffer wel iij. dat sys niet ghewaer en werden voer dat sy hem seluen vol waters beuonden Den stryt was seer fel ende groot. want daer wert mensch mensche ghedoot ende *verdroncken*: maer niet te min ten laetsten warden die SARASINEN so verladen datse gheen were langher ghebieden en konsten want sy waren te seer *vermoyt*

[Q5ra] Aldus viel die bataillie hart *ende* bouen alle dander bedreef GODEFROY wonder. so deden oec dandere die bi hem waren. Inshelycs so dede oec GUYON *ende* die meester van RODES. die welcke hem seer verwonderden vanden roep dat dander riepen LUSIGNEV. niet te min ten gaf gheen pas die redene daer af alsdoen te vragenne. Coninc ANTHENOR *ende* die *ammirael* sagen dat die nederlage op hem keerde. wantse alreede deen helft van haren volcke verloren hadden. Ende hieromme hieten sy den anderen dat sy achterwaerts trecken soudent weder in die hauene van IAFFE om secours te hebbene Sij waren alreede op haer voerdeel in een scip ghetreden *ende* namen die ruymte vander zee *ende* scieden van daer: dit siende die SARASYNEN pijnden sy hem na: maer die van ARMENIEN *ende* van RODES *verhaestense* den meesten deel *ende* sloeghense doot werpende ouer boert al die sy cregen Doen GODEFROY vernam dat die coninc *ende* de *ammirael* wech trocken dede hi syn zeilen op halen *ende* zeyldese na met allen synen schepen *ende* vervolchdese so scarpelijcken dat hij in cortter tyt die van ARMENIEN *ende* van RODES ontlangde Die meester vanden scepen dat hem gheleydt hadde dit siende dat hem GODEFROY also ontvoer. riep hi tot den anderen Wel aen ghi heeren laet hem na zeylen. want waert dat GODEFROY den wech verlore als dat hi bi synen broeder mijnen heere niet en geraecte *nemmermeer* en dorst ic weder keeren tot mijnre vrouwen waert GWYON [Q5rb] wert dit schip bekennende *ende* vraechde alsoe den scheppere wat volc dat dat was dat hem dat secours hadde ghedaen Dandere antwoerde aldus. hoe dat het GODTFROY METTEN GROTEN TANDE was uwe broedere/ *ende* coninc VRIANS broedere Als coninc GUYON dat hoirde riep hi. gheringe treck op uwe zeylen *ende* haest v geringhe tot mijnen broedere. want verlore ick hem *nemmermeer* en soude ick my eenichsints connen verbliden Sy deden

alsoe. mer het geleytschap was het gherayste alsoe dattet GODEFROY in corter stont achterhaelde die den SARASYNEN seer bi gecomen was niet verre vander hauenen van IAFFE

Nu suldi voert weten hoe coninck VRIAN alreede gecomen was op die hauene. *ende* hadde het vier doen steken in der SARASYNEN schepen Niet te min die heydenen wardens geware *ende* trockense van dair. maer niet so gheringhe sy en lieten daer x scepen verbrant so groot *ende* cleyne GODEFROY iaechde den coninc *ende* den ammirael binnen der stad van IAFFE aldaer sy vonden den caliphe van BALDACH *ende* den soudaen van BARBARYEN die hem seer verwonderden hoe sy so gheringhe wederkeerden. Doen vertelden sy hem alle haer auentuere. Te wetene hoe die coninc van ARMENYEN *ende* die meester van RODES ter neder waren geleit geweest en hadde gedaen een vreemd riddder die ghelyc eenen ontsinden mensch daer ten aengange quam. [Q5va] met een luttel volcs roepende LUSIGNEN tegens den welcken niemant gedueren en mocht. *ende* siet daer sprack hi hoe hi alnoch vecht tegens ons volc *ende* is gecomen slaende in onse hauene *ende* wat hi raect is bedoruen Die soudaen dit hoorende was seer toernich. *ende* zwoer by MACHUMET synen god seggende. men heeft mi lange geseyt hoe dat ic *ende* meer andere van onser wet genoegh te doen sullen hebben tegens den geslachte van LUSIGNEN Mer die so vele gedoen konste datse aen lant quamen *ende* dat ons volc vten scepen ware so soudmense wel tonder brengen met cleynen arbeide Bi mijnder trouwen antwoerde die caliphe. ghi segt waer. *ende* als sy also hier ter neder gheworpen waren so soudmen lichtelick het lant ouer gheen syde gewinnen Here ghi segt waer sprac die soudaen. laet ons onse volc doen comen wt den schepen *ende* laet die andere met vreden landen Maer dese tale was te vergheefs want GODEFROY dede die SARASYNEN wel wt den scepen slaen dat mens hem nie beuelen en dorste. want aen die zyde daer GODEFROY lach en wasser niet een die in de scepen dorfte bliuen liggende Doen dede GODEFROY alle syn volc te lande oeck op slaen *ende* iaechde die SARASINEN al tot in de stad van IAFFE. *ende* alle die niet tyts ghecomen en konsten/warden doot geslaghen. *ende* aldus quamen sy gheloepen dier ontghingen in de stadt roepende al verraden al verraden Doen warden die poerten gesloten *ende* elckerlick pyn[Q5vb]de hem op syn hoede. GODEFROY keerde wederom tsynen scepen waerts *ende* beual dat men die paerden opt lant doen soude: want hi nam voer hem dat hi van daer niet scheiden en soude hi en soude daer laten een litteyken dat hi daer int lant geweest hadde

Hier en binnen dat hi die peerden wt den schepen dede doen soe wart hy versiene die wimpelen ende banieren van coninc VRIAN synen broeder die seer strengelicken vacht op die scepen der ZARASINEN. die hier af niet en wiste dat GODEFROY alreede te lande geslaghen was GODEFROY hadde ghenomen het diepe vander hauenen ende die coninc ende die ammirael namen het enge ende het ondiepe vander hauenen: daer men seer gemakelicken op slaen mochte met seer luttel schepen Het ghebuerde hier en binnen dat het leydt scep gemoet te coninc GWYON met synen volcke welcke dat den scepper vraechde nae tijnghe van GODEFROY. Bi mijnder trouwen sprac die patroen. siet hem daer hi is te lande gheslaghen na de vianden. die welc hi met fortsen noch iaech tot in de stad van IAFFE. gaet gheringe ende slaet oec te lande ende coemt hem te hulpen. want die SARASYNEN syn oeck te lande gheslagen ende hi heeft seer luttel volcs Ende daer leyt coninc VRIAN die haer scepen beuecht. den welcken ick ghae boetschappen uwe auontuere. ende die comst van GODEFROY synen broedere. Als den coninck VRYAN dese [Q6ra] tijnghe quam was hi seer blide ende dancte onsen here god roepende tot sinen volcke. Wel aen ghi heeren ende baroenen peynst om wel te doene. want onse vianden en moghen ons nu niet ontgaen ten sy doot oft geuanghen. ende so quamen sy slaende so rudelicken op die scepen der SARASYNEN datse al confuys warden. ende haesten hem wt haren scepen so sy eerst mochten. ende pynden hem henen te IAFFE waert. Als die caliphe ende die soudaen saghen hair volc op slaen te lande. so sonden sy aen coninc VRIAN om iij. dagen bestants. ende dat hy quame logeren ende syn volc verversscen ende den vierden dach soude men hem stryt leueren Coninc VRIAN deede gherne ende liet GUYON ende GODEFROY syn broeders dit weten. die alreede te lande geslagen waren hem verversscende Coninc VRIAN dede syn volc ende alle syn gereetscap oec op slaen. ende maecte syn logys bij de zee rechts voer syn scepen ende daer dede hi syn broeders ende den meester van RODES oec comen logeren. ende dede hair scepen leggen bi die syne. daer was de blischap van dien iij. gebroeders groot ende tghetal van haren volcke was omtrent xxij. duzent soe eens so anders

Die soudaen die van der kerstenen comste wiste ontboet den caliphe dat hi den stryt sonder hem niet en begonst maer dat hi noch iij. daghen bestant name aen den coninc VRIAN twelc coninc VRIAN consenteerde Binnen dien tijde dede die soudaen syn volc bij nachte verlogeren in de beemden onder DA[Q6rb]MAST om de kerstenen van daer te lande waert inne te trecken. op datter emmers niet een en ontghinghe. Hy hadde

versaemt wel xl. duyzentich mannen. *ende* der anderen was wel omtrent lxxx. dusent. alsoe dat die SARASINEN wel sterc waren tsamen hondert *ende* twintich dusent mannen. daer tegens die kerstenen in al maer twee *ende* twintich duzent en waren Die kerstenen waren droeuich meinende *dat* die heydenen *vertrocken* hadden gheweest. maer neen sy. want eer iij. dagen hadden syze op haren dach. *ende* ghauen hem allen soe vele te doene datse wercs ghenoech hadden om hem seluen te beschudden Doen quam daer een trosman ghereden op enen dromedarijs. *ende* stont af voer der drye ghebroeders tente *ende* groettese wel bequamelicken. Sij dancten hem van synre groeten. daer nae *vergat* hy syns selfs siende op die drie ghebroeders eer hy oyt een woert sprac. soe *verwonderde* hi hem van haerlieder ghesichte *ende* strenglicheyt die hi in dien iij. ghebroeders sach. *ende* sonderlinge in GODEFROY die die meeste van hem allen was *ende* vele bat gheraect van leden dan dander. *ende* besach synen tant die hem ouer syn lippe hinc eenen groten duyme verre int viercant Hi *verwonderde* hem soe vter maten seer dat hi nauwelic gespreken en *conste* Niet te min. ten laetsten seyde hij den coninc VRIAN Her coninc van CYPREN die caliphe van BALDACH. die soudaen van BARBARIJEN: coninc ANTHENOR VAN [Q6va] ANTHYOCHIEN. die *ammirael* van COERDES *ende* die coninc van DAMIETTEN. laten v bi my weten/ hoe sy al bereet syn om v stryt te leueren. *ende* verwachten uwer in de beemden onder DAMASCHO in schonen tenten *ende* pauwellioenen. *ende* laten v weten hoe dat ghi daer sekerliken bi moecht comen logieren *ende* sulcken plaetse nemen alst v belieft. *ende* gheuen v bestant also langhe tot dat ghi tuwen passe ghelogiert sult wesen *ende* dat ghi by gemeynen ouerdrage ghesloten sult hebben die plaetse daer den stryt wesen sal *Ende* als ghi haer macht ghesien sult hebben so suldi bi auentueren met malckanderen ouercomen *ende* een nieu minnelic tractaet maken. want haerlieder macht en is niet te oueruallen Als GODEFROY die woerden *verstont* seide hi. gaet tot dinen coningen tot dynen soudanen *ende* den caliphe. *ende* segt hem al en waer dair niemant dan ic *ende* miin volc alleen so soudicse nochtans beuechten. segt hem *dat* wi om hair bestanden niet en geuen *Ende* daerom als ghi bi hem comt so segt hem *dat* icse ontsegge. want also schiere als ghi van hier gescheyden syt so sal ic IAFFE doen bespringen *ende* in viere *ende* vlammen stellen mitsgaders al *dat* icker inne vinden sal. Daerom in v scheyden van hier soe doet die van IAFFE dit weten. op dat syer hem voer wachten moghen Die trosman ghinc henen met desen woerden tsynen dromedarijs waert. *ende* van groter verveertheyt van

GODEFROY sach hi alomme van [Q6vb] anxte oft hi hem ghevolcht hadde. ende seyde teghens hem seluen. waren alle die kerstenen alsulc/ ons volc soude grote scade liden/ eer dat volck ter neder gheworpen soude worden. Ende als hi te IAFFE quam seide hi hemlieden. hoese GODEFROY METTEN GROTEN TANDE soude comen bespringen: ende dat hijer vonde soude hi doen verbernen. Die van IAFFE waren hierom seer vervaert so dat deen helft vanden volcke wel daer wt liep te DAMASCO met haren iuweelen ende gelde GODEFROY dede syn trompetten slaen ende syn volc wapenen ende die stad eensgancx bespringen Ende dat en konsten hem alle syn broeders niet verbidden. maer hij zwoer dat hy daer licteykenen soude waer bi men bekennen mochte dat hi in SURIEN gheweest hadde. Dese bode haeste hem soe seere tot dat hi voer DAMASCO quam. ende tradt in de tente vanden caliphe dair hi vant beide die soudanen/ den coninc ANTHENOR den ammirael van CORDES: coninc GALLOFRIJN VAN DAMIETTEN. ende meer andere die hem vraechden na nieuwe tidinghe vanden kerstenen Die trosman antwoerde. ic hebbe uwe boetscap wel ghedaen. maer doen ic seyde hemlieden. als wanneer sy uwe macht ghesien souden hebben dat sy dan bi auentueren met v wel een goet middele vinden souden. ende dat sy v noch uwen volcke niet wederstaen en mochten Doen antwoirde daer een van hemlieden die eenen grooten tant heeft die hem wt den [R1ra] monde springt/ seggende voer hem allen/ sonder den coninc VRIAN te verbeyden Ganc henen ende segt dinen coninghen ende den soudaen dat wy haers bestants gheen doen en hebben: ende al en waerder niemant dan hi alleene ende syn volc: so soude hi nochtans v allen beuechten. Ende hiet my voert alsoe geringe als ick bi v quame dat ic v uwe bestant wedergaue ende dat ghy v voer hem wachten soudt. ende noch meer seyde hi dat hi in spyte van v allen IAFFE soude gaen bespringen ende te viere ende te zweerde vernielen. ende dat ick hem dat in myn herwaerts comen boetscapen soude ghelijck ick gedaen hebbe Ende weet dat voerwair dat mi deen helft wel vanden volcke van IAFFE ghevolcht is Ende alsoe gheringhe als ick wt den ooghen was so hoorde ick syn trompetten slaen om dairwarts te trecken Wat wonder yst om sien meynt ghi taensien het ghelaet vanden coninck VRIAN. van coninck GUYON sinen broedere: van GODEFROY daer af geseyt is. ende oec van haren volcke Aen haer ghelaet oft maniere gheuen sy vte ende bewysen dat ghise niet en sult verbeyden. ende besonder dien metten grooten tande. want die en sorcht anders niet dan dat ghi hem ontvliden sult eer hi bi v lieden comen sal moghen Die soudaen van DAMAST dit horende wart lachende

ende antwoerde Bi MACHUMET na die stouticheit die ick bemercke in v te wesene soe sult ghi die eerste syn die de batail[R1rb]lie beghinnen sal tegens dien metten groten tande Op dwelc die trosman antwoerde Vermalendijt moet wesen die vre ende dien dach dat ic genaken sal den seluen GODEFROY Ic woude dat alle die torrens ende mueren van DAMASCO oft een andere riuere als dan tusschen ons beyden stonde so moet my MACHUMET helpen ende nemmermeer anders: Met dien warden sy alle lachende Die bode antwoerde daer op Die menige die lacht die namaels screyen soude hadde hi die moeyte oft den tijt

Hoe GODEFROY IAFFE dede bespringen ende ghewan

GODEFROY dede terstont na dat die bode voerseyt *vertrocken* was IAFFE bespringhen ende ghewanse faytelijcken. *ende* doodde al dat hijer inne vant van SARASINEN. *ende* dede die stad pilgeren. *ende* dair na dede hijer tvier inne steken oueral. ende trac doen wederom tsynen logize waert. versueckende aen syn broeders datse hem mede wouden laten hebben den meester van RODES met sinen volcke om de auantgaerde te houdenne dwelc sy hem consenteerden. des die meester van RODES seer blide was. *ende* rusteden dien nacht voert tot tsmergens toe Doen verlogierde die auantgaerde. *ende* daer na die grote bataillie *ende* die bagaigien. *ende* dair na die riergaerde Ende twas seer schoen om sien dat volc te gane in ordinancien. *ende* met dien quam tot GODEFROY een van sinen acouters *ende* seide. hoe daer om[R1va]trent op een halue myle na wel M SARASINEN laghen/ die na BARUTH trocken om die hauene te bewaren. GODEFROY vraechde hem oft hijen daer soude connen geleyden Dander antwoirde Ia. doen beual GODEFROY den meester van RODES dat hi die auantgaerde leyden soude *ende* dat hi ouer al tvier inne stake Die meester antwoerde dat hijt doen soude GODEFROY trac doen vore: metten accoutere. *ende* spoedden haren wech tot datse achterhaelt waren: Met dien sloech hi inden hoep *ende* velde den iersten ter neder dien hi achterhaelde Hi trac syn zweert *ende* dede wonder met sinen volcke Der SARASYNEN hoop was cleyn. *ende* alsoe en consten sy den last niet gedragen. mer gauen ruggen al vliende na BARUTH. *ende* de kerstenen volchdense na Die vander stad siende dese voervluchtige wordense kennende *ende* deden die poerten open. GODEFROY die vervolchdese so scarpelicken dat hi bijder wisselinghen oec mede in de stad geraecte *ende* wel v.C. mannen van wapenen met hem. daer binnen synde beual hi synen lieden datse die poerten

wachten soudē. tot dat syn volc aen quame Doen begonst ierst den stryt groot te worden Niet te min die SARASINEN en konsten hem niet onthouden. maer namen die vlucht ter poerten warts wt na TRIPOLIS. ende vloden henen na DAMAST die wel ghereden waren Doen maecte GODEFROY die stad ledich van SARASINEN soe datter als gheene en bleef. ende dede die doden werpen int zee. ende besach [R1vb] die stad die wonderlickē starc was. ende besach het casteel dat opt zee stont dat ouer seer starc ende schoen was ende sterc ten bescudde vanden scepen. Doen zwoer hi dat hi die hauene behouden woude voer hem seluen ende liet daerom daer op .c. ende lx arbalestriers ende CC. mannen van wapenen van synen volcke: ende bleef daer dien nacht meer. Tsmorghens nam hi orlof van synen volcke. ende koes synen wech weder na syn heer. dwelck hij volchde opt vier ende opten roock ghelyck hi den meester van RODES beuolen hadde. die welcke ende oeck syn broeders groot verlanghen hadden na hem van anxte oft hem die aenture niet wel gheluct en hadde

Het is nv te wetene hoe die ghene die wt IAFFE gelopen waren quamen inder tenten vanden soudaen voer DAMASCO daer die andere coningen oec waren. ende vertelden hem daer wel deerlijc die destructie van IAFFE. ende hoe dat die kerstenen verslagen hadden al dat dair was ende die stad verbrant Die soudaen dit horende en was niet wel te vreden ende seide die kerstenen vallen seer herd ende seer luttel vreezende Sy sien wel datse tegen de menichte van onsen volcke niet en vermogen. ende dairom maken si die maniere recht oft sy ons niet en ontsaghen ghelijckerwys oft onser niet meer en ware dan sy lieden en syn. Bi MAMET sprac de soudaen van BARBARIEN al waren sy alle emmertoes gebraden ende het costume ware alsulcken vleesch tetene so en warender niet [R2ra] ghenoech voer ons volc mede te ontbyten: al en waer hier niemant dan ick ende mijn volc daer en keerder niet een wederom int zee Als die trosman dit hoorde so en conde hi hem niet langer onthouden ende seide met luyder stemmen Her soudaen had ghy ghesien coninc VRIAN. coninc GUYON synen broeder ende die maniere ende continancie van haren volcke. ende het verveerlic gesicht van GODEFROY METTEN GROTEN TAVDE haren broeder. v en soudes niet gelusten alsulcke woerden te sprekene. ende voerwaer eer tspel eynde nemen sal so en suldys v niet so seer belouen als ghi nv doe Men seit gemeynlickē die sulcke die dreycht die namaels grote vreesē heeft Die soudaen wart seer toernich seggende. ghi heerscap in v moet grote koenheyt wesen/ want na dat ic v aensie so woudy wel dat ghi emmertoes voer int hertste

vander bataillien gestelt waert *om* tonmoetene GODEFROY METTEN
GROOTEN TANDE Die trosman antwoerde Bij mijnre trouwen her soudaen
en wort hi niet anders ontmoet dan van my so mach hi wel coenliken
aen comen want ic dencke hem mijn hielen te keeren: emmers een myle
oft twee verre Doen warden sy alle lachende. maer terstont quam daer
ander tijnge dair hemlieden niet en luste seer *om* te lachen. want daer
quaemen die ghene die wt BARUTH ontlopen waren ende vertelden hem
het misval van BARUTH. ende hoe dat GODEFROY METTEN GROTEN TANDE
hemlieden geiaecht hadde/ ende die niet ontvlyen [R2rb] en konsten
doot geslagen. ende seiden hoe dat hi gheenen wille en hadde *om* vlien
want hi heeft BARUTH ghewonnen dwelc seer wel voersien was van
vitaellien Ende hi coemt met groter nernsticheit herwarts. want men en
sieter niet dan vier ende vlamme doer alle tlant. ende die wegen liggen
ouer al vol dooden van onsen volcke Die soudaen van DAMAST dit
horende wart seer verslagen ende seyde. ic meyne dat dese metten
groten groten tande den duyuel binnen heeft Ic beduchte mi sprac die
soudaen van BARBARYEN dat mi wel gebueren mochte tghene dat men my
lange gheseit heeft. wat is dat sprac die soudaen van DAMAST. maer dat is
dat ic bedoruen soude worden vanden gheslachte van LUSIGNEN/ ende
van meer anderen daer onse wet bi ghecrant soude wesen Na dese
redene en was daer niet een so koene hi een hadde groten anxt.
GODEFROY spoedde sinen wech tot dat hi die auantgaerde vant ende den
meester van RODES. die hem grote chiere deden. hem vraghende hoet
met hem ghegaen hadde. GODEFROY vertelde hem alle syn
geschiedenisse. ende hoe dat hi BARUTH bider hulpen gods gewonnen
hadde. ende den meesten deel vanden volcke daer wt hadde geiaecht.
ende dander verslaghen. ende hoe hi van synen volcke daer ghelaten
hadde met vele vitaelgien om die stad mede te bewarene. Terstont was
dese tijnge alle het heer dore. alsoe dathet eensgans quam ter kennissen
van coninc [R2va] VRIAN synen broedere. die welck dat horende seyde
tot GUYON synen broedere Bi mijnre trouwen GODEFROY die mach wel
teghen vele arbeidens ende het is ghesien dat hi noch vele goets doen
sal: ia gont hem god anders een lanck leuen. Die wyle dat dese twee
gebroeders hier af aldus spraken so quam GODEFROY vast aen. also dat hi
op een auontstonde quam logierende op een cleyn riuierken v. mylen
na DAMASCO Daer quam een van haren acouters oft voerwachters tot
hemlieden die hem bediedde alle die continancie vanden SARASYNEN.
doen hielden sy raet watse best doen mochten. ende ouerdroeghen dat
sy des anderdaechs logeren souden op een myle na der SARASYNEN heer

dwelc sy alsoe deden. ende ouedroeghen dat niemant voerdaen meer gheen vier noch brant stichten en soude/ het waer in den logysen noch yewers anders. op dat die SARASINEN dies te min haer comste vernemen soudent Sij quamen daer syt begrepen hadden. ende hielden dien nacht een heerlijcke wake ende alle theer bleef slapende in de wapene Rechts na der middernacht sadt GODEFROY te paerde met een duyzent vechtender mannen. ende nam met hem eenen leydtsman die den wech wiste. ende trac soe ten here waert vanden SARASYNEN al bedectelijcken Niet verre van daer stont een bosselkijn omtrent een myle lanck. ende dair ghinc hi inne ligghen al heymelicken. ende [R2vb] ontboet dien vanden here dat sy hem al bereet hielden om haer vianden te doen wyckene Des merghens seer vroeck so sat GODEFROY weder op te paerde met twee hondert werachtigher mannen. ende verboet synen volcke die daer bleuen liggende dat sy niet soe stout en waren datse hem lieten sien Rechts metter zonnen opganghe quam GODEFROY op een hoechte van een cleyn berchelken. ende sach het heer al stille ende en hoorder niemant Wacht v sprack GODEFROY dat ghi gheen gheruchte en maect voir dat ict v segghe: ende laet ons wat seer aen ryden. Sy reden alsoe tsamen ende quamen al bedectelijcken int heer. ende saghen wel dat sy aen allen syden sliepen. GODEFROY ouersach alle dat volc dat daer was ende seide. bi mijnre trouwen waren dit lieden van onsen geloue sy waren seer tonsiene Ende also reden sy tsamen al tot int middel vanden here sonder yet te misdoene Doen versach GODEFROY een seer rijckelicke tente. wel meynende dat dat die tente vanden caliphe was oft een vanden soudanen Met dien soe sprac hi tot synen geselschape. this tijt dat wi desen mergenstont dit volc wecken want sy hebben te langhe gheslapen Wel ane mijn kinderen en denct niet op te houden noch te sparen dat v voer der hant coemt. Daer traden af thien ridders wt POITAU van haren paerden ende sloeghen in die tenten ouer hals ende ouer hoot al datse vonden Dair be[R3ra]gonst groot ghetier te wassen. Inder seluer tenten was die coninc GALLOFRIN VAN DAMIETTEN. hi schoet van synen bedde ende meynde van achter wel ontvloden te hebbene. mer GODEFROY wert des gheware ende gaf hem enen slach met sinen zweerde dat ghelyc eenen schaerze sneet. dat hi hem die herssenen cliefde ende dat hi so doot ter aerden viel. Met dien begonsten die kerstenen te roepene LUSIGNEN LUSIGNEN met luider stemmen ende keerden wederom van daer sy ghecomen waren: werpende ter neder ende dootslaende al dat sy in haren wech vonden Doen begonst hem theer te verroeren ende riepen alle ter wapenen ter wapenen. Die tijnghe quam in des soudaens

tente van DAMAST: die welcke vraechde wat gheruchte dat hi daer buten hoorde Met dien so quam daer een SARASYN die de rechte zyde van sinen hoofde gheclieft hadde/ also dat hem die oore op syn scouwere lach. ende seyde tot den soudane aldus. Heere het syn thien duyuels die in v heer gheslaghen syn die welcke dat al te mael doot slaen ende ter neder werpen tghene datse in haer ghemoet vinden Sij hebben v alreede af geslaghen uwen neue den coninc GALLOFRIJN VAN DAMIETTEN. ende roepen met luder stemmen LUSIGNEN LUSIGNEN Die soudaen dit hoorende dede syn trompetten slaen ende alle syn volc ghinc hem wapenen ende reet terstont den kerstenen na omtrent met x. duzent [R3rb] heydenen Maer al eer dat GODEFROY met sinen gheselscape wt den here vertrac so hadden sy wel omtrent viij. duzent SARASINEN so ghedoot so ghequetst Ende also gheringhe als sy buyten den logyzen waren so ghinghen sy riden al suerlicken henen na haren pas. ende die soudaen reet hemlieden na alsoe haestelicken als hi emmermeer mochte Die soudaen van DAMAST was seer verbolghen als hij wiste tghene dat die kerstenen synen volcke ghedaen hadden. ende zwoer by MACHUMET ende APPOLYNEN dat hi hem vander scaden wreken soude. ende dat hi nemmermeer kerstenen op houden noch sparen en soude voer der tyt datse alle doot ende verdoruen souden syn GODEFROY siende dat hem die SARASYNEN so sterc volchden so beual hij synen lieden datse vlieden souden ten heer waerts. ende hi selue verloes hem int bosschelken bi die ghene die daer in laghen gheleyt waren om die in ordinancien te stellene Die soudaen die seer onmanierlijken hem vervolchde al syn macht ridende leet verbij het bosschelken Die meester van RODES was alreede op geseten ende hadde syn volc gheordineert onder syn baniere in schoenre bataillien buyten den logysen: ende waren wel sterc omtrent viij. duzent vechtender mannen die schutter oec met gherekent Ende als hi gewaer wart GODEFROYS lieden ende sach datse die SARASINEN so iaechden. soo reet hi hemlieden te ge[R3va]moete ende ontfingse in syn bataillie Ende doen ghinghen sy den soudaen teghens met ghevelden lancien. daer gheviel een strenghe bataillie ende een vreeslijcke manghelinghe. met den cortsten gheseyt die SARASINEN ghecreghen die nederlage. ende die kerstenen dreuense alsoe achterwarts: want elck vanden kerstenen velde den synen metter glaiuen al roepende LUSIGNEN ende RODES.

Als die soudaen tverlies van synen volcke aensach soe eersselde hi weder omme ende vergaderde syn volc verbeydende die andere die noch vastelic aen quamen alsoe langhe tot dat hi wel vergaderde omtrent x.

duzent mannen Maer GODEFROY sloech met dien wt der laghen ende viel met sinen volcke op den soudaen ende op syn volck die hem sonder ordinancie volchden: alsoe datter in cortter wylen op die weggen drie duyzent dooden ghevonden warden Doen keerden harer vele wederomme ten heer warts/ daer sy vonden den caliphe van BALDACH/ den soudaen van BARBARYEU/ den coninck ANTHENOR ende den ammirael van CORDES. die welcke hem vraechden van waer si quamen. ende sy antwoerden hoe datse quamen vander bataillien. daer die soudaen van DAMAST die nederlaghe hadde. Doen waren sy seer mistroostich niet wetende wat sy doen souden. ende onder des so quamender noch andere deen gequetst [R3vb] dander al roepende ende crytende ende seyden allegader soe die eerste geseyt hadden. hoe dat die kerstenen al dootsloeghen die sy ghecryghen konden. dies die soudaen van BARBARIJEN ende dandere heydensche heeren seer verslaghen waren Dese bataillie was ouer wreet ende fel. ende die soudaen hadde hem als een vroem man/ syn volck seer wel beleydende ende dede den kerstenen groote scade Maer GODEFROY VAN LUSIGNEN die hem als een duuel hadde slaende ende vellende alle die gene die in syn ghemoet quamen. ende dede so vele mannelijcke fayten van wapenen dattet wonder was om sien. Ende de meester van RODES hadde hem oec so vromelicken dat die SARASYNEN niet en wisten hoe sy hem beschudden soudentegens die kerstenen: ende mits dien so verloren si haren moet Ende die soudaen van DAMAST dat siende ende tverlies van sinen volcke spranc hi wt der bataillien ende warp syn targie achter op synen rugghe ende sloech syn paert met sporen ende haeste hem tsynen heer warts. maer GODEFROY die des ghewaer wart pijnde hem al daer in syn ghemoet te comene. want hi goet te kennen was aen syn rijckelijcke ghewade dat hi een vanden meesten heeren was vanden SARASYNEN. ende hieromme soe waest dat GODEFROY hem na reet so geringhe als hi mochte. ende stack syn pert met sporen. ende riep hem ane seg[R4ra]ghende aldus. dat hi hem keeren soude te hem warts. oft neen hi waerder omme doot want ic soudes mi scamen dat ic v van achter sloeghe Die soudaen dat hoorende stac syn paert met sporen vele meer dan hy te voren ghedaen hadde/ soe dathet so gheringhe scheen te loopene dathet hemel noch aerde en ruerde GODEFROY reet hem vastelick nae met toernigen moede om dat hijs niet en konste achterhalen Niet te min hi genakede hem seere ende riep hem toe. ghi moet wel een valsch onghelouich SARASYN syn. dat ghi so wel op gheseten syt ende so rijckelicken gewapent ende dat ghi voer eenen man alleen vliet. keert v herwarts omme oft ic sal v al

volghende *ver*slaen al ist dat icket noode doe Die soudaen *dat* verstaende dat hem GODEFROY verweet dat hi voer eenen man alleen vloet/ wart *hem* schamende. *ende* rechts met dat hij quam om eenen hoeck vanden bossche daer GODEFROY des merghens syn volc in laghen gheleyt hadde bi theer. daer keerde hy hem omme tot GODEFROYE waerts. ende schicte syn targie voir hem op syn borst ende leide syn lancie in de clincke ende sprac tot GODEFROY aldus Du kerstenen wie bistu die mi aldus seer vervolcht. ghij moecht bi MACHUMETTE heden wel gecomen wesen tuwer scaden Ende na dien ghi mynen name weten wilt dien en sal ick om nwent wille niet ver[R4rb]zwighen. Ick ben die soudaen van DAMAST GODEFROY *antwoerde*. ic *ben* GODEFROY METTEN GROTEN TANDE coninc VRIANS broeder. ende coninck GWYONS broeder van ARMENIEN *Ende* die soudaen van DAMAST dat hoorende sprac hi aldus. so en ware ic niet so blide die my duzent gouden besanten gaue. als ic ben dat ic v hier ghevonden hebbe. ende daerom so ontsegge ic v *van* MACHUMET myns gods wegghen. ick hope dat ghi my uiet ontgaen en sult GODEFROY *antwoerde* den soudaen aldus Noch v noch uwen god en achtic nietmeer dan eenen stinckenden hont. ende daerom laet staen v dreygen maer condy yet ghedoen metten liue dat doet want ick versekere v dat ghys van doene hebben sult

Hoe GODEFROY den soudaen bevacht: lijf tegens lyf. *ende* hoe dat hi hem verweerde alleene tegens .xl. SARASYNEN die den soudaen te hulpen quamen.

MIts desen redenen so *versaemden* dese twee heren op malckanderen so herdeliken als *dat* alle die zenuwen vanden targien doersteken worden tot opt stael toe. *ende* dat alle beyde die paerden bi na gheuallen waren. die soudaen buychde een weynich achterwarts ouer. ende syn lancie brack ontwee. mer GODEFROY'S lancie was een plansoen van eenen essche dwelck niet lichtelicken en brac Die soudaen wart doen [R4va] gheraect metten cortsten soe hardelijcken/ dat hi ende paert beyde ter aerden vielen ende dat hi noch en hoorde noch en sach Met dien meinde GODEFROY af te sittene om te besiene in wat punten dat hi was Mer terstont versach hi daer aencomen wel veertich SARASYNEN. die welck *dat* tot hem begonsten te roepenne Ghi valsch keesten bi onsen ghelooue v eynde is hier GODEFROY dit ghevoelende hielt hem op syn paert *ende* leyde wederomme syn lancie inne. *ende* den eersten van hemlieden nam hi in syn gemoet ende reet hem soe fellicken op syn

borst soe diepe int lijf dat hi doot ter aerden viel: ende al eer hi syn lencie liet varen greep hi syn zweert metter *hant*. daer mocht men ghesien hebben die vromicheyt van GODEFROY hoe mannelicken *dat* hi hem verweerde. als van slane *ende* van steken achter ende vore syn lijf beschuddende. also *dat* die stede root wort vanden bloede der SARASINEN. Onder des so quam die soudaen van DAMAST weder tot hem seluen ende rechte hem op rechts oft hi wt sinen slape ontspronghen hadde. ende als hi weder op te paerde gheseten was so versach hi GODEFROYE die *hem* groote moert dede onder syn volck hoe wel dat hi nochtans vele wonden ontfanghen hadde *Ende* die soudaen riep synen lieden toe. Wel ane ghi vrome ende vrije SARASYNEN. eest dat hi ons nu ontgaet soe en worde ic van herten nemmermeer blijde. [R4vb] want ware dese felle kersten ter neder gheworpen het andrr volck en ware niet tontsiene Met *dien* wert GODEFROY bespronghen van allen *canten*. maer hi bleef hem verwerende so mannelicken dat niemant synder en dorste verwachten. maer *van* verre werpen sy hem met haren *lancien* ende gheschutte van allen syden Hi hadde hem nochtan altyt oftet *hem* niets niet ghehindert en hadde ende liep die SARASYNEN op ghelijc een hongherich wolf opt die scapen By MACHUMETTE sprack die soudaen dit en is gheen mensche maer het is een duuele wt der hellen oft der kerstenen god die hier ghecomen is om *onse* wet te vernielene In deser auentueren was GODEFROY wel twee vren tijts lanck. ende tot dat die nieuwe riddere die met hem in GUERENDE geweest hadde aen quam. die welcke ouermits dat hi GODEFROY sach *dien* soudaen vervolghende quaem *hem* te hulpen wel met twee hondert gewapende mannen heerlicken op geseten/ want hi GODEFROY volcomelijken lief hadde. *ende* comende omtrent den bossche voerseyt/ al daer soe vernam hi die bataillie. ende sach den soudaen seer arbeyden *om* GODEFROY te bescadigen/ die welcke dat alleenlic vacht teghens die felle honden. Die soudaen vernemende haerlieder comste stac hi syn paert *met* sporen/ *ende* pynde hem ten heer waerts. latende syn volck in dier auentueren. welcke dat so was *dat* hijer noyt [R5ra] meer let af leuende meer en vernam. want sy terstont alle ghedoot waren Als GODEFROY den nieuwen ridder sach die hem ontset ghedaen hadde. soe dancte hij hem vter maten seer seggende aldus Mijn lieue vrient het is goet alsulcken roozen hebben aen den hoet gheset. Een heere die syn huys bewaert heeft met alsulcker ridderschap die de edelheyt beminnen ende eere ontsien. die mach wel koenlicker slapen Heere sprac die nieuwe riddere ic en hebbe niet ghedaen dair ghi mi af bedancken moecht. want een yeghelyc

vroem deghelijc man sal waer nemen der eeren ende proffyt van synen meestere ende heere Laet ons van hier scheidende want het is wel meer dan tijt dat ghi v rustet na den dach die ghi ghehadt hebt: ende oec es onser seer luttel. ende wi syn onsen vianden seer na bi. die in groter menichten syn. ende het is oeck noot dat uwe wonden vermaect worden. my dunct voer tbeste dat wi weder keeren nae ons heer toe tonsen dancke/ eer dat wi dat tonsen ondancke souden moeten doen Daer en is geen twifel doch aen so wie dat voeavluchtich wort dat dat sonder syn scande is. al eest dat men te seggen pleecht dathet beter ghevloeden is dan een dwaze auentuere te verwachtene GODEFROY die die redene ghevoelde alsoe gheleghen synde/ antwoerde den ridder aldus. Her ridder wi willen op dit pas na uwen raet leuen. [R5rb] Ende also schieden sy van daer tot haren logyzen. ende int reyzen vonden sy die weggen al beleyt met doden vanden SARASYNEN. want daer wasser wel op dien merghenstont ter nedere gheworpen oft ghedoot omtrent xxv. duyzent. ende soe wasser oeck wel veertich duysent gevloeden Ende het is te wetene dat de caliphe ende die twee soudanen. die coninc ANTHENOR VAN ANTHYOCHIEV ende ammirael van CORDES tsauonts maer vier duyzent SARASINEN en vonden van twintich duysent die daer tsmerghens gheweest hadden: daer sy hem seer af verwonderden seggende hoe die kerstenen seer tontsien waren.

Als GODEFROY int heer quam met sinen gheselschape: so wart hi blydeliken ontfanghen van sinen broeders ende vanden baroenen. ende syn wonden warden gevisiteert bi den cyrurginen die hem seyden dat hi niet en hadde daerom dat hi laten dorfste harnas aen te trecken Nu so suldy voert horen doen die soudaen in syn heer quam datter grote blischap was want hi was ouer doot gherekent ende deden hem alle grote feeste ende reuerencie/ hem vraghende hoe hi gevaren hadde Bi MACHUMETTE antwoerde die soudaen al armelijcken. want mijn mannen syn alle doot ende veriaecht. ende met dien dede hi hem ontwapenen vertellende syn auentuere. ende alsoe rusteden hem beyde die partijen dien nacht sonder [R5va] op malckanderen meer te loopene ende eenige scade te doene

Des anderdaechs hier na smergens so deden die kerstenen alle haer volc wapenen alle theer dore. ende ordineerden haer bataillien. ende lieten daer volc om haer logyzen te bewaren. want daer warender oec vele gequetst. ende also bestonden sy te reizene met openen wimpelen ende banieren. In die auantgaerde was GODEFROY METTEN GROTEN TANDE ende

die meester van RODES met haren volcke met goeden schutters op de vloeghelen Ende in die meeste bataillie was coninc VRIAN. ende in de achtergaerde was GUYON. *ende* aldus trocken sy voet voer voet soe verre tot datse theer der SARASYNEN saghen Doen was daer groot geroep. dair sachmen die SARASYNEN ouer een lopen roepende alarme: maer eer sy hem in ordinancien konsten ghestellen. so waren hem GODEFROY ende die meester van RODES opt lijf. al slaende ende doodende al datse vonden. ende dreuen beyde die soudanen achterwarts: ende oeck die caliphe *ende* den coninck ANTHENOR *ende* den *ammirael* van CORDES al buyten haer logysen ende al daer ordinerden sy haer bataillien. ende die kerstenen passeerden doer haerlieder tenten sonder al daer yets yet te nemen oft te pilgierene. want also waest wtgheroepen op die galghe Daer saghen sy haer vianden al bereet ende liepense soe snellicken op dattet een wonder was [R5vb] om sien: daer was groot ghevecht int aencomen. daer was groot geschal *ende* iammerheit. want die kerstenen beuochten die SARASINEN seer strenghelicken. *ende* die SARASYNEN verweerden hem seer vromelick. deen riep DAMAST. dander BARBARIJEN. de derde BALDACH. die vierde ANTHYOCHIEV dander CORDES. *ende* die kerstenen riepen LUSIGNEN Die dooden laghen dair ghehoept op malckanderen Daer deden die drie ghebroeders soe vele fayten van wapenen dat alle die gene die daer waren hem verwonderden Die soudaen van DAMAST *ende* die soudaen van BARBERYEN warden des geware *ende* liepen den seluen ghebroeders op wel met xx. duysent heydenen Daer vernieude den stryt wederom. *ende* tgevecht wart vele meerder: alsoe dat die kerstenen mitsdien vele hadden te lydene. *ende* eersselden wel die lengde van eender lancien verre. Die drie ghebroeders dit siende *ende* die meester van RODES begonsten met alder nernsticheit te roepen LUSIGNEN LNSIGNEN Her ane ghi heeren ghi baroenen *ende* ghebroeders/ laet ons dese honden wederstaen. Mids desen roepe so ghecreghen die kerstenen weder moet/ *ende* voeren so vreeslic in die heydenen als brijsschende leeuwen. daer wart menich doode vorme ghemaect *Ende* mits desen ghevechte soe doer brack GODEFROY der heydenen bataillie werpende de targie opten rugghe metten zwerde in de hant. *ende* sach den *ammirael* van COR[R6ra]DES die kerstenen seer verladen. *ende* gaf hem doen eenen slach met sulcker cracht dat hij hem thooft cloefde tot in der borst alsoe dat hi doot ter aerden viel Tghedrange vanden volcke wart daer seer groot an beyden syden. daer hadde GODEFROY vele te lydene. want beyde die soudanen schikten darwarts al haer volc *ende* hadden wel ghemeynt den *ammirael*

weder op te helpen maer *dat* was te vergheefs want hy was al doot. mids dien soe versach coninc VRIAN den soudaen van BARBARIJEN/ die welck dat hem seer leet hadde *om* syns oems wille die VRIAN in CYPREN hadde doot gheslaghen. ende nam syn zweert ende sloech hem *met* groter cracht den eenen arm af dat hy maer aen een velleken en hinc onder doezelen Als die soudaen hem soe ghevoelde in dien punte soe schiet hi wt der bataillien ende dede hem leyden bi x. van synen lieden in DAMAST. ende hier en tusschen deden hem die caliphe ende die coninck ANTHENOR ontset. daer gheviel grote bloetstortinghe ende groot iammere. int welc die kerstenen leden grote scade/ Ende ghelyc dat in warachtighen historien geuonden wort so en waren die heydenen oeck niet sonder scade. want sy daerinne wel xl. dusent mannen verloren/ want den slach gheduerde tot den auont toe. dat elc van noets wegghen vertrecken moeste in syn logys Des anderdaechs smergens so tracken die caliphe ende die coninck [R6rb] ANTHENOR binnen DAMAST metten anderen volcke datse behouden hadden Doen coninc VRIAN ende dander kerstenen dat vernamen quamen sy hair logys maken voer DAMAST ende bleuen daer rustende in sulcken punte als sy waren. want sy waren den meesten deel ghequetst ende seer gewont acht daghen lanck sonder *dat* deen partije oft dandere malckanderen daer en tusschen aenvochten oft bespronghen

¶ Hoe die heydenen pays maecten metten kerstenen C. iaer lanc

COninck VRIAN ende syn broeder ende die meester van RODES waren seer droeuich vanden verliese van haren volcke. want sy aensagen waert dat die SARASYNEV nieu volck ontboden dat het hemlieden wel qualicken becomen mochte want sy wel acht duyzent kerstenen van haren volcke verloren hadden. Ouer dandere syde soe verwonderden hem oec die soudanen binnen der stad dat hem die kerstenen daer hielden ende dat sy niet en wisten tverlies vanden volcke dat die kerstenen in den stryt verloren hadden. ende also sloten sy datse aen coninck VRIAN versuecken wouden van dachvaert te houdene om een maniere van payse te ghecrigen: dwelc alsoe ghedaen wart: ende die dachvaert was ghehouden den negensten dach na den stryt tusschen der stad ende die logysen bi middele van sekere obstagiers ofte borghen die sy malkanderen dede Ende [R6va] binnen dien middele vanden bestande soe quamen die van binnen ende oeck die van buiten met malckanderen bi een manghelende ende comanschapende Daer na so quamen die

ZARASYNEN *met* haren rade ouer deen zyde. ende coninck VRIAN met allen den meesten heeren ende baroenen vanden kerstenen ter dachuaert al daer sy sprake hielden onderlinghe van veelrehanden dingen Sy sloetent soe ten laetsten dat sys eens warden ende accordeerden *met* malckanderen. in sulcker manieren als dat die SARASYNEN wedergeuen soudentghene datse den volcke afghenomen hadden ende verdoruen. ende datse bouen dien alle iare den coninc VRIAN gheuen soudent xxx. duzent gouden bezanten. *ende* datse *van* dair weder keren soudent tharen lande waert van daer sy gecomen waren. ende daer warden bstanden gemaect tusschen hemlieden van hondert iaren lanck gheduerende *ende* enen dach. *ende* daer op waren aen beyden syden zeghelen ende brieuen ghegheuen Desen pays ratificeerden ende confirmeerden oec die soudaen *van* BARBARYEN die seer cranc was vander quetzueren die hem coninc VRIAN ghedaen hadde in syn schouderen. *ende* oec die coninc *van* ANTHIOCHYEN met sulcker beloften datse nemmeer bescadighen en soudent den coninck VRIAN. noch GWYON/ noch den meester van RODES noch gheenen *van* haren volcke. *ende* noch meer bi also [R6vb] datter eenighe SARASYNSCHE coninghen waren die hemlieden eenighe scade aen doen wouden: dat sy hem dat te wetene soudent doen also gheringhe als syt ghewaer warden Ende mits desen gheloefde hem die coninck VRIAN wederomme: waert *dat* sy om deser saken wille orloghe gecreghen teghen eenighen SARASYNSCHEN coninc. dat hi hem daer teghen te hulpen comen soudent *met* alle synre macht Ende insghelyxs gheloefden *dat* oec GWYON de coninc *ende* die meester van RODES. Na desen trocken die ghebroeders *ende* haer volc ter hauenen *van* IAFFE. *ende* tot daer gheleydden hem die soudaen *van* DAMAST. de caliphe *van* BALDACH. *ende* die coninc ANTHENOR *ende* vele meer ander edele vanden SARASINEN Die soudaen hadde GODEFROY seer lief *ende* behielt hem altyt bi hem *ende* gheloefde hem noch vele vrientscapen te doene. *ende* wt deser saken wille so vuerde hy GODEFROY mede ouer in IHERUSALEM die doen noch niet al volmaect en was noch oeck gerepareert en was *vander* destructien die TYTUS *ende* VESPASIANUS gedaen hadden in wraken vanden lidene ons heeren IHESU dwelck *dat* gebuerde xl. iaren na syn crusinge. In welcker wraken datter gegeuen worden xxx. ioden om eenen penninc. in gedenckenissen datse gods dierbaer lichaem vercochten om dertich penninghen *ende* GODEFROY bleef doen by den heyligen graue drie daghen lanc in grooter deuocien Ende binnen deser tyt oft [S1ra] wylen so vertrocken *van* daer coninc

VRIAN *ende* GUYON de coninc *ende* die meester van RODES met een groote menichte *van* kerstenen.

Die hystorie seyt voert hoe GODEFRROY na desen ter zee warts inne sloech. *ende* zeylde so lange dat hi op eenen aonstonde te ROCHELLES aen quam. al dair hi blidelyken ontfangen wert *ende* van daer quam hi te MERMONT daer hi synen vadere *ende* moeder *vant/* die welcke dat die tijnghe alreede hadde hoe hi *ende* sijn broeders *hem* ouer dmeer ghehadt hadden Sijn ander broeders deden hem grote chiere doen si hem sagen comen *Ende* RAYMONDIJN ghinc houden een groot hof *ende* gaf *hem* allen die met GODEFRROY gheweest hadden in die reyse grote ghiften Dese feeste gheduerde viij. dagen lanc. *ende* in den negensten dach soe *vertrac* een yghelijc *van* daer hy comen was seer blidelicken:

In dien tijden so was in GUERENDE een gigant seer groot *ende* houerdich die alle dlant al daer *omtrent* tot ROCHELLE toe tonder hadde. die welcke alle tvolck *van* dien lande seer bedruete. maer sy en dorfstens niet segghen Die tijnghe quam *van* desen gygant tot RAYMONDIJN dien dat seer deerde maer hi en liets niet schinen om GODEFRROYs wille *van* anxte dat hijen soude willen beuechten. maer wat *dat* daer af was het en wert niet heimelicken ghehouden want GODEFRROY verhoeret terstont *Ende* als hi dat wiste sprac hi aldus Wat duuele is ditte [S1rb] Mijn twee gebroeders *ende* icke hebben so vele ghedaen dat wi bestant hebben metten soudaen *van* DAMAST *ende* met synen mepleggers. sal dese ongheuallige mensche die alleen is/ mijns vaders lant onder syn ghewelt houden Bi den leuene dat mi god ghegeuen heeft hi es seer qualicken bedacht: het sal *hem* kosten dat *hem* dyere is daer ick mij teghens te pande setten sal Doen ghinc hi tot sinen vader *ende* seyde Heer vader het verwondert my seer *van* v die een ridder syt *van* so hooghen doene. hoe ghi dit *van* desen rueze GWEDON hebt connen verdragen. dat hi v lant *van* GUERENDE onder syn gewelt getrocken heeft *ende* ander lieden lant oec al tot ROCHELLE toe. het is grote scande voer v RAYMONDIJN dat hoorende. antwoerde hoe dat het niet langhe gheleden en was dat hyt wiste. *ende* also sprac hy hebben wi ons gheleden mits uwer blider coemsten. om dat wi onse feeste niet en souden verstoren: Maer niet te min en laet v daer niet aen liggen/ want GWEDON die rueze sal noch wel gheloont werden na syn verdienste Hi es die ghene die HENRIJCKEN mijnen vader doot heeft dynen groot vadere int graefscap *van* POTHIEENNE in BRETAGNIEN. also *men* my gheseyt heeft. doen ick was beuechten OLIUIEREN VANDER BRUGGHEN VAN LEON. om der verraderijen wille die

IOESSELYN syn vadere ghedaen hadde aen HENRYCKE VAN LEON mynen vader

[S1va] GODEFROY antwoerde ick en weet noch en wil gheen ondersueck doen van voerledenen dingen. na dien dat mijn voerders daer af te bouen gecomen syn ende die eere oec hebben Maer als op dit pas als vanden ieghenwoerdigen ongelucke dat sal wel corts op dat god wille gebetert wesen. Heer vader sprack hi ghi en moghes v niet moeyen van eenen alsulcken snoeden rijbaut. Ic en sal maer thien ridders met my nemen. wt mijnen gheselschape. niet om dat sy my eenighe hulpe doen souden. maer om mi alleenlic gheselschap te houden: ende met dien nam hij orlof zwerende bi gode ende bi sijnre eren dat hi niet rusten en soude eer dat hi lijf teghens lijf den rueze beuochten hadde RAYMONDIJN was seer toernich als hi dit hoirde. maer doen hy sach dattet anders niet wesen en mocht beual hi GODEFROYDE synen zone te gode Ende also orlof ghenomen hebbende van sinen vadere ende moeder schiet hi van daer met hem xi. alle ridderen: ende trad in GUERENDE daer hi den reze alder gereest meynde te vinden GODEFROY ondervraechde waer GWEDO de reze ware. Hem wert ghevraecht waer by dat hijt vraechde Hi seyde syn redene waeromme dat hi gecomen was Als die goede lieden dat verstonden soe antwoerden sy allegader segghende GODEFROY inder waerheyt het is groote sotheyt van v tghene dat ghi bestaen wilt: Want hondert sulcke [S1vb] mannen als ghi syt en mochten teghen hem niet staen GODEFROY seyde als een die onvervaert was. en laet v dair ane niet liggen. gheeft mi die sorghe van dien ouer Met dien sweghen sy ende en dorften een woert niet meer daer af vermanen want sy syne vreeslicheyt wel kenden. ende leydden hem ter plaetsen daer si meynden dat hi GUEDON den gigant vinden soude. Nu so laet ick te scriuen van desen GODEFROY. ende sal voert vertellen van RAYMONDIJN ende MELUSINEN

¶ Hoe RAYMONDIJN MELUSINEN sach doer een gat dat hi met sinen zweerde boerde doer een yzeren dore. mits dat hem syn broeder verweet dat syn huysvrouwe niet oprecht en was. om dwelc RAYMONDIJN op synen broeder seer verstoert was. [S2ra]

[houtsnede 27: Raymondijn ziet Melusine in bad zitten]

Nu suldi voirt horen van RAYMONDIJN ende MELUSINE die als doen waren te MERMENT. ende soe ghinct vastelick ten saterdaghe waert. ende doen verberch haer MELUSINE dien saterdach. ende tot dien daghe en hadde

RAYMONDIJN noyt gepynt om haer te siene ghelyc hi haer gheloeft hadde alst voerseyt is. ende en peysde noyt arch noch quaet noch en hadde oec gheen quaet vermoeden Nu so gebuerdet *dat* een luttel tijts voer den etenne hem quamen nieumaren [S2rb] dat syn broeder die graue van FORETZ hem quam besuecken des hi seer blide was. hoe wel dattet hem naderhant leet was. also dat RAYMONDYN hier omme groote ghereetscap maecte om synen broedere tontfanghene. Metten cortsten hi ghinc hem tegens. ende ontfincken blijdelicken. ende doen ghingen sy misse hooren. ende den dienst gods gedaen synde quamen sy ter zalen ende ghingen eten. daer sy rijckeliken ghedient warden Helas daer begonst een grote droefheit. want RAYMONDIJN en [S2va] dacht gheen quaet Syn broedere en konde hem niet onthouden hi en moest hem vragen na synder huysvrouwen. seggende aldus. mijn broeder waer is myn suster doetse te voerschyne comen ic hebse grote begherte te siene: RAYMONDYN antwoerde hoe sy onledich ware ende dat hise dien dach niet en mochte sien. maer als merghen so suldisen sien ende als dan so sal sy v goede chiere doen Als dander dese antwoerde hoirde seyde hy aldus Ghi syt mijn broeder ic en verhoore v niet te verzwigen uwen lachter Mijn lieue broeder ic sal v segghen tgheruchte is ouer al int ghemeyn hoe datse alle saterdaghe is met eenen anderen in ouerspele ende dat ghy so verblint syt dat ghy niet en dorft vragen oft besuecken waer datse gaet Andere segghen datse een gheest is die alle saterdaghe syn penitencie doet Ic en weet wat geloouen: maer want ghi mijn broeder syt so en behoore ics v niet te verzwighene. ende daeromme ben ick al hier ghecomen. RAYMONDIJN dat horende stac die tafel van hem ende ghinck in syn camere al vol ievalooyen ende gramscapen. ende hy nam syn zweert dat aen syn bedde hinck ende ghinc ter plaetsen daer hi wel wiste dat MELUSINE alle saterdaghe was ende aldaer vant hy een seer stercke dore van yzer die wel dicke was ende die hij noyt meer en hadde ghesien/ want hi noyt soe verre gheweest en had[S2vb]de Hi nam syn zweert dat den punt herdt hadde. ende boerde daer mede doer die dore so langhe tot dat hij daer innne een gat ghecreech Doen keeck hi dair inne ende sach MELUSINE in een groote kuype die wel xv. voeten omme gaens wyt was Ende daer inne soo baeydde hair MELUSINE ende dede daer haer penitencie. ghelijck ghi noch namaels wel hooren sult Sij sat in de cuype tot haren nauele toe inder figueren van eenre schoonder vrouwen hair haer kemmende ende vanden nauele voerts neder waert so was sy inder formen van een groot serpents steert. ende dien steert sloech seer lanc ende herdelic in twater alsoe dattet dwater bouen

tegens tghemelte vander cameren spranc Als RAYMONDYN dat sach was hij seer droeuich ende sprac aldus Myn alderliefste nv heb ic v verraden by den valschen ingheueene van mijnen broedere. want ic ben meyneedich gheworden tegens v. Synen rouwe was hem so groot dats eens menschen hertte niet meer ghedraghen en mochte Met dien liep hi in syn camere ende greep al daer dwas van eenen ouden brieue dien hi daer vant ende stopte tgat weder toe. ende ghinc doen voert inder zalen Sijn broeder hem aensiende mercte wel dat RAYMONDYN toernich was ende meynde wel dat hi yet quaets aen syn huysvrouwe beuonden hadde Broeder sprac hi hebt ghi nv beuonden tghene [S3ra] dat ic v geseyt hadde Doen riep RAIMONDIJN. pijnt v van hier valsch verradere. want ghi hebt mi bij uwen valschen aenbringenne doen verzweren mijn trouwe teghens eene die alder schoenste ende getroutste vrouwe die oyt was geboren naest gode der moeder ons heren. Ghi hebt mij beiaecht alle dleyt daerom dat ick alle mijn vruecht verliesen sal Voerwaer waert dat ick mijnre hertten volchde ic soude v quader doot doen steruen. maer redene verbiedet my omme deswille dat ghi mijn broeder syt. Pijnt v gheringhe wt mynen ooghen/ dat v alle die meesters vander hellen geleyden moeten. Die graue van FORETZ dit horende ende siende synen broeder RAYMONDIJN so ontstelt/ spranc hi ende alle syn volck wt der zalen. ende reden terstont na FORETZ seer bedroeft synde van sinen dwasen voertstel. want hi wist wel dat RAYMONDIJN syn broeder hem nemmermeer lief hebben soude. noch oec moghen sien om dier saken wille.

¶ RAYMONDIJN ghinc doen inder cameren ende sprac aldus tegen hem seluen O MELUSINE daer alle die werelt duecht af seyt. nv hebbe ick v emmermeer verlore Ic hebbe verlore vruechde schoenheyt goetheyt soeticheyt. ende alle vriendelicheyt sonder eenighe quaetheyt. huescheyt caritate: ende oetmoedicheyt. alle mynen troest myn hope mijn herte myn welvaren mijn vroemichheyt. Want alle die eere die my god verleent hadde was my van v ghecomen myn alderliefste lief O blinde FORTUNE hart ende wreet. hoe hebstu my gheworpen vten oppersten zetel van uwen rade in den nedersten/ daer IUPITER die catuighe ongheluckige te drincken gheeft vermalendyt moet ghi van gode wesen. doer v beghinck ick die misdaet teghens oft in mynen heere ghi wreect v in my seer swaerlicken Ghi had mi ghestiert in groter werdicheyt. ouermits den sinnen ende der duecht van eenre der alder bester schoonster ende wyster vrouwen. och hoe dwaes is hi die hem betrouwt in uwe giften. als nv haet ghy. nv bemint ghi. nv maecty nv

breect ghij in v en is gheen gestadicheyt meer dan in eenen weerhane
Helas mijn lieue vriendinne sprac hi tot MELUSINEN ghy hebt mi genesen
wt mynder eerster qualen dwelck ic v nv qualic gheloont hebbe/ dat ick v
aldus besmet hebbe ende myn trouwe *verloren*. Eest dat ic v alhierome
verliesen moet so sal ic mi oeck *verliesen* datmen *nimmermeer van mi*
vernemen en sal

In desen rouwe bleef RAYMONDYN tot des anderdaechs toe. *Ende* als den
dach op ghegaen was quam MELUSINE inder cameran Doen RAYMONDYN
haer vernam comende gheliet hi hem oft hi gheslapen hadde Si
ontcleedde haer *ende* ghinc naect bi hem onder. Doen begonst
RAYMONDYN te versuchten ghelyck die ghene die swaer van hertten was.
Met dien [S4va] nam sy hem in haer armen *ende* vraechde hem wat hem
ware oft dat hi siec was Ende als RAYMONDIJN hoorde dat sy nieuwers af
en vermaende. soe meynde hi datse van desen wercke niet geweten en
hadde. mer dat was al omme niet Niet te min sy wist wel dat hijs
gheenen menssche ontdect en hadde. ende also verbeydde sy den tijt
ende wile ende liet haer duncken oft sys niet geweten en hadde. des hi
seer blide was ende antwoerde haer Myn vrouwe ick heb een luttel siec
gheweest. *ende* een maniere gehad van cortsen En verslaet v niet here
sprack MELUSINE. ghi sult oft god wilt zaen genesen wesen Hi die doen
seer blide was antwoerde hoe hi hem al gereet gevolde *versuet* te wesen
van harer coemsten Des merghens als sy op gestaen waren ghingen si
misse hooren. *ende* daer na werdet etens tijt Des anderdaechs
smerghens nam MELUSINE orlof *ende* trac te MORET al daer sy dede
bouwen een fortresse ende twee torrens die dair noch syn Nu laten wi
dese materie bliuen. *ende* sullen voert van GODEFROY vertellen. hoe hi in
GUERENDE quam.

Als GODEFROY in GUERENDE ghecomen was vraechde hi na den gigant
ende hi wart hem gewesen Maer tvolc begheerde seer te wetene wat hi
met hem maken woude Hi antwoerde dat hi hem brachte die pasteyen
die alle tvolc van sinen vader den gygant sculdich waren: *ende* dat opt
punt [S4vb] van synre glaiuen O ridder spraken die lieden meynde
ghyen alleen gaen beuechten Bi mynre trouwen antwoerde GODEFROY ic
en come nienwers anders om hier in dit lant Die lieden seyden.
voerwaer heer dat es van v een dwaes bestaen. want hi is hier voermaels
beuochten geweest. somtyts van hondert mannen. somtyts van ij.
hondert *ende* van iij. hondert. *ende* somwijlen oec van M. mannen.
ende wi en saghan noyt dat syer iet op ghewonnen: hoe meyndi hem

dan alleen te *wederstaen*. En segt mi dairaf niet meer. hi salt alte mael hebben oft niet. leyd my daer hij verkeert Doen leydden sy hem so verre tot datse saghen in *een* gheberchte eenen grooten torre. al daer men te vijf steden alle *dlant* daer omtrent wt ouersach: ende *dien* torre was seer wel begrauen. ende die graften wel bewaert met goeden hooghen torrens. ende beneden warensen seer diepe ghemetst tot in den gront Ende den principalen torre was wel gegargelt ende hadde ij. valbruggen Siet daer spraken die lieden tot GODEFROY den torre van MOMIRET. daer hem GUEDON die gigant op hout Wildi ons gelouen so laet v genoech syn dat ghi den torre ghesien hebt. ende coemt met ons wederomme. want wi en willen niet voerder *met* v Bi mijnre trouwen sprack GODEFROY ick weets v grooten danc *dat* ghi aldus verre met mi gecomen syt Ende met *dien* sat hi af van sinen paerde. om hem te wapenen

[S5ra] ouer v seluen compassye ende niet ouer my: want ick achte di al ghereet doot dair ghi staet. ende eensgancx ontsegge ic v van gods wegen myns sceppers Die gigant dit horende gheliet hem oft hi gelachen hadde seggende Du sotken GODEFROY ghi coemt te velde maer ick en sie niet hoe ghi alleen eenen slach sult connen van my verdraghen sonder ter aerden te vallen Met *dien* sloech GODEFROY syn paert *met* sporen ende nam syn glauie onder synen arm ende reet ten gy[S5rb]gant waert wathet paert loopen mochte ende rende den gigant metten scarpes doer syn harnas in syn borst also sterckelicken dat hi ter aerden viel metten buyck opwaerts. Maer hi spranc terstont weder op seer toernich. ende met *dat* GODEFROY hem verbi rende so gheraecte hi GODEFROYS paert met synre bardaetzen soe dat het van achter onthaessent bleef

Hoe dat GODEFROY den gigant na vele bataillien den rechten arm af sloech.

[houtsnede 28: Godefroy hakt de reus Guedon zijn rechterarm af]

[S5va] ALS GODEFROY *dat* sach spranc hi geringe af metten bloeten messe tot den gigant Die gygant *quam* hem tegens metter bardaetzen in de handen. ende daer was een sterc ghevecht Die gigant meynde GODEFROY te slane. maer hy missede want GODEFROY ontschoet hem. ende metten wederkeeren geraecte GODEFROY den gygant selue op ten stele vander bardaetzen datse ontwee viel Doen greep de gygant sinen

slaghere *ende* gaf GODEFROY eenen slach op syn hoot dat hij bi na doot ter aerden viel. Hi stac doen syn zweert op *ende* schoet tot synen paerde dat daer ter aerden lach *ende* greep sinen stalen hamer *ende* keerde hem ten gigant waert die sinen slaghere meynde te hernenemen *ende* GODEFROYE te slane. maer GODEFROY verhaeste hem also dat hi hem den slagher wt der hant sloech. Die gigant dit siende stac syn hant in sinen boezem daer hij inne hadde drie brandereel appelen *ende* werp GODEFROY eenen opten hanthauwe van sinen hamer neffens de hant dat hem den hamer ontviel ter aerden Ende met dien nam de gigant dien op *ende* meynde GODEFROY met den seluen te slane op syn hooft. maer GODEFROY die starc *ende* gheray was ontspranc hem *ende* die gigant missede. met dien ghinck GODEFROY hem weder inne *ende* sloech hem met sinen zweerde wt alle sijnder macht op synen rechteren arm dat hi af viel ter aerden Doen was de gigant eerst verflaut als hi hem so gevoelde. *ende* greep syn zweert metter ander hant *ende* [S5vb] meynde GODEFROY aen den voet te geraken. maer GODEFROY versach dat *ende* gheraecte den gigant selue rechts beneden de knyen dat hem die schene in stucken was. *ende* die gigant viel neder ter aerden *ende* gaf eenen creet soe verveerlijcken lude datter die gheheele valleye af beefde Dat hoorden die ghene die GODEFROY verwachteden. maer sy en wisten niet wattet wesen oft bedieden mochte

¶ Hoe *ende* in wat manieren dat GODEFROY den horen blies als hi den gygant ter aerden ghevelt hadde

[S6ra] [houtsnede 29: Godefroy blaast zijn hoorn naast het lichaam van Guedon]

Doen die gigant ter aerden geult lach so blies hi synen horen so crachtelicken dat syn x. ridders die hem inder valleyen verwachteden wel hoorden mitsgaders sommighen anderen vanden lande die oec al daer gebleuen waren Sij hoirden doen wel dat die gigant doot was *ende* dancten daerom gode seer hertelicken Als GODEFROY syn lieden bi hem sach comen soe seyde hij tot hemlieden aldus. Siet hier den gigant verslagen. *ende* daer na sneet GODEFROY den gigant die riemen ontwee van [S6rb] synen helm *ende* sloech hem thoof af Als GODEFROY dit ghedaen hadde so riep hi aldus. dese gigant en sal den luden van myns vaders wegen niet meer eysschen. Ende als sy dit lichaem aldus gevelt saghen so verwonderden sy hem seere vander grootheyt des gigants

want hi wel xv. voeten lanc was: ende seyden dathet een dwaes bestaen was dat hy hem in sulcken groten perikel ghestelt hadde GODEFROY antwoerde hoe de sorghe daer af gheleden waer. *ende* seyde doen hoe datter *geen* werc volbracht [S6va] en mocht werden het en moest eerst begonst wesen GODEFROY sand doen synen vadere thoof vanden gigant *ende* hi reet daer en tusschen spelen doer dlant al daer hi ouer al blidelicken ontfangen wart

¶ Hoe FROYMONT GODEFROYS broedere hem begaf te MAILLIERS int cloester bi syns vaders *ende* moeders consente

Nu suldi voert horen hoe FROYMONT GODEFROYS broeder sinen vader *ende* moeder bat so langhe *om* dat hi hem begheuen soude mogen te MAILLIERS dat syt hem consenteerden *ende* wert vanden abt *ende* alle den conuente die huerer hondert waren bi getale met groter bliscapen ontfanghen maer die blischap daer af *verkeerde* corts daer na in grooter droefheyt so ghi hier na noch wel hooren sult hoe wel dattet by FROYMONT'S schulde niet toe en *quam*. want hy was seer deuoet *ende* oeck strenghe *van* leuene. maer het *quam* toe bi anderen *ongelucke* so ghi noch wel hooren sult Nu so suldy weten doen RAYMONDYN thoot vanden gigant ontfangen hadde bi den twee ridders dairt GODEFROY mede gesonden hadde/ seer blide was. *ende* elckerlic *verwonderde* hem hoe GODEFROY dat hadde dorren bestaen *Ende* RAYMONDIJN zand doen GODEFROY eenen brief hoe FROYMONT syn broeder hem begeuen hadde te MAILLIERS Helas hy dede bi dien so qualicken als *dat* dat die sake was vanden bedroefden scheydene van synre huysvrouwen. des hi noyt sinder bliscap en hadde in syn [S6vb] herte.

¶ RAYMONDYN gaf den riddersen schone giften *ende* gaf hem den brief *ende* seyde hemlieden datse GODEFROY seer groeten soudent. *ende* hiet hem oec *dat* sy thoof dragen soudent MELUSINEV. die doen was te NYORT MELUSINE was seer blide *ende* zende dat hoof voert te ROCHELLE. *ende* *dat* wert daer ter POERTEN VAN GUYENNOIS wt gesteken op een glauie. *ende* MELUSINE gaf dien tweent ridders vele rijckelicke giften *Ende* hier na namen sy orlof *ende* trocken ten torren waert van MONCIONET daer GODEFROY hem gherne te houden plach

Die tijnghe was terstont alle dlant ouer hoe GODEFROY METTEN GROOTEN TANDE doot hadde den rueze GUEDON vechtender hant. *ende* *verwonderden* hem daer af seere alle die gene diet hoorden. Op die selue tijt regneerde in NOERTTHOBELANDE een ander groot gigant die

geheeten was GRYMAUT *ende* was die wreetste die men oyt ghesien hadde Hi was xvij. voeten lanc *ende* hielt hem omtrent eenen berge geheeten BRUMBELIO. dese hadde al dat lant daer omtrent *verdoruen* so datter niemant op viij oft ix. milen na en dorfte wonen. want alle tvolck liet hem dlant dair alleen behouden *Ende* alsoe sy die nieumare oec hadden van GODEFROYS victorye tegens GUEDON. soe ouerdroegen sy datse aen GODEFROY schicken soudent: *ende* datse hem geuen soudent alle iare so lange als hi leuen soude M. gouden bezanten. *ende* oec sinen nacomelinge op dat hi mannelic [T1ra] oer achter liete. geduerende soe langhe tot daer mannelic oer ghebrake Behoudelicken dien so wanneer daer mannelick oer ghebrake *ende* die oorye op een dochter geuallen ware dat sy dan daer af ontslagen soudent wesen *Ende* hier op koezen sy viij. mannen van den notabelsten vanden lande. *ende* zonden die tot GODEFROY

Als sy bi GODEFROY ghecomen waren *ende* hise al *verstaen* hadde. seyde hi aldus. ghi heren ic en wedersegge niet tghene dat ghi aen mi versuect Niet te min al waert dat ic gheen tijnge van v en hadde. so soude icken nochtan beuochten hebben doer karitate *ende* wt compassien vanden volcke dat hy verderft. *ende* oec om eer te ghewinnen Ic sal eensgancs met v vertrecken met der hulpen gods. Ic dencke den gigant te verderuen. vanden welcken sy hem bedancten

¶ Hoe RAYMONDIJNS bode tot GODEFROYT quam in GUERENDE

DOen quamen die twee ridders die GODEFROY ghesonden hadde tot sinen vader *ende* groetten hem eerlijcken van syns vaders *ende* moeders wegen *Ende* vertelden hem hoe sy ontfanghen waren. *ende* vanden ghiften die hem geschenct waren GODEFROY hoerde dat seer gherne *Ende* doen gauen sy hem den brief die hem RAYMONDIJN ghesonden hadde. als hijen gelesen hadde *ende* verstont dat syn broeder FROYMONT monninck gheworden was te MAILLIERS: so toende GODEFROY so fellen ghesichte datter niemant so koen [T1rb] en was die bi hem bliuen dorste. maer ruymden hem alle die plaetse wtghenomen die twee ridders *ende* die ambassaten van NOERTHOBELANT. want hi gheliet hem oft hi ontsint hadde geweest Hoe coemt dit sprac hy en hebben mijn heer vader *ende* mijn vrou moeder niet goets genoech om FROYMONT mijnen broedere rijc gemaect te hebben. *ende* hem lant *ende* sloten ghegeuen te hebben oft rijckelicken ghehuwet te hebben/ Bi den leuene gods die monnicken die flatteerders selent becopen. sy hebben

hem daer binnen getrocken om dies te bat te hebbene. Niet te min hoe dattet gaet hij en coemter *nemmermeer* inne. noyt *dinc* en was mi so leet. bi mijnder *trouwen* die ic gode schuldich ben *ende* elckerliken *anders*: ick salse so wt rechten dat sy *nemmermeer* monnic maken en sullen Doen sprac hi tot den ambassatuers *van* NOERTHOBOLANDE. segghende. ghi heren ghi sult mi hier moeten *verbeyden* tot dat ick *wederkeere*. want ic moet *trecken* daer ick grotelicken te doen hebbe Sy die hem so hoorden *claghen* seyden aldus Heere tuwer geliefte Doen dede GODEFROY syn *tyen* ridders op sitten te paerde *ende* schiet *van* MONIONET seer vol *gramschapen* teghens den abt *ende* den monnicken *van* MAILLIERS: die welcke op die tijt waren int capittel huys Als GODEFROY daer quam ghinc hi daer binnen *met* sinen zweerde op die syde ghegordt Ha sprac hi ghi *papen* *ende* ghi monnicken wie heeft v so koene *gemaect* [T1va] dat ghi mynen broeder soe belezen *ende* betoeuert hebt *ende* monnic doen worden *Biden* leuene gods ghi sulter om eenen *quaden* dranc drincken. o heere genade wilt v doch laten *onderwysen* *met* redenen. bi mijnen *scepper* noch ic noch gheen monnic hier binnen en hebbens hem oyt *geraden* Doen quam FROYMONT voert *meynende* syns broeders *gramscap* te slichtene *ende* seyde aldus. o lieue broeder bi mijnre sielen die ic gode op gegeuen hebbe. noyt mensche en heues my *gheraden* want ick hebt *gedaen* properlic wt my seluen *ende* wt *gerechtigher* deuocien sonder *yemants* raet Bi alle tgene dat god *gemaect* heeft sprac GODEFROY so suldys gheloent worden metten anderen *Ten* sal my *nemmermeer* *verweten* worden dat ic eenen broedere hebbe die monnic es *Met* dien spranc hi daer buten. *ende* trac die dore seer vast toe *ende* dede alle *thuysghesinne* hem stroo *ende* hout brenghen. *ende* *stacker* tvier inne. *ende* *zwoer* bi gode dat hyse *allegader* *verbernen* soude *dyer* in waren. *Met* desen soe *quamen* tot hem die x. ridders die *met* hem *gecomen* waren *ende* *strafte* hem seer *van* sinen *opsette* seggende/ hoe FROYMONTS *propoest* goet was. *ende* dat hi bij synen *goeden* *wercken* *ende* *gebeden* vele van synre *vrienden* sielen noch wel *verlossen* mochte Bi mijnre *trouwen* sprac GODEFROY noch hi noch gheen monnic daer binnen en sullen *niet* meer misse noch metten *singhen* want ic sal [T1vb]se al *verbernen*. Doen *schied* die x. ridders *van* hem *ende* seyden dat sy *van* dien *groten* *quade* niet *deelachtich* *wesen* en wouden. als gods huys *ende* syn *dienaers* sonder redene te *verbernen*

Hoe GODEFROY dat cloester verbrande met C. monnicken *ende synen* broeder oec. dwelc hem namaels seer berouwede [T2ra]

[houtsnede 30: Godefroy steekt het klooster van Mailliers in brand]

Die historie seit nu voert hoe also geringe als dese ridders van GODEFROY ghescheyden waren nam GODEFROY vier wt eenre lampen die inde kercke hinck al bernende ende tstad *dat eensgancs* int stroo *ende* int hout. Daer mocht men horen *ende* sien een groot misbaer *ende* iammer *Ende* als die monnicken hem vonden in dien laste riefen sy om genade aen onsen heere want haers lijfs en was geen bate Met den cortsten eer GODEFROY van daer schiet so was deen helft vander abdijen met den monnicken [T2rb] al verbrant GODEFROY ghinc doen weder te paerde. *ende* als hi int velt quam keerde hi hem omme *ende* aensach *dat* groote ongeual *ende* die scade die hi gedaen hadde *Ende* begonst doen te suchten *ende* te clagenne seer iammerlicken segghende aldus O valsch viant gods soudij willen datmen v gedaen hadde tghene dat ghi gods vrienden ghedaen hebt. *Ende* bedreef soe groten rouwe dathet scheen oft hi hem seluen soude bedoruen hebben. en haddent die x. ridders ghedaen die bi aentueren hem ouer quamen. die hem hoirden claghen *ende* [T2va] suchten Doen sprac hem een vanden ridders toe seggende Ha heere het is te spade beclaecht als twerc ghedaen is Als GODEFROY dat hoorde so verdroet hem noch meer dan het te voren gedaen hadde. maer hi zweech *ende* en antwoerde den riddere niet Hi reet henen wat hi mochte na den torre toe van MOIONNET. so dat hem syn gheselschap nauwe en konde geuolgen Doen ghinc hy hem bereet maken om te treckenne metten ambassadeurs van NOERTHOBOLANDE. *ende* des anderdaegs trocken sy *ende* GODEFROY en nam niemande mede dan syn x. ridders met harer wapenen

Doen RAYMONDYN te MERMENT sad ouer tafel quam daer een bode van MAILLIERS. *ende* vraechde na RAYMONDYN. *ende* als hi voer RAYMONDYN ghebracht wart *ende* hem die behoerlike reuerencie ghedaen hadde. vraechde hem RAYMONDIJN wat nieumaren dat hi brachte *ende* van waer dat hi quame Die bode antwoerde Heere het is mi leet dat it v gheen beter tidinge en bringe RAYMONDIJN antwoirde wi moetense hooren Heere sprac hi het es waer dat GODEFROY METTEN GROTEN TANDE v sone in hem ghenomen heeft sulcke melancolie *ende* toerne om dat FROYMONT v sone hem begheuen heeft monnick te MAILLIERS. als dat hi ghecomen is. *ende* heeft het capittel daer alle die monnicken inne waren verbrant.

ende oec wel *deen* helpt vander abdien mede. Wat is *dat* sprack RAYMONDIJN voert *dat* ghy [T2vb] segt: ic en kan *dat* niet geloouen By mijnre trouwen heere sprac die bode. het is alsoe. *ende* eest *dat* ghys my niet en ghelooft doet mi *gevanghen* houden: *ende* wreectet ouer mi Doen stont RAYMONDIJN op vander tafelen *ende* dede hem een paert zadelen. *ende* reedt met eenen gheselle te MAILLIERS waert. Daer comende sach hij den groten iammere die GODEFROY daer ghedaen hadde. *ende* wert alsoe ontset dat hi haluelinghe scheen *ontsinnen*. Ha GODEFROY sprac hi tegen hem seluen. ghi haddet een schoon *beghin* van vromicheden *ende* van ridderscapen om tot hooger eeren te comen maer nv hebt ghi al uwe vromicheyt bedoruen mits uwer groter felheyt Bi den gheloue dat ic gode *ben* sculdich. ic meyne dattet maer al bedroch en is van desen wiue. ic en ghelooue niet datse eenige dinghen gebracht heeft om volcomen te syne want sy en heeft noyt kint ghebaert *ten* heeft eenige vreemde smette oft teeken op aertrijcke met hem gebracht. daer es HORRIBLE myn sone die noch nauwelick vij. iaren out en is *ende* heeft alreede twee van mijnen ionckeren ghedoot. *ende* al eer hi iij. iaren oud was hadde hi tve van synen voesters doot want hi haer borsten af beet En sach ic niet die moeder op eenen saterdach dwelc my mijn broeder hiet in die forme van eenen serpente van den nauel nederwaerts Ick weet nv wel voerwaer dattet eenderhande geest wesen moet *ende* bedroch van [T3ra] fantasyen dat my aldus bedroghen heeft. want eerst doen icse vant wist sy mi te vertellen alle myn auentuere RAYMONDYN reet wederom te MERMENT waerts. *ende* daer bedreef hi so groten rouwe dattet *iammer* was om sien Hieromme waren alle die baroenen seer verslagen. *ende* siende datse hem niet en conden te vreden ghestellen so ouerdroegen sy dat syt MELUSINEN *ontbieden* soudent. die doen te MOERT was al daer sy op die tyt dede maken die twee torrens geheeten IUMELLES die schoen om sien syn Hier begonst het scheyden van RAYMONDIJN *ende* MELUSINEN. dwelc gheduerde soe lange als RAYMONDIJN leefde. *ende* MELUSINEN penitencie sal gedueren tot den ynde der werelt. Die boden voerseyt gecomen wesende te MORT bi MELUSINEN groetten syse *ende* ghauen haer de brieuen die haer baroenen gesonden hadden Als sy die brieuen gelesen hadde was si seer bedroeft: *ende* meer om der gramschapen wille dan anderssints want si aensach dathet ongeual van GODEFROY niet ghebetert en mocht wesen op dat pas. *Ende* dede al haer ghereetscap comen *ende* ontboet eenen groten menichte vanden vrouwen vanden lande om hair geselschap te houdene. *ende* also trac sy te LUSIGNEN daer sy iij. daghen lanc bleef sonder enighe

genuechte Binnen dier tyt en dede sy niet anders dan sy ghinc wandelen besierende die plaetsen *van* bouen tot beneden al suchtende *ende* clagende. want also die croniken seggen so wist si wel [T3rb] den rouwe die haer nakende was. mer haer volc en wiste niet *dat* daer om was datse soe truerde want sy meynden dattet geweest hadde om GODEFROYS ongeual dat hy gedaen hadde aen dat cloester te MAILLIERS Op den *derden* dach vertrac sy van daer *ende* quam te MERMENT seer heerlicken verselscapt *met* vrouwen *ende* ioncfrouwen Daer quamen haer te ghemoete die baroenen vanden lande die RAYMONDYN seer lief hadden *ende* die daer gecomen waren om hem te troesten *ende* ontfinghense eerweerdeliken haer clagende hoe sy RAYMONDYNEN niet en konsten te vreden gestellen.

Hoe RAYMONDIJN MELUSINE *verweet* datse een serpent was oft een gheest om der misdaet wille die GODEFROY aen die abbye *van* MAILLIERS gedaen hadde

[T3va] [houtsnede 31: Raymondijn 'verraadt' Melusine]

MELNSINE ghinc mids dien inder cameran dair RAYMONDIJN was welke camere stont bide houen *ende* velden die daer ane lagen seer wellustende tegen LUSIGNE *ouer* Als sy RAYMONDIJN sach soe groette sy hem lieflicken *ende* eerweerdelicken Maer hi was doen also seer bedroeft *dat* hij haer een woert niet en konste geantwoerden. Sij seide doen mijn heere het is grote dwaesheit *van* v die men voer den wijsten prince houdt *van* den lande dat ghi dus droeue syt *om* din[T3vb]gen wille die niet anders wesen en moghen *ende* die men niet gebeteren en kan Heeft GODEFROY v sone die outrage *ende* groote ouerdaet gedaen doer syn wonderlick voernemen. weet voerwaer dathet is om der sonden wille van dien seluen monnicken die van quaden leuene waren. *ende* onse heere god heeft daerom also daer af punicie willen doen. hoe wel *dat* dese dinghen onbekent syn den menscheliken creatueren. want die ordeelen *ende* wercken gods syn heymelicken *ende* wonderlicken dats [T4ra] gheen mensschelic hertte begripen en kan *Ende* oec so hebben wi goets ghenoech gode lof om die abbye weder op te maken. *ende* meer monnicken daer inne te stellene *ende* te voersiene van renten beter dan sy oyt was *Ende* GODEFROY sal hem bider gods gracien wel beteren tegens gode *ende* die werelt want ten is geen sondaer so groot ter werelt gods genade en es noch meerder op dat hem die

sondaer bekeren wille. Waeromme mijn lieue heere wilt desen rouwe laten Als RAYMONDYN MELUSINEN hoorde *verstont* hi wel *dat* si waer seyde. maer hi was also vol gramscapen dat hi alle redenen achter liet. *ende* riep met luder stemmen dese woerden Ha valsch serpent noch ghi noch uwe vrucht en is maer bedroch. noch gheen vrucht die ghi gedraghen hebt en sal ten laetsten tot genen goeden eynde comen. hoe sullen sy weder leuende worden die so deerlijcken *verbrant* syn: *ende* v zone FROYMONT die *hem* tot gode gegeuen hadde twelc die beste vrucht was die *van* v ghecomen is. en is hi bi des duuels toedoen oec *niet* bedoruen MELUSINE dese woerden hoorende wart so seer bedroeft *dat* sy *van* groten rouwe in onmacht viel ter aerden. *ende* was alsoe een half vre lanc datmen gheen teeken *van* leuen in haer en beuant. Doen was RAYMONDIJN noch droeuer *dan* hi te voren gheweest hadde: want syne gramscap begonste doen vastelic te zwichten *ende* begonste groot misbaer te maken *ende* so grooten rouwe te driuenne om [T4rb] dat hi die woerden gesproken hadde. dattet *iammer* was om sien: maer *dat* was te *vergeefs* wanttet te spade was Die baroenen *vanden* lande *ende* die vrouwen waren seer bedruet *ende* hieuen haer vrouwe op *ende* goten *daer* coud water in aensichte tot datse weder tot haer seluen quam Doen hief sy die sprake op siende op RAYMONDYN *ende* seyde aldus O RAYMONDIJN den dach dat ic v eerst aensach is voer mi seer *harder* *ende* ongheluckich geweest ter quader vren begheerde ick uwe edelheyt *ende* schoenheyt van figueren/ dat ghi mi aldus valschelicken verraden hebt Ende hoe wel *dat* ghi teghens mi meyneedich waest doen ghi arbeydet om mi te siene. so hadde ic v dat *vergheuen* in mijnre herten want ghys gheenen *mensche* ontdeect en hadt. *ende* god soudt v oec *vergheuen* hebben. want ghi soudt daer penitencie om ghedaen hebben *opder* aerden Helacen myn vrient nv es onse liefde verkeert in hate in drucke *ende* strenghicheyt: onse vruedden *ende* solaes in tranen *ende* in weenen. onse gheluc in ongheluck. Helazen mijn vrient en hadt ghi uwen eedt niet ghevalscht *ende* gebroken so soude ic verlost hebben gheweest wt alder penitencien *ende* tormenten. *ende* soude ghehadt hebben alle mijn sacramenten. *ende* ic soude gheleeft hebben den natuerlicken loep als een natuerlike vrouwe: *ende* soude gestoruen hebben natuerlicken. *ende* mijn lichaem soude begrauen hebben geweest in ONSRR [T4va] VROUWEN KERCKE *van* LUSIGNEN: nv *ben* ic om uwent wille *verstooten* in die donckere penitencie die ic nv sal moeten dragen tot den ionxsten dage toe. ic bidde gode *dat* hyt v *vergeuen*

wille. ende doen bedreef sy so groten *iammer* dattet deer[T4vb]lic was om sien.

Hoe RAYMONDYN *van* groter ongenuechten te bedde lach. ende hoe MELUSINE haer testament besettede: ende hoe sy grote droefheyt bedreuen eer sy schieden ende alle die daer bi waren

[houtsnede 32: Raymondijn ziek te bed]

[T4va] Als RAYMONDIJN dit hoirde ende sach en conste hi hem niet langer onthouden *van* groten rouwe: maer hi viel in *onmacht van* hem seluen daer hi bleef liggende op tbedde een lange wile. Doen hi weder tot hem seluen ghecomen was viel hi neder op syn knyen voer MELUSINEN segghende aldus. o myn vrouwe [T4vb] mijn lief mijn vruecht ende mijn eere Ic bidde v doer gods lyden dat ghij mi dit vergheuen wilt MELUSINE siende dat hem die tranen soe ouervloedelicken vten oogen schoten dat hem den bozeem nat wart/ seyde: myn lieue vrient die misdaet wille v god vergheuen die almachtich is ende een [T5ra] fonteyne der barmerticheyt. ic vergeeft v gherne. maer ic en mach bi v niet bliuen want ten is gods wille niet. met desen nam hyse op in syn armen ende custen malckanderen so deerlicken datse beide in onmacht ter aerden vielen. Daer was groten rouwe bedreuen *van* den ghenen die daer bi waren om haer sceydens wille Doen quam MELUSINE corts daer na tot haer seluen. ende seyde tot RAYMONDIJN ende den heren die daer waren aldus. Weet mijn lieue vrient dat ic hier niet langer bliuen en mach met v. want ten is gods wille niet om der misdaet wille *van* v. ende dairom wille ic v seggen voer alle dit volc. dat na v RAYMONDYN en sal nemmermeer man dit lant in sulcken vrede houden als ghyt gehouden hebt. ende v erfghenamen sullen na v doot vele te doen hebben. die sommige sullen vervallen *van* harer eren ouermits harer dwaesheit. mer v sal ic helpen in uwen node alle v leefdage lanc. ende en iaecht GODEFROY uwen zone niet wech *van* v want hij sal een vroem man wesen. Wi hebben sprack sy voert .ij. kinderen. daer af doutste heetet RAIMONNET noch gheen iij. iaren oud synde. ende DIEDERIC die noch geen ij. iaren oudt en is. doetse wel bewaren ic salder oec toe sien/ nochtan en sult ghi mi nemmermeer meer sien in wijflicker figueren na dat ic *van* hier ghescheyden sal syn Ic wille dat v iongste sone DIEDERIC heere sy *van* PERTINAY. *van* VERNON ende *van* daer omtrent tot der hauenen *van* ROCHELLEN toe. ende RAYMONNET sal wesen greue *van* FORETZ Doen

[T5rb] riep sy RAYMONDINEN ouer *deen* side ende de meeste heren vanden lande ende seide hem aldus Siet ghi heeren. ic beuele v allen dat ghi HORRIBLE onsen sone die iij. ooghen heeft dooden wilt also gheringe als ic van hier vertrocken ben. want inder waerheyt eest dat ghys niet en doet hi sal so vele quaets doen. als dat hi vernielen sal alle tghene dat ic ghemaect hebbe ende nemmermeer en sal hier omtrent orloge ghebreken in deser contreyen Sy beloefdent haer te doene RAYMONDYN bat haer dat sy bliuen soude: ende dat syen niet al heel onteeren en soude Sy antwoerde dat sys niet doen en mochte. nochtas eest mi leet sprac sy. want het sceiden van v is mi zwaerder dan het v is. het moet dus wesen want het gods wille is. ende hier na nam syen in haer armen ende custen seggende Adieu mijn herte miin vruecht ende mijn vrient. also lange als ghi leeft sal ic in v ghenuechte ende solaes hebben. hoe wel ghi mi nemmermeer in wijflicher figueren sien en sult Met dien spranc sy op een veinstere die haer wtsien hadde ten velde waert inne ter syden van LUSIGNEN/ also lichtelicken oft sy ghevlogen hadde

¶ Hoe MELUSINE met groten *iammer* wech vloech daert RAIMONDYN ende meer andere sagen.

[T5va]houtsnede 33: Meluzine vliegt weg in de serpentengedaante]

Doen MELUSINE opter venstren stont nam sy orlof aen hem allen al weenende. ende sprack tot RAYMONDIJN aldus. Siet mijn lieue vrient hier syn twee gouden ringen. daer af dat het ghesteente van sulcker machten. alsoe langhe als ghij oft uwe oorye na v daer af enen hebt soe en suldi in gheen en velde oft stryde veruallen oft verslaghen worden op dat uwe sake rechtveerdich sij. noch oeck dieghene diese ouer hem hebben en sullen van gheenre wape[T5vb]nen steruen Doen hi die van haer ontfanghen hadde begonst sy te suchtene ende groot mesbaer te makenne. ende ouersiende die plaetse sprac sy aldus O suete plaetse ende contreye ick hebbe in v so vele recreacien ende solaes ghehadt. alle mijn gheluc van deser werelt is hier geweest. hadde god verhoedt dat ic doch aldus niet verraden en hadde geworden Helazen men heeft mi vrouwe geheeten ende alle dat ick beual dat was gedaen. nv en sal ick niet meer versel[T6ra]scapt worden met ioncfrouwen. mer sal in groter pinen ende tormenten wesen tot den ioncsten daghe toe Alle die gene die mij noemden haddens vruecht als sy mi saghen. maer nv voerdaen sullense hem van mi ververen. ende die vruechden die ic pleech te

hebben sullen *nv* wesen tranen *ende* tribulacien *ende* zware penitencie. *ende* doen riep sy. adyeu allegader. ic bidde v oetmoedelicken dat ghi onsen here voir my bidden wilt *dat* hi mi penitencie verlichten wille Niet te min ic wille *dat* ghij weet wie dat ic *ben*. *ende* wie myn vader is gheweest. om datmen mynen kinderen niet en verwyte datse kinderen syn *van* eenen serpente oft van eenre alvinnen Ic ben coninc ELINAS dochter *van* ALBANIEN *ende* *van* PRYSSIGNE synre coninginne. *ende* wi syn onser iij. gesusteren. die voersien *ende* geordineert syn in zwaerder penitencien te wesenne. *vanden* welcken ic v niet meer geseegghen en kan noch en wille Voert soe beual sy RAYMONDIJN *dat* hi niet en vergate te doene met HORRYBLE so sy hem geseyt hadde *ende* insgelycs *vanden* ij. ioncsten kinderen Met dien so *versuchte* sy *ende* spranc in de locht. *ende* verkeerde haer in eenen serpent seer groot *ende* lanc wel xv. voeten. daer bleef in den steen geprent staen die forme *van* haren voeten dair sy af schiet *ende* staet daer noch Doen dreuen sy alle grooten rouwe die dair bi waren. *ende* besondere RAYMONDIJN bouen al Doen liepen sy alle ter vensteren om te besiene waer sy haren wech nemen soude. *ende* [T6rb] doen sy soo *verkeert* was passeerde si drie reysen voer die venstere *ende* telcker reysen gaf sy eenen creet so groot dat syer alle om weenden *van* groter deernissen *ende* sy mercten wel datse niet gherne *van* daer en schiet Doen nam sy haren wech na LUSIGNEN toe *met* groten gecrijsche *ende* tempeeste MELUSINE en vloech *niet* so hoege die lieden en sagense wel. *ende* men hoirdese wel een myle verre. Als sy aldus al karmende te LUSIGNEN quam omringheldese die borch drie reysen. *ende* *met* dien viel sy neder onversiens op den torre der posternen *met* sulcken tempeeste dat den lieden dier inne waren dochte dat den geheelen torre verzanck. *ende* *dat* alle die steenen bouen int gehemelte tegen walckanderen sprongen Ende terstont verloren syse *van* daer datse noyt en wisten waer sy bleef Eensgancs quamen daer lieden *van* RAYMONDIJNS wegghen om na haer te vernemen. den welcken geseyt wardt hoe sy dair geweest hadde in alsulcker manieren Als die lieden dat RAYMONDIJNEN so ouerbracht hadden doen begonst RAYMONDIJN weder te kermen *ende* te clagen Ende als die tijdhe onder alle toolc ghecomen was dreuen sy alle groten rouwe *ende* beclaechdense iammerlicken. want sy hadde hem allen vele duechden ghedaen Ende doen begonst men in alle die abdyen *ende* kercken die sy hadde doen stichten vigilien *ende* wtvaerden te doene. *ende* voer haer deuotelick te bidden

[T6va]

[houtsnede 34: dood van Horrible]

Hoe RAYMONDIJN wt beuele van MELUSINEN synen zone HORRIBLE verbrande in een camere.

NA desen quamen die baroenen vanden lande tot RAYMONDYN *ende* seyden. heere wi sullen moeten doen met HORRIBLE uwen zone gelyc sy ons beuolen heeft RAYMONDIJN consenteerdet. ende doen namen sy HORRIBLE met schonen woerden in een leghe cauerne ende daer sloten sy hem inne. *ende* RAYMONDYN hadde dair van te voren doen nat hoy *ende* stroo inne steken van onder met [T6vb] subtylheyte. *ende* dat al ghedaen synde so dede RAYMONDIJN tvier inne steken *ende* daer wert HORRIBLE verbrant *Ende* als hi doot was vanden roocke des viers versmoert. so wert hij wt ghetrocken. *ende* syn lichaem dede RAYMONDYN begrauen in die abdye vander nieuwer kercken te POYTIERS. ghelijc synen staet toe behoorde

Hoe MELUSINE haer kinderen noch na dat sy verrocken was quaem besuecken *ende* zoeghen daert die voesters aen sagen.

[V1ra][houtsnede 35: Meluzine zoogt haar twee jongste kinderen]

Hier na vertrac RAYMONDYN te LUSIGNEN ende nam syn kinderen RAYMONNET *ende* DIEDERIC met hem ende verloefde dat hi nemmermeer meer in die plaetse comen en soude daer hi syn wyf verloren hadde MELUSINE quam alle dage haer kinderen besuecken *ende* wermde se aen tvier *ende* dede hem haer ghemac na haer vermogen *ende* dit saghen die voesters wel. maer sy en dorsten een woert niet seggen. Dese twee kinderen groeyden meer in een weke/ dan andere kinderen deden [V1rb] in eenre maent. des hem tvolc seer verwonderde/ *Ende* als RAYMONDIJN vanden voesters wiste dat MELUSINE alle auonde quam haer kinderen besuecken soe verlichte hem synen rouwe hoepende dat hyse weder ghecryghen soude. maer dat was om niet want noyt en sach hyse in wyflijcker formen na datse verscheyden was/ hoe wel nochtan datter vele andere gheweest syn diese ghesien hebben ghehadt. waerom dat noyt mensche RAYMONDYN en sach lachen [V1va] oft ghenuechte driuen *Ende* oyt daer na hatede hi GODEFROY synen sone.

GODEFROY die reysde so lange met den *ambassadeurs* tot datse quamen in NOERTHOBOLAND *Ende* als die baroenen vanden lande syn comste

vernamen ghinghen sy hem te gemoete *ende* ontvingenen seer eerlicken seggende aldus O ridder van uwer coemsten hebben wi gode seer te dancken want sonder v en mogen wi niet verlost werden van desen gygant GRYMAUT den moerdenare daer alle dlant bi bedoruen es GODEFROY vraechde. hoe sy wisten datse bi hem *verlost* souden worden Sij antwoerden Heere die vroede astrologyns hebben ons geseyt hoe GRYMAUT de rueze niet steruen en mach dan bi uwen handen *Ende* wi weten dat voerwaer dat hyt wel weet. want eest dat ghi bi hem gaet *ende* segt hem uwen name ghy en sulles so nauwe niet ghewachten connen hi en sal v niet ontgaen. Doen seyde GODEFROY totten baroenen. eest soe dat uwe astronomyns dat gheseyt hebben hi en sal mi niet ontgaen Doet mi leyden ter plaetsen daer ick hem vinden mach want ic begheren seer te sien Met dien deden sy twee ridders van dien lande dien daer leydden. Dese ij. ridders seyden tot malckanderen datse hem niet alte by comen en wouden *ende* datse niet en geloofden *dat* GODEFROY tegens hem victorie soude moghen hebben GODEFROY quam soe verre met desen ij. ridders datse saghen den berch van BRUMBELIO Sy [V1vb] wijsden hem eenen witten voet pat die ouer den berch liep tot eenen groten boem toe. *ende* vraechden hem oft hi dien wel sach Hi antwoerde .ia. Voerwaer heere seyden sy soe en kondy niet gemissen want onder dien boem coemt hi ghemeynliken sitten om tvolc te verspieden die hier verbij lijden. ghi moecht darwarts gaen ghelieuet v. want wi en dorren niet voerder gaen GODEFROY antwoerde. ic sie wel hadde ic mi verlaten op uwe hulpe dat ic dese reyse missen soude Ghi segt waer seiden sy. want wi en doruens niet bestaen Doen quamen sy aen den voete vanden berghe. *ende* dair trad GODEFROY vanden perde *ende* wapende hem seer wel nemende die lancie in die hant *ende* bad hemlieden dat sy hem daer verbeyden wouden *ende* besien hoet met hem vergaen soude

Hoe GODEFROY den gigant GRYMAUT metter lancien ter neder rende

[V2ra] [houtsnede 36: strijd tussen Godefroy en Grimaut]

GODEFROY schiet doen van daer. *ende* clam den berch op tot dat hi by na aen den boem quam *ende* dat hi den rueze vernam die onder den boem gheseten was Die gigant *verwonderde* hem seere als hi GODEFROY vernam. hoe een ridder alleen so stout was tot hem te comen. hi dachte oftet yemant wesen mochte die met hem eenich bestant oft pays maken

woude Met dien stont hi op *ende* nam eenen swaren stock in syn hant *ende* ghinc een weynich den berch neder GODEFROY te gemoete. roepende tot GODEFROY. wie hi ware die so koen [V2rb] was dat hi daer comen dorfste. die v hier zende sprac hi voert en gaf *om* v leuen niet vele GODEFROY riep *hem* weder teghens. Du valsch tyrant ic ontsegge v. *ende* met dien stac hi syn paert met sporen vellende syn lancie *ende* reet *hem* op syn borst dat hi die beenen inder locht stac. *ende* also reet hi *hem* verbi. *ende* van anxste *dat* hi syn paert quetzen mochte. soe sat hi van synen paerde. *ende* bantet aen eenen boem

¶ Hoe GODEFROY den rueze beuacht metten zweerde

[V2va]tsnede 37: Godefroy vecht met de reus Grimaut; dezelfde als #]

Eensgancs trac hij syn zweert *ende* werp die targie voir *hem*: want hi sach wel dattet gheen wysheit en was *dat* hi des ruezen stock verwachten soude. Die gigant quaem *hem* doen tegens mer hi en wert GODEFROYS niet gheware so gheringhe om dat hi soe cleyn bi hem was. *ende* als hi hem sach soe sprac hi. wie bistu die my also ter neder ghesteken hebste GODEFROY antwoerde Ic ben GODEFROY METTEN GROTEN TANDE RAYMONDIJNS sone heere van LUSIGNEN Die gigant *dat* horende [V2vb] wart seer verslaghen van dier tijnghen: want hi wel wiste dat hi van niemants handen steruen en mochte dan vanden synen Niet te min hij antwoerde tot GODEFROY segghende aldus. nv kenne ick v ghenoech. ghi versloecht anderdaechs mijnen neue GWEDON in GUERENDE/ hondert duyuelen brenghen v hier in dit lant Dat es warachtich sprac GODEFROY tot uwen behoeue. want van hier en scheyde ic *nemmermeer* voer *der* tyt dat ic v van ghelijcken gedaen hebbe [V3ra] Met dien hief de gigant dien stoc op *ende* meynde GODEFROY te slane op synen helm. maer hi missede. also *dat* GODEFROY *hem* self geraecte met sinen sweerde op syn scouderen want hi aen thoot niet gereycken en konste *ende* sloech *hem* doer syn iacke wel een palm diepe in syn vleesch/ soe dat *hem* dbloet ten enckelen wt ran Die gigant *dat* gevoelende riep met luder stemmen. *vermalendyt* si den arm die *dat* sloech. *ende* *vermalendyt* sy die smit die de *lemmer* ghesmeden heeft. want noyt en was ic gebloeylaet met wapenen hoe goet datse oec was Met dien hernam hi synen stoc weder *ende* meinde noch GODEFROY te slane op syn hoot. maer GODEFROY ontweec dien slach/ doende als die wyse want hadde hijen geraect na *dat* den stoc zwaer was. hi hadde *hem* thoof ghemoertelt Met dien *dat*

hy missede soe viel den stoc wel eenen voet diepe int daerde. *ende* al eer hi sinen slach verheffen conde so sloech hem GODEFROY met sinen zweerde op sinen arm dat *hem* den stoc wt der hant viel

Doen was die gygant droeuich als hi synen stock op daerde sach ligghen want hi en dorfste *hem* seluen dair na niet neder bnyghen om dien op te nemen. also dat hij GODEFROY toe schoet daeromme *ende* gaf *hem* eenen slach met synre vuyst op syn herssenbecken dat *hem* thoeft zwimelde *ende* dat *hem* seluen die hant zwelde. *ende* dat hi selue ter neder viel vander swaerheit de slaechs Mits desen sloech *hem* GODEFROY met sinen zweerde op syne dye also hert [V3rb] dat hi *hem* eenen haluen voet vleeschs vanden brayen sloech mits dattet dmes van bouen af scampte Als die gygant *hem* also sach gequetst/ eersselde hi opwaerts ten berge toe. *ende* GODEFROY *hem* na metten zweerde. mer also gheringe als hi opten berch quam liet hi *hem* seluen vallen in een hol dat hi daer wiste. GODEFROY verwonderde *hem* seere hoe hi den gygant alsoe verloes. *ende* als hi aen tselue hol quam keeck hi van bouen dair inne. *ende* het docht *hem* wesen gelijc een der pypen van eenen schoersteen Doen keerde hi weder tsinen paerde waert *ende* reet den berch weder af tsynen lieden warts tot den tween ridderen den welcken groot wonder gaf dat sy GODEFROY saghen ghesont *ende* onghequetst. *Ende* daer was alreede een grote menichte van volcke ghecomen wt den lande die welcke *hem* vraechden oft hi den gygant ghesien hadde Daer op so antwoerde GODEFROY dat hi *hem* beuochten hadde *ende* dat hi in een hol ghevloten was. *ende* dat hi *hem* so ouerdweers ontdonckert was/ *ende* dat hi niet en wiste waer hi gebleuen was Sij vraechden *hem* voert oft hi den gygant synen name niet en hadde genoemt. hi antwoerde. ia Doen seyden sy so eest om niet dat ghi *hem* suect. want hi doch wel weet dat hi van uwen handen steruen sal *ende* van niemant anders: Wel aen sprack GODEFROY. ic sallen wel vinden want ic weet wel waer omtrent dat hy inne is Dit hoorende [V3va] lieden waren sy blide van deser nieumaren seggende dat GODEFROY die vroemste ridder vander werelt was

Des anderdaechs smergens vroech wapende *hem* GODEFROY *ende* trad op ziin paert *ende* reed weder den berch op dair hi thol vant *ende* sach dair inne. mer en sach niet meer dan in enen putte Bi mijnre trouwen sprac GODEFROY dese gygant is meerder dan ick *ende* hi es hier inne gheraect/ so sal ick oeck my comer af dat mach/ Met dien liet hi *hem* seluen daer inne risen met synder lancien *ende* passeerde doer eenen nauwen wech so lange dat hi van verre licht sach Doen sloech hi een

cruys voer hem *ende* nam *sinen* wech darwarts *Ende* als hi int wijde *quam* vant hij een seer rijckelicke camere daer vele costelicheden *ende* gulden kandelaers in waren *ende* seer vele lichts/ dat daer alsoe claer was oftet dach gheweest ware *Ende* int middel van deser camerem vant hi een die rijckelijcste tombe van goude *ende* van costelijcken ghesteynte die hi oyt ghesien hadde. *ende* daer op stont die figure van eenen riddere seer wonderlicken groot/ die teynde syn hoot hadde een rijckelicke crone met costelicken ghesteynte. *ende* niet verre van daer lach een albastren coninghinne seer rijckelicken ghecroont die in haer hant hielt een tafele daer inne dat aldus gescreuen stont Hier leyt mijn *man* die edele coninc ELYNAS VAN ALBANIEN *ende* verclaerde alle die maniere waerom *ende* hoe dat hi daer gheleyt was *Ende* [V3vb] sprac oec van synen drie dochteren te weten van MELUSINEN van PALESTINEN *ende* van MELIOR/ *ende* hoe dat die ghepinicht waren om deswille datse haren vader dair inne besloten hadden *Ende* sprac voert hoe die gigant dair ghestelt was geweest om die plaetse te bewaren tot dat hi ter neder gheworpen soude worden bi der ooryen van eenigen vanden gheslachte vanden seluen drie dochteren *Ende* hoe *dat* niemant daer binnen comen en mochte dan die van haren geslechte waren *Ende* verhaelde dit al int langhe ghelijc dat hier voren int capittel van coninc ELYNAS verclaert is Ouer dit te besiene was GODEFROY een lange wyle. maer noch en wist hi niet dat hi vander afcomsten was van coninc ELYNAS *ende* van PRYSIGNEN synre huysvrouwen *Ende* als hyt al genoegh besien hadde schiet hi van daer *ende* nam *sinen* wech doer een doncker plaetse daer hi hem seluen weder op tvelt vant Daer sach hi rechts voer hem eenen viercanten torre. *ende* keerde *ende* wende hem so lange dat hi de poerte vant die achter open stont. *ende* die valbrugghe neder gheslaghen Hi ghinc daer inne *ende* vant inder zalen een yzeren traelgie. daer bi *dat* wel hondert mannen ghesloten waren van daer omtrent vten lande. die die gygant ghevanghen hadde ghehouden Sij verwonderden hem zeere om dat sy GODEFROY daer sagen *ende* seyden tot hem aldus O heere pijnt v gheringhe van hier. want [V4ra] die gigant sal hier terstont wesen: *ende* al waert ghij uwer hondert meer dan ghi syt ghi waerter al om doot GODEFROY antwoerde. Mijn lieue heeren ic en ben hier niet ghecomen anders dan om hem te vinden Het ware groote sotheyt van mi hier te comen van soe verre om soe gheringe weder te keerene Met desen woerden *quam* die gygant voert die van slapens *quam*. *ende* also geringe als hijen sach. soe kende hijen *ende* dachte wel dat syn doot

nake[V4rb]de ende was seer veslagen. ende eensgancs schoet hi in een camer die hi open sach ende trac die dore na hem

Hoe dat GODEFROY den seluen gigant in een camere iaechde: ende hoe hij die camer op brack ende den rueze doot sloech

[houtsnede 38: Godefroy zit achter Grimaut aan]

[V4va] GODEFROY was seere gram dat hijs in tijts niet achterhaelt en hadde eer hi die dore vander caemeren na hem toe ghetrocken hadde Maer so dat bi auentueren gheviel dat die gigant den slotele op die dore hadde vergheten/ nam GODEFROY den slotel ende waende die dore open doen. maer hi en constes niet ghedoen. ende doen nam hi sinen voet ende liep op die dore soe verveerlicken datse eer neder viel int middel vander cameran Doen schoet die gigant ter seluer doren vte met eenen grooten hamere in de hant. ende gaf GODEFROY enen slach so groot op syn hoot dat hi zuyselbolde Als GODEFROY den slach ghevoelde stac hi hem met den zweerde int lijf tot aen tcruyce toe. Doen gaf die gigant eenen creet so verveerlicken lude dathet al droende datter omtrent was. ende also crytende sterf hi. Ende als die ghevangen en dat sagen riepen sy met luyder stemmen. o edel man ghebenedijt sy die vre dat ghi van moeder geboren waert. wi bidden v helpt ons van hier. want ghi hebt heden dit lant verlost vander meester onghewallicheyt daer oyt lieden inne waren Doen ghinc GODEFROY den slotel suecken ende lietse allegader vte. ende wt synde vielen sy neder op haer knyen ende vraechden hem van waer dat hi quam Hi seyde hemlieden alle die gheleghentheyte. ende doen spraken sy dat in der waerheyt noyt man in .CCCC. iaren tot dien dage toe so stout en was die daer hadde dor[V4vb]ren passeren dan ghi. ouermits desen gigant ende syn voervaders die alle dit lant bedoruen hebben. ende seyden hem voert hoe datse hem eenen anderen wt wech wysen souden. Ende GODEFROY danctese seere ende deilde hem lieden alle tgoet vanden torre

Hoe GODEFROY den gygant na dat hij hem gedoot hadde op een karre bant. ende voerden soe totten baroenen vanden lande ende tot den gemeynen volcke die hem seer verwonderden vander victorien. ende dancten gode

[V5ra] snede 39: Godefroy vervoert de dode reus Grimaut op een wagen]

Daer na leyden sy den rueze op een karre in den punte als hi was ende bondenen vaste *dat* hi niet en mocht af vallen: ende staken doen tvier al omme inden torren Als dat gedaen was brachten sy GODEFROY ter plaetsen daer hi syn paert ghelaten hadde. *ende* also reysden sy die valleye neder met allen den goede dair elc syn deel af hadde. ende die kerre dair de gigant op ghebonden sadt brachten sy met vi. ossen tot datse quamen by [V5rb] die twee ridders die GODEFROY daer gheleydt hadden. *ende* daer waren oec ghecomen een groote menichte van edelingen *ende* vanden volcke van dien lande die allegader GODEFROY verwachteden. *ende* doen sy hem sagen comen: waren sy seer blide. ende wouden hem schencken vele grote presenten. mer hi en wouder gheene hebben. *ende* nam orlof van hemlieden Tvolck van dien lande den gigant siende verwonderden hem seer hoet GODEFROY had dorren bestaen [V5va] GODEFROY reysde so langhe van daer tot dat hi quam te MONIONNET in GUERENDE daer hi blidelicken ontfanghen was. Op die tijt was daer gecomen RAYMONNET syn broeder om hem te informerene van syns vaders gramschap *ende* vanden woirden die hi tot hem ghesproken hadde. *ende* vertelde hem voert van aen beghinne ten eynde hoe haer moeder wech ghescheyden was: *ende* hoe dat hair oem die oersake was van haers moeders vertrecke Ende datse tharen wech scheydene seyde hoe datse coninc ELINAS dochter was GODEFROY dit al ghehoort heb[V5vb]bende was seer droeue van syns moeders vertrecke *ende* van syns vaders rouwe. *ende* begreep in hem seluen *dat* alle die crancke auentuere oerspronck nam bi den graue van FORETZ sinen oem. ende daeromme zwoer hi dat hyt hem verghelden soude. Hi dede doen synen broeder RAYMONNET *ende* syn thien ridders te parrde gaen. *ende* riden na FORETZ Hi hadde vernomen dat die graue syn oem op dat pas was in een fortresse die gelegen was op eene roetse gheheten doen ter tijt IALENSI *ende* nv heetse MARCHELLIS die borch

[houtsnede 40: De door Godefroy opgejaagde graaf van Foret valt dood]

[V6ra] ¶ Hoe *dat* GODEFROY synen oem doot sloech om dat hi doersake was van syns moeders vertrecke

GODEFROY comende opt casteel ghinc van synen paerde inder zalen. dair hi den greue van FORETZ vant onder die baroenen. *ende* eensgants riep hy met luyder stemmen: ter doot ghij verradere. want doer v hebben wi

verloren onse moeder Ende met dien trac hi syn zweert ende liep tot den graue die sijn felheyt wel kende. ende dairom koes hi eensgancs die dore vanden hoechsten torre ende liep daewerts ende GODEFROY hem na. ende so iaechde hi hem van stagien te stagien tot dat hi int opperste vanden torren quam ende siende dat hi hem niet ontvlien en konste spranck hi op een venstre ende meynde van daer te springhen in een cleyn garyte om hem dair te salueren. maer hi missede den voet ende viel al tot beneden hem seluen te bersten ende doot GODEFROY die sacher na van bouen ende sachen also liggen mismaect. maer hi en beclaechdes niet segghende. ligt daer valsch verradere/ bij uwer gokeleryen hebbe ick mijn moeder verloren. ende nv hebt ghi v loen Doen quam hi wederom beneden in de zale ende daer en was gheen van sgreuen lieden so stout die een woert segghen dorste. Hi beual dat men terstont begrauen soude ende syn wtvaert doen Ende hier na vertelde hi den baroenen vanden lande waeromme dat hij hem [V6rb] ghedoot hadde Die baroenen waren doen een weinicht bat te vreden om des mesdaets wille vanden graue. Ende doen dede GODEFROY synen broedere RAYMONET hulden ende manscap doen die doen daer na greue van FORETZ was

¶ Hoe dat GODEFROY synen pays vercreech aen synen vader RAYMONDIJN

[V6ba] utsnede 41: Godefroy verzoent zich met zijn vader Raymondijn]

Dit was corts hier na RAYMONDIJN te weten gedaen die seer droeuich was maer lichtelic verghinc hem den rouwe om deswille dat syn broeder die oersake was dat hi syn huysvrouwe verloren hadde Ende seyde in hem seluen: het en mach doch niet anders wesen. ic sie wel dat ic met GODEFROY sal moeten versoenen eer hi mi meer scaden doe Ende wt desen ontboet hi hem met DIEDERIC sinen zone dat hy bi hem te LUSIGNEN quame GODEFROY was sinen vader gehoersam. ende also geringhe [V6vb] als hi sinen vader sach van verre viel hi hem te voeten ende bad hem genade seggende aldus. mijn lieue vader ic bidde v om ghenade. ic zwere ende geloeue v dat ic die abdye vele rijckeliker maken sal dan sy oyt was. ende sal daer x. monnicken meer inne setten ende funderen dan daer van te voren inne geweest hebben RAYMONDIJN antwoerde. dat is al moghelic bi der hulpen gods. maer den dooden en kont ghi dleuen niet weder ghegheuen Niet te min ten mach niet anders syn. ende seide [X1ra] voert tot GODEFROY aldus Tis waer dat ic moet

trecken pelgrimagien die ic schuldich ben. ic sal v laten het regiment van mijnen lande Ende oft bi auentueren god ons here synen wille met my dade so geue ic v alle tlant Maer niet te min ic wille dat onderhouden worde tghene dat uwe moeder gheordineert heeft Sij heeft DIEDERICKEN ghemaect ende toegheeychent PARTENAY MERMENT VOUIANT met haren toe behoirten al totter ROCHELLEN toe met den casteele AIGLON ende daerom erue ick hem daer inne van stonden ane willende dat hy *dat* behoude GODEFROY antwoerde. tis wel redene lieue vader dat hi *dat* hebbe RAYMONDIJN maecte hem hier na ghereet met groten ghetale van volcke als van ridderen ende knechten ende nam met hem eenen grooten deel scats. ende GODEFROY ende DIEDERICK die gheleidenen een grote wyl tijts. ende aldus ridende soe vertelde hem GODEFROY hoe hi inden gheberchte van BRUMBELIO gevonden hadde die tombe vanden coninc ELYNAS op vi. gouden columnen. ende vertelde hem voerts vanden rijcdomme van dier plaetsen ende vander coninghinnen PRISIGNEN die teynden op de voeten vanden coninc stont van witten albasteren ende vanden tafelken datse in haer hant hielt: in dwelcke ghescreuen stont hoe dat haer drie dochteren ghepredestineert waren daer af onse moeder deen was al te mael vertellende tghene dat hier voer daer [X1rb] af ghescreuen staet int beghin van deser historien van coninc ELYNAS RAYMONDIJN hoirde dat seer gherne. ende hier na gaf hi synen kinderen orlof. die al schreyende van hem schieden ende keerden wederom na LUSIGNEN RAYMONDIJN gaf int wech scheidende van sinen kinderen DIEDERICKEN synen sone den rinck die he MELUSINE ghegeuen hadde doen si van hem schiet

¶ Hoe RAYMONDIJN te ROOMEN quam bi den paeus daer hi hem biechtede. en hoe dat hi daer nae heremijt wart.

[X1va] [houtsnede 42: Raymondijn voor de paus]

RAYMONDIJN ende syn geselschap reysden so lange tot datse quamen int geberchte van MOMONET. ende van daer reysden sy voert tot ROMEN voer den heylighen vader den paus. den welcken hy dede die behoerlicke reuerencie. ende die paeus dede hem des ghelijcs als hi wiste dat het RAYMONDIJN was RAYMONDIJN biechte hem ende nam penitencie ane voer dat hi meyneedich gheworden was teghens synre huysvrouwen ende bleef dien dach by[X1vb]den heylighen vader den paus eten. ende des anderdaegs ghinck hi die heylighe plaetsen besuecken. ende bleef dair wel acht daghen lanc eer hi al gedaen hadde dat hi doen woude Hier na

so nam RAYMONDYN orlof aen den paus segghende aldus heylighe vader ick en sie niet dat ic mijn leuen voerdaen meer met genuecten sal konnen gheleiden. *ende* daerom heb ic in mi seluen opgenomen dat ic my begeuen wille in eenige heremitagie Die paus vraechde [X2ra] hem doen waer hi denocie toe hadde te gane. Hi antwoerde hoe dat hi hadde hooren seggen *van* sommigen lieden dat te MONSERRAT in ARRAGOEN een seer deuoete plaetse was. heylighe vader sprac hi voert al daer so heb ic ghedacht mi te begheuen heremyt *ende* onsen heer dair te bidden oetmoedelic dat *hem* wille gelieuen eenichsints te *verlichten* mijnre huysvrouwen penitencie Myn lieue sone seide de paus metten heiligen geest moet ghi *gaen* Alle tgene *dat* ghi doet *met* goeden wille sette ick v voer penitencie Met dien knielde hi *neder* *ende* cussede syn voeten. *ende* die paus gaf *hem* die benedictie Na desen tyt so schiet RAYMONDIJN *van* daer *ende* dede syn paerden zadelen *ende* alle syn ghewaden ghereyden. *ende* reet henen na THOULOUZEN. *ende* daer gaf hi alle syn lieden orlof. wt ghenomen synen cappellaen *ende* cleric. *ende* betaeldese mildelijcken *van* haren salares: *ende* screef vele brieuen die hi al ghesloten zende GODEFROY *ende* den baroenen *vanden* lande inhoudende hoe datse GODEFROY ontfanghen souden. *ende* hem manschap doen als *een* heere. Sij schieden *van* hem seer droeuich. want hi en seide *hem*lieden noyt waer dat hi henen woude: maer hi was seer wel voersien *van* ghelde *ende* goede. *ende* reet henen tot dat hi te NERBONNE quam. daer comende dede hi maken een deel heremijs clederen ghelijck hem behoefde Daer na trac hi *van* daer *ende* quaem te [X2rb] PERPIGNEN *ende* bleef dien dach daer Des *anderdaechs* so quam hy voert te FUNERES *ende* te AGOMIE. *ende* *van* daer voert te BARSELONNE. dair bleef hi drie daghen lanc *ende* besach die stadt al omme/ die hem seer wel behaechde. *ende* den vierden dach soe quam hi te MONSERRAT *ende* besocht daer die kercken seer deuotelijcken *ende* hoorde daer den dienst gods. Doen quam die ghene tot hem die de pelgrims te vewarene hadde *ende* vraechde RAYMONDIJN oft hij dien dach daer bliuen woude. hi antwoirde. ia Terstont waren syn paerden ghelogiert. *ende* hi wart in *een* schoen camere geleit Hier en binnen ghinc RAYMONDIJN besuecken die heremitagien. maer hi en quam maer tot der vijfster. want die plaetse was alsoe seer hooghe dat hijs niet wel gegaen en konste. *ende* alsoe beuant hi dat in die derde plaetse een heremijt ghebrack. want ten was niet langhe gheleden dat daer een inne ghestoruen was Nu so suldi weten hoe dattet een costume was so *wanneer* daer een ghestoruen was. *ende* dat binnen eenen sekeren tijde die daer toe stont een ander

daer niet inne en quame om te bewonen. *dat dan* die naeste ouer die nederste zide daer moet comen woenen. ende in syn stede moet comen die ghene die beneden hem naest is. alsoe dat die benedenste stede naest den lande ledich blyft tot dat dair iemant inne comt die wt deuocien beroert is. En[X2va]de die redenen van dier permutacien was *dat* die nederste die op halen soude ende nemen dair af syn nootdorst dien dach. ende van daer haeldese dander voert naest hem bouen RAIMONDIJN ondervraechde so vele na haer wesen dat syn deuocie wies so langer so meerder om hem daer te begheue Hi nam doen orlof vanden heremyte ende quam beneden vragende na den abt. ende hem wart gheantwoert hoe *dat* hij beneden was int dorp gheheeten CULBASTON dat der abdyen toe behoort Hi bad datmen hem daer leyden woude bi den abt. dwelc so ghedaen wert ende hi ghinc met eenen knecht van dair binnen. ende ghingen den berch af gheeten de SALIZE die seer steyl is. Als sy den prioer ghevonden hadden soe wert RAYMONDIJN van hem blidelijcken ontfangen Doen vertelde hem RAYMONDIJN syn deuocie. ende hoe dat hem die plaetse seer wel ghenuechde De prioer aensiende het wesen van RAIMONDIJN ende dat hi scheen een man van state soe consenteerde hi hem syn begherte. des hem RAYMONDIJN seer bedancte Hi bleef alsoe dien dach ende nacht biden prioer. ende des anderen daegs clommen sy op in die abdije. al daer RAYMONDIJN ghecleet wart met heremijts clederen achter latende syn wereltlike clederen Den dienst wart doen ghesongen voer RAYMONDIJN. die welcke tsynen incomene offerde vele rijckerlijcke iuweelen ende costelicke steenen. Ende als den dienst ghedaen was ghinghen sy ter mael[X2vb]tijt. ende RAYMONDIJN dede doen draghen synen mebroeders den heremiten vander spysen. ende dede hemlieden kundigen syn comste/ waer af sy gode dancten ende loefden/ biddende *dat* hi RAYMONDIJN houden ende verstercken woude in synre deuocien. ende alsoe bleef RAYMONDIJN in die abdije. ende des anderdaechs als die misse ghedaen was wart RAYMONDIJN geleidt tot aen den voet vanden berghe van SALIZE Dair nam RAYMONDIJN orlof ende ghinc bouen in de capelle. ende die cappellaen sanck hem alle dage een misse des mergens. ende syn clerc halp hem syn getiden houden: ende alsoe begonst RAYMONDIJN te leydene een heylich leuen: waer af dat die tijnge doer alle trijcke van ARAGON ende CATTELOINGNEN gesprayt wart. ende ouer dese syde oec in LANGEDOC/ hoe *dat* te MONSERRAT ghecomen was een baenreheere die hem begeuen hadde heremite. maer men en wist niet van wat contreyen dat hi was. ende oec en woude hys selue niet liden Hem quamen vele

edele besuecken. die coninck van ARRAGON selue met den hertoghen grauen *ende* edelen vanden lande hem vraghende na sinen staet maer sy en mochtens van hem niet weten

¶ RAYMONDIJNS lieden na datse van hem ghescheiden waren so hier voer gheseyt es reden so lange datse quamen te LUSIGNEN. al daer sy GODEFROY vonden *ende* meer ander baroenen vanden lande. den welcken sy die brieuen gauen die RAYMONDIJN hem ghesonden [X3ra] hadde: *ende* groettese seer van sinent wegen. Als sy die brieuen ghelesen hadden spraken sy tot GODEFROY aldus. heere in dien uwen vader niet en ghelieft ons langer te regeren. *ende dat* hi ons beueelt v manscap te doene. siet wi syn alle bereet om *dat* te voldoene GODEFROY die danctese seere *ende* seide hoe hi ghereet was om hemlieden tontfangen. *ende* terstont deden hem alle die baroenen hulde *ende* manscap Die fame ghinc ouer alle tlant hoe RAIMONDIJN in allenden vertrocken was van rouwen *dat* hy syn huysvrouwe verloren hadde. dies alle tvolc seer droeuich was. want van GODEFROY en waren sy niet blyde om synre groter felheit wille. niet te min *dat* was te vergheefs. want hi regeerdese seer wel *ende* wijslicken. GODEFROY was seer droeuich *dat* hi synen vader *ende* syne moeder also verloren hadde doer syn misdaet. aenghesien *dat* hem die ghene die van sinen vader ghekeert waren niet en wisten te segghen waer hi vervaren was. Syn consciencie begonst hem doen te wroegen hoe *dat* hi die monnicken *ende* die abdye van MAILLIERS verbrant hadde *ende* FROIMONT synen broeder mede sonder eenighe redene. *ende dat* hij doer die misdaet sinen vader *ende* synder moeder also vertorent hadde. *ende daer* na quam hem oec te voren van sinen oem vanden graue van FORETZ dien hi dede springhen vanden groten torre van MARCHELLES *ende* doodden also. *ende* ouerleide voert waert *dat* hem god niet ghenadich en ware *dat* hi wa[X3rb]re inden wech der verdoemnissen Mits desen gedachten ghinc hi in een camer bedriuende groten rouwe voer sine sonden seer bitterlicken *Ende nam* daer op *dat* hi wt deuocien te ROOMEN trecken woude hem biechten tegens den heyligen vader den paus. *ende ontboet* hierom DIEDERICKEN synen broeder heere van PERTENAY *dat* hi tot hem quame. want hij hem lief hadde Als DIEDERICK te LUSIGNEN quam soe seyde GODEFROY hoe hi hem syn lant beuelen woude. want hy woude na ROMEN trecken om hem te biechten teghens den paus. *ende seyde* voert hoe *dat* hi van daer woude gaen synen heer vader soecken. *ende dat* hij niet rusten en woude voer *dat* hi hem ghevonden hadde op dattet moghelic ware. Doen bad hem DIEDERIC *dat* hi hem liet mede reisen. mer GODEFROY en wondes niet hebben GODEFROY nam met

hem een deel geselschaps ende goets. ende eenen knecht die te ROME geweest hadde met sinen vader: ende beual dien dat hi hem leyden soude tallen plaetsen daer syn vader geweest was ende dat sy logierden tallen steden daer syn vader gelogiert hadde

Hoe GODEFROY te ROMEN hem biechtete tegens den paus. ende hoe dat hi synen vader vant

[X3va] [houtsnede 43: Godefroy bij de paus]

Als GODEFROY te ROMEN ghecoemen was quam hi tot den heilighen vader den paus daer hi seer blidelyken ontfangen was. ende nae vele redenen die sy tsamen hadden soe biechtete hem GODEFROY seer deuotelicken Ende so beual hem die paus voer syn penitencie dat hi weder op maken soude die abdije van MAILLIERS ende dat hij die versien ende in renten begauen soude voer hondert ende xx. monnicken met meer ander penitencien. daer al hier gheen mencie af ghemaect en wort Doen seyde GODEFROY tot den paeus [X3vb] hoe dat hi woude gaen reysen ende soecken synen vader. Die paus antwoerde hem hoe dat hij dien vinden soude te MONSERRAT in ARRAGON. ende dat hem syn vadere gheseyt hadde tsynen vertreckenne hoe dat hi hem daer woude gaen begeuen heremite Met dien nam GODEFROY orlof van den paus ende cussede syn voeten. ende de paus gaf hem de benedictie Ende also schiet GODEFROY met sinen gesmide van daer. ende reysden so lange dat sy quamen te THOLOUZEN/ ende daer logeerde GODEFROY in de herberghe [X4ra] daer syn vader inne ghelogiert hadde Die knecht die GODEFROY met hem ghenomen hadde vraechde daer den weert oft hi niet en wiste waer RAYMONDIJN syn meester vervaren mocht wesen doen hij van daer schiet Die weert antwoerde dat hi den wech hielt na NERBONNE ende dat hijer niet anders af en wiste Als GODEFROY dat verstont seyde hi hoe dat dat niet en was den cortsten wech na MONSERRAT toe. maer ouermits dat syn vader dien wech ghereyst hadde soe woude hi dien oec reysen Sy quamen te NERBONNEN ende geraecten weder te logeren int selue huys daer syn vader gelogiert hadde. ende ondervonden dat hy daer vele heremijts rocken gemaect hadde GODEFROY schiet smergens van daer ende quam te PERPIGNEN. ende van daer te BARSELOENEN. ende nam daer den wech van MONSERRAT Hi zende van daer syn paerden te CULBASTON ende ghinc in die abdye Als sy inder kercken waren so wert die knecht siende RAYMONDYNS cappellaen Die capellaen viel GODEFROY te voeten

ende hieten hoechlicken willecome ende vertelde hem het goede leuen dat syn vader leydde. ende hoe dat hij hem alle dage biechtete ende tsacrament ontfinck ende dat hi gheen dinghen en nuttede dat lijf ontfanghen hadde. Doen vraechde hem GODEFROY waer syn vader was. die capellaen antwoirde hoe dat hi daer bouen in de heremitagien was in die vierde plaetze maer dat hys dien dach niet sien en [X4rb] mochte voer des anderdaegs Heere sprac voert die capellaen ghi sult die hoechmisse hooren die men corts doen sal. ende daer en binnen sal ick v doen bereet maken uwe camer ende het eten tegens noene Met dien schiet die capellaen van hem. ende GODEFROY ghinc die misse horen ende met hem wel x. ridders ende xx. ionckers die hi met hem ghebracht hadde Die monnicken van daer binnen vraechden deu capellaen wie die grote duuel ware metten groten tande. het schijnt een fel man te wesene. ende vraechden hem hoe hijen kende ende oft hi wt sinen lande ware Bi mijnre trouwen antwoerde de capellaen ia. tis GODEFROY MET DEN GROTEN TANDE van LUSIGNEN. een vanden besten ende vromsten ridderen vander werelt: ende hi heeft vele lants. Sy vraechden oft hi dieghene was die den gigant dootsloech in GUERENDE: ende den gigant in NORTHOBOLANT ende die de abdie ende alle de monnicken van MAILLIERS verbrande. om deswille dat syn broeder hem dair inne begeuen hadde sonder synen orlof Die capellaen antwoerde ia Die monnicken seyden hoe sy anxt hadden dat hi gecomen ware al daer om hem eenich arch aen te doene Ick dencke mi te bergen sprac daer een dat hi my niet lichtelic vinden en sal Ten is niet also sprac die capellaen want hi is hier binnen dien hi lief heeft bouen alle creaturen vander werelt ende daerom suldy v verbliden eer yet lanc van sijnder coemsten. mitsdesen so waren de monnicken [X4va] te vreden Die van binnen vernemende GODEFROYS comste waren seer blijde. ende ontboden den prioer die doen te CULBASTON was dat hi bouen quame want GODEFROY METTEN GROTEN TANDE daer gecomen was pelgrijmsche wyze met schonen geselscape Die prioer quam terstont inder kercken ende vant GODEFROY inden choer daer hi die misse gehoirt hadde. ende dede hem grote reuerencie seggende hem hoe dathet alle tot sinen besten ware datter int conuent was GODEFROY dancte hem des seere ende seyde hoe dat hi die plaetse seer beminde. ende datse bi hem noch byden synen niet verargert en souden werden maer verbetert. Die prioer dancte hem seer: ende onder des so quam de capellaen ende seide hoe alle dingen bereet waren om te gaen eten Doen nam hi den prioer metter hant ende

ghingen sitten: ende na den etene bleuen sy coutende ende passeerden also den tyt tot den auonde

Des anderdaegs smergens als GODEFROY op ghestaen was vant hij syns vaders capellaen ende den prioer hem verwachtende. die welc hem geleydden misse hooren Ende als die misse gedaen was leydden sy hem voert opwaerts. endedoem nam GODEFROY orlof aen den prioer. Die welcke niet en meynde datter GODEFROY iewers el om ghegaen hadde dan om die heremitagien te besiene want hi niet en wiste dat syn vader daer was Als sy dus omtrent xx. stappen opwärts gheclommen waren moesten sy hem rusten. ende alsoe [X4vb] voert van xx. stappen tot xx. stappen tot datse quamen ter derder heremitagien die lxxx. stappen hooghe lach ende meer. RAYMONDIJNS cleric was voer die vierde heremitagie daer RAYMONDIJN inne was ende verbeidde den capellaen. Ende als hi van verren GODEFROY sach den capellaen volgen so liep hi terstont binnen der capellen daer RAYMONDIJN inne was ende seyde hem hoe syn sone daer quam RAYMONDIJN verblijdde hem van dier tidinghen ende seyde. god hebbe dies lof willecome moet hi wesen Met dien so quam die capellaen in de capelle ende groette RAYMONDIJN sinen meester segghende hem hoe dat GODEFROY syn sone daer voer der capellen was RAYMONDIJN dit hoorende sprac totten capellaen dat hi GODEFROY seggen soude dat hys niet spreken en mochte voer der tyt dat hi syn misse gehoort hadde. GODEFROY was des te vreden Die misse ghedaen synde biechte hem RAYMONDIJN ende ontfinc theylighe sacrament Hier en binnen besach GODEFROY tegen den berch ouer opwaerts/ ende sach die drie andere ouersprongen ende heremitagien die noch daer bouen hem waren rechts op gaende. ende sach daer in sinte MACHIELS capelle die de vijfste heremitagie was. ende als hi nederwärts sach so gaeft hem groot wondere hoe dat emmermeer mensch hadde dorren begripen daer te woenen. want hem dochte dat die abdye ende de kercke maer cleyn capellekens en waren [X5ra] Doen riep die capellaen GODEFROYEN ende also gheringhe als GODEFROY dair binnen quam viel hi sinen vader neder ten voeten. ende groette hem eerweerdelicken. ende RAYMONDYDYN greep hem op vander aerden ende cussedem/ ende ghinghen daer doen tsamen sitten neder op een scabelle voer den outaer Ende daer vertelde GODEFROY sinen vadere hoe dat hi van ROOMEN quam. ende dat hi hem teghens den paus gebiecht hadde/ ende dat die paus hem geseit hadde hoe dat hi hem te MONSERRAT vinden soude. met noch vele meer andere redenen die sy tesamen hadden. Ten slote vander materien so bad GODEFROY sinen vader dat hi doch weder comen woude in syn lant Lieue

sone sprack RAIMONDIJN dat en mach niet wesen want ic hebbe in my ghenomen dat ick mijn leefdaghe hier bliuen wille. ende *bidden* voer uwe moeder/ voer mi/ *ende* voer v/ dat v god beteren wille/ ende alsoe bleef GODEFROY dien dach voert meer met sinen vader Des anderen daegs smerghens hoorde RAYMONDIJN misse *ende* stelde hem ghelijc hy ghewoenlic was *van* doene. *ende* daer na seyde hi tot GODEFROY Mijn lieue sone ghij moet *van* hier scheyden *ende* tot dinen lande waerts keeren. *ende* beual hem voert *dat* hi *hem* alle syn kinderen *ende* die baroenen seer groeten soude. Doen nam GODEFROY orlof aen sinen vader al weenende *Ende* als hij af quam ghinc hi in die abdie dair hi vanden priore seer eerlicken ont[X5rb]fanghen wart: die welcke hem verwonderde waeromme *dat* GODEFROY so lange daer bouen geweest was.

GODEFROY die schanc dair inder kercken vele rijckelicke ghiften ende iuweelen. ende nam daer na orlof aen den priore ende den monnicken. ende die priore gheleyde hem tot CULBASTON al daer hi tsoenens *met hem* bleef etende. ende daer seyde *hem* GODEFROY int heymelicken. hoe *dat* RAYMONDIJN syn vader was. ende bad hem daeromme dat hi doch synre gade woude slaen/ want die kercke en salder niet ane verliesen. ende seide voert hoe dat hij hem alle iare eens soude comen besoecken. alsoe langhe als hi leuen soude. Die priore gheloefde hem dat alsoe te doen Na desen nam GODEFROY orlof ende trac te BARSELONNEN *ende* van daer soe reisde hi so langhe tot dat hi quam te LUSIGNEN daer *hem* DIEDERIC syn broeder *ende* die andere baroenen seer blidelicken ontvinghen *Ende* als si ter tafelen geseten waren so vertelde hi DIEDERICKEN sinen broeder alle tgene dat hi van sinen vader ghesien ende gehoort hadde Doen begonst DIEDERIC seer weemoedelic te weenen. want hy sinen vader vtermaten seer lief hadde GODEFROY dit siende seide *aldus* myn lieue broeder ghi moet paciencie hebben. wanttet dus gods wille is ic wille gaen besuecken mijn ij. gebroeders in ALMANGIEN: te weten coninc REINAUT *van* BEMEN *ende* hertoghe ANTHONIS van [X5va] LUTZENBORCH. maer ick en wile niet daerwaerts sonder eerst versien te wesene van volcke van wapenen. want darwarts vte is vele quaets volcs die die lieden beroouen op de weggen DIEDERIC seyde dat dat wel ghedaen ware. ende badt GODEFROY dat hi dlant liete den baroenen bewaren. ende datse tsamen trocken met hem nemende vijf hondert gewapender mannen. want hi hadde hooren seggen hoe daer grote orloghe was tusschen die van ANSSAY *ende* die van OESTRIJCK

Brueder ghi segt wel sprack GODEFROY/ bi auentueren ANTHONIS onse broedere sal hem oec dier orloegen moeyen Als sy aldus haer oerdinancie maecten so quam metten seluen ODON die graue vander MARCKE met GODEFROY spreken wel met lx. ghewapender mannen. want hi op dat pas orloeghe hadde teghens den graue van VANDOSME. ende RAYMONNET haer broeder die graue van FORETZ quam oec doen daer des seluen daechs tsynen broedere waerts also dat die feeste ende ghenuechte die dese gebroeders maecten seer groot was om dat sy tijnghe hadden van haren vadere ende sloten doen op dat pas dat sy hem alle tsamen souden trecken besuecken

¶ Nu so is voert te wetene hoe GODEFROY al eer hi hem sette op die reyse gheoirdineert hadde sekere lieden om die abdye van MAILLIERS weder op te makene ghelyc hem die paus [X5vb] tot penitencien gheset hadde. ende bewees hem lieden waer sy ghelt vinden souden om die werclieden mede te betalene. ende stelde voert syn lant in goeder bewaernissen. ende also dede insghelycs syn broeder van sinen lande Ende als ODON ende RAYMONNET saghen dat haer broeders ordineerden om haer twee andere broeders te besuecken in ALMAENGIEN/ soe seyden sy datse oeck mede wouden trecken. ende ontboden haren volcke dat sy hem te ghemoete quamen te BONNEUAL Op die selue tijt waren die ghebroeders wel sterc ij. duizent ghewapender mannen ende een duzent arbalestriers Ende hieromme als die graue van VANDOSME dese tijnge verhoerde meynde hi ouer waer dat si quamen om hem te verdriuen vten lande. ende dat ODON synen broeders ouer hem gheclacht hadde. waeromme hij wt ontsien van GODEFROY quam te BONNEUAL hem seluen in ghenaden gheuende. ende vergaf ODON al dat hi hem oyt misdaen hadde. ende de graue dede ODON hulde ende manschap vanden lande daer den twist omme was tusschen hem beyden. Na desen so trocken die vier gebroeders van BONNEUAL ende quamen in CHAMPAIGNEN met vele grooter heeren die hem daer toe voechden ende vernachten enen nacht op een riuere gheheeten die MEUZE onder een fortresse geheeten het casteel van DURES

[X6ra] Het is hier nu te wetene hoe die coninc van ANSSAY swaer orloge hadde tegens den graue van FRIBOURCH ende teghens den hertoge van OESTRIJCK die welck hem beleghen hadden in eendre synre fortressen geheeten POURRENCRU Ende also ontboet hi coninc REYNAUT van BEMEN synen neue. want hij hadde getrouwt syn nichte ende ontboet oec hertoge ANTHONIS van LUTZENBORCH datse hem te hulpen quamen teghens syn vianden die so sterc waren dat hise niet langer wederstaen en konste.

Op dat pas so was coninc REINAUT gecomen te LUTZENBORCH met iiij. hondert gewapende mannen. *ende* hadde oec *met* hem ghebracht AIGLENTYNE syne huysvrouwe *ende* OLIPHART synen zone Daer was die feeste groot die de gebroeders malckanderen deden. ANTHONIS ontfinck REYNAUT *ende* die coninghinne syn suster *ende* sinen nene eerwerdelicken. *ende* die hertoghinne KERSTINE trac hem tegens met haren ij. zonen te wetene BERTRAND *ende* LOTHIER *ende* met haren anderen ghesinne *Ende* also quamen sy te gader in de stad *ende* voert opt slot Die baroenen bleuen logerende in den marassche onder haer tenten *ende* pauwellioenen *Met* desen so quamen te LUTZENBORCH twe ridders wt POITAU die voertyts geweest hadden *met* coninc REYNAUT *ende* *met* hertoge ANTHONIS in haer conquesten. die welcke als sy in de beemden quamen *ende* het heer sagen vanden baroenen *met* tenten *ende* pauwellioenen waren sy seer verslagen: *ende* vraech[X6rb]den den volcke oft sy daer siege *ende* belegge houden wouden voer die stadt. daer op dandere antwoerden. neen. *ende* also passeerden sy dore *ende* quamen voert int casteel *ende* inder zalen al daer sy terstont bekent waren van vele lieden. *ende* sy worden feestelicken ontfanghen. *Ende* als sy coninc REYNAUT *ende* hertoge ANTHONIS saghen soe deden sy hemlieden grote reuerencie *ende* groettense seer van GODEFROYS wegghen *ende* harer andere broederen. *ende* die coninc REINAUT *ende* hertoge ANTHONISvraechden hemlieden hoe haer broeders voeren Die ridders antwoerden datse seere wel voeren *ende* dat sy op twee milen daer na bi waren met ij. duzent gewapende mannen *ende* duysent arbalestriers *ende* comen v besoecken. Bi mijnre trouwen sprac REYNAUT *dat* is mi een blide tijnghe om hooren. *Ende* met dien dede hij ghebieden dat een ieghelic hem te peerde stellen soude. *ende* alsoe reden sy hem met desen tween ridders te ghemoete. *ende* de vrouwen ghinghen hem toe maken

Als sy den eersten hoop gemoetten so vraechden sy waer die iiij. ghebroeders waren Dander seiden. sietse daer onder den standaert die half lazueren *ende* half selueren was GODEFROY die was gheseten op eenen hogen hengst. al heel ghewapent opt hoeft nae. *ende* alsoe als sy malckanderen versagen so quamen coninc REYNAUT *ende* hertoge ANTHONIS *ende* groetten haer broeders *ende* ontfinghense seer eerlicken. daer was die bliscap seer groot: doen [X6va] ghinghen sy hem voeghen ter stad warts te comen twee *ende* twee tsamen die oudste voren ODON *ende* ANTHONIS ghinghen vore. dair na coninck REYNAUT *ende* GODEFROY. *ende* daer na RAYMONNET *ende* DIEDERIC. *ende* al haer heer volchde hem

met ontplokenen banieren. *ende* alsoe quamen sy te LUTZENBORCH binnen: daert doen ouer al behanghen was *ende* becleet *ende* die borghers *ende* vrouwen waren al toe ghemaect op haer rijckelijste. *ende* lagen ter veynsteren. *Ende* die ioncfrouwen vanden castele waren seere costelicken toe ghemaect/ *ende* laghen alle ter tynnen om die ghebroederen te siene. *ende* besondere GODEFROY om die vromicheiden die men *van hem* seyde *Ende* als sy alle binnen ghecomen waren dede men elcken syn logys bewysen na synen state

¶ Int incomen van LUTZENBORCH so waren ANTHONIS *ende* GODEFROY voren geset om harer personagen wille Vanden welcken alse die lieden sa/ghen seyden sy: dat die twe personen seer tontsien waren Als sy int casteel quamen so waren die coninghinne *ende* die hertoghinne bi een seer ryckelicken toe ghemaect met vrouwen *ende* ioncfrouwen verselscapt malckanderen bi der hant hebbende. *ende* deden desen ghebroeders grote reuerencie alsoe dat betaemde Daer wart grote feeste bedreuen *Ende* die tafelen waren gedect. men ghinc dair sitten: *ende* werden rijckelicken gedient van menegherley gherechten En[X6vb]de als die maelyt ghedaen was vertelde hemlieden GODEFROY alle syne auentueren van synen daden *ende* van vele landen daer hi geweest hadde *Ende* daer na begonste hi voert te vertellen van coninc ELYNAS daer sy alle af ghecomen waren: dwelck sy seer gherne hoirden. *ende* hoe *dat* haer vader wech ghereyst was *ende* waer dat hi was. *ende* vanden anderen dingen dier meer gesciet waren wisten sy selue bescheyts ghenoech Hier na vertelde coninc REYNAUT hoe hy *ende* ANTHONIS opder reisen waren om te secoureren den coninc van ANSSAY dien die hertoghe van OESTRIJCK. die graue van FRYBORCH. die graue van SALERNE *ende* noch x. andere grauen van ouer den RYN beleyt hadden te POURRENCRU Doen seide GODEFROY mijn heren *ende* broeders wi en syn hier niet ghecomen om ons te rusten in dien ghi so vele wercx op handen hebt. hadden wijt gheweten doen wy schieden van LUSIGNEN wi hadden volc mede ghebracht/ hoe wel nochtans dat onser ghenoech is. En laet ons hier niet langhe beyden sprac hy voerts. die yet te doen heeft sal den tijt orberen *ende* syn werc volbrenghen so hi ierst mach Met dien stont hi op *ende* ODON DIEDERIC *ende* RAYMONET met hem. *ende* namen orlof aen haer twee gebroeders *ende* aen haer nichten *ende* ghingen der zalen af Haer twee ghebroeders *ende* die vrouwen *ende* ioncfrouwen gheleyddense tot datse te paerde gheseten waren Doen seyde GODE[Y1ra]FROY tot den coninc *ende* ANTHONIS syn broeders *dat* si snachts orlof nemen soude aen haer huysvrouwen *ende* aen haer ander

volc. ende datse al haer dinghen ordineren souden. ic ende mijn broeders gaen vore in ons logizen ons volc ordineren ende oec om lieden te gecrijghen die dlant kennen. wi sulen onder ons vieren die auantgaerde houden Met dien so keerden die twe wederom ende seyden onderlinge. hoe GODEFROY nemmermeer lange staen en mochte. hi en moeste doot ende gevangen syn. want hi en ontsiet hem niet inder werelt wathet is: ende om hem te geraden ware verloren arbeyt. want hi en hoort niewers na het moet al syn soe hijt denct. want ons hebben doch ontboden coninc VRIAN ende coninc GUYON onse broeders hoe hi hem ghehad heeft alle tlant dore daer hi geweest hadde ende oec in de zee. al waert dat hij maer x.M. mannen en hadde met hem: ende ij.C.duzent tegens hem soe soude hijer nochtans inne slaen sonder voer raet daer op te nemen Doen seide dander. hier om salmen te meer op te hoede moeten wesen. op auentuere oft hijs te doen hadde datmen dan ghereet ware hem te hulpen te comen. op auentuer Als van dien dat hi seit dat men die vianden crencken sal soe men eerst mach des en weet ic hem gheenen ondanc in dien dat hi hem seluen starc genoegh kent. syn stouticheyt ende syn voernemen voecht hem seer wel. met dien zweghen sy van dien Ende dien nacht namen sy orlof aen [Y1rb] haer huysvrouwen ende besorchden hem van alle tgene des sy behoeuen mochten. Ende insghelijcs soe besorchde oec GODEFROY syn volck ende ghecreech syn leytsmannen die dat lant kenden Ende vernam seer scerpelicken vanden state der vianden. ende vanden passagien. te wetene waer sy die riuere passeren moesten tharen scheydene. soe dat hij verstont dat sy niet passeren en mochten dan te FRYBOURCH oft te BALLE Ende liet hem wt dien duncken waer dat hi een van dien ghecrighen konste dat hi die vianden lichtelicken bescamen soude Des anderdaechs smerghens dede GODEFROY die trompetten slaen ende die misse singen. ende daer na syn volc wapenen ende ghinck te velde slaen in schoenre ordinancien seer heerlijken Op die selue mergenstont trocken ANTHONIS ende REYNAUT wt der stadt ende deden haer heer verlogeren. daer sach men die banieren van LUSIGNEN ontslagen. ende reden alsoe langhe datse LORAYNEN passeerden ende sloeghen neder int plat lant van ANSSAY. ende quamen op eenen auontstont logeren op vi. milen na den heer ende op v. milen na FRIBOURCH. GODEFROY die sprack tot sinen broeders seggende wi en willen desen lieden niet op lopen sonder eerst tontsegghene: men sal hemlieden ontbieden datse hem voer ons wachten Dander broeders antwoerden dathet wel redene ware Mits desen ghinghingen sy eenen brief ordineren daer [Y1va] af mencie

makende. *ende* was ghescreuen aldus Aen v hertoge van OESTRYC aen v graue van FRIBOURCH *ende* aen alle uwe gheallierde. wij REYNAUT coninc van BEMEN. ANTHONIS VAN LUSIGNEN hertoge van LUTZENBORCH. ODON VAN LUSIGNEN greue vander MARCKE GODEFROY VAN LUSIGNEN heer van derseluer plaetsen RAIMONNET VAN LUSIGNEN greue van FORETZ. *ende* DIEDERIC VAN LUSIGNEN heer van PARTENAY/ Wy ontbieden v also gheringe als ghi dese lettere gesien hebt *dat* ghi v wacht van ons want wi v scade beiagen sullen ten eersten dair wi kunnen *ende* mogen: *ende* dat om *dat* groot onghelijc *dat* ghi gedaen hebt *ende* doet onsen lieuen neue *ende* oem den coninc van ANSSAY Desen ontseg brief gauen sy also bezegelt met haren vi. zeghelen enen heraut die welc int heer trac *ende* gaf den brief den hertoge van OESTRIJCK Als den seluen brief al daer gelesen *ende* ghehoort was/ spraken die DUYTSCHEN deen tot den anderen Die duuel brengt alle dese van LUSIGNEN in dit lant. men weter in allen anderen landen af te spreken so wel in heydenissen als in kerstenrijcke Die heraut keerde weder *ende* seide den gebroeders hoet alle den gehelen here wonder gaf van waer alle dese van LUSIGNEN quamen Doen seide GODEFROY sy hebben van ons ghehoort van verre maer wilt god sy sullen ons van bij sien ten iersten als wi mogen. Niet te min het heer bleef dien nacht liggen GODEFROY beual synen iij. ghebroeders datse die auantgaerde ordineren soudent: want hi anders wat te [Y1vb] doen hadde. Sij antwoerden dat syt gherne doen soudent/ maer *dat* hi wel wachtede waer hi ghinge Met dien trac GODEFROY met v. hondert gewapende mannen *ende* C. arbalestriers. *ende* dede hem leiden na FRIBOURCH toe Tsmergens int opgaen vanden daghe so ghinc hi ligghen schuylen achter die hage verwachten daer de auentuere Wel vroeche metter zonnen opgange ghinc hi heymelicken vter laghen ghewapent met eenen pansier *ende* hadde doen wapenen omtrent x. ridders daer hi hem alder meest inne betroude. *ende* namen met hem thien grote sacken vol hoys. *ende* hadden aen ghetrocken grote leerzen *ende* langhe sporen met rollen gelijk oft lantknechten gheweest hadden Ende sy hadden bi hem enen ionckere wt den hertoechdom van LUTZENBORCH die seer wel de DUYTSCHEN sprake wiste te spreken Ende so beual GODEFROY den anderen datse hem alle gereet maken soudent tegens dat hise quaem halen. *ende* beual den genen dier bleuen datse verspieden soudent *ende* wachten oft hi inder poerten geraken mochte. *ende* waert dat sy hem sagen met sinen gesellen binnen comen. *dat* sy dan terstont met allen den paerden hem volgen soudent GODEFROY wart geware dat men corts na der sonnen op ganc die draiboomen *ende* de valbrugge

ende die poerte daer achter *ontsloet* want men daer wt dreef buten waert eenen groten hoop beesten Als hi dat sach keerde hi wel corts *ende* dede elcken van sinen thien ridders nemen [Y2ra] synen sack op haer zadelen. *ende* hi nam oec den sinen *Ende* die ioncker die de tale wiste die stelde hem rechts bi GODEFROY *Ende* also reden sy voer den drayboomen. *ende* doen riep die ionckere die de sprake wel wiste met luyder stemmen. doet op doet op wi en *konnen* ons niet langer onthouden van vake. om dat wi alle den nacht gereden hebben Men dede hem die drayboomen open *ende* men vraechde hem wat dattet was datse brachten Sy antwoerden dat het cleederen waren die sy gecregen hadden *ende* quamen die *vercopen* in de stad mits dien liet mense inne *Ende* terstont werpen sy hair sacken af *ende* begrepen die valbrugge *ende* die poerte: *ende* sloeghen die portiers *ende* wakers al doot *Ende* als dander die hier op wachteden sagen datse binnen poerten waren spronghen sy terstont wt haren laghen *ende* pynden hem met allen den gheride derwarts. *ende* also namen sy de stad inne sonder slach *ende* stoot Terstont hoorde men daer groot gecrys. al verraden al verraden. dander riepen al ghewonnen al gewonnen Met den cortsten geseyt sy sloegent al doot datse vonden maer daer ontlieper vele Eensgancx dede GODEFROY die brugge bewaren met iiij. hondert ghewapender mannen *ende* met hondert arbalestriers. *Ende* daer na reet GODEFROY na theer toe dwelc *verlogiert* was *Ende* GODEFROYS broeders waren in groter sorgen voer hem waerom sy seer blide waren doen sy hem sagen Daer ghinc hi hem vertellen syn auentuere. *ende* hoe dat hi die [Y2rb] passagie gewonnen hadde om in OESTRIJC te comen op dats van noode ware. Sij bleuen dien nacht met grooter bliscapen alle bi een logerende in den velde al ghewapent. want sy op een myle na den heer waren Binnen dier nacht quam inder vianden heer die tijnge hoe dat FRIBOURCH gewonnen was daer sy alle om bedroeft waren *Ende* als die hertoge van OESTRIJC die tidingen hadde sprac hi Bi mijnder trouwen dat syn subtile lieden van wapenen *ende* seer tontsiene. yst dat wi ons daer niet tegen en versien sy mochten ons wel grote scade doen Met dien lieten sy haer redenen tot des ander daechs datse daer op raet namen

Des anderdaechs smergens metten dage hoirden die gebroeders misse. *ende* doen ordineerden sy haer bataillien GODEFROY *ende* syn drie ghebroederen die met hem gecomen waren hadden die ierste bataillie ANTHONIS hadde die anderde. *ende* coninc REYNAUT die derde Als die zonne op ghinc soe sagen sy van bouen een cleyn bergelken de fortresse

van PRORENCRU ende die siege die daer omme lach Met dien clommen sy neder in de valleye Ende daer synde quam daer een ridder gereden die buiten dien here hadde gheweest spelen roepende alarme als hi die gebroeders sach comen. doen liepen sy hem allegader wapenen. Die bataillien vergaderden met groten ghecrijssche ende brekinghe der lancien Het ghemoet was herd ende fel. also datter aen beyden syden vele dooden bleuen. want bey[Y2va]de die bataillien waren onder een verwerret GODEFROY sloecht al ter neder dat hem gemoette Daer na versaemden der ghebroeders .vi. banieren ende hielden hem bi een: ende ghingen also met enen hoope inder vianden bataillie al roepende LUSIGNEN aen allen siden. daer dreuen sy die vianden ter vlucht. die hertoge van OESTRYC wart van sinen paerde geworpen met eenen slage die hem GODEFROY gaf ANTHONIS die vinc den graue van FRIBOURCH ende gaf hem iiij. ridders te bewaren Met den corsten die ghebroeders behielden die ouer hant. ende dander gauen die vluchte. ende liepen deen na BALLE ende dander na FRIBORCH. maer daer geuiel nochtans eene groten slath van dooden. want de OESTRIJCSCHE met haren hulpers waren wel sterc omtrent xxv. oft xxx. duzent mannen Die vander fortressen verwonderden hem seer als sy die scermutsinge sagen. ende terstont vernamen sy dattet die ghebroeders van LUSIGNEN waren Doen track die coninc van ANSSAY vte totten logyze der ghebroederen in de tenten die sy ghewonnen hadden seer feestelijcken ende danctese oetmoelicken vanden bistance datse hem ghedaen hadden. ende terstont presenteerden hem die iiij. ridders den hertoge van OESTRIJC/ ende dair worden hemlieden noch .vij. grauen geleuert die de gebroeders alle den coninc van ANSSAY gauen om sinen wille mede te doene Die coninc danctese hertelicken. niet te min het wert gemaect bi middel vanden voerseiden ghebroeders in sulcker manieren datse gheloefden den co[Y2vb]ninc op te rechtene alle syne schade ende verlies. ende zwoeren malckanderen nemmermeer meer orloeghe aen te doene Ende GODEFROY dede den graue van FRIBOURCH weder gheuen syn stadt. des hem die graue grotelicken bedancte/ hem biedende altijt sinen dienst Daer wart doen gesloten het huwelijck van BERTRANT hertoghe ANTHONIS sone. ende van MELIDEE des conincs dochter van ANSSAY: Ende dit ghesloten synde nam die hertoghe van OESTENRIJC orlof aen die ghebroeders. ende die gebroeders ende die coninc van ANSSAY met MELIDEE der dochteren trocken te LUTZENBORCH ende daer wert voert de bruloft gehouden met groter hoecheyt ende feesten Ende als die al volcomen was soe nam coninc REINAUT ende syn wijf orlof aen haer

ghebroeders ende trocken in BEMEN. Inghelijcs namen GODEFROY ende syne ghebroeders oec orlof aen haren broeder ende aen der hertoghinnen ende aen haren neuen Ende die coninc van ANSSAY keerde oec weder thuyt waert. ende nam met hem syn dochtere ende BERTRANT haren man. Ende hier na vonden hem die vi. ghebroeders te MONSERRAT aldaer sy onderlinge grote feeste hielden Ende deden so vele dat RAYMONDIJN haer vader af quam tot beneden wt synre heremitagien. ende was seer blide dat hi syn vi. kinderen daer bi een sach RAYMONDIJN nam doen aen hemlieden orlof ende ghinc wederomme tsynre heremitagien waert. ende de gebroeders gauen tharen vertrecke der kercken [Y3ra] vele schoenre iuwelen ende also namen sy orlof aen malkanderen ende elc vertrack tsynre contreyen waert

Het is te weten hoe GODEFROY ende DIERIC alle iare eens versochten RAIMONDYN haren vader. op een tyt als sy derwarts reysen souden ende dat DIEDERIC daerom te LUSIGNEU gecomen was/ so ghebuerder een wonderlic dinck daer sy hem af verscrieten ende verveerden. want het serpent hem doen verdoende op de mueren also besceydelyken dat syt alle sien mochten. ende ghinc ronts omme der fortressen driewerf/ in teykenen dat sy druckeliken orlof nam van dier plaetsen. ende maecte so swaren screynghe ende suchtinge datse alle wel hoirden dat het was een stemme van eenre vrouwen GODEFROY ende DIEDERIC dit hoorende verstonden wel dattet haer moeder was: ende begonsten daerom bitterlicken te weenen Als sy hemlieden vernam weenende soe neychde sy haer vanden torre. daer sy op stont ende liet eenen creet so verveerlicken ende weemoedelijcken. dat hem dochte alle diet hoirden dat den torre schoerde. hier na trocken die ij. ghebroeders te MONSERRAT ende dair comende vonden sy haren vader doot

Des anderdaechs smergens quam die coninc van ARAGONIEN ende die coninghinne ende alle de baroenen ende prelaten vanden lande met vele meer vrouwen ende borgeren alle toe gemaect totten rouwe GODEFROY ende DIEDERIC die oec so waren toe gemaect namen by hem den prioer om de heeren ende vrouwen te noemen bi haren namen. ende also deden si hem [Y3rb] die behoerlike reuerencie ende danctense seer vander eeren die sy hem daer bewesen Doen ghingen sy inder kercken ende deden den dienst beghinnen seer deuoteliken. Na den dienst wart dat lichaem besloten in een tombe seer rijckeliken toe beseghelt na de costume vanden lande Des noenens was die maelyt costelicken bereydt BERNARDT die neue van GODEFROY ende DIEDERIC dienden den heren ouer tafele seer manierlitken/ also dat die coninc

van ARAGON ende de coninghinne hem seer begracyden. ende dat na den eten so badt die coninghinne den coninc dat hi GODEFROY vraghen soude wie de ionghelinc was Die coninc seyde. ic haddet oec ghedacht hem te vragen. Die coninc dede alsoe/ ende vraechdet wien die iongelinc toe behoirde die so wel geleert was GODEFROY antwoerde/ hoe hi was de sone van ODON den greue vander MARCKE ons broeder Die coninc seide. hi bewyset oec wel dat hi van edelre comsten is. hi behaecht mi ende der coninghinnen seer wel. waert dat v geliefde hem ons te laten. wi souden hem tuwer liefden also vele doen dat ghy ons grotelic bedancken sult Here sprac GODEFROY die vader heefter noch twee ende ij. dochteren/ yst dat hi v behaecht ter goeder vren is hi geboren ende wi nement seer gherne. Die coninc ende die coninghinne dancten hem seere. ende soe ist te wetene hoe dat die iongelinc nader hant geraecte te trouwenne die dochter vanden here van CABIERE in ARAGONIEN die anders gheen orie en hadde. daer af dat gecomen syn die van CABIE[Y3va]RE die al noch leuen Hier na nam de coninc ende de coninghinne orlof aen die ij. ghebroeders. ende sy keerden weder ter kercken warts ende lieten haren neue in goeden punten hem geuende een groot deel goets om sinen staet mede te leidene ende gauen hem oec eenen ioncker mede om hem te regeren. ende also zonden sy hem den coninc dien blideliken ontfinc. hier na so namen dese gebroeders orlof aen den prioer/ beghiftende eerst de kercke met vele costelike iuweelen. ende hadden gerne den capellaen ende den clerc van haren vader met hem genomen. mer sy wouden daer bliuen Dien capellaen begaf hem heremyt in de stede van sinen meestere. ende die clerc bleef dair bi dienende ghelyc hi te voren gedaen hadde Ende die gebroeders namen het lichaem van haren vader met hem/ doende tallen steden daer sy rusteden den religiosen voer haren vader bidden seer eerliken Die prioer geleyddese tot PERPIGNEAN toe ende daer nam hi orlof keerende weder tsynder abdyen waerts Ende also reysden die gebroeders voert tot datse quamen te LUSIGNEAN Daer worden ontboden de graue van FORETZ ende vander MARCKE haer gebroeders ende deden daer die wytvaert doen TONSER VROUWEN Op die wtvaert waren alle die baroenen vanden lande ende tlichaem wert doen begrauen met groter eerwerdicheit. daer was des noenens bereyt een grote maelyt. binnen der welcker GODEFROY vertelde ODON sinen broeder hoe de coninc ende die coninghinne van ARAGON hadde willen hebben BERNARD sinen sone. des ODON [Y3vb] wel te vreden was Ende na desen schieden sy. ende GODEFROY bleef heere van LUSIGNEAN ende dede daer na vele goets:

Het is te wetene hoe dat die abdije van MAILLIERS nu vermaect was gelyc GODEFROY beuolen hadde vele meerder ende stercker dan sy te voren was. ende daer stelde GODEFROY inne C. ende xx. monnicken ende versach die wel van renten. om ewelic gode te dienen ende te bliuen biddende voer alle gelouige sielen ende voer die siele van RAIMONDIJN ende voer MELUSINEN synre huysvrouwen ende voer al haer geslacht Ende voer der poerten dede GODEFROY betrecken die lengde ende die grootte van hem seluen als men ghelycst gemaken konste.

¶ Die historie seyt voert hoe VRIAN regneerde seer mogende in CYPREN ende syn gheslachte oec na hem ende insgelycx GUYON in ARMENIEN Ende coninc REYNAUT in BEMEN ANTHONIS te LUTZENBORCH ODON inder MARCKE. RAYMONNET in FORETZ GODEFROY te LUSIGNEN Ende DIEDERIC te PARTENAY Ende van desen syn gecomen die van PENEBOET in ENGHELANT. die van CABIERS in ARAGONIEN. die van CHASSENAGE in DOLFYNEEN. die vander ROCHE. ende die van CANDILLAT/ also men inde oude croniken bevint Ouer thien iaren na RAYMONDIJNS doot regeerde GODEFROY syn lant sonder eenige rekeninghe te eysschenne oft te horen van sinen rentmeesters Ende als men hem seyde. heere hoirt aen uwe rekeninge so moechdi weten uwen staet. soe antwoerde hi wat rekeninge wildi dat ic hoore. siet dat ghy [Y4ra] niemande en verongelijct om mijnre renten wille: ic en beghere anders geen rekeninge te hebben. meyndi sprack hi dat ic maken wille een huis van goude. tgene dat mijn vader ende myn moeder mi gelaten hebben is mi goet ghenoech Sij antwoerden here. nochtans mach een prince qualicken min doen dan eens tsiaers syn rekeninge te horen: al en waert nieuwers omme dan ter bewarenissen van sinen rentmeesters om quytsceldinge ende ontlastinghe te hebbene voer hem ende voer hair nacomelingen voer den toecomenden tijt Sy maectens hem so vele dat hi ten lesten syn consent daer toe droech ende eenen sekeren dach daer toe beteykende Te dien dage quamen alle syn ontfanghers bi hem ende bi die ghene die hi gecommiteert hadde om die rekeninghe taenhoren Soe yst waer hoe dat een vanden ontfangers rekende alle iare x. scellinghe betaelt te hebbene voer den appel vanden torre te LUSIGNEN. dwelc GODEFROY horende vraechde hi welc dien torre was. daer af den appel coste alle iare x. scellingen. en kondys sprac hi niet so sterc gemaken dat hi x oft xij. iaren dueren mochte Sij antwoerden neen heere. het is een rente die wi alle iare betalen Hoe dat sprac GODEFROY. ic en houde LUSIGNEN ende tcasteel van niemande dan van gode mynen scepper almachtich/ teghens dien wilde ic wel alle iare quyt wesen met x. scellingen Ende wien sprac betaeldy

die Sy *antwoerden* here wi en *wetens* niet inder *waerheit* Ende hoe sprac GO[Y4rb]DEFROY ghi wilt *van* mi *quitancie* hebben/ so doet mi oec *quitancie* hebben *vanden ghenen* die ghi die *penningen* *gegeuen* hebt voer den *appel vanden torre*. ic moest *emmers* *weten* wie hi ware Ende hi sal mi *syn bescheit* daer af *toon*en oft hi salt mi *weder* *geuen* oft ghi *lieden* selue alle *tgene* dat hi daer af *ontfanghen* heeft Doen *antwoerden* die *ontfanghers* aldus Heere het is *geleden* v. oft .vi. *iaren* nae dat uwe *vrou moeder* schiet *van mynen heere uwen vadere* dat alle *iare* op den *laetsten dach van oigst* quam eene *grote hant*. ende nam den *appel vanden groten torre* ende *schudde* dien soe *hardelicken* dat een *grote partye vanden dake* dair om af viel. ende *coste* alle *iare* te *repareren* xx oft xxx *pont* Soe *ghebuerdet* dat tot *uwen vader* quam een *man* dien v *vader* noyt *gesien* en hadde: ende riet *uwen vader* dat hi alle *iare* op dien *laetsten dach van oigst* name xxx *stucken* *gelts*. daer af elc *stut* weert ware *iiij*. *penningen* ende *stake* dat in een *borze*. *ghemaect* van *herten ledere*. ende *dede* dat *dragen* *tusschen* die *noene* ende *vesperen* op die *laetste* *stagie vanden torre* te *wetene* opt selue *hout* daer den *appel bouen* *rustede* ende also soude hi *voerdaen* des *verdrach* hebben. ende so is dat oyt *sindert* *gedaen* geweest ende den *appel* bleef *doen ongeroert*. ende *smergens* en vant men *van dien gelde* niet

Als GODEFROY dat hoorde so *sweech* hi ende viel in een *gepeys* een *lange wile*. Ende daer na sprac hi aldus. ende oftet soe es dat *myn vader* in *synen* [Y4va] tyt *syn erue* heeft laten *ontvrien*. *meynde* ghi daeromme dat ict *gedoeghen* sal: ghi ende meer *andere* hebt wel *gesien* die *brieuen*. hoe dat de *goede graue HENRIC VAN POITIERS* die *plaetse* gaf *minen vader* also vry dat hi *niemande* daer af *schuldich* en was dan *gode* alleen ic en sal bi *mynen hoode* *nemmermeer* daer af *cruys* *geuen* noch *mensche* *van mynent wegen* ende *met* dien *schoet* hi wt der *cameren* in *grammen* *moede*. ende *syn lieden* *volchden* hem *terstont* *sonder eenich* woert te *spreken*. daer na seide hi *hemlieden* aldus Siet dat ghi v *voerdaen* wacht *emmermeer* *penninc* te *gheuen*. eest dat ghyt doet ic saelt *aen* v *lijf verhalen*. want het is *mynen wille* dat ick weet wie so *stout* *syn* sal *tribuyt* op *myn erue* te *eyschenne* oft op mi. op dien *dach* dat ic dat *lijde* so moet ick *quader doot* *steruen*. brengt mi die *borze* sprac hi voert ten *dage* dat ghi die *pleecht* te *dragenne*. sy *beloefdent* hem also te *doene*: Tegens dat dien *dach comen* soude so *ontboet* hi *DIEDERICK RAYMONNET* ende *ODON* *syn broeders* dat sy alle *tsamen* te dien *dage* bi hem *quamen*. *ghelijc* sy *deden* Doen *vertelde* hij hem dit *stuck* *voergenoemt*. daer sy hem seer af *verwonderden* *Sij*

vraechden hem wat hi ghedacht hadde daer toe te doene. dat suldi wel sien sprac hi Alst quaem op den laetsten dach van oigst so biechtede hem GODEFROY ende hoirde deuotelicken misse ende nam theylighe sacrament ende so ghinc hi snoenens met sinen broeders ende baroenen sitten eten. ende na den etene ghinc hi hem wapenen [Y4vb] vanden hoode totten voeten. ende nam eenen stoel cruyswijs voer syn borst. ende daer na die borze daer die penninghen inne waren ende hinck die aen synen hals. daer na gordde hij syn zweert ende nam oec sinen schilt omme synen hals. ende nam oeck wywatere van synen capellaen. ende hier na beual hi synen broeders te gode. segghende. ick wille gaen besien wie dat die ghene is die de rente heffet op mijn fortresse van LUSIGNEN Vinde ic hem ende hi niet stercker en is dan ic so sal ic myn gelt behouden. ende met dien clam hi den torre op in die hoechste stagie. ende syne broeders ende die baroenen bleuen daer beneden in groter sorghen voer GODEFROY

GODEFROY die hem niet en ontsach/ bleef daer een langhe wile wachtende ende sach al omme ofter niemant comen en soude Hi was daer totter vespertyt eer hi iet vernam Doen hoirde hi groot gherucht ende sach dat die cappe vanden torre beefde ende met dien sach hi daer voer hem comen eenen groten ridder al gewapent. die welc hem luder stemmen toe sprac ende vraechde hem aldus. GODEFROY wildi my mijn renten nemen die ic behoore te hebbene op den appel van desen torre. ende daer af ic in besitte ben ende possessien al vander tyt van uwen vader. Waer syn uwe brieuen die ghijer af hebt sprack GODEFROY. betoont mi hoe mijn vader hem daer toe verbonden heeft Sien ick dat ghi daer toe goet recht hebt/ soe [Y5ra] heb ic v ghelt hier al gereet om v te betalen. die ridder antwoerde/ ick en hadder noyt brieuen af: nochtans heb icker oyt wel af betaelt geweest tot noch toe. Seker sprac GODEFROY ghi acht mi seer cleyn dat ghi mi also meynt tontvryen sonder enige redene te bewisene. wie bistu die het mijne alsoe xiiij. oft xv. iaren lanc onthauen hebste. ic ontsegge v van gods wegen mijns sceppers. ic kalengiere v voer mijn erue Dander antwoerde van gods weggen ben ic seker ende mynen naem suldi tijts genoeg weten. met dien aenveerden sy malckanderen sonder meer woerden ende gauen malckanderen vele grote slagen. men hoirde tgerucht daer beneden vanden geclancke der sweerden Sij hoorden oec wel dat GODEFROY een stercke wederparty hadde. ende de gebroeders souden gherne bouen gegaen hebben. maer GODEFROY hadt hem verboden Metten cortsten sy worstelden also lange ende wisselden de slagen also vele datse beide doer nat van zweet

waren. die ridder vanden torre wart de borse siende ende greep haestelijc na tghelt. ende GODEFROY trac weder na hem also dat het hencsel ontwee brac: dit hadde so lange gedurrt tot die zonne onder gegaen was Niet te min GODEFROY greep syn zweert wederom in syne hant segghende. noch en hebdi die borze noch tghelt niet. het sal noch eer bloet costen van uwen liue Sij verwonderden hem seer van malckanderens stercheyt: ten laetsten seyde die ridder vanden torre. ic bescehy[Y5rb]de v merghen dach in de beemden daer beneden aen ghene syde der riuieren op geseten ende gewapent om v recht te beschudden want het is heden meer te spade: behoudelicken dat ghi mi versekert datter niemant die riuiere meer ouer comen sal dan ghi alleen. GODEFROY dit horende consenteerdet Ende met dien so schiet dander van dair dat GODEFROY noit en wiste waer hi vervoer. ende doen ghinc GODEFROY weder af ende droech met hem des ridders schilt die hi hem af ghewonnen hadde faytelicken

Als GODEFROY af quaem den graet met sinen schilde aen den hals. ende inder rechter hant des ridders schilt dien hi gewonnen hadde: ende inder andere hant die borze metten gelde. so wart hi blidelicken ontfanghen van sinen broederen ende vanden baroenen. ende vraechden hem wien dat hi gevonden hadde Hi antwoerde hoe dat hy gevonden hadde enen den vroemsten man ende die hem meer te doen hadde ghegheuen dan hi oyt vant/ ende vertelde hem die bataillie ende die woerden die sy onderlinge ghehadt hadden. ende hoe dat die andere ghemeynt hadde hem de borse te nemen ende hoe sy ghesceyden waren ende op wat condicien. ende hoe dat hi quam ende van daer schiet/ Als sy allegader dit hoorden warden sy lachende ende seyden datse noyt van ghelijcken ghehoirt en hadden maer doen sy sagen syn hootwapen ende syn harnasch also doerhouwen doen en luste hem niet te lachen. daer nae [Y5va] ghinc hi hem ontwapenen ende ghinc sitten eten Des ander daegs smerghens stont GODEFROY ende syn broeders op. ende hoirden misse. ende daer nae nam hi een zoppe vten wijne ende wapende hem ende ghinc te perde sitten Hi nam sinen scilt weder anden hals ende syn lencie in die hant ende also liet hi hem geleiden van sinen broeders ende van sinen baroenen totten water dat doer die beemden liep na POYTIERS toe: ende daer nam hi orlof ende passeerde die riuiere Ende eensgancs sach hi daer eeneu riddere te vollen ghewapent wel opgeseten. ende scheen wel een man te syne van hooghen doene

GODEFROY dien ridder siende vraechde hem aldus Her ridder syt ghi de ghene die het tribuyt op mijn fortresse eysschende is. Dander antwoerde ia ic seker. GODEFROY seide Ic salder v af kalengeren op dat ic mach ende daerom weert v. want ghys van noode hebben sult. met dien leyde die ridder syn lancie inne. ende GODEFROY ouer dander side die syne. ende also quamen sy malckanderen te ghemoete met sulcker cracht dat nye soo goeden lancie en was sy en soude tot aen die hant in stucken gesprongen hebben. ende also quamen sy lijf tegens lyf. ende trocken beyde haer sweerden wt ende ghauen malckanderen dair die verveerlicste slaghen dat den genen die ouer dander syde vander riuieren waren hem verwonderden hoe datse die slaghen verdragen mochten. ende so lange sloeghen sy malckanderen datse noch schilt [Y5vb] noch maillie gheheel en hadden. ten was al doerslaghen. ende vochten soe lange dattet auont wart. ende dat men niet gesien en conste wie dattet best hadde Die riddere begonst doen de woerden ende seyde aldus. als aengaende mi so heb ic v ghenoech geproeft ende so suldi weten hoe dat ic v dese x schellinge quijt schelde/ ende weet dat alle tghene dat ic gedaen hebbe dat dat gheweest es ten voerdeele van uwen vadere ende synre sielen. want de paus hadde hem in penitencien geset voer dat hi meyneedich gheworden was tegens uwe moeder/ welke penitencie hi noch niet ghedaen en hadde Eest dat ghi wilt stichten een hospitaal ende funderen een capelle voer uwes vaders siele. so sal den torre voerdaen bliuen vredelic in sinen wesene. nochtans dat nemmermeer vre wesen en sal/ daer en sal meer wonderlicx dings gesien worden dan teenigher plaetsen van allen den casteele GODEFROY antwoerde/ yst dat ghi van gods wegen syt so wille icket gherne doen Dander zwoer hem dat hi van gods wegghen was Doen versekerde hem GODEFROY dat hijt allegader soe doen soude bi den wille gods Maer segt mi nv sprac GODEFROY wie dat ghi syt Dandere antwoerde hem GODEFROY en vraecht niet voerdere. want op dit pas en moechdy niet meer weten/ anders dan dat ic van gods wegghen ben. ende met dien vervoer hi dat GODEFROY noit en wiste waer noch oec die ghene die ouer dander [Y6ra] syde vander riuieren stonden Doen quam GODEFROY weder ouer tot synen broeders ende tot den baroenen die hem vraechden hoe hi gevaren hadde met sinen man ende waer hi bleuen was GODEFROY antwoerde dat sys eens waren maer waer hi bleuen was dat en wiste hi niet Sy ghingen voert te LUSIGNEN ende GODEFROY ontwapende hem ende dede den schilt die hi sdaegs te voren op den man ghewonnen hade hanghen aen eenen pilaer inder zalen. welcken scilt daer so langhe was

tot *dat* GODEFROY hadde doen maken het hospitael ende dat hi de capelle hadde doen funderen ende wel versien van renten Ende als dat gheschiet was so verloes men den scilt dat men noyt en wiste waer hi bleef Hier nae namen die gebroeders ende de baroenen orlof aen GODEFROY ende elc trac weder tsinen lande waert Hier mede so eyndt die historie vanden geslachte van LUSIGNEN. ende om deswille dat die coningen van ARMENIEN vanden geslechte oec gecomen ziin. so wort hier voert vertelt van eenre auentueren die den coninc van ARMENIEN geviel: die trac tot eenen casteele om den sperware te waken

¶ Hoe MELIOR MELUSINEN suster den sperware bewarende is inden casteele int conincryc van ARMENIEN.

Langen tijt na den ouerlidenne van coninc GUYON so was in ARMENIEN een coninc *dat* een soon man was inden floer ende stercten van sinen leuene syns willen ende wellusten ghebruickende. ende was seer stout ende auentuerlic van bestane ghelijc [Y6rb] den leeuwe. Dese verhoerende hoe *dat* in GROOT ARMENIEN een rijckelic ende schoen casteel stont. waer af *dat* die vrouwe een tschoenste wyf was die men ter werelt wiste. dese vrouwe hadde eenen sperware te bewaren in sulcker manieren. so wat riddee van edelre geboerten die dien wakede iij. daghen ende iij. nachten sonder slapen. dien vertoende haer die vrouwe ende hadden van haer een gaue/ sulcke als sy begherende waren/ aengaende tytelicke dinghen sonder sonde ende haer vleeschelicken te ghenaken. dese coninc die ionc ende wellustich was/ nam in hem seluen op dat hi daer trecken soude ende en begeren niet dan haren lichaem Nu is te wetene dat men dair toe niet en konste gecomen dan een reyse tsiaers. *dat* was op sint IANS auont inden zomer ende dan bleef men daer tsanderdaegs ende den tweden ende derden dach daer na. die coninc bereyde hem hier op ende quam daer ter behoerilcker tijt met schonen geselscape voer tcasteel. ende dede een pauwellioen neder slaen daer hi tsauons bleef ligghende. Ende des anderdaechs smergens ter zonnen opgange ghinc hy hem wapenen ende hoorde misse ende nuttede een soppe wt den wyn. ende nam doen orlof aen syn baroenen die hem seer bedroefden want si en meynden hem niet weder ghesien te hebben. ende hi ghinc ten castele warts inne. ende als hi rechts binnen quam/ soe quam tot hem een oud man met witten ghecleet ende vraechde den coninck wat *dat* hi daerwerts sochte. die coninc antwoirde dat hi quam [Y6va] om te ghenietene die auentuere ende costume vanden castele

Die oude man hieten willecome. ende seyde hem dat hij en volgen soude Sij passeerden de brugge ende voert doer de poerte. ende ghingen voert de trappen op vander zalen De coninc sach daer vele costelicheden Onder ander sach hi inden enen hoec vander zalen een recke van een eenhorens gebeynte gemaect ende daer ouer getrocken een fluweelen stuc. daer stont eenen sperwaer op ende den hanscoe hinc neffens hem: doen seide doude man. Heer hier moechdi sien de auentuere van desen casteele Na dien dat ghi v daer toe so verre ghegeuen hebt so [Y6vb] suldi weten dat ghi desen sparwer waken moet drie dagen ende drie nachten sonder slapen. Eest dat dauentuere v vrient sy also dat ghi v dair inne ghequiten cont. so sal die vrouwe van hier binnen haer v verthonen den vierden dach. ende wat ghi dan begheert van eertsschen dingen sonder haren lichaem te begheren/ dat suldi sonder twifel verweruen. haren lichaem en moechdi niet hebben. dairom waert dat ghi dien begherdet het soude v qualicken vergaen daerom wilt hier op letten

Hoe die coninc van ARMENIEN den sperwaer waecte.

[houtsnede 44: de koning van Armenien met Melior en de sperwer]

[Z1ra] Dese oude man schiet van den coninc ende als hi hem alleene vant/ besach hi die grote costelicheden die hi aen allen syden sach Hi sach voert elders waerts eene tafel ghedect met schonen tafellakenen ende daer op vele rijckelicke gherechten Hi ghinck darwarts/ ende nam vanden ghenen dat hem gheliefde ende at een luttel ende dranc eens. ende wachte hem seere wel van enigher ouertollicheyt. want hi bedachte wel dat hem dat tot slapen ghetrocken mocht hebben. Hi ghinc voert wandelen doer die sale. doen begonst hi te besiene die historien die an den mueren gheschildert stonden. zeer costelicken met harer bediedenissen die daer onder ghescreuen stonden. onder dander so vant hi de historie van coninc ELINAS VAN ALBANIEN dair staende ende van PRISINEN synre huysvrouwen. ende van haren drie dochteren. ende hoe datse haren vader sloten in eenen berch BRUMBELIO in NOERTHOBOLANDE ende hoe dat PRISINE haer moeder daer af punicie dede. ende voert alle die circumstancien van beghinne tot den eynde Die coninc nam grote genuechte int lesen van deser historien ende in meer anderen dier daer stonden ende bracht also dien tijt ouer tot op den derden dach Doen wert hi siende een costelike camer daer af die dore

haluelinge open stont Hi trad daer *inne ende* vant daer geschildert een grote menichte *van* riddersen al gewapent. daer onder stonden hair namen gescreuen *ende* van wat afcomste *ende* lande *dat* si [Z1rb] waren *Ende* daer bouen stont gescreuen aldus Op die tijt wakede dese riddere hier binnen onsen sparwer maer hi sliep. *ende* daerom moet hi der vrouwen hier binnen geselschap houden also lange als hi leuen sal. niet dat hem eenich dinc gebreken sal/ anders *dan* dat hi niet wt en mach. *Ende* onder dese ridders stonden drie plaetsen ledich/ daer drie schilden stonden metten wapenen vanden drie riddersen daer haer namen onder gescreuen stonden *ende* bouen stont aldus. In *dat* iair wakede onsen sparwaer hier binnen dese ridder wel *ende* behoirliken. *ende* droech met hem daeromme syn gaue *Ende* insghelijcs stont bouen *ende* beneden den anderen twee wapenen oec gescreuen Die coninc bleef daer *inne* so lange siende dat hi bi na in slape geuallen was Niet te mi hi nam syns selfs ware *ende* ghinc weder wt dier cameran *ende* daer buten comende/ sach hij dat die zonne onder begonst te gane *ende* also passeerde hi dien nacht voert tot den merghen toe

Des merghens als die zonne op gegaen was *quam* die vrouwe vanden castele in so edelen *ende* rijckelicken habite dat hem die coninc daer af verwonderde so *van* dien wonderliken habiten/ so *van* harer groter schoenheyt Sij groette den coninc *ende* hieten hoechliken willecome/ hem seggende hoe hij wel gedaen hadde *ende* vromelicken syn deuoir. eysschet nu sprac sy wat gauen dac ghy begheert *van* eertsscen dinghen eerliken *ende* redelijcken. *ende* het sal v gebueren. [Z1va] Die coninc die seer beuanghen was met harer liefden/ antwoerde aldus Bi mijnre trouwen vrouwe ic en beghere gout: noch zeluer noch eruen noch steden. want gode lof ic hebbe *van* dien genoech. maer ic wilde wel op dat v geliefde schoen vrouwe/ te hebben v lijf tenen wiue Als die vrouwe dat hoirde wart sy toernich *ende* antwoerde hem. ghy dwaes *ende* onwyse ghi hebt gemist. eyscht anders yet want dat en mach v niet gebueren. Die coninc seide. Vrouwe houd mi die gelofte vander auentueren *van* desen castele want na mynen duncken heb ic my wel gequeten Bi mijnder trouwen seide die vrouwe. ick en kalengiere v daer af niet. maer eyscht eenich dinc *dat* redeliken is ghelijc men v gheseyt heeft: *ende* het sal v ghebueren. maer ic en mach v niet geworden. Die coninc seide. mijn lieue vrouwe ic en wille anders niet *dan* v hebben. want ghelt noch goet en sal ic eysschen. Die vrouwe seide. yst dat ghi mi meer eyscht het sal v miscomen *ende* uwen geslachte: al yst dat sys niet en vermogen Die coninc antwoerde. ick en wille anders gheen dinghen

ter werelt hebben dan uwen lichaem. want ick en ben om gheen andere dinghen hier gecomen

Hoe die coninc die vrouwe nemen woude. ende hoe hi hair verloes

Als die vrouwe sach *dat* sy syn propoest niet veranderen en konste wart sy toernich segghende aldus O du dwaes coninc nu hebby gemist *van* mi ende *van* uwer ga[Z1vb]uen ende hebt v seluen gestelt inder auentueren eewelick hier inne te bliuene maer om des wille dat ghi gecomen syt vander afcoemst *van* coninc GWYON die sone was *van* mynre susteren MELUSINEN. ende dat ic uwe moeye ben. ende *dat* ghi mi soe nae *van* bloede syt. ende daerom al hadde ghi mi mogen hebben. die heylige kercke en souds niet gedoocht hebben/ dus so suldi noch ghespaert syn. ende ghinck hem doen vertellen harer beyder afcoemst *van* punte te punte gelijc ghi hier voren ghenoech ghehoirt hebt *van* coninck ELYNAS. ende seyde hem voert hoe hi ende syn nacomelinge hierom vervallen ende vergaen souden totter negenster clusten toe/ *van* lande *van* goede *van* eruen ende *van* eeren. ende *dat* hi den naem voeren soude *van* eenre stommer beesten. ende hiet hem voert dat hi hem *van* daer maken soude want hi en mocht daer niet langer bliuen Dit al gheseyt synde soe en is hi nochtans *van* synen dwasen propoeste niet gevallen. maer hi pijnde haer geweldelic te nemen. ende eensgancs so verloes hise Ende corts dair na gevoelde hi op hem vallende slagen ende stooten also gheringe ghelijc den reghene die vter locht valt. ende also geslaghen synde vant hi hem seluen liggende *buten* den casteele. noyt en sach noch en wist hi wie hem so gehandelt hadde Hi stont op so hi best mochte ende begonst te vermalendyen den ghenen die hem ierst de tijnge gebracht hadde vander auentueren *van* dien castele ende *dat* hi dair seer meshandelt *buten* den casteele [Z2ra] oyt gecomen was Voert ghinck hi tot sinen volke dair hi die gelaten hadde. die welc aen hem sagen *dat* hi niet wel gevaren en hadde Sij vraechden hem hoe hi ghevaren hadde ende oft hi ghevochten hadde. hi antwoerde neen Niet te min sprac hi ic hebbe mii lyf vol slagen ende stooten. maer ic en weet niet wiet mi gedaen heeft. ende also en kan ic niet geseggen *dat* ic gevochten hebbe.

Die coninc wederom kerende tsinen lande waert ouerdachte menichweruen met droeuiger herten de dinghen die hem MELIOR de vrouwe vanden sparwer geseyt hadde/ hem beduchtende dat hi voert meer geen geluc hebben en soude. niet te min hi en gafs noyt mensche

te *kennen* voer der laetster vren als hi in syn doot bedde lach. doen vertelde hijt *sinen* broeder dien het conincrijc van ARMENIEN na hem stont aen te comen/ tot dien eynde dat hi dat wijsliken regeren soude/ want hem dat van noode ware Die coninc en bedreef hier na noyt bliscap noch vruechde. ende regneerde seer lange. maer van daghe te dage verviel hi in vele manieren Ende so deden oec syn nacomelingen na hem ghelijc noch heden sdaegs blyct Het is oec wel blikelic dat die coningen van ARMENIEN van conincs ELINAS gheslachte van ALBANIEN gecomen syn. want sy dair af noch voeren de wapene den roep ende den toe naem. twelcke oec doer ghelijcke redenen van meer andere heeren ende vorsten ghemerct wort dat sy van tgheslachte van MELUSIEN [Z2rb] wtghesproten syn: daer die historie hier voren af spreect

Hoe PALESTINE die derde suster van MELUSIEN haers vaders scat bewaert op eenen hooghen berch in ARRAGONIEN. die welc seer woest ende vervaerlic es. ende vanden ridder wt ENGELANT die den scat versochte

[Z2va]

[houtsnede 45: Palestine]

Nu voert spreect de historie van PALESTIEN die derde suster van MELUSIEN een wtnemende scoen ioncfrouwe: die welc tot ENKUMISCHE op den hoechsten berch in ARAGONIEN gelegen besloten was. doer beuel ende ordinancie van harer moeder PRISSINE om te bewaren den scat haers vaders als ghi voer hebt ghehoirt. Desen schat en mocht niemant vercrigen noch daer aengeraken. dan alleene die van conincx ELINAS gheslachte gecomen waren: den welcken die auentuere sal moghen ghebueren Aen desen berch syn vele gro[Z2vb]te fenijnige beesten ende ander quade felle dieren. van wien de berch also omseten is dat niemant daer verby mach liden om te comen aen den scat. Al eest dat vele vrome stercke ionge mannen dat bestaen hebben ende haer lijf daer aen geauentuert hebben ende oec strengelic daerom gevochten. doch so heeft niemant daer toe konnen comen dat hi den scat gecregen hadde. maer syn alle verdoruen geweest. Sonderlinghe quaem aldaer een ridder wt ENGELANT geboren wtnemende vroem ende sterc een man van xxx. iaren wt den houe vanden coninck

[hiaat]

[Z4ra]

[houtsnede 46: Godefroy op zijn doodsbed]

Bi der seluer tijt was GODEFROY te LUSIGNEN *ende* dreef *genoechte ende* solaes met *iaghen vliegen houeren ende anderssints*. op een tyt ghinc hi *spacieren in synen boemgaert met vrouwen ende ioncfrouwen/ soe ghesach hi van verre comen eenen bode*. den selfden dede GODEFROY tot *hem comen ende vraechde wat niewer maren dat hi brachte* Doe *vertelde de bode onder ander redenen die auentuere die welcke in ARAGONIEN aen den berch ENKUMISCHE gelegen ware ende geschiet/ ende van die wilde ende felle dieren*. die welc den berch *verwoesten [Z4rb]* *ende hoe syn here daer ghebleuen was ende meer andere*. die welc den scat vanden coninc ELINAS *gesocht hadden die PALESTINE verwaerde op den berch voerseit*. GODEFROY dit horende *nam in sinen sin den berch te reynigen van den quaden dieren/ ende den scat syns oudevaders tot hem te nemen*. op dat niemant *geen oersake hebben en soude hemseluen in perikel syns lijfs te stellen sonder enich profyt*. *ende dat die scat tot gheenen vreemden handen en quame*. *ende sprac voert tot sinen ridders/ bereyt v met mi te reysen in ARAGONIEN*. ick wille *[Z4va]* *beuechten den berch ende halen mijns ouden vaders scat die so dicwils van so menigen vromen man te vergheefs gesocht is* Doe ontboet GODEFROY *sinen broeder DIEDERIC dat hij te LUSIGNEN tot hem quame*. die *welcke daer gecomen synde ontfinc dat lant ende alle tghene dat GODEFROY toe behoirde*. van syns broeders *hant om dat ghetrouwelicken te verwaren tot syn wedercomst/ want GODEFROY noch wijf noch kint tot in syn doot toe gehad en hadde* Als GODEFROY alle syn *dinc bereyt hadde om in ARAGONIEN te varen so wart hi siec/ ende die siecte wert van dage te dage meerder also dat hi te bedde viel*. *ende die reyse wart af gestelt* GODEFROY *aenmerckende dat den tijt syns leuens niet vele meer langer dueren en soude/ soe stelde hy syn saken als een kersten mensche die van deser werelt scheidt moet schuldich is van doene* Hi biechtete syn *sonden ende ontfinc theilige sacrament ende maecte syn testament*. int *welcke hi begaefde vele kercken ende cloesteren ende bestelde dat alle syn schult met gereden gelde na syn doot betaelt wert terstont/ ende wederghekeert wat hi yemande met onrechte af genomen hadde oft te cort ghedaen/ ende alsoe sterf die vrome man GODEFROY seer oudt synde/ die vele mannelicke fayten van wapenen alle syn leefdage lanck bedreuen hadde*. *ende wert seer eerlick begrauen*. *welcke graf dat die dichter des boecs ghesien heeft costelijc verheuen te LUSIGNEN daer hi ghestor[Z4vb]uen was* Na syn doot ontfinc DIEDERIC GODEFROYS *broeder alle syn lant als een erue*. *ende na syne doot wort dat lant ghedeylt*

onder DIEDERICS kinderen. wt welcken gheslachte noch vele heerlicker
ridderen gecomen syn. vanden welcken die dichter deser historien bi
synre tijt noch eenen ghesien ende ghekent heeft

Dese edele fortresse van LUSIGNEN in POYTAU is oyt sindert vander eender
hant ter anderen gecomen/ so dat sy nader hant biden zweerde
gecomen is in handen van IANNE sone van VRANCKERIJCK hertoge van
BERRY ende van AUERGNEN/ greue van POYTAU van STAMPES ende van
BOULOINGNEN: die welc dat beual dit tegenwoerdich tractaet te beschriuen
na die warachtige croniken die hi ende de compileerder daer af hadden
Ende men seyt ouerwaer hoe ten tyde vanden beschriueene deser
historien so en was het noch gheen xxx. iair gheleden dat die voerseyde
fortresse van LUSIGNEN ierst gevallen was vten handen vander voerseyder
linien ende afcoemste als van des vaderswegen oft vander moeder
wegen Ende bi dier tyt gebuerde ghelyck hier voerseyt is dat het serpent
van LUSIGNEN hem driewerf verdoende drie dagen te voren eer de
voerseyde fortresse verandert wert als dat die voerseide hertoge IAN van
BERRY vertelde in manieren hier na bescreuen Hoe ten tyden doe
SERUELLE op LUSIGNEN lach vander YNGELSCER wegen/ een luttel tyts eer de
fortresse op ghegeuen wert lach op syn bed[Z5ra]de opt voerseyde
casteel ende met hem een vrouwe geheten ZANDRINE/ ende sach voer syn
bedde een serpent seer groot met eenen steert van vij. oft viij. voeten
lanc ende was gestrypt gelijk lazuer ende zelueren verwe Ende men en
wist noyt hoe dattet dair inne ghecomen was want die doren waren alle
gader wel ghesloten ende gegreynzelt. ende in de schouwe lach een
schoen vier en brande Dit serpent ghinc ende quam slaende synen steert
opt bedde sonder hem yet te misdoene des die selue SERUELLE so
grooten anxt leed als hi ye van sinen leuene gedaen hadde so hi selue
seide Hi rechte hem op sittende int bedde ende nam syn zweert van
onder syn hoot. hoe sprac ZANDRINE ghi ZERUELLE die tot soe menigher
plaetsen gheweest hebt. vervaert ghy v van dien serpente: het is die
vrouwe van deser fortressen diese heeft doen maken sy en sal v niet
misdoen. maer sy coemt v thonen hoe ghi verhuysen moet. Ende die
SERUELLE seide hoe dat die selue ZANDRINE daer af noyt en vervaerde.
Ende ouer een lange wile daer na verkeerde hem dit selue serpent in
een lange vrouwe die gecleet scheen synde met grouen pilakene ende
ghegordt onder de borsten. ende om thoot gehult na die ghise vanden
ouden tijde. Hi sachse oec sitten neder op een banc bi het vier/ deen tyt
metten aensichte ten bedde waerts/ ende den anderen tyt met den
aensichte ten vier waert so dat hi wel ende besceideliken sach dat het

een schoen vrouwe scheen gheweest te hebbene. *ende* bleef daer also [Z5rb] tot een vre na biden daghe. doen *verwandelse* haer weder in eenen serpent metten steerte slaende gelyc te voren *sonder* mesdoen/ *ende verloes* haer also daer na dat hijs niet gheware en wart *Ende* niet lange na dat dad geghebuerde wert dese voersejde fortresse ouer gegeuen Ten selfden male drie dagen eert op gegeuen wert sach een ridder geheten YUON DE GALES het selfde serpent op die mueren van LUSIGNEN tweewerf. Na der tijt heeft hem dit serpent noch dicwils getoent soe bi LUSIGNEN soe oec den ghenen die van tgheslachte van MELUSINEN waren *Sonderlinghe* bi hertoech IANS tyden die welc eerstwerf die historie heeft doen bescriuen: *ende* noch wasser een warachtich man geheeten GODAERT/ de welck plach de beesten te huedene omtrent LUSIGNEN/ dese man seyde dat hise daer dicwils bi enen putte gesien hadde Noch een *ander* ridder wt POYTAU geheeten PARTSEUAL die *camerlinc* geweest hadde *vanden coninc* van CYPREN heeft den voersejden hertoge dicwyls geseit hoe doen hi in CYPREN was bi den coninc *dat* dat selfde serpent den coninc *vertoende*/ des die coninc droeuich was *want* hi doen wel wiste *dat* een *vanden gheslachte* van LUSIGNEN steruen soude/ dat welcke hem gebuerde des derden daghes daer na:

Hier bi al yst *dat* dese historie ter sommigen plaetsen *ongeloeflic* valt om der groter wonderlicheit wille *dat* en is niet vreemt/ *want* vele vreemde dingen die inder werelt vallen *ongeloeflic* luden soudent in onsen ooren op dat wise alle hoorden al en waert [Z5va] maer van dingen van hondert mylen verre *Ende* also mach men gode toe geuen dat syne moghentheyt vele wonderlike dingen vermach laten te gheschiene *ende* te gebiedene *Ende* tot meerder vasticheyt deser historien syn die wonderlike timmeringen getuge die welck MELUSINE ghemaect heeft die noch heden sdaechs daer staende syn. daer oec vele vreemde aentueren dagelycs gesien *ende* gehoort worden van vele menscen/ *besonderlinge* aen tslot van [Z5vb] LUSIGNEN. Noch tot meerder sekerheyt van deser historien so yst waer datse ghecolligeert *ende* ghescreuen es wt beuele des voergenoemden heeren van PORTTENACH wt drie oude croeniken *ende* drie diuersche boecken met een *concorde*nde. die welcke *dat* gevonden syn twee op een slot geheeten MABRAGENIE. *ende* tderde op PORTTENACH: *ende* dat om te weten die wonderlicheit der wercken gods. den welcken sy lof *ende* eer inder ewicheyt. amen

[Z5v] ¶ Hier es voleyndt die wonderlike vreemde ende schone historie van MELUSYNEV ende van haren geslachte. Geprent tANTWERPEN bi my GERAERT LEEU .M.cccc. ende xci. den ix dach februarij

[houtsnede: drukkersmerk]

Colofon

Diplomatische editie
bezorgd door dr. Willem Kuiper
leerstoelgroep Historische Nederlandse Letterkunde UvA